

**ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΣΧΟΛΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ**

**Προοπτικές ανάπτυξης και εξέλιξης του τουρισμού στο
Νομό Βοιωτίας**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΣΠΙΝΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2005

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
<u>ΦΥΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ.....</u>	10
1. ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ – ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ.....	10
2. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ – ΕΔΑΦΟΣ – ΚΛΙΜΑ.....	10
Α. Πεδιάδες- ποταμοί- λίμνες.....	10
Β. Κλίμα.....	11
3. ΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ.....	12
Α. Δευτεροβάθμια (Νομαρχιακή) Αυτοδιοίκηση.....	12
Β. Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση.....	13
Δήμος Ακραιφνίας.....	14
Δήμος Αλιάρτου.....	14
Δήμος Αράχωβας.....	15
Δήμος Βαγίων.....	16
Δήμος Δαύλειας.....	17
Δήμος Δερβενοχωρίων.....	17
Δήμος Διστόμου.....	18
Δήμος Θεσπιέων.....	19
Δήμος Θηβαίων.....	20
Δήμος Θίσβης.....	20
Δήμος Κορωνείας.....	21
Δήμος Λεβαδέων.....	22
Δήμος Οινοφύτων.....	22
Δήμος Ορχομενού.....	23
Δήμος Πλαταιών.....	24
Δήμος Σχηματαρίου.....	25
Δήμος Τανάγρας.....	25
Δήμος Χαιρώνειας.....	26
Κοινότητα Αντίκυρας.....	27
Κοινότητα Κυριακίου.....	27
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΤΑ ΒΟΙΩΤΙΑΣ.....	28
<u>ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ.....</u>	29
Η εξέλιξη του πραγματικού πληθυσμού στο νομό Βοιωτίας.....	29
<u>ΟΙ ΠΛΟΥΤΟΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ.....</u>	29
Α. ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ.....	30
Γεωργία.....	30

Ζωικές παραγωγές.....	33
Μεταλλεία.....	34
Λατομεία μαρμάρων.....	35
Β. ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ.....	35
Βιομηχανία και Βιοτεχνία.....	35
Γ. ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ.....	38
Τουρισμός.....	38
Δ. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.....	39
Η απασχόληση στο νομό Βοιωτίας.....	39
<u>Η ΧΛΩΡΙΔΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΒΟΙΩΤΙΑΣ.....</u>	<u>40</u>
<u>Η ΠΑΝΙΔΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΒΟΙΩΤΙΑΣ.....</u>	<u>51</u>
Κίνδυνοι χλωρίδας και πανίδας λόγω ανεξέλεγκτης αναψυχής.....	52
<u>ΦΥΣΙΚΑ ΘΕΛΓΗΤΡΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ.....</u>	<u>52</u>
Ελικώνας, το βουνό των Μουσών.....	52
Παρνασσός, χιονοδρομικό κέντρο.....	53
Σπήλαιο Κωρύκειο Άντρο.....	54
Σπήλαιο Νύμφης Κορωνείας.....	54
Λιβαδειά, πηγές Κρύας.....	55
Ο καταρράκτης της Πέτρας.....	56
Θήβα, Μοσχοπόδι.....	56
Αράχωβα, η κοσμοπολίτισσα του Χειμώνα.....	57
Ο ορεινός τουρισμός στην Αράχωβα. Η «αναγέννηση» μιας ορεινής περιοχής;.....	58
Αντίκυρα, η πόλη του Ποσειδώνα.....	60
Ο παράκτιος χώρος του νομού Βοιωτίας.....	60
Η οικιστική και τουριστική δραστηριότητα στις ακτές.....	61
Τουρισμός και ορεινός χώρος, «από το σύμβολο στην εμπορευματοποίηση».....	61
<u>ΥΠΟΔΟΜΕΣ – ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ – ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ.....</u>	<u>65</u>
1. ΟΔΟΠΟΙΑ - ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ.....	65
Νέες χρηματοδοτήσεις για τη Ν.Α. Βοιωτίας με 2.818.000 για σημαντικά έργα οδοποιίας στις εντός ΟΠΑΑΧ περιοχές.....	68
2. ΥΔΡΕΥΣΗ.....	68
3. ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ- ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΙ.....	70
4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	70
5. ΥΓΕΙΑ – ΠΡΟΝΟΙΑ.....	71
6. ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ.....	72
<u>ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ.....</u>	<u>72</u>
1. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	74
2. ΤΟΠΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ.....	74
3. ΤΟΠΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ.....	77
Α. Τοπική κουζίνα- τοπικά εδέσματα.....	77

B. Τοπικά έθιμα – γιορτές – πανηγύρια αγίων- εκδηλώσεις ειδικού ενδιαφέροντος.....	80
<u>Λιβαδειά, Παραδοσιακό Πάσχα</u>	80
<u>Λιβαδειά, Γαϊτανάκι στις Απόκριες</u>	81
<u>Λιβαδειά, Τροφώνεια</u>	81
<u>Θήβα, Βλάχικος Γάμος</u>	82
<u>Πανηγύρια</u>	82
<u>Αράχωβα, Πανηγυράκι του Αγίου Γεωργίου</u>	83
Γ. Μύθοι- Θρύλοι – Παραδόσεις – Αφηγήσεις.....	84
<u>Η κιβωτός του Δευκαλίωνος στον Παρνασσό</u>	84
<u>Κάδμος, ο ιδρυτής της Θήβας</u>	85
<u>Η ανακάλυψη του Τροφώνειου Μαντείου</u>	86
<u>Ο Λέων της Χαιρώνειας</u>	87
<u>Οι εννέα Μούσες του Ελικώνα</u>	87
Ο Ελικώνας από τόπος λατρείας των Μουσών σε τόπο φυσιολατρείας..	88
4. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ – ΜΝΗΜΕΙΑ- ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΤΙΣΜΑΤΑ.....	90
A. Αρχαιολογικοί χώροι.....	90
Ορχομενός.....	90
Ακρόπολη Αρχαίας Κρεύσιδος.....	91
Ακρόπολη Αρχαίων Σιφών.....	92
Χαιρώνεια.....	92
Ακρόπολη – Πτώον.....	92
Πλαταιές.....	93
Ακρόπολη Πανοπέως.....	94
Κοιλάδα των Μουσών – Θεσπιές.....	95
Θίσβη.....	96
Καβίρειο.....	97
Θήβα.....	98
Τρόπαιο Μάχης των Λεύκτρων.....	100
Καταλανικό Κάστρο Λιβαδειάς.....	100
B. Μοναστήρια.....	101
Μονή Οσίου Λουκά.....	102
Παναγία Σκριπού – Ορχομενός.....	104
Ιερά Μονή Ευαγγελίστριας.....	105
Μονή Ιερουσαλήμ.....	105
Μονή Ταξιαρχών.....	106
Μονή Μακαριώτισσας.....	107
Μονή Σαγματά.....	108
Μονή Πελαγίας.....	109
Μονή Δομβούς – Όσιος Σεραφείμ.....	110
Μονή Υψηλάντη – Ο Άγιος Νικόλαος ο εν βουναίοις.....	111
Μονή Αγίας Παρασκευής.....	111
Μονή Αγίων Θεοδώρων.....	111

Η μοναστηριακή κληρονομιά παράγοντας ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο νομό Βοιωτίας.....	112
5. ΜΟΥΣΕΙΑ - ΕΚΘΕΣΕΙΣ.....	112
Αρχαιολογικό Μουσείο Θήβας.....	112
Αρχαιολογικό Μουσείο Χαιρώνειας.....	113
Αρχαιολογική Συλλογή Διστόμου.....	114
6. ΤΟΠΙΚΗ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ – ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ.....	114
7. ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΕΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ ΟΜΑΔΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΜΕ ΞΕΝΑΓΟ – ΟΔΗΓΟ.....	115
<u>ΔΙΑΜΟΝΗ – ΕΣΤΙΑΣΗ.....</u>	118
<u>ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ...119</u>	
Α. <i>Αέρια ρύπανση.....</i>	119
Β. <i>Υγρά απόβλητα.....</i>	119
Γ. <i>Στερεά απόβλητα.....</i>	121
Φυσικό και ανθρωπογενές Περιβάλλον.....	122

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1. ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ – ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ – ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ..	123
Α. Εμπειρία του τόπου στον τουρισμό.....	123
Β. Συναντήσεις των τουριστικών φορέων της περιοχής.....	123
Γ. Ενημέρωση του ντόπιου πληθυσμού για τις αποφάσεις γύρω από τον τουρισμό.....	123
Δ. Συμμετοχή ενεργού πληθυσμού στις αποφάσεις.....	124
Ε. Προδιάθεση των ντόπιων προς τους επισκέπτες.....	124
ΣΤ. Εκτίμηση του ενδιαφέροντος του πληθυσμού στην ενασχόλησή του στον τουριστικό τομέα.....	124
2. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ.....	124
1. <u>Μέγεθος τουριστικού τομέα.....</u>	124
Α. Αριθμός Αφίξεων / έτος. Αριθμός διανυκτερεύσεων / έτος. Μέση διάρκεια παραμονής σε ημέρες.....	124
Β. Είδη τουρισμού που φαίνονται να αναπτύσσονται στην περιοχή.....	125
2. <u>Οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού στην περιοχή.....</u>	130
3. <u>Περιβαλλοντικές επιπτώσεις.....</u>	131
4. <u>Κοινωνικές επιπτώσεις.....</u>	132
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	
1. <u>ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....</u>	133
Το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (ΚΠΣ).....	135
Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας.....	136
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	137
Αξιοποίηση πόρων Αναψυχής σε φυσικό Περιβάλλον.....	137
1. ΧΩΡΟΙ ΥΠΑΙΘΡΙΟΥ ΓΕΥΜΑΤΟΣ.....	137

Περιγραφή προτεινόμενης δράσης.....	137
Στόχος της προτεινόμενης δράσης.....	140
Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης.....	140
Φορέας υλοποίησης της προτεινόμενης δράσης.....	140
2. ΧΩΡΟΙ ΘΕΑΣ.....	140
Περιγραφή προτεινόμενης δράσης.....	140
Στόχος προτεινόμενης δράσης.....	142
Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης.....	142
Φορέας υλοποίησης της προτεινόμενης δράσης.....	142
3. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΟΝΟΠΑΤΙΩΝ.....	142
Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης.....	142
Στόχος της προτεινόμενης δράσης.....	144
Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης.....	144
Φορέας υλοποίησης.....	144
4. ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗΣ.....	144
Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης.....	144
Στόχος της προτεινόμενης δράσης.....	145
Φορέας υλοποίησης της δράσης.....	145
5. ΣΧΟΛΗ ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗΣ.....	145
Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης.....	145
Στόχος της προτεινόμενης δράσης.....	146
Προϋπολογισμός προτεινόμενης δράσης.....	146
Φορέας υλοποίησης της προτεινόμενης δράσης.....	146
ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΟΡΩΝ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΙΠΠΑΣΙΑ – ΠΟΔΗΛΑΣΙΑ.....	146
1. ΚΕΝΤΡΟ ΙΠΠΑΣΙΑΣ.....	146
Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης.....	146
Στόχος της προτεινόμενης δράσης.....	147
Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης.....	147
Φορέας υλοποίησης της προτεινόμενης δράσης.....	148
2. ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΗ ΠΟΔΗΛΑΣΙΑ.....	148
Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης.....	148
Στόχος της προτεινόμενης δράσης.....	148
Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης.....	148
Φορέας υλοποίησης της προτεινόμενης δράσης.....	149
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ.....	149
Περιγραφή προτεινόμενου έργου.....	149
Στόχος της προτεινόμενης δράσης.....	150
Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης.....	150
ΑΞΟΝΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ.....	150
1. ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑΣ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ.....	150

Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης.....	150
Στόχος της προτεινόμενης δράσης.....	150
Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης.....	151
Φορέας υλοποίησης της προτεινόμενης δράσης.....	151
2. ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΧΡΥΣΟΚΕΝΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ.....	151
Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης.....	151
Στόχος της προτεινόμενης δράσης.....	152
Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης.....	152
Φορέας υλοποίησης της προτεινόμενης δράσης.....	152
3. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ.....	152
Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης.....	152
Στόχος της προτεινόμενης δράσης.....	153
Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης.....	153
Φορέας υλοποίησης της προτεινόμενης δράσης.....	153
4. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΣΕ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΕΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ.....	153
Περιγραφή προτεινόμενης δράσης.....	153
Στόχος της προτεινόμενης δράσης.....	154
Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης.....	154
Φορέας υλοποίησης της προτεινόμενης δράσης.....	154
5. «ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ».....	154
Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης.....	154
Στόχος της προτεινόμενης δράσης.....	155
ΥΠΟΔΟΜΗ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ.....	155
1. ΞΕΝΩΝΕΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ.....	155
Περιγραφή προτεινόμενου έργου.....	155
Προϋπολογισμός προτεινόμενου έργου.....	157
Στόχος προτεινόμενης δράσης.....	157
Φορέας υλοποίησης της προτεινόμενης δράσης.....	157
2. ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ.....	158
Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης.....	158
Στόχος της προτεινόμενης δράσης.....	158
3. ΧΩΡΟΙ ΕΣΤΙΑΣΗΣ.....	158
Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης.....	158
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΕΝΤΡΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΤΟΠΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ.....	159
Περιγραφή προτεινόμενης δράσης.....	159
Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης.....	160
Στόχος της προτεινόμενης δράσης.....	160
Φορέας υλοποίησης της προτεινόμενης δράσης.....	160
ΜΕΤΑΛΛΕΥΤΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΙΣΤΟΜΟΥ.....	161

Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης.....	161
Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης.....	161
Φορέας υλοποίησης της προτεινόμενης δράσης.....	162
ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....	162
Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης.....	162
Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης.....	162
ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΚΩΠΑΙΔΑΣ ΣΕ ΠΡΟΤΥΠΟ ΖΩΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΒΟΤΑΝΙΚΟ ΚΗΠΟ – ΜΟΥΣΕΙΟ...	162
Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης.....	162
Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης.....	163
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΒΟΙΩΤΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΑ 2000 – 2006.....	163
Συγκριτικά πλεονεκτήματα – προβλήματα.....	165
Στρατηγικοί στόχοι.....	165
• Ο εκσυγχρονισμός της παραγωγικής δραστηριότητας , η διασύνδεση της με την τοπική κοινωνία και η προσαρμογή της στις απαιτήσεις της νέας οικονομίας.....	165
• Η ενίσχυση του αναπτυξιακού ρόλου των αστικών κέντρων.....	166
• Η μείωση των έντονων φαινομένων δυϊσμού με έμφαση στις ορεινές και αγροτικές περιοχές.....	166
• Η προστασία, αποκατάσταση και αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος.....	166
Αξιοποίηση των πολιτικών – ιστορικών πλεονεκτημάτων.....	167
Ειδικότεροι στόχοι κατά τομέα παραγωγής.....	167
• Πρωτογενής τομέας.....	167
• Μεταποίηση και ΜΜΕ.....	167
• Τριτογενής τομέας – Τουρισμός.....	167
Οι προτεραιότητες του προγράμματος.....	167
Άξονας 1: Μείωση των έντονων φαινομένων δυϊσμού με έμφαση στις ορεινές και αγροτικές περιοχές.....	168
Άξονας 2: Προστασία περιβάλλοντος. Αξιοποίηση των πολιτιστικών – ιστορικών πλεονεκτημάτων και του τουριστικού προϊόντος.....	169
<u>Περιβάλλον</u>	169
<u>Τουρισμός – Πολιτισμός</u>	170
Ανάλυση του μέτρου και του άξονα προτεραιότητας.....	171
<u>Δράσεις ανάπτυξης πολιτιστικού τουρισμού</u>	173
Ανάδειξη και προβολή των τουριστικών πόρων – αναβάθμιση, βελτίωση τουριστικής υποδομής.....	174
Άξονας 3: Βασικές και κοινωνικές υποδομές. Ενίσχυση του ρόλου των αστικών κέντρων.....	175
Άξονας 4: Ενίσχυση – εκσυγχρονισμός της μεταποίησης και διασύνδεσής της με την τοπική οικονομία.....	175

Άξονας 5: Ανθρώπινο δυναμικό.....	176
Άξονας 6: Τεχνική βοήθεια.....	176
ΚΕΝΤΡΟ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΕΠΕΝΔΥΤΩΝ Ν.Α. ΒΟΙΩΤΙΑΣ.....	176
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΔΡΟΜΙΟΥ ΤΗΣ ΦΟΡΜΟΥΛΑ 1 ΣΤΟΝ ΟΡΧΟΜΕΝΟ.....	178
ΙΔΡΥΣΗ ΑΕΙ ΚΑΙ ΤΕΙ ΣΤΗ ΒΟΙΩΤΙΑ.....	179
ΟΡΓΑΝΩΣΗ – ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	
1. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	181
2. ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΟ – ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ.....	182
3. ΜΕΣΟΛΑΒΗΤΙΚΕΣ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.....	183
4. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ.....	183
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.....	184
Βιβλιογραφία.....	186

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΒΟΙΩΤΙΑ. Τόπος που αγάπησαν οι Θεοί και οι ήρωες. Τόπος που γέννησε το μεγαλείο και το δράμα. Τόπος που μας κάνει περήφανους για την καταγωγή μας. Ένας τόπος για τον οποίο ακόμα δεν απαντήθηκε το αίνιγμα γιατί υπήρξε ο αγαπημένος των θεών. Αιώνων ιστορία καταγραμμένη, αιώνες πολιτισμικής παρουσίας και προσφοράς συγκεντρώνονται σ' αυτόν το μοναδικό τόπο.

Η «τριθάλαττος» Βοιωτία του Στράβωνα, αγκιστρωμένη στη ραχοκοκαλιά της κεντρικής Ελλάδας, με την Αττική στα νότια, τη Φωκίδα και τη Φθιώτιδα στα βόρεια, επιβάλλει την παρουσία της στον ευρύτερο ιστορικό και πολιτισμικό ορίζοντα του Ελληνισμού. Τα χνάρια των Βοιωτών χάνονται στα βάθη της ανθρώπινης ιστορίας και, αρκετές φορές, καλύπτονται από την άγλη των μύθων και των δοξασίων. Γι' αυτό άλλωστε και το πέρασμα από το νεφελώδη κόσμο των θρύλων στο συγκεκριμένο πανόραμα της ιστορίας πρέπει να τοποθετηθεί με προσοχή και φειδώ γύρω στο 2000 π.Χ.

«Μητέρα πανάρχαιων θρησκειών» και κύρια της διονυσιακής, χώρος όπου αναπτύχθηκαν, πριν τρεις χιλιετίες, οι μυκηναϊκές ακροπόλεις του Ορχομενού, της Καδμείας Θήβας και του «Γκλά», περιοχή όπου αναδείχτηκαν σπουδαία ιερατεία, όπως το Καβείριο, το τέμενος των Ελικωνιάδων Μουσών και το ονομαστό μαντείο του Τροφωνίου της Λιβαδειάς κ.τ.λ., η Βοιωτία θεωρείται, επίσης, μήτρα από την οποία ξεπήδησαν οι περισσότεροι, παλαιότεροι και ωραιότεροι ελληνικοί μυθικοί κύκλοι, τα «Καδμειακά», η «Θηβαίδα», τα «Οιδιπόδεια», οι «Επίγονοι» και τα «Ηράκλεια Έπη» και, βέβαια, τα υπέροχα δραματοουργήματα του Αισχύλου, του Σοφοκλή και του Ευριπίδη –οι τραγωδίες του λεγόμενου «Βοιωτικού Κύκλου»- που την έχουν κάνει γνωστή σε ολόκληρο τον κόσμο. Όμως η περιοχή μας υπερηφανεύεται, και δικαιολογημένα, και για πολλά άλλα πράγματα, υπερηφανεύεται γιατί υπήρξε η πατρίδα τριών γιγάντων της αρχαιοελληνικής γραμματείας, του Ησιόδου, του Πινδάρου και του Πλουτάρχου, υπερηφανεύεται ακόμη και για το λόγο ότι στη γη της γεννήθηκαν σπουδαίες προσωπικότητες της κλασικής εποχής, ανάμεσα στις οποίες ξεχώρισαν, οι δημοκρατικοί πολιτικοί και πνευματικοί ηγέτες της «Βοιωτικής κοινοπολιτείας» Επαμεινώνδας και Πελοπίδας, οι Πρωταγόριοι, επικεφαλής της μεγάλης Θηβαϊκής φιλοσοφικής σχολής

του 4ου π.Χ. αιώνα, Σιμμίας και Κέβης, ο κυνικός φιλόσοφος Κράτης και πολλοί άλλοι. Γενικά υπερηφανεύεται η Βοιωτία γιατί ήταν και είναι ένας στίβος αγώνων και δημιουργίας.

Δεν είναι υπερβολή να πούμε ότι κάθε γωνιά της βοιωτικής γης υπήρξε ταυτόχρονα ένας τόπος θυσίας, ένας χώρος παραγωγής, ένα κέντρο πολιτισμικής προσφοράς. Παντού ο μύθος σμίγει με την πραγματική ιστορία των ανθρώπων της. Αλλά και παντού υπάρχουν προοπτικές ανάπτυξης και προόδου.

ΦΥΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

1. ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ-ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ

Ο νομός Βοιωτίας έχει, όπως είχε ως «Βοιωτική Κοινοπολιτεία» και κατά την αρχαιότητα, σταθερά γεωφυσικά όρια. Συγκεκριμένα, βρίσκεται στη Στερεά Ελλάδα και σε πολύ γενικές γραμμές, συνορεύει Ανατολικά με τον ορεινό όγκο της Πάρνηθας και με το τμήμα εκείνο του Ασωπού που διασχίζει την περιοχή Αγίου Θωμά και Οινοφύτων μέχρι τον Ευβοϊκό, Δυτικά με τον Παρνασσό, Βόρεια με τις ανατολικές πλαγιές του Χλωμού και τον Ευβοϊκό Κόλπο και Νότια με τον Κιθαιρώνα και τον Κορινθιακό Κόλπο. Διοικητικά η Βοιωτία συνορεύει με πέντε νομούς. Συγκεκριμένα, ορίζεται Ανατολικά με την Αττική, Δυτικά με τη Φωκίδα και τη Φθιώτιδα, Βόρεια από την Εύβοια και Νότια με την Αττική και την Κορινθία.. Η έκταση του είναι 2.952 τ. χλμ. Και ο πληθυσμός του είναι 134.000 κάτοικοι.

2. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ- ΕΛΑΦΟΣ- ΚΛΙΜΑ

Η Βοιωτία είναι περιοχή πεδινή και πολύ εύφορη. Η ορεινή έκταση είναι πολύ μικρή. Αναλυτικά η κατανομή του εδάφους σε κατηγορίες έχει ως εξής: 40% πεδινό, 38% ημιορεινό, και 22% ορεινό.

Τα λεκανοπέδια της Βοιωτίας περιβάλλονται από τα βουνά: Ελικώνα (με ψηλότερη κορυφή την Παλιοβούνα, 1.748 μ.), Κιθαιρώνα (1.409 μ.), Παρνασσό (2.400 μ.), Νεραιδολάκκωμα (1.678 μ.), Μασσάπιο (1.201 μ.) και Χλωμό (1.081 μ.).

Τα δύο υψηλότερα βουνά του νομού, Ελικώνας και Παρνασσός, εκτός από τις φυσικές ομορφιές που διαθέτουν, γίνονται προσπάθειες να αξιοποιηθούν τουριστικά για την ανάπτυξη της περιοχής.

Α. Πεδιάδες- ποταμοί- λίμνες

Οι μεγαλύτερες πεδιάδες του νομού είναι της Θήβας, της Χαιρώνειας και της Κωπαίδας (που σχηματίστηκε ύστερα από την αποξήρανση της ομώνυμης λίμνης). Οι πεδιάδες αυτές βρέχονται από μικρούς ποταμούς

και χείμαρρους, κυριότεροι από τους οποίους είναι ο Ασωπός, στα δυτικά του νομού, που πηγάζει από τον Κιθαιρώνα και χύνεται στον Ευβοϊκό κόλπο, ο Βοιωτικός Κηφισός που χύνεται στην Υλίκη λίμνη, και ο Λιβαδόστρας που χύνεται στον Κορινθιακό κόλπο. Μικρότεροι ποταμοί είναι οι παραπόταμοι του Κηφισού, Μόρνος και Μέλας.

Ο νομός έχει δύο λίμνες, την Υλίκη και την Παραλίμνη, που τροφοδοτούν με τα νερά τους τη λίμνη του Μαραθώνα.

B. Κλίμα

Το κλίμα της Βοιωτίας είναι ηπειρωτικό με κρύους χειμώνες και ζεστά καλοκαίρια. Η μέση θερμοκρασία είναι 16-18° C και το μέσο ύψος των βροχών είναι 500-600χλστ. Η παρουσία διαφόρων τύπων δικαιολογεί την ποικιλία βλάστησης που εμφανίζεται στην περιοχή.

Ο κοντινότερος μετεωρολογικός σταθμός από τον οποίο μπορούν να χρησιμοποιηθούν στοιχεία είναι ο σταθμός της Αλιάρτου. Το χαμηλό υψόμετρο στο οποίο βρίσκεται όμως δεν επιτρέπει να υπάρχει σαφή εικόνα για τις ορεινές περιοχές.

Παρ' όλα αυτά, από τα στοιχεία του μετεωρολογικού σταθμού διακρίνεται ότι κατά τους χειμερινούς μήνες, και μέρος της άνοιξης και του φθινοπώρου, το κλίμα παρουσιάζεται ως ψυχρό και υγρό, ενώ στο υπόλοιπο του χρόνου ξηρό με ελάχιστες βροχές. Στα μεγαλύτερα υψόμετρα εμφανίζεται περίπου το ίδιο κλίμα, με μεγαλύτερο ύψος βροχής και χαμηλότερες θερμοκρασίες. Γενικά θα μπορούσε να διακριθεί ένα ημιορεινό θερμό κλίμα μέχρι του υψομέτρου των 1000- 1200μ. καθώς και ένα ορεινό ψυχρό και υγρό στα μεγαλύτερα υψόμετρα.

ΒΡΟΧΟΠΤΩΣΗ, ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΑ ΚΑΙ ΥΓΡΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΜΗΝΑΣ	ΜΕΣΟ ΥΨΟΣ ΒΡΟΧΗΣ (mm)	ΜΕΣΗ ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΑ οC	ΜΕΣΗ ΥΓΡΑΣΙΑ %
Ιανουάριος	99,40	6,92	73,40
Φεβρουάριος	72,36	7,64	62,20
Μάρτιος	57,32	11,02	64,20
Απρίλιος	42,34	15,58	60,60
Μάιος	52,34	19,94	60,80
Ιούνιος	7,26	24,98	49,80
Ιούλιος	8,74	27,02	52,60
Αύγουστος	13,34	27,2	51,50
Σεπτέμβριος	10,32	23,48	56,00
Οκτώβριος	55,44	18,9	65,00
Νοέμβριος	99,54	12,13	74,00

Δεκέμβριος	71,68	7,35	74,00
-------------------	-------	------	-------

Πηγή: Μετεωρολογικός Σταθμός Αλιάρτου.

Από τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα το κλίμα της περιοχής μπορεί να περιγραφεί ως εξής: Η ψυχρή και υγρή περίοδος παρουσιάζεται από το Νοέμβριο μέχρι το Μάρτιο, με μια μικρή έξαρση των βροχοπτώσεων κατά το μήνα Μάιο. Η μέση θερμοκρασία κυμαίνεται κατά την περίοδο αυτή στους 8ο C. Στα υψηλότερα σημεία έχουμε εμφάνιση των χιονοπτώσεων και θερμοκρασίες κάτω του 0ο C. Η ξηροθερμική περίοδος αρχίζει από το μήνα Μάιο και τελειώνει το μήνα Οκτώβριο. Στη χρονική περίοδο Ιουνίου- Σεπτεμβρίου η θερμοκρασία ξεπερνά τους 25^ο C, ενώ το ύψος της βροχής πέφτει στα 7mm.

Η διαφορά των καιρικών φαινομένων από τα χαμηλότερα έως τα υψηλότερα υψόμετρα δημιουργεί μια διαφορετική εικόνα βλάστησης. Σε συνδυασμό με τα γυμνά τοπία δημιουργείται μια ευχάριστη αντίθεση. Όλα αυτά συνθέτουν ένα τοπίο κατάλληλο για τη δημιουργία εναλλακτικού τουρισμού.

Η έλλειψη ακραίων καιρικών φαινομένων επιτρέπουν την επίσκεψη του χώρου καθ' όλη τη διάρκεια του έτους ικανοποιώντας τους εκδρομείς.

3. ΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

Κατά τις αρχές της τρίτης δεκαετίας του 19^{ου} αιώνα, η Βοιωτία αποτέλεσε για πρώτη φορά, χωριστό και ενιαίο νομό, με δύο επαρχίες; Της Θήβας και της Λιβαδειάς και έδρα τη Λιβαδειά.. Ένα χρόνο αργότερα (1900), με τον ν. ΓΧΠΔ, η Βοιωτία προσαρτήθηκε ξανά στην Αττική, για να αποσπαστεί οριστικά το 1943 (με το νόμο 368) , και να αποτελέσει, έτσι, τον ομώνυμο νομό με πρωτεύουσα και πάλι τη Λιβαδειά..

Α. Δευτεροβάθμια (Νομαρχιακή) Αυτοδιοίκηση

Ο νομός Βοιωτίας διοικείται σήμερα, όπως όλοι οι νομοί της χώρας, από το εκλεγμένο, απ' ευθείας από το λαό, Νομαρχιακό του Συμβούλιο και τον, επίσης, εκλεγμένο Νομάρχη του, σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του θεσμικού νόμου 2218 του 1994, όπως αυτός τροποποιήθηκε και βελτιώθηκε στη συνέχεια.

Μετά και τη μεταβίβαση πολλών αρμοδιοτήτων κρατικού χαρακτήρα στα δευτεροβάθμια αιρετά αυτά όργανα, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Βοιωτίας δημιούργησε τέσσερις Γενικές Διευθύνσεις: Τη Γενική Διεύθυνση Διοίκησης και Προγραμματισμού, που αποτελείται από την δ/ση Νομαρχιακής Διοίκησης, τη δ/ση Προγραμματισμού,

Οικονομικών Υπηρεσιών και Δημοσίων Σχέσεων και τη δ/ση Πολιτισμού και Τουρισμού, τη Γενική Διεύθυνση Υποδομών, που αποτελείται από τη δ/ση Τεχνικών Υπηρεσιών, τη δ/ση Χωροταξίας, Περιβάλλοντος και ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και τη δ/ση Μεταφορών και Επικοινωνιών, τη Γενική Διεύθυνση Οικονομικής Ανάπτυξης, που αποτελείται από τη δ/ση Γεωργίας, τη δ/ση Κτηνοτροφίας, τη δ/ση Λοιπών κλάδων Πρωτογενούς Παραγωγής και τη δ/ση Δευτερογενούς και Τριτογενούς Παραγωγής, και τη Γενική Διεύθυνση Κοινωνικών Υπηρεσιών, που αποτελείται από τη δ/ση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, τη δ/ση Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και τη δ/ση Απασχόλησης.

Επίσης, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Βοιωτίας έχει δημιουργήσει τους παρακάτω οργανισμούς και Νομικά πρόσωπα: Τη Νομαρχιακή Επιχείρηση Βιοτεχνικής και Βιομηχανικής Ανάπτυξης Βοιωτίας Α.Ε., τον Οργανισμό Προστασίας Περιβάλλοντος Βοιωτίας Α.Ε., τον Οργανισμό Υγείας, Πρόνοιας, Κοινωνικών Ασφαλίσεων και στέγασης Ν. Βοιωτίας, τον Οργανισμό Αγροτικής Ανάπτυξης Α.Ε. και τον οργανισμό Πολιτιστικής και Τουριστικής Ανάπτυξης. Επίσης μετέχει στο Διανομαρχιακό Οργανισμό Ανάπτυξης του Παρνασσού (ΔΟΑΠ ΑΕ), μαζί με τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση της Φθιώτιδας και της Φωκίδας.

B. Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση

Ο νομός Βοιωτίας συγκροτείτο από δεκατρείς δήμους και εξήντα κοινότητες. Όμως, μετά την εφαρμογή του νόμου 2539/97 (Σχέδιο «Καποδίστριας»), έχει τώρα μόνο είκοσι οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης – δεκαοχτώ δήμους και δύο κοινότητες- που ουσιαστικά άρχισαν να λειτουργούν από την 1^η Ιανουαρίου 1999. Οι δεκαοχτώ νέοι δήμοι είναι, με αλφαβητική σειρά, οι εξής:

- Ακραιφνίας
- Αλιάρτου
- Αράχωβας
- Βαγίων
- Δαύλειας
- Δερβενοχωρίων
- Διστόμου
- Θεσπιέων
- Θηβαίων
- Θίσβης
- Κορώνειας
- Λεβαδέων
- Οινοφύτων

- Ορχομενού
- Πλαταιών
- Σχηματαρίου
- Τανάγρας και
- Χαιρώνειας.
- Οι δύο κοινότητες ,εξάλλου που «διασώθηκαν» είναι η Αντίκυρα και το Κυριάκι.

Δήμος Ακραιφνίας

Ο δήμος Ακραιφνίας δημιουργήθηκε το 1997, με το νόμο 2539, από την συνένωση των κοινοτήτων Ακραιφνίου (1462 κατοίκων), Κάστρου (1130) και Κόκκινου (1556). Στο νέο δήμο, που έχει συνολικά 4148 κατοίκους ανήκουν επίσης και οι οικισμοί Σκορπονερίου (Κόκκινου) και Στροβικίου (Κάστρου). Έδρα είναι το Ακραιφνιο.

Ο δήμος Ακραιφνίας έχει έκταση 185.816 στρεμμάτων, ορίζεται δε Α. με το δήμο Θηβαίων και το νομό Εύβοιας, Δ. με τους δήμους Ορχομενού και Αλιάρτου, Β. με το νομό Φθιώτιδας και Ν. με τους δήμους Αλιάρτου, Θεσπιέων και Βαγίων.

Καθώς τα διοικητικά όρια του δήμου Ακραιφνίας φτάνουν μέχρι τις όχθες των λιμνών Παραλίμνης και Υλίκης, τον Ευβοϊκό κόλπο (Σκορπονέρια), του Αγιάνη Κόκκινου (όπου και τα μεταλλεία νικελίου) και σε αρκετό βάθος μέσα στην Κοπαίδα, γίνεται φανερό ότι έχουμε να κάνουμε με έναν ισχυρό οργανισμό πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης, «προικισμένο» με πολλά εφόδια, που του δίνουν προοπτικές ανάπτυξης στον πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία κτλ.), και βέβαια στο δευτερογενή τομέα, κυρίως χάρη στα μεταλλεία νικελίου. Όμως ο νέος δήμος έχει δυνατότητες και για τουριστική ανάπτυξη, αν λάβουμε υπόψη μας ότι μέσα στην περιοχή του βρίσκονται, τμήμα του πανέμορφου όρμου των Σκορπονεριών, του Ν. Ευβοϊκού, καθώς επίσης και ορισμένα αξιόλογα αρχαιολογικά μνημεία, όπως είναι το αρχαίο μαντείο του Πτώου Απόλλωνα, η άγνωστη αλλά σπάνια σε αξία, μυκηναϊκή ακρόπολη «Γκλά», που έχει ανασκαφεί Β.Δ. του Κόκκινου και, τέλος, ένα μέρος της μοναδικής τάφρου, του πανάρχαιου αρδευτικού έργου των Μινύων, που διασώζεται στον δρόμο Κάστρου-Ορχομενού, κοντά στον οικισμό Στροβίκι.

Δήμος Αλιάρτου

Ο νέος δήμος Αλιάρτου δημιουργήθηκε το 1964 με το άρθρο 12 του ν.δ/τος 4382, από τις κοινότητες Αλιάρτου (πρώην Κριμπά) και Μουλκίου. Στον αναγνωρισθέντα δήμο προσαρτήθηκε ένα χρόνο μετά η

κοινότητα Μαζίου. Το 1997 ο δήμος διευρύνθηκε σημαντικά, με βάση τις διατάξεις του νόμου 2539, καθώς στον Αλιάρτο (4633 κατ.) προσαρτήθηκαν και οι κοινότητες Ευαγγελιστρίας (309), Πέτρας (460), Σωληναρίου (513) και Υψηλάντη (590). Έτσι ο πληθυσμός του δήμου έφτασε τους 6505 κατοίκους, ενώ τα διοικητικά του όρια μεγάλωσε σημαντικά. Έδρα έμεινε ο Αλιάρτος.

Ο δήμος Αλιάρτου καταλαμβάνει τώρα έκταση 148.355 στρεμμάτων, ορίζεται δε Α. με το δήμο Θεσπιέων, Δ. με τους δήμους Ορχομενού και Κορώνειας, Β. με τους δήμους Ορχομενού και Ακραιφνίας και Ν. με τους δήμους Θίσβης και Θεσπιέων.

Στα όρια του νέου δήμου Αλιάρτου, υπάρχουν πολλά πράγματα (στοιχεία) δεδομένα τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν. Ανάμεσα τους ο οργανισμός Κωπαΐδας, με το θαυμάσιο κήπο του, που είναι ένας από τους μεγαλύτερους των Βαλκανίων, η αρχαία πηγή Υποκρήνη, που βρίσκεται σε μία από τις βόρειες πλαγιές του Ελικώνα, πάνω από το χωριό Ευαγγελίστρια, η μονή της Ευαγγελιστρίας, όπου και το νέο Συνεδριακό Κέντρο, η μονή Αγίου Νικολάου Υψηλάντη (όπου δόθηκε η τελευταία μάχη κατά των τούρκων το 1829), ο Καταρράκτης της Πέτρας και πολλά άλλα.

Ο Αλιάρτος, έχει πλούσια πολιτιστική κληρονομιά. Κατά την αρχαιότητα ήταν ιδιαίτερα γνωστός και από το γεγονός ότι είχε κατασκευασθεί εκεί ο περίφημος τάφος της Θηβαίας βασίλισσας Αλκμήνης, μητέρας του μυθικού ήρωα Ηρακλή, που αποτελούσε μαγνήτη για πάρα πολλούς επισκέπτες. Σήμερα ο νέος δήμος, με τις πλουτοπαραγωγικές πηγές που έχει, κύρια στον πρωτογενή και τον τριτογενή τομέα, αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς αναπτύσσεται δυναμικά στο κέντρο του νομού.

Δήμος Αράχωβας

Η Αράχωβα έγινε από κοινότητα δήμος με το ν.δ/μα 107/26-9-1946. Ο νόμος 2539 του 1997, δεν επηρέασε την υφιστάμενη κατάσταση και αυτό, γιατί καμιά άλλη γειτονική κοινότητα δεν προσαρτήθηκε σε αυτόν. Στα διοικητικά του όρια, ο δήμος περιλαμβάνει επίσης τους οικισμούς Ζεμενό και καλύβια Λειβαδίου. Ο συνολικός πληθυσμός φτάνει τους 3375 κατοίκους.

Ο δήμος Αράχωβας έχει έκταση 139.448 στρεμμάτων, ορίζεται δε Α. με τους δήμους Δαύλειας και Διστόμου, Δ. με το νομό Φωκίδας, Β. με τους νομούς Φθιώτιδας και Φωκίδας και το δήμο Δαύλειας και Ν. με το νομό Φωκίδας και την κοινότητα Αντίκυρας.

Η Αράχωβα –που κράτησε άθικτα και στη συνέχεια αξιοποίησε ορισμένα παραδοσιακά της στοιχεία-, έχοντας οικονομία με στέρεες βάσεις χάρη στις πλούσιες παραγωγές λαδιού και κτηνοτροφικών

προϊόντων, όντας δε το μοναδικό «πέραςμα» προς τα δύο μεγάλα χιονοδρομικά κέντρα του Παρνασσού, αλλά και προς το γνωστό σε ολόκληρο τον κόσμο αρχαίο μαντείο των Δελφών, - πέτυχε τα τελευταία χρόνια σημαντική πρόοδο. Δημιουργήθηκαν καινούργια προσοδοφόρα επαγγέλματα και καταστήματα, που μαζί με τα παλιά εξυπηρετούν χιλιάδες επισκέπτες. Όμως αυτά δεν αρκούν. Απαιτείται σχεδιασμός και μακροχρόνιος προγραμματισμός, ώστε να μη δημιουργηθούν ρήγματα στον κοινωνικό ιστό της Αράχωβας, που «βλέπει» τους κατοίκους της να εγκαταλείπουν σιγά- σιγά τους παραδοσιακούς παραγωγικούς τομείς (ελαιοκαλλιέργειες, κτηνοτροφία, μεταποίηση κτλ.) και να μεταβάλλονται σε υπηρετικό προσωπικό.

Παράλληλα επιβάλλεται να μπει φρένο στην άναρχη δόμηση η οποία παρατηρείται στο «Λιβιάδι» και στα ελατοδάση του Παρνασσού αλλά, ως ένα βαθμό, και μέσα στον κεντρικό οικισμό της Αράχωβας, για τον οποίο δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη το «Σχέδιο Πόλης», μολονότι η σχετική διαδικασία έχει κινηθεί από το 1984.

Δήμος Βαγίων

Τα Βάγια έγιναν δήμος για πρώτη φορά το 1994 (με το π. δ/μα 218). Ο νόμος 2539 του 1997 δεν επηρέασε την υφιστάμενη κατάσταση, δεδομένου ότι καμία άλλη γειτονική κοινότητα ή δήμος δεν προσαρτήθηκε σ' αυτά.

Ο δήμος Βαγίων, με πληθυσμό 4525 κατοίκους έχει έκταση 91.072 στρεμμάτων, ορίζεται δε Α. με το δήμο Θηβαίων, Δ. με το δήμο Θεσπιέων, Β. με το δήμο Ακραϊφνίας και Ν. με το δήμο Θεσπιέων.

Ο κάμπος του Βαρικού ή όπως ονομαζόταν κατά την αρχαιότητα, του Τηνέριου πεδίου, ο οποίος στο μεγαλύτερο μέρος του ανήκει στα Βάγια, είναι από τους πιο εύφορους της Βοιωτίας. Παράγει κυρίως βαμβάκι και κηπευτικά. Τα προϊόντα αυτά, μαζί με το λάδι και τα σταφύλια, αποτελούν τις βασικές πλουτοπαραγωγικές πηγές των κατοίκων, πολλοί από τους οποίους εργάζονται και σε εργοστάσια των περιοχών Θηβών, Σχηματαρίου και Οινοφύτων.

Τα Βάγια, που υπήρξαν η πατρίδα πολλών αγωνιστών του 1821 και αξιόλογων πολιτικών των αρχών του αιώνα μας, χρειάζονται μια σειρά από έργα υποδομής, ώστε να αποκτήσουν σύγχρονη μορφή, να αναπτυχθούν καλύτερα και να προσελκύσουν επισκέπτες. Ιδιαίτερα το δημοτικό συμβούλιο και οι άλλοι πολιτιστικοί φορείς των Βαγίων, πρέπει σε συνεργασία με το δήμο Θήβας, να ενδιαφερθούν για την προβολή και αξιοποίηση- με έργα υποδομής τα οποία ,σε πρώτη φάση, θα διασφαλίζουν την άνετη πρόσβαση των επισκεπτών- του πανάρχαιου και σπάνιου μνημείου των Καβείρων, που βρίσκεται ανατολικά της κωμόπολης, στις πλαγιές των λόφων, του μνημείου δηλαδή εκείνου στο

οποίο, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, άνθισαν πρώιμες αρχαιοελληνικές γιορτές «Ιερού Γάμου» και η διονυσιακή λατρεία γενικότερα, που στη συνέχεια μεταλαμπαδεύτηκε σε ολόκληρη τη Βοιωτία, την Ελλάδα και τον τότε γνωστό κόσμο.

Ανάλογο ενδιαφέρον, τέλος, πρέπει να εκδηλωθεί ώστε να αξιοποιηθούν, τόσο η μονή Αγιάννη Θεολόγου- Μαζαράκι, που βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του δήμου, όσο και η μονή του Τιμίου Σταυρού.

Δήμος Δαύλειας

Ο δήμος Δαύλειας δημιουργήθηκε το 1997, με το νόμο 2539, από τη συνένωση της ομώνυμης κοινότητας (2191 κατ.) με τις γειτονικές της, του Μαυρονερίου (367) και του Παρορίου (362). Έχει πληθυσμό 2920 κατ. Και έδρα τη Δαύλεια.

Μέσα στα διοικητικά όρια του νέου δήμου περιλαμβάνεται έκταση 94.985 στρεμμάτων, η οποία ορίζεται Α. με το δήμο Χαιρώνειας, Δ. με το δήμο Αράχωβας και το νομό Φθιώτιδας και Ν. με τους δήμους Αράχωβας και Διστόμου.

Η σπάνια ομορφιά που παρουσιάζει η ευρύτερη περιοχή του δήμου Δαύλειας,- όπως ο «πνιγμένος» μέσα στο πράσινο κεντρικός οικισμός ο οποίος, παρά το ότι πυρπολήθηκε το 1944 από τους Γερμανούς Ναζί, μπόρεσε να κρατήσει πολλά από τα παραδοσιακά στοιχεία- και ακόμη η προνομιακή θέση, τόσο της ιστορικής αυτής κωμόπολης, όσο και του Μαυρονερίου και του Παρορίου, που βρίσκονται στις ανατολικές παρυφές του ορεινού όγκου του Παρνασσού, δημιουργούν προϋποθέσεις για καλύτερη ανάπτυξη. Για μια ανάπτυξη που θα μπορεί να στηρίζεται μεν στον πρωτογενή τομέα, θα έχει όμως τη δυνατότητα να αξιοποιεί και τον τουρισμό, με δεδομένο ότι υπάρχει εκεί (στη δυτική πλαγιά του Παρνασσού) η μεγάλη μονή της Ιερουσαλήμ ενώ, στο ύψος του Μαυρονερίου, βρίσκονται οι θαυμάσιες και πλούσιες πηγές του Μαυρονερίου, τα νερά του οποίου ρέουν προς τον παρακείμενο Βοιωτικό Κηφισό.

Έτσι ο νέος δήμος Δαύλειας –που θα αρχίσει να αναπτύσσεται σχεδόν μέσα στα όρια τα οποία είχε αναπτυχθεί και διακριθεί, κατά την αρχαιότητα, η περίφημη Δαυλίδα- ξεκινά με τις καλύτερες προοπτικές για τον ίδιο και τους πολίτες που τον συγκροτούν.

Δήμος Δερβενοχωρίων

Τα Δερβενοχώρια έγιναν για πρώτη φορά δήμος το 1997, με το νόμο 2539, ύστερα από τη συνένωση των κοινοτήτων Πύλης (1195 κατ.), Δάφνης (233), Σκούρτων (816) και Στεφάνης (453). Στα διοικητικά όρια

του νέου αυτού οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης περιλαμβάνονται επίσης οι οικισμοί Πάνακτος, και Πράσινο. Ο δήμος Δερβενοχωρίων έχει συνολικό πληθυσμό 2.697 κατ και έδρα την Πύλη, καταλαμβάνει έκταση 222.938 στρεμμάτων και ορίζεται Α. με το δήμο Οινοφύτων και το νομό Αττικής, Δ. με το νομό Αττικής, Β. με τους δήμους Οινοφύτων, Τανάγρας και Θηβαίων και Ν. με το νομό Αττικής.

Τα Δερβενοχώρια μολονότι ουσιαστικά βρίσκονται μέσα στην Αττική, ανήκουν, όπως άνηκαν και κατά την αρχαιότητα, στη Βοιωτία. «Σκαρφαλωμένα» σ' ένα εύφορο οροπέδιο –που προσφέρεται κυρίως για παραγωγές σταφυλιών και κηπευτικών- έμειναν απόρθητα από τους Γερμανούς μέχρι λίγο πριν από το τέλος της Κατοχής. Είναι χαρακτηριστικό ότι μόλις τον Οκτώβρη του 1943, οι Γερμανοί επιχείρησαν να καταλάβουν την Πύλη. Όμως οι κάτοικοι των χωριών, μαζί με πολλούς μαχητές του ΕΛΑΣ, απέκρουσαν σε πρώτη φάση τα στρατεύματα των Ναζί γράφοντας ορισμένες από τις ωραιότερες σελίδες ηρωισμού της ελληνικής ιστορίας.

Τα τελευταία χρόνια, τα ξεχασμένα από την πολιτεία Δερβενοχώρια, αναβαθμίστηκαν με σημαντικά έργα υποδομής. Παράλληλα αρκετοί ιδιοκτήτες ερειπωμένων και εγκαταλειμμένων σπιτιών που πρόκοψαν εργαζόμενοι, κυρίως, στην περιοχή του Θριάσιου πεδίου, επανήλθαν στις εστίες τους, δημιουργώντας αξιόλογα καταστήματα (εστιατόρια κτλ.), που εξυπηρετούν εκατοντάδες επισκέπτες. Όμως, αυτό δεν αρκεί για να αναπτυχθούν σωστά τα Δερβενοχώρια. Χρειάζεται να αξιοποιηθεί ακόμα πιο πέρα ο πρωτογενής τομέας και τα κοιτάσματα δολομίτη, να γίνουν επενδύσεις, ώστε να υπάρξουν νέες θέσεις εργασίας και, παράλληλα, να ερευνηθούν οι δυνατότητες ορθολογικής τουριστικής εκμετάλλευσης της όμορφης αυτής περιοχής.

Δήμος Διστόμου

Το Δίστομο έγινε από κοινότητα δήμος στις 26-09-1946, με το ν. δ/μα 107. Το 1997 διερευνήθηκαν τα όρια του δήμου με την προσάρτηση της γειτονικής κοινότητας Στειρίου (ν. 2539). Στα διοικητικά του όρια ο νέος δήμος περιλαμβάνει, επίσης, τον οικισμό της παραλίας Διστόμου με τα Άσπρα Σπίτια, τα οποία κατασκευάστηκαν κατά τα μέσα της δεκαετίας του 1960 για τις ανάγκες των εργαζομένων της ΠΕΣΙΝΕ. Έχει 5.478 κατοίκους (Δίστομο 4558 και Στείρι 922) και έδρα το Δίστομο.

Ο νέος δήμος Διστόμου καταλαμβάνει έκταση 131.270 στρεμμάτων, οριοθετείται δε Α. με το δήμο Λεβαδέων και την κοινότητα Κυριακίου, Δ. με το δήμο Αράχωβας και την κοινότητα Αντίκυρας, Β. με τους δήμους Δαύλειας και Χαιρώνειας και Ν. με την κοινότητα Κυριακίου και τον Κορινθιακό κόλπο.

Η βάρβαρη επίθεση των γερμανών Ναζί στις 10 Ιουνίου 1944, το κάψιμο όλων των σπιτιών και ο σφαγιασμός 218 αμάχων, έφεραν την αναπτυσσόμενη τότε περιοχή πολύ πίσω, παράλληλα όμως την έκαναν γνωστή σε ολόκληρο τον κόσμο. Σήμερα, το Δίστομο θεωρείται μία από τις ιερές πόλεις της Ελλάδας.

Τις τελευταίες δεκαετίες το Δίστομο είχε καταφέρει να μπει σε ένα καλό ρυθμό ανάπτυξης, που όμως ανακόπηκε, ιδιαίτερα μετά το κλείσιμο των μεταλλείων. Τώρα η ανεργία μαστίζει την περιοχή. Έτσι όλοι αγωνίζονται προκειμένου να πειστεί η πολιτεία να δώσει λύσεις στα αδιέξοδα που δημιουργήθηκαν. Και οι λύσεις βρίσκονται τόσο στη χορήγηση ειδικών κινήτρων για ελεγχόμενη, περιβαλλοντολογικά, βιοτεχνική και βιομηχανική ανάπτυξη, όσο και στην ενίσχυση του τουρισμού, με την αξιοποίηση του ίδιου του Διστόμου, που βρίσκεται κάτω από τον Κορινθιακό και του μοναδικού σε ολόκληρη την Ευρώπη βυζαντινού μοναστηριού του Οσίου Λουκά Στειρίου.

Δήμος Θεσπιέων

Ο δήμος Θεσπιέων είναι από τους παλαιότερους και πιο ιστορικούς δήμους της χώρας, αφού είχε ιδρυθεί το 1835. Μετά την κατάργηση του το 1912 (ν. ΔΝΖ) η έδρα του δήμου, οι Θεσπιές, έγιναν κοινότητα (β. δ/μα 31-08-1912) με την ονομασία, αρχικά, Ερημόκαστρον και αργότερα Θεσπιές (π. δ/μα 31-08-1934). Στις 23-08-1994 οι Θεσπιές έγιναν πάλι δήμος για ιστορικούς λόγους (π. δ/μα 222). Το 1997, με το νόμο 2539, προσαρτήθηκαν στις Θεσπιές, που αριθμούσαν 1839 κατοίκους, οι κοινότητες Άσκλης (1205), Λεονταρίου (1246), Μαυρομματίου (2020) και Νεοχωρίου (635). Έτσι ο συνολικός πληθυσμός έφτασε στους 6.945 κατοίκους, η δε έκτασή του στα 108.152 στρέμματα. Έδρα είναι οι Θεσπιές. Ο νέος δήμος, ορίζεται Α. με τους δήμους Πλαταιών, Θηβαίων, Βαγίων και Ακραιφνίας, Δ. με τους δήμους Ακραιφνίας, Αλιάρτου και Θίσβης, Β. με τους δήμους Αλιάρτου και Ακραιφνίας και Ν. με τους δήμους Θίσβης και Πλαταιών.

Η θυσία των 700 νέων στην περίφημη μάχη των Θερμοπυλών (840 π.Χ.) είχε κάνει πλατειά γνωστές τις Θεσπιές, ήδη από την κλασική εποχή. Κατά τους ελληνιστικούς και ρωμαϊκούς χρόνους οι Θεσπιές υπήρξαν μεγάλο πολιτιστικό και τουριστικό κέντρο, στο οποίο κατέφθαναν χιλιάδες ζευγάρια από ερωτευμένους, αρραβωνιασμένους και νιόπαντρους και παρακολουθούσαν τις γιορτές «Ερώτεια» και «Μουσειά» που οργανώνονταν εκεί στην και στη γειτονική Άσκλη, η οποία βρίσκεται στην «είσοδο» της κοιλάδας των Μουσών, στις ανατολικές πλαγιές του Ελικώνα, θεωρείται δε ως η πατρίδα του μεγάλου επικού ποιητή της ελληνικής αρχαιότητας, Ησιόδου.

Ο νεοσυσταθείς δήμος, έχοντας μέσα στα όρια του τμήματα από εύφορους κάμπους, όπως είναι ο Βαρικός, η Κωπαίδα και η περιοχή γύρω από τις πηγές του ποταμού Καναβάρι, αποκτά σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης στον πρωτογενή και τριτογενή τομέα, εφ' όσον βέβαια αξιοποιηθεί και ο χώρος του Ιερού των Μουσών και ο Ελικώνας.

Δήμος Θηβαίων

Ο δήμος Θηβαίων με 2746 κατ. ήταν από τους πρώτους που σχηματίστηκαν με την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους (β. δ/μα της 8^{ης} Απριλίου 1835), έμεινε δε ως δήμος μέχρι το 1912 οπότε, με βάση το νόμο ΔΝΖ, έγινε κοινότητα, στην οποία ανήκαν οι οικισμοί Τάχι και Νεοχωράκι. Η κοινότητα Θηβαίων μετεξελίχθηκε πάλι σε δήμο, το 1930 με το άρθρο 28 νόμου 4759, περιέλαβε δε και τις γειτονικές κοινότητες Πυρίου και Αγίων Θεοδώρων (οι οποίες είχαν ιδρυθεί το 1912). Το 1997, με το νόμο 2539, προσαρτήθηκαν στο δήμο Θηβαίων (19.509 κατ.) οι κοινότητες Αμπελοχωρίου (450), Ελαιώνας (1306), Μουρικού (729), Νεοχωρακίου (695) και Υπάτου (445). Σήμερα στα διοικητικά όρια του νέου δήμου, που με 23.134 κατοίκους είναι ο μεγαλύτερος σε πληθυσμό της Βοιωτίας, περιλαμβάνεται, επίσης και ο οικισμός Πλατανακίου. Έδρα είναι η Θήβα.

Ο δήμος Θηβαίων – ο οποίος, με έκταση 321.015 στρεμμάτων μέσα στα διοικητικά του όρια, έρχεται πρώτος στη Βοιωτία και από πλευράς εύρους-ορίζεται Α. με το νομό Ευβοίας και το δήμο Τανάγρας, Δ. με το δήμο Βαγίων και το δήμο Ακραιφνίας, Β. με το νομό Ευβοίας και Ν. με το δήμο Πλαταιών, το νομό Αττικής και το δήμο Δερβενοχωρίων.

Το γεγονός ότι μέσα στα όρια του νέου δήμου βρίσκονται μεγάλες και πολύ εύφορες γεωργικές εκτάσεις, «Υψηλής Παραγωγικότητας», στην όλη δε περιοχή είναι εγκατεστημένες πάνω από ενενήντα βιομηχανίες, καθιστά την ανοιχτή πλέον αυτή πόλη, με έξι χωριά της, ζωντανή πρόκληση για την υλοποίηση των στόχων του «Προγράμματος Καποδίστριας». Μάλιστα, αν συνυπολογίσουμε το ότι υπάρχουν εκεί μεγάλης αξίας αρχαία μνημεία των μυκηναϊκών και κλασικών χρόνων, σπουδαία μοναστήρια, όπως η μονή Σωτήρος- Σαγματά και ξεχωριστές εκκλησίες, όπως αυτή της Μεγάλης Παναγίας και του Ευαγγελιστή Λουκά, μπορούμε να ελπίζουμε ότι ο νέος αυτός δήμος, εφ' όσον βέβαια αξιοποιήσει σωστά τον πρωτογενή, τον δευτερογενή αλλά και τον τριτογενή τομέα και ιδιαίτερα στον τουρισμό.

Δήμος Θίσβης

Ο δήμος Θίσβης προήλθε από τη συνένωση, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου 2539 του 1997, των κοινοτήτων Δομβραΐνας (1415

κατ.), Ελλοπίας (653), Θίσβης (528), Ξηρονομής (894), Άγια Νικόλαο (Δομβραΐνας), Άγιο Ιωάννη (Θίσβης) και Σαράντη (Προδρόμου). Ο νέος δήμος έχει πληθυσμό 4.871 κατοίκους και έδρα τη Δομβραΐνα.

Ο δήμος Θίσβης ορίζεται Α. με τους δήμους Θεσπιέων και Πλαταιών, Δ. με το δήμο Κορώνειας, Β. με τους δήμους Κορώνειας, Αλιάρτου και Ακραιφνίας και Ν. με τον Κορινθιακό κόλπο.

Οι εκτάσεις που περιλαμβάνονται στα διοικητικά όρια του νέου δήμου –τον καθιστούν μάλιστα δεύτερο στη Βοιωτία, μετά από εκείνο των Θηβαίων- ανέρχονται σε 245.492 στρέμματα. Στο μεγαλύτερο μέρος τους είναι δασικές. Μέσα στα όρια του δήμου Θίσβης υπάρχουν, επίσης, τρία από τα σημαντικότερα μοναστήρια της Βοιωτίας, της Παναγίας Μακαριώτισσας; Των Ταξιαρχών και του Οσίου Σεραφείμ.

Με τα ίχνη της πυρπόλησης τους, το 1944, από τους Γερμανούς να διακρίνονται ακόμη στα τρία από τα πέντε χωριά (Δομβραΐνα, Θίσβη, Πρόδρομο), οι κάτοικοι της περιοχής δέχτηκαν πρόσφατα ένα ακόμη χτύπημα από τη ματαίωση της κατασκευής του εργοστασίου της αλουμίνιας, που είχε αρχίσει το 1988. Τώρα ζουν με την ελπίδα της εγκατάστασης εκεί άλλων βιομηχανιών και της δημιουργίας ενός «Βιοτεχνικού Πάρκου», για την επεξεργασία των πλούσιων κοιτασμάτων μαρμάρου που βρίσκονται στις πλαγιές του Ελικώνα. Παράλληλα, πιστεύουν ότι με την κατασκευή του οδικού άξονα Θηβών- Σαράντη, θα αξιοποιηθεί τουριστικά η όμορφη, αλλά τόσο αδικημένη περιοχή τους.

Δήμος Κορώνειας

Ο δήμος Κορώνειας προήλθε από την αναγκαστική συνένωση (ν. 2539/97) των κοινοτήτων Αγίου Γεωργίου (2170 κατ.), Αγίας Άννας (510), Αγίας Τριάδας (1472), Αλαλκομενών (352) και Κορώνειας (899). Ο συνολικός πληθυσμός του νέου δήμου έφτασε έτσι τους 5375 κατοίκους. Έδρα είναι ο Άγιος Γεώργιος, που είχε αποτελέσει έδρα των δήμων που είχαν δημιουργηθεί παλαιότερα (και, βέβαια, είχαν καταργηθεί), δηλαδή της Κορώνειας και της Πέτρας.

Ο νέος δήμος Κορώνειας –οποίος εκτείνεται γύρω από την περιοχή που χρησιμοποίησαν οι Βοιωτοί κατά τους γεωμετρικούς χρόνους ως το Ιερό Κέντρο τους- ορίζεται Α. με τους δήμους Θίσβης και Αλιάρτου, Δ. με το δήμο Λεβαδέων, Β. με τους δήμους Λεβαδέων και Ορχομενού και Ν. με τους Κορινθιακό κόλπο και τους δήμους Θίσβης. Η έκταση, από 144.735 στρέμματα, που περιλαμβάνεται μέσα στα διοικητικά όρια του δήμου Κορώνειας, έχει το χαρακτηριστικό ότι περιέχει σημαντικό τμήμα της Κωπαΐδας και, επίσης, δενδρόφυτες περιοχές, που εκτείνονται τόσο στις βόρειες όσο και στις νότιες πλαγιές του κεντρικού Ελικώνα. Οι εύφοροι κάμποι, λοιπόν, οι πλούσιοι ελαιώνες της κοιλάδας, τα ελατοδάση της κορυφής του Ελικώνα, τα κοιτάσματα μαρμάρων, οι

αρχαιότητες (Κάστρο Αγίας Τριάδας, Πόντζιες, Ιερό Λειβιθρίων Νυμφών κτλ.), τα μνημεία της Χριστιανοσύνης (η μονή της Αγίας Παρασκευής, μονή Οσίου Σεραφείμ) που κοσμούν την περιοχή, όλα αυτά, παρέχουν άριστες προοπτικές για ανάπτυξη, με την αξιοποίηση του πρωτογενούς τομέα αλλά και του αγροτουρισμού.

Δήμος Λεβαδέων

Ο δήμος Λεβαδέων, είναι από τους πρώτους που δημιουργήθηκαν με τη σύσταση του νεοελληνικού κράτους.

Το 1943 –όταν η Βοιωτία, με βάση το νόμο 368, αποσπάστηκε οριστικά από το νομό Αττικής και Βοιωτίας, στον οποίο ανήκε αρχικά- η Λιβαδειά έγινε πρωτεύουσά της, όπως είχε γίνει το 1899 για ένα χρόνο. Το 1997, με το νόμο 2539, προσαρτήθηκαν στο δήμο Λεβαδέων (19.250 κατ.) οι κοινότητες Λαφυστίου (636) και Ρωμαίικου (343). Έτσι ο συνολικός πληθυσμός έφτασε στους 20247 κατοίκους, γεγονός που φέρνει το δήμο στη δεύτερη θέση, μετά το δήμο Θηβαίων.

Ο δήμος Λεβαδέων έχει έκταση 212.491 στρεμμάτων, ορίζεται δε Α. με τους δήμους Κορώνειας και Ορχομενού, Δ. με την κοινότητα Κυριακίου και τους δήμους Διστόμου και Χαιρώνειας, Β. με το δήμο Χαιρώνειας και Ν. με την κοινότητα Κυριακίου και τον Κορινθιακό κόλπο.

Χτισμένη στη νότια πλευρά μιας επιβλητικής πλαγιάς του Ελικώνα με τη μεγάλη σχισμή των βράχων, από όπου αναβλύζουν οι ονομαστές από την αρχαιότητα πηγές της Έρκυνας, η έδρα του δήμου και του νομού, η Λιβαδειά, έχει αναπτυχθεί και προς τις δύο όχθες του ποταμού που σχηματίζεται από τις πηγές αυτές. Και έχει αναπτυχθεί κατά τρόπο που διευκολύνει την ανάδειξη της σε μια σύγχρονη πόλη η οποία στηρίζεται, ασφαλώς, στις αγροτικές παραγωγές, τη βιοτεχνία και το εμπόριο, αξιοποιεί όμως και τα παραδοσιακά της στοιχεία, όπως είναι το θαυμάσιο μεσαιωνικό της Κάστρο κρατώντας, κατά κάποιο τρόπο, ζωντανή τη μνήμη και του περίφημου μαντείου του Τροφωνίου, που λειτουργούσε εκεί για μία χιλιετία, από το 700 π.Χ. περίπου μέχρι και το 400 μ.Χ.

Όλα αυτά τα δεδομένα, σε συνδυασμό με τις ομορφιές του Ελικώνα (όπου και ο παραδοσιακός οικισμός Ζερίκι), δημιουργούν την υποχρέωση σε όλους όσοι έχουν την ευθύνη να πάνε τη Λιβαδειά ακόμα πιο ψηλά. Και από ότι φαίνεται τα τελευταία χρόνια ανταποκρίνονται σωστά.

Δήμος Οινοφύτων

Τα Οινόφυτα έγιναν για πρώτη φορά δήμος το 1994, με το π/δμα 228. Το 1997, με το νόμο 2539, τα Οινόφυτα « ενισχύθηκαν» με την προσάρτηση, στον υφιστάμενο δήμο, των κοινοτήτων Αγίου Θωμά (1628 κατοίκων) και Κλειδίου (412). Έτσι ο νέος δήμος που είναι στα Α. της Βοιωτίας, στα σύνορα της με το νομό Αττικής, είχε δε ως έδρα τα Οινόφυτα, αναφέρεται με πληθυσμό 9091 κατοίκων, γεγονός που τον κατατάσσει στην τέταρτη θέση μετά τους δήμους Θηβαίων, Λεβαδέων και Ορχομενού.

Ο δήμος Οινοφύτων περιλαμβάνει μέσα στα διοικητικά του όρια έκταση 77.273 στρεμμάτων, ορίζεται δε Α. με το νομό Αττικής, Δ. με τους δήμους Δερβενοχωρίων και Τανάγρας, Β. με τους δήμους Τανάγρας και Σχηματαρίου και τον Ευβοϊκό κόλπο και Ν. με το δήμο Δερβενοχωρίων.

Η κατασκευή, το 1963, της Εθνικής οδού Αθηνών- Λαμίας, που σχεδιάστηκε να περνάει λίγο έξω από τα βόρεια όρια του, τότε, οικισμού Οινοφύτων, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι, κατά την ίδια περίπου χρονική περίοδο, δόθηκαν διάφορα αναπτυξιακά κίνητρα και φοροαπαλλαγές για τη μεταφορά ή ίδρυση βιομηχανιών και βιοτεχνιών εκτός Αττικής, συντέλεσαν στη ραγδαία ανάπτυξη της περιοχής. Όμως η ανάπτυξη αυτή υπήρξε άναρχη, γιατί πραγματοποιήθηκε χωρίς κανένα σχεδιασμό, γεγονός που δημιούργησε (και συνεχίζει να δημιουργεί) μεγάλα προβλήματα σε σχέση με την ποιότητα ζωής των κατοίκων. Και επειδή η περιοχή αυτή, με την αστικοποίηση την οποία υφίσταται, λίγα πράγματα μπορεί να περιμένει από τον τουρισμό, δεν έχει παρά να επιδιώξει την ορθολογική αξιοποίηση του δευτερογενούς τομέα, με σεβασμό στο περιβάλλον και τον άνθρωπο, έτσι ώστε να αναδειχτεί σε μια σύγχρονη εργατούπολη, η οποία να μπορεί, βέβαια, να αξιοποιεί και τις εύφορες εκτάσεις, που βρίσκονται κυρίως νότια, προς την περιοχή του Αγίου Θωμά και του Κλειδίου.

Δήμος Ορχομενού

Ο δήμος Ορχομενού προήλθε από την προσάρτηση (ν. 2539 του 97), στον υπάρχοντα ομώνυμο δήμο (5525 κατ.), των κοινοτήτων Αγίου Δημητρίου (1281), Αγίου Σπυρίδωνος (538), Διονύσου (735), Καρυάς (366), Λουτσίου (503), Παύλου (1400) και Πύργου (205). Έτσι ο νέος αυτός δήμος, με συνολικό αριθμό 10.553 κατοίκους βρίσκεται, από πλευράς πληθυσμού, στην τρίτη θέση, μετά τους δήμους Θηβαίων και Λεβαδέων. Έδρα έχει, όπως και παλαιότερα τον Ορχομενό.

Στα διοικητικά όρια του δήμου περιλαμβάνεται έκταση 230.098 στρεμμάτων, που ορίζεται Α. με τους δήμους Αλιάρτου και Ακραϊφνίας και το νομό Φθιώτιδας, Δ. με τους δήμους Λεβαδέων και Χαιρωνείας, Β.

με το νομό Φθιώτιδας και Ν. με τους δήμους Αλιάρτου, Κορώνειας, Λεβαδέων και Χαιρωνείας.

Περιλαμβάνοντας μέσα στα διοικητικά του όρια το μεγαλύτερο μέρος του εύφορου κάμπου της Κωπαΐδας και τις πηγές πλούσιες σε νερά των Χαρίτων και διατηρώντας, κυρίως στον Ορχομενό, σπουδαία πολιτιστικά μνημεία, όπως είναι η επιβλητική Πύλη της μυκηναϊκής ακρόπολης, το περίφημο Θησαυροφυλάκιο του Μινύα, το Αρχαίο Θέατρο και η Εκκλησία της Παναγίας της Θεοτόκου- Σκριπούς, ο νέος δήμος έχει μεγάλες δυνατότητες να αναπτυχθεί, στηριζόμενος όχι μόνο στη γεωργία αλλά και στον τουρισμό. Πρέπει όμως οι φορείς και οι κάτοικοι της περιοχής να ξεκινήσουν μια εκστρατεία για να πείσουν την πολιτεία να δώσει προτεραιότητα στην εκτέλεση έργων για την άρδευση του Κωπαιδικού Πεδίου, καθώς επίσης και έργων υποδομής, όπως είναι ο δρόμος Κάστρου- Λιβαδειάς. Έτσι και το αυτοκινητοδρόμιο (η κατασκευή του οποίου αναμένεται με ιδιαίτερο ενδιαφέρον), θα αξιοποιηθεί, αλλά και η σπουδαία πολιτισμική κληρονομιά του Ορχομενού (αλλά και του Παύλου, του Πύργου και του Διονύσου), θα γίνει πλατιά γνωστή και θα συνεισφέρει, και αυτή, στη συνολική προσπάθεια για παραπέρα ανάπτυξη και προκοπή.

Δήμος Πλαταιών

Ο νέος δήμος Πλαταιών προήλθε από τη συνένωση, με βάση το νόμο 2539 του 1997, των δήμων Λεύκτρων (1447 κατ.) και Πλαταιών (1210), που είχαν ανακηρυχθεί σε δήμους το 1990, για ιστορικούς λόγους, καθώς επίσης και των κοινοτήτων Καπαρελλίου (1908), Λουτουφίου (398) και Μελισσοχωρίου (800). Περιλαμβάνει ακόμη τους οικισμούς Αγίου Βασιλείου (Καπαρελλίου) και Λειβαδόστρας (Λεύκτρων). Έχει συνολικό πληθυσμό 5.763 κατοίκους και έδρα το Καπαρέλλι.

Στα διοικητικά όρια του δήμου Πλαταιών περιλαμβάνεται έκταση 172.533 στρεμμάτων. Ο νέος ΟΤΑ ορίζεται Α. με το νομό Αττικής και το δήμο Θηβαίων, Δ. με τους δήμους Θίσβης και Θεσπιέων, Β. με τους δήμους Θεσπιέων και Θηβαίων και Ν. με τον Κορινθιακό κόλπο και το νομό Αττικής.

Περιλαμβάνοντας τις βόρειες πλαγιές του Κιθαιρώνα (του βουνού των Βακχών του Ευριπίδη)- όπου έχει αναπτυχθεί μια αξιόλογη δασοκομία- και κυρίως τις εύφορες αγροτικές εκτάσεις γύρω από τις πηγές του Ασωπού ποταμού, όπου καλλιεργούνται πολλές ποικιλίες κηπευτικών και βέβαια το βαμπάκι, ο δήμος Πλαταιών έχει μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης με την καλύτερη αξιοποίηση του πρωτογενούς τομέα. Όμως το άριστο κλίμα της περιοχής, ιδιαίτερα του Κιθαιρώνα, οι όμορφες παραλίες του Αγίου Βασιλείου, του Καλαμακίου και της

Λιβαδόστρας και οι αρχαιότητες των Πλαταιών, των Λεύκτρων και της προϊστορικής πολιτείας της Εύτρησης, καθώς επίσης και τα μεσαιωνικά κάστρα, τα μοναστήρια του Αγίου Γεωργίου και Αγίας Τριάδας (με τις σπάνιες τοιχογραφίες κτλ), όλα αυτά προσφέρονται για μεγάλη τουριστική ανάπτυξη. Μία από τις συνιστώσες της ήδη αξιοποιείται, καθώς η περιοχή έχει προσελκύσει τους απασχολούμενους με το επικίνδυνο μεν αλλά πολύ θεαματικό άθλημα του αιωροπτερισμού. Ήδη στις πλαγιές του Κιθαιρώνα διεξάγονται με επιτυχία πολλοί διεθνείς αγώνες.

Δήμος Σχηματαρίου

Το Σχηματάρι έγινε για πρώτη φορά δήμος πριν από τέσσερα χρόνια με το π. δ/μα 228, της 23-8-1994, περιέλαβε δε τον οικισμό Οινόη και τμήμα του οικισμού Δηλεσίου (Πλάκα). Με το νόμο 2539 του 1997 ο δήμος Σχηματαρίου έμεινε όπως είχε, αφού δεν προσαρτήθηκε σ' αυτόν καμιά άλλη γειτονική κοινότητα.

Μέσα στα διοικητικά όρια του δήμου περιλαμβάνεται έκταση 38.285 στρεμμάτων- η μικρότερη από τις αντίστοιχες εκτάσεις που έχουν άλλοι δήμοι και οι κοινότητες της Βοιωτίας- η οποία ορίζεται Α. με το δήμο Οινοφύτων, Δ. με το δήμο Τανάγρας και το νομό Εύβοιας, Β. με το νομό Εύβοιας και τον Ευβοϊκό κόλπο και Ν. με τους δήμους Τανάγρας και Οινοφύτων.

Με τις διάφορες βιομηχανίες και τις βιοτεχνίες να ξεφυτρώνουν γύρω από τις κατοικημένες περιοχές όπως τα μανιτάρια, χωρίς δηλαδή κανένα προγραμματισμό και σχέδιο, με ορισμένες επιχειρήσεις να κλείνουν και να αυξάνουν την ανεργία, με την ΕΑΒ να λειτουργεί να βρίσκεται στην Αττική, αφού το σύνολο σχεδόν των εργαζομένων της μεταφέρεται καθημερινά από το Λεκανοπέδιο, το Σχηματάρι δείχνει να είναι χαμένο μέσα στον «άναρχο εκσυγχρονισμό», που σαρώνει πολλές περιοχές της ανατολικής κυρίως Βοιωτίας. Και όμως ο ιστορικός αυτός τόπος- που είχε γίνει θέρετρο σπουδαίων μαχών κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου, όπως φαίνεται από τα έργα του Θουκυδίδη, του Ξενοφώντα, του Πλουτάρχου και πολλών άλλων αρχαίων συγγραφέων- μπορεί να συγκροτηθεί καλύτερα και να αποτελέσει πρότυπο οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης. Απαιτείται γι' αυτό να υπάρξει κινητοποίηση ώστε τα έργα υποδομής να σχεδιαστούν με μακρόπνοους στόχους. Επίσης επιβάλλεται να μπει στο τραπέζι των συζητήσεων με την πολιτεία το μεγάλο θέμα του στρατιωτικού αεροδρομίου, με αίτημα αυτό να χρησιμοποιηθεί και για ειρηνικούς σκοπούς.

Δήμος Τανάγρας

Ο δήμος Τανάγρας προήλθε από τη συνένωση, με βάση τις διατάξεις του νόμου 2539 του 1997, των κοινοτήτων Άρματος (1069 κατ.), Ασωπίας (1038), Καλλιθέας (865) και Τανάγρας (1085). Έχει συνολικό πληθυσμό 4.057 κατοίκων και έδρα το Άρμα. Ο δήμος Τανάγρας περιλαμβάνει μέσα στα διοικητικά του όρια έκταση 122.527 στρεμμάτων, ορίζεται δε Α. με τους δήμους Σχηματαρίου και Οινόφυτων, Δ. με το δήμο Θηβαίων, Β. με το νομό Εύβοιας και το δήμο Σχηματαρίου και Ν. με το δήμο Δερβενοχωρίων.

Εγκλωβισμένοι στα διάφορα ψευτοδιλήμματα που καλλιέργησαν ορισμένοι «καλοθελητές» - για το αν η έδρα ή η ονομασία του νέου δήμου θα έπρεπε να είναι διαφορετική- οι παραγωγικοί φορείς της περιοχής δεν έχουν ακόμη σχεδιάσει τρόπους ανάπτυξης του νέου δήμου, που έχει άριστες προοπτικές και μια λαμπρή πολιτιστική κληρονομιά. Έτσι οι διάφοροι αρμόδιοι γλιτώνουν από την πίεση την οποία υφίσταντο, κάτω από άλλες συνθήκες, από τους κατοίκους για το θέμα της επικινδυνότητας του- μεγίστης στρατιωτικής σημασίας- αεροδρομίου της Τανάγρας, οι οποίοι έχουν χρέος να αξιώσουν τη χρησιμοποίηση του και σε ειρηνικούς σκοπούς.

Δήμος Χαιρώνειας

Η Χαιρώνεια έγινε δήμος για ιστορικούς λόγους το 1994, με το π.δ/μα 220 (23-8-1994). Το 1997, με το νόμο 2539, προσαρτήθηκαν στον υπάρχοντα δήμο Χαιρώνειας, που είχε 747 κατοίκους, οι κοινότητες Αγίου Βλασίου (381), Ακοντίου (187), Ανθοχωρίου (3270, Βασιλικών (122), Θουρίου (238), Προσηλίου (92) και Προφήτη Ηλία (173). Παρά το γεγονός ότι ο νέος αυτός οργανισμός τοπικής αυτοδιοίκησης, που έχει ως έδρα τη Χαιρώνεια, διεύρυνε σημαντικά τα διοικητικά του όρια, εντούτοις δεν μπόρεσε να ανέβει αριθμητικά, παραμένοντας έτσι ο μικρότερος του νομού Βοιωτίας (2267 κάτοικοι).

Δήμος Χαιρώνειας περιλαμβάνει έκταση 111.445 στρεμμάτων, η οποία ορίζεται Α. με τους δήμους Ορχομενού και Λεβαδέων, Δ. με τους δήμους Δαύλειας και Διστόμου, Β. με το δήμο Ορχομενού και το νομό Φθιώτιδας και Ν. με το δήμο Λεβαδέων.

Η ολοκλήρωση του έργου προστασίας του «Μέσου και του Άνω Ρου» του Βοιωτικού Κηφισού, προϋπολογισμού 4,5 δις δρχ., βγάζει τους καλλιεργητές της περιοχής από το άγχος που προκαλούσε ο κίνδυνος καταστροφών από πλημμύρες. Έτσι ο νέος δήμος παρουσιάζει, τώρα, καλύτερες προοπτικές για ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα, και βέβαια του τουρισμού, με την προϋπόθεση ότι θα μπορέσει να αξιοποιήσει το σπουδαίο αρχαιολογικό του μουσείο, το σκαλιστό στο βράχο θέατρο, τον περίφημο Λέοντα, που φιλοτεχνήθηκε σε ανάμνηση της ιστορικής μάχης

της Χαιρώνειας (338 π.Χ.), και την αρχαία ακρόπολη του Πανοπέα, όπως επίσης και την ονομαστή μονή της Λυκούρεσης, που ήταν το αγαπημένο κρησφύγετο του Αθανασίου Διάκου, κατά την επανάσταση του 1821.

Κοινότητα Αντίκυρας

Η Αντίκυρα έχει 2.346 κατοίκους, με βάση τα στοιχεία της απογραφής του 1991. Είναι η μία από τις δύο κοινότητες της Βοιωτίας, που δεν συνενώθηκε, με το νόμο 2539 του 1997, σε κάποια γειτονική κοινότητα ή δήμο.

Η κοινότητα Αντίκυρας, ορίζεται Α. με το δήμο Διστόμου και τον Κορινθιακό κόλπο, Δ. με το νομό Φθιώτιδας, Β. με τους δήμους Αράχωβας και Διστόμου και Ν. με τον Κορινθιακό κόλπο.

Με την ιστορία της να χάνεται στα βάθη των αιώνων, η Αντίκυρα, ήταν κατά την κλασική αρχαιότητα, και μέχρι τους πρώτους μεταχριστιανικούς χρόνους «πνιγμένη» από ιερά και άλλα θαυμαστά δημόσια οικοδομήματα: στην κορυφή του λόφου του Σιρού δέσποζε ο ναός της Αθηνάς, λίγο πιο κάτω υπήρχε ο ναός της Αρτέμιδος, στην παραλία ο ναός του Ποσειδώνας και κάπου εκεί κοντά βρισκόταν το θέατρο και τα δύο γυμναστήρια (που είχαν αναδείξει Ολυμπιονίκες), και τα οποία αργότερα κατεδαφίστηκαν και οι χώροι τους χρησιμοποιήθηκαν για την ανέγερση της περίφημης Πεντάκλιτης Βασιλικής της Επισκοπής.

Η σύγχρονη Αντίκυρα έχει τη φιλοδοξία να βαδίσει πάνω στα χνάρια της αρχαίας πόλης και το πετυχαίνει με γοργούς ρυθμούς, καθώς από ένα μικρό και άγνωστο ψαροχώρι, που ήταν μέχρι πριν λίγα χρόνια, μεταβλήθηκε- με έργα ανάπλασης της παραλίας της και του Αγίου Ισιδώρου, με το τέλειο σύστημα αποχετευτικού δικτύου και βιολογικού καθαρισμού, με το λιμενοβραχίονα (η κατασκευή του οποίου ξεκίνησε), με τη σχολή ΟΑΕΔ που απέκτησε κτλ.- σ' ένα σύγχρονο παραθεριστικό θέρετρο, που έχει τώρα και τούτο τον ιδιαίτερα φιλόδοξο στόχο: Αξιοποιώντας το γεγονός ότι βρίσκεται κοντά στα χιονοδρομικά κέντρα του Παρνασσού, αλλά και στους Δελφούς και τον Όσιο Λουκά, και ενισχύοντας τον «στόλο» των αλιευτικών της σκαφών, η Αντίκυρα σκοπεύει να αναπτύξει, ταυτόχρονα, το θερινό και χειμερινό τουρισμό και να έχει έτσι, κίνηση επισκεπτών κατά τους δώδεκα μήνες του έτους.

Κοινότητα Κυριακίου

Το Κυριάκι έχει 2.482 κατοίκους, με βάση τα στοιχεία της απογραφής του 1991. Είναι η μία από τις δύο κοινότητες της Βοιωτίας (η

άλλη η Αντίκυρα) που έμειναν ανεξάρτητες, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου 2539 το υ1997. Η έκταση που περικλείεται στα διοικητικά της όρια η κοινότητα φτάνει τα 130.360 στρέμματα. Μέσα σε αυτά περιλαμβάνονται αρκετοί αξιόλογοι οικισμοί, όπως είναι ο Άγιος Αθανάσιος, η Παναγία Καλαμιώτισσα, Ο Ταρσός, Το Καρνώτι και άλλοι.

Η κοινότητα Κυριακίου ορίζεται Α. με το δήμο Λεβαδέων, Δ. με τον Κορινθιακό κόλπο και το δήμο Διστόμου, Β. με τους δήμους Διστόμου και Λεβαδέων και Ν. με τον Κορινθιακό κόλπο και το δήμο Λεβαδέων.

Έχοντας ως βάση, της μέχρι τώρα πολύ καλής οικονομικής και κοινωνικής του ανάπτυξης, τον πρωτογενή τομέα (δάση, ελαιόλαδο, παραδοσιακές καλλιέργειες δημητριακών, κτηνοτροφία, πτηνοτροφία κτλ.), το Κυριάκι- χτισμένο καθώς είναι δίπλα στα έλατα – βλέπει ότι διαμορφώνεται μια θαυμάσια ευκαιρία να στραφεί και προς τον τριτογενή τομέα και ιδιαίτερα προς τον αγροτουρισμό. Μάλιστα, όταν ολοκληρωθούν τα βασικά έργα υποδομής που βρίσκονται σε εξέλιξη, κυρίως δε οι δρόμοι προς Αγία Άννα, αλλά και προς το Ζερίκι, Ανάληψη και Λιβαδειά, και αρχίσει να αποδίδει το πρόγραμμα Leader II, που σκοπεύει, πέρα από τα άλλα, στην καλύτερη σύνδεσή της Κοινότητας με τα θαυμάσια μοναστήρια Οσίου Λουκά και Οσίου Σεραφείμ (Δομβούς), το Κυριάκι (που έχει εύρωστη την οικονομία του και από το γεγονός ότι πολλοί κάτοικοι εργάζονται στην ΠΕΣΙΝΕ), είναι βέβαιο ότι θα αποτελέσει ένα από τα πιο ζωντανά κύτταρα της αυτοδιοίκησης, και θα γίνει υπόδειγμα για ολόκληρη τη Στερεά Ελλάδα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΤΑ ΤΗΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

Με βάση τα στοιχεία στα οποία αναφερθήκαμε παραπάνω, σε σχέση με τους νέους δήμους και τις κοινότητες της Βοιωτίας, παρατηρούμε ότι μεγαλύτερος σε πληθυσμό είναι ο δήμος Θηβαίων, με 23.134 κατ. δεύτερος ο δήμος Λεβαδέων, με 20.274 κατ. και τρίτος ο συνεχώς αναπτυσσόμενος δήμος Ορχομενού με 10.553 κατ. Μικρότερος σε πληθυσμό (με 2.267 κατ.) είναι όπως σημειώθηκε ήδη, ο δήμος της ιστορικής Χαιρώνειας.

Παίρνοντας ως μέτρο τις συνολικές (δημόσιες, δασικές, δημοτικές, αγροτικές κτλ.) εκτάσεις που περιλαμβάνονται μέσα στα διοικητικά όρια καθενός από τους προαναφερθέντες νέους ΟΤΑ της Βοιωτίας, διαπιστώνουμε ότι πρώτος έρχεται και, εδώ, ο δήμος Θηβαίων, με 245.492 στρέμματα και τρίτος ο δήμος Ορχομενού, με 230.098 στρέμματα.. Μικρότερος είναι ο δήμος Σχηματαρίου με 38.285 στρέμματα.

Χαρακτηριστικό είναι τέλος και το γεγονός ότι οι εκτάσεις που περιλαμβάνονται μέσα στα διοικητικά όρια της μιας από τις δύο

κοινότητες που έμειναν ως ανεξάρτητες, και συγκεκριμένα της κοινότητας Κυριακίου, είναι μεγαλύτερες από τις εκτάσεις καθενός από τους δήμους Τανάγρας, Χαιρώνειας, Θεσπιέων, Δαύλειας, Βαγίων, Οινοφύτων και Σχηματαρίου.

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Η εξέλιξη του πραγματικού πληθυσμού στο νομό Βοιωτίας

Ο πραγματικός πληθυσμός του νομού Βοιωτίας από το 1961 έως και το 1991 παρουσίασε αυξητική πορεία η οποία ήταν σχετικά περιορισμένη τη δεκαετία 1961- 1971 και ιδιαίτερα εντυπωσιακή τη δεκαετία 1981-1991. Ιδιαίτερα επισημαίνεται, η συνεχής αύξηση του αστικού πληθυσμού, με αντίστοιχη μείωση του αγροτικού πληθυσμού, με αντίστοιχη μείωση του αγροτικού πληθυσμού στο ίδιο χρονικό διάστημα.

Διαχρονική εξέλιξη του πληθυσμού του νομού Βοιωτίας

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	1961	1971	1981	1991
Αστικός	29.376	32.242	36.481	38.804
Ημιαστικός	24.978	26.601	36.300	48.176
Αγροτικός	59.904	55.832	44.394	47.128
Σύνολο	114.256	114.675	117.175	134.108

'61-71	'71-81	'81-91	'61-91
9,70%	13%	6,40%	32%
6,50%	36,50%	32,70%	92,80%
-6,80%	-20,50%	6,10%	-21,30%
-0,30%	9%	14,40%	24,40%

Πηγή: ΕΣΥΕ, Στατιστική Επετηρίδα

Από τα στοιχεία του πίνακα διαπιστώνουμε ότι το σύνολο του πραγματικού πληθυσμού στο διάστημα '61- '71 παρουσίασε αύξηση της τάξης του 9%, ενώ στις δύο επόμενες δεκαετίες '71- '81 και '81- '91 η αύξηση αυτή έφτασε στο 14,4% και 24,4% αντίστοιχα. Συνολικά στο διάστημα των τελευταίων 30 ετών ο πληθυσμός του νομού Βοιωτίας αυξήθηκε κατά 24,4%, σε πολύ υψηλότερα ποσοστά από πολλούς νομούς της χώρας.

ΟΙ ΠΛΟΥΤΟΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

Όπως σημειώθηκε ήδη, η Βοιωτία είναι η πιο προικισμένη περιοχή της Ελλάδας. Έχει εξαιρετικά εύφορους κάμπους, πλούσιο υδάτινο δυναμικό, μεγάλα κοιτάσματα μετάλλων και μαρμάρων και σπάνια πολιτιστικά στοιχεία αλλά και σπουδαίες φυσικές ομορφιές. Είναι, δηλαδή, ένας νομός που παρέχει στους κατοίκους του τεράστιες δυνατότητες αξιοποίησης του πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Χρήσιμο λοιπόν θα είναι –πριν διατυπωθούν προτάσεις για την ανάπτυξη της Βοιωτίας- να παρουσιαστούν, με την επιβαλλόμενη συντομία και ακρίβεια, οι πιο σημαντικές από τις πλουτοπαραγωγικές της πηγές οι οποίες και πρέπει να αξιοποιηθούν.

A. ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Στον πρωτογενή τομέα (γεωργία, ζωικές παραγωγές, μεταλλεία, λατομεία, κτλ.), απασχολούνται στη Βοιωτία περίπου 15.000 άνδρες και 8.000 γυναίκες (σύνολο 23.000), που αποτελούν το 54,1% του συνολικού ενεργού πληθυσμού του νομού, ο οποίος υπολογίζεται σε 42.500 άτομα. Όμως, παρά το γεγονός ότι ο τομέας αυτός εξακολουθεί να είναι ιδιαίτερα δυναμικός, εντούτοις ο αριθμός των ανθρώπων που καταπιάνεται με αυτόν μειώθηκε, κατά την τελευταία οκταετία κατά 10%. Οι λόγοι αυτής της τόσο δυσμενούς εξέλιξης φαίνονται πολύ καθαρά από τις αναφορές που ακολουθούν.

Γεωργία

Στη Βοιωτία υπάρχουν 18.400 περίπου εκμεταλλεύσεις, που έχουν αναπτυχθεί στην εκτάσεως 1.132.000 τ.μ. καλλιεργούμενη γη και τους βοσκοτόπους της. Από τις παραγωγικές αυτές μονάδες οι περισσότερες (περίπου 14.700) είναι καθαρά γεωργικές, 3.500 είναι μικτές (δηλαδή γεωργικές και κτηνοτροφικές) και μόνο 200 καθαρά κτηνοτροφικές.

Το βαμβάκι, η βιομηχανική ντομάτα, τα σταφύλια, το καλαμπόκι, το σιτάρι, η μηδική και πολλά είδη κηπευτικών, όπως επίσης και οι ελιές, είναι τα βασικά προϊόντα που παράγουν οι εξαιρετικά εύφοροι κάμποι της Βοιωτίας, στους οποίους αναφερθήκαμε παραπάνω. Ας δούμε όμως πιο αναλυτικά τις παραγωγές αυτές.

Όπως είναι γνωστό, η χώρα μας, μολονότι γεωγραφικά βρίσκεται ακριβώς πάνω στα όρια των περιοχών του πλανήτη μας που προσφέρονται για την καλλιέργεια βαμβακιού, έχει καταφέρει να γίνει μια από τις μεγαλύτερες βαμβακοπαραγωγικές δυνάμεις του κόσμου, και πρώτη (με ποσοστό που πλησιάζει το 70%) στην Ευρώπη. Συγκεκριμένα παράγει ετησίως πάνω από 1.000.000 τόνους σύσπορου βαμβακιού, που αναλογεί στο 3% της ετήσιας παγκόσμιας παραγωγής, της προερχόμενης από εβδομήντα επτά συνολικά χώρες.

Ευχάριστο και ιδιαίτερα τιμητικό για μας τους Βοιωτούς είναι το γεγονός ότι ο νομός μας, καίτοι μικρότερος σε έκταση από πολλούς άλλους, έρχεται πρώτος αφού παράγει ετησίως περίπου 110.000 τόνους (το 10% της συνολικής ετήσιας ελληνικής παραγωγής). Από αυτή την παραγωγή, 60.000 περίπου τόνοι προέρχονται από καλλιέργειες της επαρχίας Λιβαδειάς, και οι 50.000 περίπου τόνοι από ανάλογες καλλιέργειες της επαρχίας Θήβας.

Ο πλούτος αυτός του «λευκού χρυσού», όπως συνήθως λέγεται το βαμβάκι, παραδίδεται από τους αγρότες στο τέλος κάθε παραγωγής, το μήνα Οκτώβριο, σε δώδεκα ιδιώτες επιχειρηματίες, για να εκκοκκισθεί και να μεταπωληθεί. Στη σχετική διαδικασία παρεμβαίνουν, τελευταία και οι δύο Ενώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών της Θήβας και της Λιβαδειάς.

Ένα άλλο πολύ σημαντικό προϊόν το οποίο παράγεται μαζικά στη Βοιωτία είναι η βιομηχανική ντομάτα. Οι δείκτες που καταγράφουν τις παραγόμενες ποσότητες του προϊόντος αυτού παρουσίασαν, κατά την τελευταία εικοσαετία, ανοδική πορεία..

Η επεξεργασία της βιομηχανικής ντομάτας και η μεταποίησή της, για τη δημιουργία τοματοπολτού, γίνεται εδώ και πολλά χρόνια, από τρία εργοστάσια –όλα ιδιωτικά (και, ουσιαστικά ανεξέλεγκτα ως προς το σύστημα το οποίο εφαρμόζουν για τις προσυμφωνίες και τις τελικές αγοραπωλησίες της τομάτας)- που βρίσκονται τα δύο στον Αλίαρτο και το τρίτο στον Ορχομενό, ενώ τελευταία άρχισε να λειτουργεί μια παρόμοια, επίσης ιδιωτική, πολύ πιο μικρή μονάδα, κοντά στο χωριό Πέτρα.

Τα σταφύλια και τα προερχόμενα από αυτά διάφορα είδη κρασιού είναι από τα πιο αγαπημένα των Βοιωτών. Άρχισαν να παράγονται εδώ πριν από 3.500 περίπου χρόνια όπως, κατά κάποιον τρόπο, φαίνεται και από τα αποκρυπτογραφημένα κείμενα της Γραμμικής Β' γραφής, των μυκηναϊκών πήλινων πινακίδων της Καδμείας (1400- 1350 π.Χ.), στις οποίες υπάρχει η ένδειξη «κρασί» (οίνος). Το δεύτερο μεταχριστιανικό αιώνα, ο περίφημος περιηγητής και ιστορικός Πausανίας είχε γράψει, αναφερόμενος στην περιοχή της Θήβας, ότι οι κάτοικοί της του έλεγαν πως το αμπέλι πρωτοφυτεύτηκε εκεί, στην πατρίδα δηλαδή του αρχαίου θεού του σταφυλιού και του κρασιού, Διονύσου.

Σήμερα διαθέτουμε και άλλα στοιχεία και αναφορές συγγραφέων και ειδικών επιστημόνων, που επιβεβαιώνουν την πληροφορία αυτή. Ανάμεσά τους εκείνη του εφόρου αρχαιοτήτων Β. Αραβαντινού, ο οποίος υποστηρίζει ότι η ύπαρξη στη Βοιωτία πολλών αρχαίων τοπωνυμίων, που σχετίζονται με το αμπέλι και τον οίνο – όπως π.χ. Αμπελίσ και Οινίων στην Τανάγρα, Οινάνθης στην Ανθηδόνα, Οινώδης (πατέρας και γιος) στη Θήβα κτλ.- εξηγείται θαυμάσια αν λάβουμε υπόψη μας ότι η περιοχή

υπήρξε κατά την αρχαιότητα ένα από τα μεγαλύτερα κέντρα διονυσιακής λατρείας.

Τα σταφύλια αποτελούν και σήμερα μια παραγωγική βάση που προσπορίζει πλούτο στους Βοιωτούς, μολονότι κατά τα τελευταία χρόνια η ετήσια απόδοση μειώθηκε κάπως αφού, από 50.000 περίπου τόνους που ήταν το 1987, προερχόταν δε από την καλλιέργεια 42.000 στρεμμάτων αμπελώνων, κατέβηκε το 1997 στους 40.000 τόνους (από φυτείες 32.000 στρεμμάτων). Όμως, εδώ υπάρχει ένα σοβαρό πρόβλημα ότι δηλαδή, ενώ έχει δημιουργηθεί από την κοινοπραξία αμπελουργικών συνεταιρισμών της επαρχίας Θηβών, μια μεγάλη υπερσύγχρονη μονάδα η οποία έχει τη δυνατότητα να παραλαμβάνει και να οινοποιεί, κοντά στους 10.000 τόνους κρασοστάφυλα και, έτσι, να εμφιαλώνει 3.500 τόνους κρασιού ετησίως- εντούτοις η μονάδα αυτή δεν έχει καλή οικονομική πορεία. Επιδιώκοντας συγκεκριμένα να παίζει σταθεροποιητικό, και κατ' επέκταση και κοινωνικό, ρόλο στην όλη διακίνηση του σταφυλιού, εμποδίζοντας τα ιδιωτικά οινοποιεία να ρίξουν τις τιμές αγοράς σε χαμηλά επίπεδα, για να προστατεύει τους σταφυλοπαραγωγούς (όπως, τουλάχιστον, ισχυρίζονται εκείνοι που διοικούν την κοινοπραξία), μένει υπερχρεωμένη, μη μπορώντας να ακολουθήσει τους κανόνες ενός σύγχρονου μάρκετινγκ, ώστε να βγει με αξιώσεις στις διεθνείς αγορές.

Όσον αφορά στα υπόλοιπα από τα πιο σημαντικά προϊόντα που παράγει η Βοιωτία, τα στοιχεία που υπάρχουν, δείχνουν ότι σε ορισμένα η παραγωγή δεν επηρεάστηκε από την επιμονή των αγροτών να καλλιεργούν, κατά κύριο λόγο βαμβάκι και βιομηχανική ντομάτα, γι αυτό είναι και ανοδική. Βέβαια υπάρχουν και προϊόντα που η παραγωγή τους μειώθηκε σημαντικά, όπως επίσης και ορισμένα που έμεινε στάσιμη. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν κυρίως τα κηπευτικά (καρότα, ραδίκια, κρεμμύδια κτλ., που διατίθενται και από τους ίδιους τους παραγωγούς απ' ευθείας στις λαϊκές αγορές του Λεκανοπεδίου), με πιο χαρακτηριστική την περίπτωση των κρεμμυδιών (που πωλούνται και νωπά και ξερά), των οποίων η παραγωγή αυξήθηκε κατά 100%, μέσα στην τελευταία εικοσαετία: Από 50.000 τόνους (σε καλλιέργειες 12.000 στρεμμάτων) που ήταν το 1977, έφτασε στους 100.000 τόνους (σε καλλιέργειες 19.000 στρεμμάτων) το 1997. Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν δύο, επίσης βασικά προϊόντα της Βοιωτίας, το καλαμπόκι, του οποίου η παραγωγή μειώθηκε στο 100%, κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας (από 51.253 τόνους, σε καλλιέργειες 49.010 στρεμμάτων, που ήταν το 1988, έπεσε στους 25.000 τόνους, σε καλλιέργειες 25.500 στρεμμάτων, το 1997), και το σιτάρι, του οποίου η παραγωγή επίσης μειώθηκε κοντά στο 100%, κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας (από 128.800 τόνους, σε καλλιέργειες 477.000 στρεμμάτων, που ήταν το 1988, έπεσε το 1997 στους 70.000 τόνους, σε

καλλιέργειες 330.000 στρεμμάτων). Στην τρίτη, τέλος κατηγορία υπάγονται δύο από τα σημαντικά προϊόντα της Βοιωτίας: η πολύ γνωστή στους Έλληνες καταναλωτές πατάτα Θηβών και η μηδική. Συγκεκριμένα η παραγωγή της πατάτας εξακολούθησε το 1997 να είναι στα ίδια επίπεδα (των 500.000 τόνων), όπως δηλαδή ήταν και πριν είκοσι χρόνια, με μόνη τη διαφορά ότι χάρη, προφανώς, στη βελτίωση των μεθόδων και των μέσων παραγωγής, αυτή η ποσότητα παράγεται τώρα από καλλιέργειες 17.000 στρεμμάτων, έναντι 24.500 στρεμμάτων το 1977. Κατά τον ίδιο τρόπο η παραγωγή της μηδικής κυμάνθηκε στους 70.000 τόνους το 1997, έναντι 60.000 τόνων που ήταν το 1977, χωρίς να σημειωθούν, μέσα στην εικοσαετία αυτή, ουσιαστικές αυξομειώσεις στις καλλιεργούμενες εκτάσεις, που ήταν και είναι γύρω στα 52.000 στρέμματα.

Χρήσιμο, τέλος, είναι να καταγραφεί ότι οι 5.000 περίπου τόνοι λαδιού, που παράγονται στη Βοιωτία κατά μέσο όρο κάθε χρόνο, προέρχονται από ελαιόκαρπο ο οποίος συλλέγεται από τα 2.500.000 περίπου ελαιόδεντρα, που φύονται σε συνολική έκταση 176.000 στρεμμάτων.

Ζωικές παραγωγές

Σημαντικές πηγές πλούτου για τους Βοιωτούς αποτελούν, επίσης, η κτηνοτροφία, η πτηνοτροφία, η μελισσοκομία και, ως ένα βαθμό, και η αλιεία. Τα στοιχεία που έχουμε στη διάθεση μας για τον καθένα από τους τομείς αυτούς μας οδηγούν στις ακόλουθες εκτιμήσεις:

- Η κτηνοτροφία παρουσιάζει σταθερή πορεία, κατά την τελευταία εικοσαετία. Συγκεκριμένα, από 245.000 περίπου που ήταν τα αιγοπρόβατα στο νομό το 1977, σήμερα υπολογίζονται σε 265.000. Το ίδιο συμβαίνει και με τα βοοειδή, ο αριθμός των οποίων ανέρχεται σε 2.600 (έναντι 1.744 που ήταν το 1977).
- Σταθερή και μάλλον ανοδική είναι, εξάλλου, και η πορεία της χοιροτροφίας και της πτηνοτροφίας, και αυτό χάρη στη δημιουργία αξιόλογων χοιροτροφικών και πτηνοτροφικών μονάδων. Συγκεκριμένα, και όσον αφορά στην πρώτη κατηγορία, υπάρχουν σήμερα 25 επιχειρήσεις με 5.350 χοιρομητέρες, ενώ στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν πάνω από 70 επιχειρήσεις, δυναμικότητας 7.000.000 ορνίθων περίπου.
- Αντίθετα, σημαντική είναι η πτώση της μελισσοκομίας, αφού από 26.000 κυψέλες που υπήρχαν το 1978, σήμερα καταγράφονται μόνο 13.000, με αποτέλεσμα η ετήσια παραγωγή στο μέλι να μην ξεπερνά τους 2.000 τόνους, έναντι 10.000 τόνων που ήταν το 1977.
- Η ενασχόληση με την αλιεία στις θάλασσες της Βοιωτίας – επάγγελμα που ήταν από τα πιο προσοδοφόρα σε όλη τη μακραιώνη

ιστορία της- ελάχιστους πλέον προσελκύει. Είναι χαρακτηριστικό ότι, από το 1990 και μετά, ουσιαστικά δε χορηγούνται επαγγελματικές άδειες για θαλάσσια αλιευτικά σκάφη. (Στην οκταετία 1990 έως 2008 δόθηκαν μόνο δύο τέτοιες άδειες!!!). Είναι, επίσης, χαρακτηριστικό ότι από τη μεριά του Κορινθιακού ένας μόνο χώρος παράκτιας αλιείας είναι κάπως οργανωμένος. Πρόκειται για την Αντίκυρα, όπου υπάρχουν 106, από τα 150 συνολικά, επαγγελματικά σκάφη του νομού τα οποία, όμως είναι μικρής χωρητικότητας (μέσος όρος τρεις τόνοι για το καθένα). Στις άλλες παραλίες ασχολούνται, κάπως συστηματικά, λίγοι μόνο ψαράδες στο Σαράντη, τον Άγιο Νικόλαο και την Αλυκή. Τέλος από τη μεριά του Ευβοϊκού ελάχιστοι είναι οι Βοιωτοί που επιδίδονται συστηματικά στην παραγωγική αυτή διαδικασία. Επίσης λίγοι είναι οι επιχειρηματίες, που έχουν δημιουργήσει κάποια εκτροφεία ψαριών στα «Σκορπονέρια»

Κατά τον ίδιο τρόπο, αλλά για διαφορετικούς λόγους, φθίνουσα είναι η πορεία της αλιείας, στις λίμνες και τα ποτάμια της Βοιωτίας. Στη περιοχή της Υλίκης και της Παραλίμνης, όπου κατά την αρχαιότητα αλιεύονταν τα ονομαστά χέλια, ο σύλλογος, που είχαν ιδρύσει παλιότερα ψαράδες από το Ακραιφνιο και το Μουρίκι, ουσιαστικά αυτοδιαλύθηκε μετά την αποξήρανση, για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, της Παραλίμνης και τη σημαντική πτώση της στάθμης των νερών της Υλίκης, κατά την προηγούμενη επταετία.

Στις πηγές των Χαρίτων του Ορχομενού, τέλος, λειτουργούν μικρές επιχειρήσεις ποταμίσιας ιχθυοκαλλιέργειας, που όμως δεν έχουν σύγχρονα μέσα παραγωγής, τυποποίησης και διακίνησης της παραγόμενης πέστροφας (νωπής ή καπνιστής), καίτοι αυτή είναι περιζήτητη.

Μεταλλεία

Μεγάλη προσφορά στην ανάπτυξη της Βοιωτίας είχαν, και εξακολουθούν ακόμη να έχουν, τα μεταλλεύματα και συγκεκριμένα τα κοιτάσματα νικελίου, βωξίτη και δολομίτη. Τα πρώτα υπάρχουν στην περιοχή Αγιάνη Νέου Κοκκίνου, ενώ τα μεταλλεύματα βωξίτη βρίσκονται στον Ελικώνα και τον Παρνασσό. Όσον αφορά, τέλος, στα κοιτάσματα δολομίτη, αυτά έχουν εντοπιστεί στα Δερβενοχώρια

Ειδικότερα, για το μεν νικέλιο, τα στοιχεία που έχουμε δείχνουν ότι υπάρχουν κοιτάσματα για πολλές δεκαετίες ακόμη, ενώ για το βωξίτη τα πράγματα είναι διαφορετικά.. Και είναι διαφορετικά όχι τόσο γιατί έχουν εξαντληθεί τα κοιτάσματα, αλλά γιατί οι εταιρείες εξόρυξης του μεταλλεύματος αυτού, που λειτουργούσαν στο Δίστομο, καθώς έχασαν τις αγορές των χωρών της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, εγκατέλειψαν την περιοχή του Ελικώνα, για το λόγο ότι στις εξορύξεις, χρειάζονται τώρα

μεγαλύτερες δαπάνες (διανοίξεις στοών σε μεγαλύτερο βάθος κτλ.), και οι επιχειρήσεις αυτές, που ήταν και είναι συνηθισμένες να απομυζούν τα επιφανειακά στρώματα με ελάχιστο κόστος, διαπίστωσαν ότι τα συμφέροντα τους εξυπηρετούνται καλύτερα στη Φωκίδα και ιδιαίτερα στην περιοχή της Γκιώνας, όπου το κόστος είναι μικρότερο. Έτσι έφυγαν από τη Βοιωτία. Ανεξήγητο, τέλος, παραμένει το γεγονός ότι, ενώ έχουν εντοπιστεί πλούσια κοιτάσματα δολομίτη στην περιοχή τον δήμου Δερβενοχωρίων, αυτά μένουν αναξιοποίητα.

Λατομεία μαρμάρων

Η Βοιωτία φημίζεται, επίσης, για τα πολύ ωραία της μάρμαρα, που έχουν εντοπιστεί κυρίως στις Ν.Δ. πλαγιές του Ελικώνα. Δυστυχώς όμως η προσφορά στην οικονομική ζωή της Βοιωτίας των λατομείων ή καλύτερα των επιχειρήσεων που εκμεταλλεύονται τα μάρμαρα αυτά, είναι πολύ μικρή.

B. ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Βιομηχανία και Βιοτεχνία

Δύο είναι οι συντελεστές της δημιουργίας οκτακοσίων περίπου βιομηχανιών και βιοτεχνιών στη Βοιωτία, όπου και απασχολούνται σήμερα περίπου 25.000 εργατοϋπάλληλοι. Ο πρώτος έχει σχέση με το γεγονός ότι πολλοί επενδυτές προτίμησαν να ιδρύσουν μονάδες επεξεργασίας των αγροτικών προϊόντων, αλλά και των μεταλλευμάτων, που όπως είδαμε παράγονται στο νομό, δίπλα στα χωράφια και τους χώρους εξόρυξης. Ο δεύτερος λόγος συνδέεται με το ότι –χάρη σε μια σειρά από επενδυτικά κίνητρα και φορολογικές απαλλαγές, που θεσπίστηκαν από το 1965 και μετά, για τη διευκόλυνση μεταφοράς ή και ίδρυσης βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων σε νομούς εκτός Αττικής- πολλοί επιχειρηματίες στράφηκαν στην πιο κοντινή Βοιωτία, και ιδιαίτερα στην ανατολική της πλευρά. Έτσι, κατά την εικοσαετία από το 1968 έως το 1988 ξεφύτρωσαν, στην κυριολεξία όπως τα μανιτάρια, κατά τρόπο δηλαδή άναρχο και απρογραμματίστο, μόνο στην περιοχή Οινοφύτων- Σχηματαρίου, τριακόσιες πενήντα περίπου βιομηχανίες και βιοτεχνίες (που αποτελούν το 44% του συνόλου των μονάδων υπάρχουν στη Βοιωτία). Οι περισσότερες από τις επιχειρήσεις αυτές λειτουργούσαν και δυστυχώς συνεχίζουν να λειτουργούν παραβιάζοντας βασικούς όρους υγιεινής και προστασίας του περιβάλλοντος, με όλα όσα αυτό συνεπάγεται για την υγεία και τη ζωή των εργαζομένων και γενικότερα των κατοίκων των γύρω κωμοπόλεων και χωριών.

Ξεχωριστή θέση, ανάμεσα στις παραπάνω βιομηχανίες του νομού, κατέχουν δύο μεγάλες μεταλλευτικές επιχειρήσεις, η ΠΕΣΙΝΕ ή ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, που λειτουργεί στην Ν.Δ. άκρη της Βοιωτίας, στην παραλία Διστόμου, και η ΛΑΡΚΟ, που βρίσκεται στη Β.Α. Φθιώτιδα (Λοκρίδα), έχει όμως τα μεταλλεία της στον Αγιάνη Νέου Κοκκίνου, δηλαδή μέσα στη Βοιωτία. Η κατασκευή καθεμιάς από τις μονάδες αυτές στις προαναφερόμενες περιοχές, προφανώς αποφασίστηκε για να είναι εύκολη και λιγότερο δαπανηρή η μεταφορά των μεταλλευμάτων στους χώρους μεταποίησης. Για τις συγκεκριμένες επιλογές σημαντικό ρόλο έπαιξε, επίσης, το γεγονός ότι τα μεταλλεία βωξίτη και νικελίου βρίσκονταν κοντά σε φυσικούς όρμους, όπου και κατασκευάστηκαν τα απαραίτητα λιμάνια. (Τα μεταλλεία Ελικώνα και Παρνασσού κοντά στον κόλπο της Παραλίας Διστόμου και της Αντίκυρας στον Κορινθιακό, και τα μεταλλεία Αγιάνη Κοκκίνου κοντά στον κόλπο της Λάρυμνας στο Β. Ευβοϊκό).

Η συμπεριφορά των διοικήσεων των δύο μεγάλων και εξαιρετικά ηλεκτροβόρων αυτών εταιρειών απέναντι στους εργαζόμενους και στους κατοίκους των γύρω περιοχών, όπως επίσης και η αντιμετώπιση που αυτές είχαν από την ελληνική πολιτεία, είναι στοιχεία άξια ιδιαίτερης προσοχής και διερεύνησης. Η ΠΕΣΙΝΕ, για να αρχίσουμε από αυτή τη μονάδα που βρίσκεται μέσα στη Βοιωτία, από τη θεμελίωση της το 1963, έδειξε καθαρά ότι μοναδικό της στόχο είχε το κέρδος. Πέτυχε να συνάψει με το ελληνικό δημόσιο μια εξαιρετικά προνομιακή γι' αυτή σύμβαση, που της επέτρεπε να χρησιμοποιεί, σε απίστευτα χαμηλές τιμές, το ¼ περίπου της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας της χώρας μας, για την παραγωγή αλουμίνας και αλουμινίου. Πέτυχε ακόμη να απαλλοτριώσει, αντί πινακίου φακής, πολύ όμορφες παραθαλάσσιες εκτάσεις για την κατασκευή του οικισμού της, που ονόμασε «Άσπρα σπίτια». Πέτυχε, τέλος, εκμεταλλεζόμενη τη δικτατορία των συνταγματαρχών (1967-1974) και την, εξ αιτίας της, έλλειψη, τότε, ισχυρού συνδικαλιστικού κινήματος, να μείνει για πολύ καιρό ανεξέλεγκτη στις κάθε είδους εκπομπές αποβλήτων. Τα αποτελέσματα αυτής της συμπεριφοράς, που καταγράφηκαν με αδιάσειστα στοιχεία το 1977, είναι τα εξής: Ελαιόδενδρα, αμπέλια, αιγοπρόβατα, μέλισσες, αλλά και οι ίδιοι οι εργαζόμενοι είχαν αρχίσει να προσβάλλονται και να κινδυνεύουν, από τις ανεξέλεγκτες εκπομπές φθορίου που, ως δηλητηριώδη αέρια, απλωνόταν μέχρι τα Άσπρα σπίτια, την Αντίκυρα, το Δίστομα, το Στείρι και το Κυριάκι ενώ, ως υγρά απόβλητα, κατέστρεφαν μεγάλες εκτάσεις του ενάλιου χώρου του κόλπου της Αντίκυρας και του Κορινθιακού γενικότερα, θανάτωναν δε κατά χιλιάδες τα ψάρια.

Από τη μεριά τους οι εκάστοτε διοικήσεις της άλλης μεγάλης μεταλλουργίας, της ΛΑΡΚΟ, δεν χρεώνονται με τέτοιες ακραίες συμπεριφορές, αν και το πρόβλημα της μόλυνσης του περιβάλλοντος

είναι και εκεί σε επικαιρότητα. Ελέγχονται όμως, γιατί δεν μπόρεσαν να εκσυγχρονίσουν τη σπουδαία αυτή μονάδα παραγωγής νικελίου και να την κάνουν ανταγωνιστική, όπως θα δούμε στη συνέχεια..

Οι «εντάσεις» που διατυπώνονται παραπάνω δεν ισχύουν, βέβαια, για τον τρίτο κολοσσό της Βοιωτίας, τη βιομηχανική μονάδα, που λειτουργεί εδώ και πολλά χρόνια στην περιοχή Τανάγρας- Σχηματαρίου, την ΕΑΒ, η οποία απασχολεί 2.800 περίπου εργατοϋπαλλήλους. Και δεν ισχύουν τέτοιου είδους «εντάσεις» γιατί στα θέματα της προστασίας του περιβάλλοντος και της διαμόρφωσης ασφαλών συνθηκών εργασίας η εταιρεία αυτή έδειξε, και εξακολουθεί να δείχνει, κάποιο σεβασμό στις αποφάσεις και τους νόμους της πολιτείας. Εκεί όμως που υστερεί και η ΕΑΒ είναι στο ζήτημα των σχέσεων της με τους φορείς και τους πολίτες της Βοιωτίας. Αυτή η αποστροφή σημαίνει συγκεκριμένα, ότι η ΕΑΒ, δεν έχει να κάνει οποιαδήποτε θετική παρέμβαση σε αυτή καθ' εαυτή την κοινωνική, πνευματική, πολιτιστική, αθλητική κτλ. Ζωή των κατοίκων του νομού. Δεν την είδαμε ποτέ (όπως δεν είδαμε και καμιά άλλη βιομηχανία) να οργανώνει ή έστω να παίρνει μέρος σε μία εκδήλωση φορέων ή κατοίκων της Βοιωτίας, ούτε να συμπαραστέκεται έστω και σε έναν πολίτη που πάσχει, ούτε να διαθέτει κάποια χρηματικά ποσά για τις ευπαθείς ομάδες. Θα λέγαμε μάλιστα ότι, ειδικότερα η ΕΑΒ χρεώνεται το ιδιαίτερα αρνητικό γεγονός, που συντελεί στην αποδιάρθρωση του κοινωνικού ιστού της περιοχής, με το ότι δηλαδή προτιμά να προσλαμβάνει (και έτσι να μεταφέρει με πούλμαν, καθημερινά) δεκάδες εκατοντάδες εργατοϋπαλλήλους, από περιοχές του Λεκανοπεδίου κυρίως, δείχνοντας, με αυτό τον τρόπο, ότι δεν νοιάζεται για την ανεργία που μαστίζει τη Βοιωτία..

Οι ιδιομορφίες που παρουσιάζουν οι τρεις μεγάλες βιομηχανίες του νομού και το κλείσιμο των άλλων μικρότερων (π.χ. του «Δουρίδα», του «Μιχαηλίδη» και της ΙΖΟΛΑ), συντέλεσαν στην αύξηση του πληθυσμού των ανέργων, εκείνων δηλαδή των Βοιωτών που έχασαν τις δουλειές τους, αλλά και των νέων που δε μπορούν να βρουν μια θέση για να φτιάξουν τη ζωή τους. Με βάση τα στοιχεία που πήραμε από τους πιο έγκυρους φορείς της Βοιωτίας (Εργατικά κέντρα Λιβαδειάς και Θήβας, Νομαρχία και ΟΑΕΔ κτλ.), διαπιστώνουμε ότι οι άνεργοι Βοιωτοί ξεπερνούν σήμερα τους 6.000, σε σύνολο ενεργού πληθυσμού 42.500. Ο αριθμός αυτός ανεβάζει το ποσοστό ανεργίας κατά το 1997, στο 16.5%, που είναι το υψηλότερο της τελευταίας εικοσαετίας.

Διαφαίνονται προοπτικές αντιμετώπισης του σοβαρότατου αυτού προβλήματος ή καλύτερα, υπάρχει περίπτωση να δουν οι άνεργοι και ειδικότερα οι νέοι της Βοιωτίας, που προσπαθούν να φτιάξουν τη ζωή τους, ότι θα δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας; Θα διαμορφωθούν, δηλαδή κατάλληλες συνθήκες ώστε, από τη μια μεριά να μπορέσουν οι υπάρχουσες μονάδες να εκσυγχρονιστούν και να επεκτείνουν τις

δραστηριότητες τους, και από την άλλη να δείξουν ενδιαφέρον ντόπιοι ή και ξένοι επενδυτές, προκειμένου να ιδρύσουν υγιείς βιομηχανίες και βιοτεχνίες με σταθερές θέσεις εργασίας; Αυτά είναι τα βασικά ερωτήματα, γύρω βέβαια από τα θέματα του δευτερογενή τομέα, που ενδιαφέρουν σήμερα τους Βοιωτούς.

Υπάρχει όμως και ένα ακόμη ερώτημα, που διατυπώνεται επίμονα από ανθρώπους οι οποίοι έχουν μια διαφορετική θεώρηση της κατάστασης. Και το ερώτημα είναι τούτο: Μήπως έχει έρθει η ώρα και για τη Βοιωτία να επιχειρήσει μια τολμηρή στροφή και προς τον τριτογενή τομέα, και ιδιαίτερα προς τον τουρισμό, γεγονός που θα βοηθήσει τον επαγγελματικό της κόσμο και παράλληλα θα συντελέσει και στον περιορισμό της ανεργίας;

Γ. ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Τουρισμός

Ο τουρισμός στη Βοιωτία είναι ακόμη στα σπάργανα. Με εξαίρεση την Αράχωβα, όπου βρίσκονται τα χιονοδρομικά κέντρα του Παρνασσού, σε καμιά άλλη περιοχή του νομού δεν παρατηρείται αξιόλογη τουριστική κίνηση. Είναι χαρακτηριστικό ότι η Βοιωτία, έχοντας 25 μόνο ξενοδοχειακές μονάδες, με συνολικό αριθμό κλινών που μόλις ξεπερνούν τις 1.000, κατατάσσεται στις τελευταίες θέσεις, συγκρινόμενη με τους άλλους νομούς της χώρας.

Και όμως η Βοιωτία προσφέρεται για τουριστική ανάπτυξη, περισσότερο ίσως από άλλες περιοχές της Ελλάδας. Και προσφέρεται γιατί πρώτον βρίσκεται πολύ κοντά στη μεγάλη αγορά των τριεσμήσις εκατομμυρίων ανθρώπων που ζουν στο Λεκανοπέδιο και αναζητούν, σχεδόν κάθε βδομάδα, κατάλληλους χώρους για την έξοδό τους και δεύτερον, γιατί η περιοχή αυτή- καθώς είχε παίξει πρωτεύοντα ρόλο στη δημιουργία των δύο μεγάλων αρχαιοελληνικών πολιτισμών, του μυκηναϊκού και του κλασικού- έχει να παρουσιάσει μεγάλης αξίας αρχαία ευρήματα αλλά και μνημεία της Ορθοδοξίας, τα οποία μπορούν να προσελκύσουν πάρα πολύ κόσμο. Η πρόσφατη απόφαση της κυβέρνησης, που ανακήρυξε την ευρύτερη περιοχή της Θήβας ως χώρο «υψίστου αρχαιολογικού ενδιαφέροντος», και τα έργα που θα εκτελεστούν, σε εφαρμογή του σχετικού προγράμματος, με πρώτο το νέο αρχαιολογικό μουσείο Θηβών, δείχνουν ότι η πολιτεία αναγνωρίζει αυτές τις δυνατότητες της Βοιωτίας, η οποία πλεονεκτεί και κατά το ότι είναι το βασικό «πέραςμα» προς τον πασίγνωστο, σε ολόκληρη την ανθρωπότητα, αρχαιολογικό χώρο των Δελφών. Ακόμη, όπως σημειώσαμε ήδη, η Βοιωτία έχει πολλές περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, είναι δε, ταυτόχρονα, ένα από τα μεγαλύτερα κέντρα αγροτικών παραγωγών.

Σημαίνουν όλα αυτά ότι για τη Βοιωτία του νέου αιώνα διαμορφώνονται προϋποθέσεις ανάπτυξης ιδιαίτερα εκείνου του τουρισμού που μπορεί να συνδυάζει και να αξιοποιεί τις ανάγκες για διακοπές σε παραθαλάσσιες περιοχές, για εκδρομές στα βουνά και για επισκέψεις αρχαιολογικών χώρων, με το παραγωγικό, κυρίως δε το αγροκτηνοτροφικό, στοιχείο. Στη συγκεκριμένη βέβαια περίπτωση της Βοιωτίας θα χρειαστεί- για να μεγιστοποιηθούν οι προοπτικές μιας τέτοιας τουριστικής ανάπτυξης –να μπουν μπροστά οι δήμοι και οι κοινότητες στις περιοχές των οποίων υπάρχουν ξεχωριστές αγροκτηνοτροφικές παραγωγές, ενώ στα διοικητικά τους όρια βρίσκονται χώροι ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και σημαντικά αρχαιολογικά μνημεία, θεσμοθετώντας σοβαρές εκδηλώσεις αρχαίου δράματος, μουσικής, χορού, τραγουδιού κτλ. που προσελκύουν Έλληνες και ξένους. Έτσι θα μπορέσουν να δημιουργήσουν τις αναγκαίες «γέφυρες», που θα συνδέουν τους παραγωγούς- αγρότες, με τους επισκέπτες- παραθεριστές. Τότε τα αποτελέσματα θα είναι εντυπωσιακά..

Δ. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Η απασχόληση στο νομό Βοιωτίας

Ο νομός Βοιωτίας παρουσιάζει κάποιες ιδιαιτερότητες σε ο,τι αφορά την καταγραφή και ανάλυση του εργατικού της δυναμικού καθότι υπάρχει ένα σημαντικό ποσοστό εργαζομένων που μετακινείται καθημερινά εκτός των ορίων εργασίας. Στο σύνολο απασχολούμενων και ανέργων δεν καταγράφεται το εργατικό δυναμικό που μετακινείται καθημερινά από την Αθήνα ή τις άλλες γειτονικές περιοχές, με αποτέλεσμα τα στοιχεία των απογραφών να αποκλίνουν σημαντικά από το πραγματικό εργατικό δυναμικό που απασχολείται στην περιοχή και κυρίως στο τρίγωνο της βιομηχανικής ζώνης. Οι μεταβολές που εμφανίζονται στο νομό δεν έχουν σχέση με το πραγματικό μέγεθος του εργατικού δυναμικού διότι δεν συνυπολογίζεται σε αυτό το μετακινούμενο δυναμικό από τις γειτονικές περιοχές και κυρίως από την Αττική.

Το εργατικό δυναμικό του νομού Βοιωτίας έχει υψηλή συμμετοχή στο συνολικό πληθυσμό. Από τα στοιχεία της Αναπτυξιακής Μελέτης του νομού Βοιωτίας διαπιστώνουμε ότι στις αστικές περιοχές του νομού το εργατικό δυναμικό συμμετέχει με ποσοστό 64,89% στο συνολικό πληθυσμό, στις ημιαστικές με ποσοστό 57,3 ενώ στις αγροτικές περιοχές το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται στο 58,96%.

Η σύνθεση της απασχόλησης στο νομό χαρακτηρίζεται από την επικράτηση του δευτερογενή τομέα, ο οποίος αντιπροσωπεύει το 43% της απασχόλησης, με δεύτερο σημαντικότερο τομέα τον πρωτογενή

(32%) και τρίτο τον τριτογενή με 25%. Η εξέλιξη στη σύνθεση της απασχόλησης από το 1971 έως το 1991 καθορίζεται από την ανάπτυξη της βιομηχανίας στην περιοχή και χαρακτηρίζεται από τη σημαντική μείωση των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα, από 48,5 το 1971 σε 32% το 1991, την κατά 12 ποσοστιαίες μονάδες, στον τριτογενή τομέα.

Η μείωση των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα δε συνεπάγεται και την εγκατάλειψη της γεωργίας. Οι περισσότεροι γεωργοί στράφηκαν προς τη βιομηχανία χωρίς να εγκαταλείψουν τις γεωργικές τους δραστηριότητες γεγονός που δημιουργεί σχετικά προβλήματα τόσο στη γεωργία όσο και στη βιομηχανία.

Η ΧΛΩΡΙΑΔΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

Η ιστορία αρχίζει από τη στιγμή που γράφεται. Καταγραφή της ιστορίας δεν είναι μόνο η απαρίθμηση, περιγραφή και χρονολόγηση γεγονότων. Είναι και ο εντοπισμός, η μελέτη και η περιγραφή των φυτών μιας περιοχής. Κι αυτό γιατί τα φυτά για κάθε περιοχή με τις δεδομένες της εδαφικές και κλιματολογικές συνθήκες ήταν αυτά που καθόριζαν όχι μόνο την επιβίωση των λαών, αλλά και την εμφάνιση και την ανάπτυξη των πολιτισμών.

Το επικρατέστερο δασικό είδος στην περιοχή του Νομού Βοιωτίας είναι η κεφαλληνιακή ελάτη, η οποία διαμορφώνει εκτεταμένες αμιγείς συστάδες. Υπάρχουν επίσης συστάδες με μαύρη πεύκη. Σε αρκετά σημεία το δάσος διακόπτεται από μικρότερα ή μεγαλύτερα διάκενα που καλύπτονται από θάμνους. Επίσης, στο νομό μας, έχουν εντοπισθεί και καταγραφεί πλήθος φυτών με πολλές ιδιότητες καλλωπιστικές αλλά και θεραπευτικές. Κάποια από τα σημαντικότερα φυτά που συναντώνται στην περιοχή είναι τα εξής:

- Κάππαρις η ακανθώδης. Θάμνος έρπων απλωτός, χρώματος γκρίζου. Φύλλα εναλλάσσοντα, λεία, δισκοειδή, ωοειδή, λίγο σαρκώδη. Αγκάθια λεπτά και αγκιστρωτά. Άνθη λευκά ή ελαφρά ρόδινα 50-70 χιλ. Ο καρπός του φυτού είναι μία μεγάλη πράσινη ράγα μήκους 50 χιλ. που σκίζεται στα δύο. Άνθιση : Μάιο-Σεπτέμβριο.
- Αιθιόνημα το ανατολικόν. Φυτό μονοετές ή πολυετές με βλαστούς απλωτούς κατερχόμενους πολύκλαδους μέχρι 30 εκ. φύλλα ωοειδή- προμήκη ή προμήκη- γραμμοειδή. Άνθη μικρά, λευκά, ρόδινα ή πορφυρά με πέταλα 2-5 χιλ. Οι καρποί έχουν σχήμα κεράτιο δισκοειδές με πτερύγιο δίλοβο στην άκρη 5-9 χιλ. Άνθιση Μάιο- Ιούνιο.

- Άλυσσον το ανατολικόν. Φυτό πολυετές, πυκνό, τριχωτό και ξυλοειδές στη βάση, πολύβλαστο, 10- 40 εκ. ύψος. Φύλλα βάσης αντωειδή ή αντιλογχοειδή, πτερόλοβα, βαθιά οδοντωτά ή ακέραια. Φύλλα βάσης αντωειδή ή αντιλογχοειδή, πτερόλοβα, βαθιά οδοντωτά ή ακέραια. Φύλλα βλαστού μακρύτερα. Άνθη κίτρινα. Πέταλα 3-6 χιλ. κυματιστά στο άκρο ή δίλοβα. Οι καρποί του είναι κεράτια λεία και δισκοειδή. Άνθιση Μάρτιο- Μάιο.
- Μπισκουτέλλα ή δίδυμος. Φυτό μονοετές με ένα ή περισσότερους βλαστούς 10- 15 εκ. Φύλλα βάσης αντωειδή –σφηνοειδή, οδοντωτά. Άνθη κίτρινα, πέταλα 4 χιλ. Ο καρπός είναι κεράτιο πολύ χαρακτηριστικό, αποτελούμενο από δύο δισκοειδή, πεπλατυσμένα τμήματα. Άνθιση Μάρτιο- Απρίλιο.
- Σεληνίτις η ετησία. Φυτό διετές με ρίζες σαρκώδεις. Βλαστοί ευθυτενείς μέχρι 100 εκ. φύλλα μεγάλα καρδιόσχημα έως λογχοειδή, οδοντωτά, πολύ μυτερά και με τρίχες. Άνθη εντυπωσιακά πορφυρά ή βιολετιά. Πέταλα 5- 25 χιλ. Ο καρπός είναι κεράτιο πεπλατυσμένο 20- 70 χιλ., προμήκες- ελλειπτικό ή σχεδόν δισκοειδές. Άνθιση Μάρτιο – Μάιο.
- Φουμαριά ή Καπνίτης ο αναρριχώμενος. Φυτό μονοετές δυνατό με λεπτούς και μακριούς βλαστούς συχνά αναρριχώμενους μέχρι ένα μέτρο. Φύλλα μπλε- γκρι, δις μέχρι τετράκις πτερόλοβα. Ταξιανθίες βοτρυόμορφες με 10- 20 άνθη, λευκά ή σπάνια με ρόδινη απόχρωση, εκτός από το άκρο των πετάλων που είναι μαύρο- κόκκινο, αυτογονιμοποιούμενα. Άνθιση Μάρτιο- Ιούνιο. Το φυτό περιέχει φουμαρικό και άλλα οξέα και πολλοί γιατροί και συγγραφείς έχουν εξάρει τις αξιολογες θεραπευτικές του ιδιότητες. Ιδιαίτερα ωφέλιμο για τα δερματικά προβλήματα. Λειτουργεί μέσω των νεφρών και του συκωτιού σαν εξυγιαντικό.
- Φουμαριά ή Καπνίτης. Φυτό μονοετές με λεπτούς βλαστούς. Φύλλα δις μέχρι τετράκις πτερόλοβα. Ταξιανθίες βοτρυόμορφες με 12 άνθη 9- 12 χιλ. ρόδινα με σκούρο στίγμα. Άνθιση Μάρτιο- Μάιο.
- Λωτός ο Κερατιοφόρος. Φυτό πολυετές απλωτό, κρεμοκλαδές μήκους από 5- 35 εκ., με χνούδι ή χωρίς. Φύλλα με φυλλάρια λογχοειδή ή αντιλογχοειδή. Άνθη κίτρινα ανάμικτα με κόκκινα στο ίδιο φυτό, σε κεφάλια από 2- 7 μαζί. Στεφάνη 10- 16 χιλ. Ο καρπός είναι χέδρωπας ευθύς και στενός 15- 30 χιλ. Άνθιση: Απρίλιο- Ιούνιο.
- Ανεμώνη η στεφανωματική. Φυτό με ρίζωμα πολυετές. Τα φύλλα στη βάση του σχηματίζουν ρόδακα και είναι μακρόμισχα, τρίφυλλα, με φυλλάρια δις παλαμοβόλα ή πτερόλοβα. Άνθη μεγάλα, που έχουν διάμετρο 3,5- 7 εκ. με 5-7 σέπαλα διαφόρων

χρωμάτων. Ανθήρες μαύροι. Άνθηση Ιανουάριο- Απρίλιο. Στην αρχαιότητα η ανεμώνη ήταν φυτό θεραπευτικό για πολλές αρρώστιες.

- Μήκων ή ροιάς (Παπαρούνα, Κουτσουνάδα). Φυτό μονοετές, τριχωτό, όρθιο, διακλαδισμένο, ύψους 25- 90 εκ. Φύλλα πτερόλοβα με λοβούς οδοντωτούς. Ακραίος λοβός μεγαλύτερος. Άνθη ζωηρά κόκκινα, μερικές φορές με μαύρη κηλίδα στη βάση. Πέταλα δισκοειδή. Στήμονες με νήματα και ανθήρες μπλε-μαύρους. Ο στιγματικός δίσκος απλωτός έχει συνήθως 8- 12 ακτίνες. Ο καρπός είναι κωδία, λεία με οπές κάτω από την πεπλατυσμένη κορυφή απ' όπου χύνονται οι μαύροι- μπλε σπόροι. Άνθηση Μάρτιο- Μάιο. Θεραπευτικές ιδιότητες: Κατευναστικό, εφιδρωτικό, κατά της βρογχίτιδας, του ενοχλητικού βήχα και του άσθματος. Υπό μορφή ροφήματος.
- Σησαμοειδές το λευκόν. Φυτό μονοετές ή πολυετές θαμνώδες με βλαστό όρθιο 30- 75 εκ. διακλαδισμένο. Φύλλα πτερόλοβα με 5- 15 λοβούς σε κάθε πλευρά. Άνθη μικρά λευκά σε ακραίους πυκνούς βότρυς. Πέταλα κροσσωτά. Σέπαλα 6. Καρπός κάψα 7-12 χιλ. Άνθηση Μάρτιο- Μάιο.
- Σησαμοειδές το ωχρόν. Φυτό μονοετές ή πολυετές θαμνώδες με βλαστό όρθιο 30- 75 εκ. διακλαδισμένο. Φύλλα πτερόλοβα με 1- 4 λοβούς σε κάθε πλευρά. Άνθη κιτρινωπά 6 χιλ. σε περισσότερο επιμήκεις βότρυς. Άνθηση: Μάρτιο- Μάιο.
- Χρυσάνθεμον το στεφανωματικόν (μαργαρίτα). Φυτό ετήσιο έως 80 εκ. ύψος, ελαφρά τριχωτό με φύλλα δις πτερόλοβα. Ανθίδια σωληνοειδή κίτρινα. Η ποικιλία discolor έχει άνθη δίχρωμα κίτρινα και λευκά έως 60 χιλ. Άνθηση: Μάρτιο- Μάιο. Θεραπευτικές ιδιότητες: Με αυτό το φυτό φτιάχνουν μία αλοιφή για τα έλκη ενώ τα βλαστάρια του λαχανεύονται. Στην Αθήνα τα νεαρά βλαστάρια ήταν λιχουδιά μέχρι και τις αρχές του 11^{ου} αιώνα.
- Κυνόγλωσσον το Φαρμακευτικόν. Φυτό διετές με ευθυτενείς γκρίζους χνουδωτούς βλαστούς 30- 60 εκ. Φύλλα τριχωτά προμήκη ή λογχοειδή. Άνθη βαθιά βιολετιά. Άνθηση: Απρίλιο- Μάιο. Θεραπευτικές ιδιότητες: Εμποδίζει την τριχόπτωση. Ανακουφίζει από τους πόνους και θεραπεύει τα καψίματα. Θεραπεύει επίσης και τις αιμορροΐδες.
- Βορράγινον το φαρμακευτικόν. Φυτό ποώδες, μονοετές, τριχωτό, με άρωμα αγγουριού. Βλαστοί όρθιοι 15- 70 εκ. Φύλλα βάσης ωοειδή ή λογχοειδή. Άνθη ζωηρά γαλάζια 20- 25 χιλ. σε τροχοειδή στεφάνη, σε ακραίες διακλαδισμένες ταξιανθίες. Άνθηση: Μάρτιο- Μάιο. Θεραπευτικές ιδιότητες: Θεραπευτικές ιδιότητες έχει ο χυμός από τα φύλλα και τα στελέχη του φυτού Μπουράντζα

(Καρδιαγωγό). Περιέχει ασβέστιο και 30% νιτρικό κάλλιο που ενεργεί σαν ισχυρό τονωτικό και αναρρωτικό. Το νιτρικό κάλλιο είναι ένα από τα μέταλλα που ο οργανισμός έχει ανάγκη πιο πολύ. Είναι επίσης διουρητικό και μαλακτικό. Τα νωπά του φύλλα έχουν οσμή αγγουριού και τρυφερά μπαίνουν στις σαλάτες.

- Μυοσωτίς η αρουραία. Φυτό διετές, όρθιο λεπτό, διακλαδισμένο μέχρι 60 εκ. σκεπασμένο με τρίχες. Φύλλα ωοειδή- λογχοειδή μέχρι 8 εκ. μήκος. Μικρά γαλάζια λουλουδάκια σε ταξιανθία με κίτρινο μάτι στο κέντρο. Άνθηση: Απρίλιο- Μάιο.
- Έχιον το αρνογλωσσοειδές. Φυτό διετές, όρθιο, 20- 60 εκ. με ένα ή πολλούς ανθοφόρους βλαστούς τριχωτούς. Φύλλα βάσης προμήκη ή λογχοειδή. Ταξιανθίες διακλαδισμένες. Άνθη 18- 30 χιλ. στην αρχή γαλάζια και έπειτα πορφυρά. Άνθηση: Μάρτιο- Μάιο.
- Έχιον το ιταλικόν. Φυτό με έναν ή περισσότερους βλαστούς, τριχωτό με τρίχες σκληρές. Φύλλα βάσης μεγάλα. Ταξιανθίες μεγάλες διακλαδισμένες συχνά πυραμιδοειδείς. Άνθη με στεφάνη κιτρινωπή, ρόδινη ή ανοιχτογάλανη. Άνθηση: Απρίλιο- Μάιο.
- Αγχούσα η ποικιλόχρους. Φυτό μονοετές, τριχωτό με βλαστούς 5- 30 εκ. έρποντες ή ανερχόμενους. Φύλλα ακέραια στικτά και άνθη πορφυρά, που τρέπονται όταν ωριμάσουν σε γαλάζια με λευκές γραμμές. Άνθηση: Απρίλιο- Μάιο.
- Αγχούσα η κυανή. Φυτό πολυετές τριχωτό. Βλαστοί 20- 150 εκ. όρθιοι. Φύλλα προμήκη. Ταξιανθίες κυματοειδείς, αραιές με άνθη μεγάλα, βαθυγάλαζα. Άνθηση: Απρίλιο- Μάιο.
- Κήρυνθος ο μείζων. Φυτό μονοετές με ευθυτενείς βλαστούς 15- 60 εκ. Κατώτερα φύλλα αντωοειδή- σπατουλοειδή με λευκά στίγματα. Τα επάνω φύλλα ωοειδή- λογχοειδή, καρδιοειδή στη βάση. Άνθη σωληνωτά, κρεμαστά 1,5- 30 χιλ., κίτρινα, καστανοπόρφυρα στη βάση (σπάνια ολόκληρα καστανοπόρφυρα). Άνθηση Απρίλιο- Μάιο. Θεραπευτικές ιδιότητες: Εξαφανίζει τα λευκά στίγματα των νυχιών και του δέρματος.
- Κήρυνθος ο καμπυλώδης. Φυτό διετές με βλαστούς 15- 60 εκ. Κατώτερα φύλλα αντωοειδή- σπατουλοειδή με λευκά στίγματα. Άνθη σωληνωτά κίτρινα ή δίχρωμα περιβαλλόμενα από βράκτια (εξωτερικά πέταλα) βιολετιά. Άνθηση: Απρίλιο- Μάιο.
- Όνοσμα το ελληνικόν. Φυτό διετές γλοάζον. Βλαστοί 10- 30 εκ. με πολλές διακλαδώσεις και τρίχες απλωτές. Κατώτερα φύλλα γραμμοειδή ή γραμμοειδή λογχοειδή. Στεφάνη 14- 15 χιλ. ανοιχτοκίτρινη, με κοκκινωπές αποχρώσεις, χνουδωτή. Άνθηση: Απρίλιο- Μάιο.
- Ηλιοτρόπιον το βαρύοσμον. Φυτό τριχωτό μονοετές, διακλαδισμένο, μέχρι 40 εκ. Φύλλα γκριζοπράσινα, ωοειδή ή

ελλειπτικά, μέχρι 5,5 εκ. Άνθη λευκά 4-6 χιλ. αρωματικά σε ταξιανθίες. Στεφάνη 2-4 χιλ. καρπός χνουδωτός, συνήθως με εξογκώματα. Άνθηση: Μάιο- Ιούνιο.

- Ιπομαία η αλθαιώδης. Φυτό ποώδες με πολυετή ρίζα και βλαστούς μέχρι 1μ., αναρριχώμενους ή έρποντες. Φύλλα παλαμοβόλα με πλατιούς λοβούς, με όχι πολύ βαθιούς κόλπους. φύλλα βλαστού χνουδωτά- τριχωτά . Άνθη μεγάλα μέχρι 4,5 εκ. ρόδινα με σκουρότερο κέντρο. Θεραπευτικές ιδιότητες.: Όλα τα είδη της οικογένειας Convolvulaceae έχουν καθαρτικές ιδιότητες, ιδιαίτερα η ρίζα τους.
- Βαλλωτή ή κρατηφόρος. Φρύγανο πολυετές μέχρι 60 εκ. ύψος. Βλαστός ξυλώδης προς τη βάση. Φύλλα πλατιά καρδιοειδή πριονωτά. Άνθη σε σπονδύλους ανά 6- 12. Στεφάνη δίχρωμη πορφυρή λευκή 15- 18 χιλ. Κάλυκας με πλατιά, μεμβρανώδη χείλη που, όταν ωριμάζουν, χρησιμοποιούνται σαν φυτίλι στα καντήλια. Άνθηση: Μάιο- Ιούνιο.
- Μικρομέρια η Ιουλιανή, Σατουρέια η Ιουλιανή. Πολυετές φρύγανο ύψους 10- 14 εκ. χνουδωτό. Βλαστοί πολλοί όρθιοι. Φύλλα 3- 8 χιλ. γραμμοειδή. Σπόνδυλοι με 4- 20 άνθη. Στεφάνη πορφυρή ανοιχτή. Άνθηση: Απρίλιο- Ιούνιο. Θεραπευτικές ιδιότητες: Πολλές είναι οι θεραπευτικές του ιδιότητες τόσο για τα έλκη του στομάχου, τις ξινίλες όσο και για τα κρυολογήματα, τις ναυτίες, τη διάρροια. Πίνεται σε μορφή αφεψήματος.
- Μίνθη η μακρόφυλλος. Φυτό πολυετές, τριχωτό με βαριά μυρωδιά. Βλαστοί όρθιοι 40- 120 εκ. διακλαδισμένοι. Φύλλα προμήκη, λογχοειδή, οδοντωτά, πράσινα με μικρό μίσχο. Άνθη ρόδινα- λιλά ή λευκά σε συνεχόμενους επιμήκεις στάχεις. Άνθηση: Ιούλιο- Σεπτέμβριο.
- Πράσιον το κοινόν. Φυτό πολυετές κοινό στην Ελλάδα και αλλού. Στελέχη όρθια με διακλαδισμένους βλαστούς, μη ανθηφόρους, 30- 60 εκ., καλυμμένους με βελούδινο τρίχωμα. Φύλλα πτυχωτά, δισκοειδή ή πλατιά ωοειδή πριονωτά. Η επάνω επιφάνεια είναι γκρίζα και λιγότερο τριχωτή από την κάτω. Άνθη λευκά σε πυκνούς πολυανθείς σπονδύλους. Κάλυκες με 10 οδόντες. Στεφάνη λευκή. Άνθηση: Μάιο- Ιούλιο. Θεραπευτικές ιδιότητες: Φυτό φαρμακευτικό πολύ κοινό στην Ελλάδα και αλλού. Πρασίου πόα, Herba Marrubi. Οι θεραπευτικές του ιδιότητες οφείλονται στην πικρή ουσία τη Πρασιίνη. Ακόμη περιέχει αιθέρια έλαια .
- Φλομίσ η θαμνώδης. Φυτό θαμνώδες μέχρι 1.30 εκ. σκεπασμένο με λευκοκίτρινο χνούδι. Φύλλα αντίθετα ελλειπτικά, λογχοειδή ή λογχοειδή- ωοειδή 30- 90 χιλ. Τα επάνω φύλλα λίγο πριονωτά ή ακέραια και τα κάτω στρογγυλεμένα στην άκρη. Σπόνδυλοι με 3-

36 άνθη πολύ εντυπωσιακά. Στεφάνη κίτρινη, τριχωτή, μήκους; 23- 35 χιλ. Άνθηση: Ιούνιο- Ιούλιο.

- Γάλιον το γνήσιον. Φυτό πολυετές με ξυλώδη ρίζα. Φύλλα σκούρα πράσινα στενά, γραμμοειδή, μυτερά, τριχωτά. Άνθη χρυσόκιτρινωπά αρωματικά. Άνθηση: Μάιο- Ιούλιο.
- Βερονίκη. Φυτό μονοετές. Φύλλα τριχωτά με 5-6 λοβούς. Βλαστοί πολλοί και απλωτοί. Άνθη λευκά σε ποδίσκους μακρύτερους από το αντίστοιχο φύλλο. Άνθηση: Φεβρουάριο- Μάιο.
- Χοιράδιον το λαμπερόν. Φυτό διετές λείο με βλαστό απλό. Φύλλα γκρι- πράσινα λαμπερά, πτεροσχιδή ή πτερόλοβα με λοβούς πριονωτούς. Άνθη σε κύματα . Στεφάνη μικρή πρασινοκάστανη. Φυτρώνει σε βράχους και φθάνει μέχρι την παραλία. Άνθηση: Φεβρουάριο- Απρίλιο. Θεραπευτικές ιδιότητες: Τα φύλλα του φυτού είναι επουλωτικά για όλων των ειδών τα τραύματα ή πληγές.
- Κυμβαλαρία. Φυτό ποώδες πολυετές συνήθως λείο και με βλαστούς έρποντες. Φύλλα νεφροειδή ή σχεδόν δισκοειδή. Στεφάνη βιολετιά, με κίτρινο άνοιγμα, 9- 15 χιλ. και πλήκτρο 1,5- 3 χιλ. Άνθηση: Μάρτιο- Ιούνιο. Όταν ποτίζεται ανθίζει και αργότερα. Θεραπευτικές ιδιότητες: Στη νότια Ευρώπη το χρησιμοποιούν στις σαλάτες και έχει γεύση σαν το κάρδαμο. Έχει δα και ιδιότητες αντισκορβουτικές. Στην Ινδία δοκιμάστηκε επιτυχώς για τη Θεραπεία του διαβήτη.
- Άγνος ο αγνός.(Λυγαριά). Θάμνος αρωματικός ύψους 1-6 μ. φύλλα παλαμοσχιδή με μακρύ μίσχο και 5-7 γραμμοειδή-λογχοειδή φυλλάρια. Άνθη 8-10 χιλ. μήκους σε πυκνές σταχυόμορφες ταξιανθίες, γαλάζια, σπανιότερα ρόδινα ή λευκά. Στεφάνη δίχειλη. Το πάνω χείλος με 2 λοβούς, το κάτω με 3. Άνθηση: Μάιο- Ιούλιο. Θεραπευτικές ιδιότητες: Φημίζεται σαν αντιπροφροδισιακό φάρμακο, διουρητικό και αντιστετικό.
- Ιεροβοτάνη η φαρμακευτική. Φυτό ποώδες πολυετές. Στελέχη τετραγωνικά έως 60 εκ. Φύλλα πτερόλοβα 2- 7,5 εκ. Άνθη πολύ μικρά χρώματος μπλε- λιλά σε ταξιανθίες σταχυόμορφες. Άνθηση: Ιούνιο- Οκτώβριο. Θεραπευτικές ιδιότητες: Ολόκληρο το φυτό χρησιμοποιείται στην ομοιοπαθητική.
- Άκανθος ο ακανθώδης. Δυνατή και εντυπωσιακή πολυετής πόα με πολύ μεγάλα πτερόλοβα ή πτεροσχιδή πράσινα φύλλα. Άνθη μεγάλα σε πυκνούς στάχεις έως 80 εκ. Βράκτια μεγάλα, οδοντωτά-αγκαθωτά. Άνθηση: Μάιο- Ιούνιο.
- Λευκανθές το πολυετές. Φυτό πολυετές, απλωτό μέχρι 25 εκ. Έχει φύλλα άμισχα χνουδωτά με ένα νεύρο, αντιλογχοειδή αντωειδή ή σπατουλοειδή, αραιά πριονωτά στην περιφέρεια συγκεντρωμένα

σε ρόδακες. Ανθικά κεφάλια 15- 30 χιλ. με γλωσσοειδή ανθίδια λευκά συνήθως με πορφυρές αποχρώσεις από κάτω και ανθίδια δίσκου κίτρινα. Άνθηση: Φεβρουάριο- Ιούνιο. Θεραπευτικές ιδιότητες: Άριστο γιατρικό για τα τραύματα του στήθους υπό μορφή καταπλάσματος.

- Σίλυβον το Μαριαννόν (Γαϊδουράγκαθο). Φυτό αγκαθωτό, λείο, μέχρι 1.50 μ. φύλλα εναλάσσοντα με λευκές νευρώσεις, αγκαθωτά, τα της βάσης πτερόλοβα. Κεφάλια 2.50- 4 εκ. μονήρη. Ανθίδια πορφυρά.. Άνθηση Μάιο- Ιούλιο.
- Αστερίσκος ο ακανθώδης. Φυτό ετήσιο ή διετές, τριχωτό με βλαστούς διακλαδισμένους, ξυλώδεις στη βάση. Φύλλα με άκρο μυτερό. Κεφάλια ανοιχτοκίτρινα με διάμετρο 1,5 εκ. Ανθίδια και φύλλα γλωσσοειδή. Άνθηση: Απρίλιο- Ιούνιο.
- Κόνυζα. Φυτό πολυετές με φύλλα χνουδωτά, χρώματα γκρι, κεφάλια μονήρη ή σε ταξιανθίες με κίτρινα ανθίδια. Άνθηση: Μάιο- Ιούνιο.
- Κενταύριον του ηλιοστασίου. Φυτό διετές που το ύψος του φτάνει μέχρι ένα μέτρο. Βλαστοί πολύ διακλαδισμένοι. Κεφάλια ανά ένα με άνθη μικρά κίτρινα και βράκτια με 3-5 αγκάθια. Φύλλα σταχοπράσινα. Άνθηση: Ιούνιο- Αύγουστο.
- Κάτοπτρον. Φυτό ετήσιο χνουδωτό πολύκλαδο με βλαστούς 10-14 εκ. Φύλλα αντωσειδή. Άνθη βιολετιά μέχρι 12 χιλ. που σχηματίζουν βότρυς. Άνθηση: Απρίλιο- Μάιο.
- Κωδώνιον το απλωτό (καμπανούλα). Άνθηση: Απρίλιο- Μάιο.
- Κωδώνιον ή Καμπανούλα Κύμια. Φυτό ποώδες διετές ή μονοκαρπικό διετές. Βλαστοί γκριζωποί, ευλύγιστοι, συνήθως απλοί. Τα φύλλα του βασικού ρόδακα έχουν προμήκη λοβωτό μίσχο. Άνθη πολυάριθμα. Στεφάνη άνθους σωληνοειδής, γαλάζια-βιολετιά μήκους 12- 19 χιλ. Φυτρώνει σε σχισμές βράχων. Άνθηση: Απρίλιο- Μάιο.
- Κισσός ο ελικτός. Φυτό αναρριχώμενο ή που έρπει μέχρι 30 μ. ύψος. Προσκολλάται στα δέντρα ή βράχους με εναέριες ρίζες. Φύλλα γυαλιστερά πράσινα, απλά, γωνιώδη, ελλειπτικά ή καρδιοειδή. Άνθη πρασινωπά μικρά 6- 10 σε κορύμβους. Καρπός μαύρη ράγα. Άνθηση: Σεπτέμβριο- Νοέμβριο. Θεραπευτικές ιδιότητες: Καταπλάσματα βρασμένων φύλλων θεραπεύουν τα εγκαύματα. Οι καρποί είναι δηλητηριώδεις. Το φυτό χρησιμοποιείται σαν καλλυντικό εξωτερικά, γιατί έχει την ιδιότητα να καταπολεμά την κυτταρίτιδα και το τοπικό πάχος.
- Ερύγγιον των αγρών. Πόα πολυετής 20- 70 εκ. γλαυκοπράσινη με δερμάτινα πολύ αγκαθωτά φύλλα. Φύλλα βάσης τριμερή, με τον μεσαίο λοβό δις πτερίλοβο. Άνθη μικρά πρασινίζοντα, σε ωσειδή,

πυκνή ταξιανθία, περιβαλλόμενη από 4-6 στενά, ακέραια ή οδοντωτά βράκτια. Άνθηση: Μάιο- Αύγουστο. Θεραπευτικές Ιδιότητες: Το φυτό όταν είναι τρυφερό λαχανεύεται. Σύμφωνα με τον Λινναίο τα τρυφερά ανθοφόρα βλαστάρια του βρασμένα είναι εύγευστα και θρεπτικά.

- Σμύρνιον το σελινόφυλλον (Αγριοσέλινο). Φυτό διετές αρωματικό. Βλαστοί μέχρι 60 εκ. χοντροί και κούφιοι. Φύλλα λεία, πρασινοκίτρινα, μέχρι 30 εκ. δις ή τρις τρισχιδή. Άνθη κίτρινα σε σκιάδια με 15- 18 ακτίνες. Άνθηση: Απρίλιο- Μάιο.
- Νάρθηξ ο κοινός. Φυτό δυνατό μέχρι 2.50 μ. πολυετές. Φύλλα τρις έως τετράκις πτεροσχιδή, με φυλλάρια γραμμοειδή. Άνθη κίτρινα σε σκιάδια με 20- 40 απλές ακτίνες. Καρποί ελλειπτικοί 15 χιλ. έντονα πεπιεσμένοι. Άνθηση: Απρίλιο- Μάιο.
- Ρυτή η χαλέπιος (απήγανο). Φυτό ποώδες πολυετές αρωματικό. Βλαστοί έως 60 εκ. γκρι- πράσινο. Φύλλα επαλλάσσοντα δις ή τρις πτερόλοβα. Κατώτερα φύλλα μακρόμισχα. Λοβοί φύλλων προμήκεις- λογχοειδείς ή ανταλοειδείς πλάτους 1,5- 6 χιλ. Άνθη με δαντελωτά πέταλα σε ταξιανθία αραιή. Άνθηση: Απρίλιο- Ιούνιο. Θεραπευτικές ιδιότητες: εξαιρετικό φάρμακο για τα προβλήματα του στομάχου, τη νευρικότητα, την υστερία.
- Ελξίνη η Ιουδαϊκή. Φυτό πολυετές απλωτό ή κρεμοκλαδές, πολύκλωνο. Φύλλα έως 5 εκ. επαλλάσσοντα, ωοειδή ελαφρώς μυτερά με μαλακές τρίχες. Μικρά πρασινωπά άνθη σε δέσμες στις μασχάλες των φύλλων, μονογενή ή ερμαφρόδιτα. Περιάνθιο με 4 λοβούς. Άνθηση: Μάιο- Οκτώβριο. Θεραπευτικές ιδιότητες: Το φυτό περιέχει θειάφι και νιτρικό κάλλιο σε μεγάλη ποσότητα. Είναι άριστο διουρητικό και το πιο αποτελεσματικό φάρμακο για τις πέτρες της κύστης και γενικά για όλες τις παθήσεις του ουροποιητικού συστήματος.
- Συκή η καρική (Συκιά). Δέντρο με φύλλα παλαμοβόλα, έως 20 εκ. Καρπός πρασινωπός ή μαύρος βιολετής, φαγώσιμος στις καλλιεργημένες ποικιλίες και όχι φαγώδιμος στα αυτοφυή δένδρα. Τα άνθη κλεισμένα σε σαρκώδες δοχείο που έπειτα εξελίσσεται σε καρπό. Άνθηση: Άνοιξη.
- Κναούτια η αρουραία. Φυτό πολυετές πολύκλαδο με βλαστούς χνουδωτούς, τριχωτούς μέχρι ένα μέτρο. Φύλλα βάσης ακέραια, οδοντωτά ή λυροειδή, σχηματίζοντα ρόδακα. Φύλλα βλαστού γραμμοειδή ή λογχοειδή. Άνθη μικρά ερμαφρόδιτα ή θηλυκά, ρόδινα ή βιολετιά σε κεφάλια. Τα εξωτερικά πέταλα μακρύτερα από τα εσωτερικά. Άνθηση: Απρίλιο- Ιούλιο.
- Κεφαλωτή η αμβροσιοειδής, Ερκύνια. Πόα πολυετής βραχύβια. Βλαστός όρθιος ύψους έως 1.50 μέτρο, πολύ λίγο διακλαδισμένες

με μεγάλα μεσογονάτια διαστήματα. Φύλλα αδρά, πτερότμητα. Ανθοφόρα κεφάλια 30- 45 εκ. Στεφάνη ωχροκίτρινη. Άνθηση: Ιούλιο- Σεπτέμβριο.

- Δίψακος ο γναφευτικός (νεράγκαθο). Φυτό διετές, ψηλό έως 2μ. Στελέχη ευθυτενή, αγκαθωτά. Τα φύλλα βάσης σχηματίζουν ροζέτα, τα φύλλα του στελέχους είναι ενωμένα γύρω του. Ανθικά κεφάλια μεγάλα χρώματος ροζ- βιολετί 3- 8 εκ. αγκαθωτά. Άνθηση: Ιούλιο- Σεπτέμβριο. Θεραπευτικές ιδιότητες: Η ρίζα του φυτού σε μορφή εκχύματος βοηθάει το στομάχι και το συκώτι και θεραπεύει τον ίκτερο.
- Κέντρανθος ο ερυθρός. Φυτό πολυετές ριζωματώδες. Βλαστοί γκρι- πράσινοι μέχρι 80 εκ. διακλαδισμένοι και ανερχόμενοι. Φύλλα γλαυκοπράσινα λογχοειδή ή ωοειδή αντίθετα. Τα ανωτέρω ακανόνιστα οδοντωτά αγκαλιάζουν το βλαστό. Άνθη πορφυρά ή ροζ και σπάνια άσπρα ακανόνιστα σε πυκνές ταξιανθίες. Σωλήνας στεφάνης με μακρύ πλήκτρο ή μικρή προεξοχή. Άνθηση: Απρίλιο- Μάιο.
- Ελατήριον ο Αγριοσίκυς (πικραγγουριά). Φυτό ποώδες πολυετές έως 60 εκ. τριχωτό με σκληρές τρίχες και ρίζα κονδυλόμορφη. Φύλλα μακρόμισχα, καρδιοειδή ή τριγωνικά με οδοντωτά ή κυματιστά χείλη. Άνθη 18- 20 χιλ. αρσενικά και θηλυκά στο ίδιο φυτό. Καρπός σαρκώδης οβάλ πολύ τριχωτός 2,5- 5 εκ. που ανοίγει όταν ωριμάσει. Φυτρώνει σε ξέρες και αμμώδεις τοποθεσίες της πεδινής και ημιορεινής ζώνης. Άνθηση: Μάιο- Σεπτέμβριο.
- Αναγαλλίς η αρουραία (ροζ). Φυτό μονοετές 6-50 εκ. λείο, απλωτό. Βλαστοί τετραγωνικοί ανερχόμενοι. Φύλλα αντίθετα, επιφυή, τα κατώτερα ωοειδή, τα ανώτερα ωοειδή- λογχοειδή. Άνθη ρόδινα στις μασχάλες των φύλλων. Στεφάνη 5- 10 χιλ. τροχοειδής- κόκκινη. Τα άνθη κλείνουν νωρίς το απόγευμα ή όταν ο καιρός είναι μουντός. Θεραπευτικές ιδιότητες: Το φυτό παλιά χρησιμοποιόταν σαν καλλυντικό για τις πανάδες αλλά και για θεραπευτικούς σκοπούς. Ο χυμός του ανακατεμένος με μέλι σαν επίθεμα στα μάτια βελτίωνε την όραση. Ακόμη είναι διουρητικό, αποχρεμπτικό, επιδρωτικό και για την επιληψία..
- Αναγαλλίς η αρουραία η κυανή. Φυτό μονοετές 6- 50 εκ. λείο, απλωτό. Βλαστοί τετραγωνικοί ανερχόμενοι. Φύλλα αντίθετα, επιφυή, τα κατώτερα ωοειδή. Άνθη γαλάζια στις μασχάλες των φύλλων. Στεφάνη 5- 10 χιλ. τροχοειδής- μπλε. Άνθηση: Μάρτιο- Μάιο.
- Ιτέα η αμυγδαλόφυλλος. Δέντρο μεγάλο, υδροχαρές, κόμη φουντωτή. Φύλλα σε αμυγδαλοειδές σχήμα σκουροπράσινα.

Θεραπευτικές ιδιότητες: Την ιτιά μπορεί να την περιβάλλουν πολλοί μύθοι και ιστορίες αλλά η θεραπευτική της αξία είναι εξίσου αξιόλογη και σημαντική. Το φυτό εκτός του ότι έχει δώσει την πρώτη ύλη για την ασπιρίνη, το σαλικυλικό οξύ, είναι παυσίπονο που είναι διαδεδομένο σ' όλο τον κόσμο, είναι και αξιόλογο σαν καλλυντικό.

- Εφέδρα. Φυτό πολυετές, αναρριχώμενο ή έρπον, δίοικο. Βλαστοί πράσινοι. Καρποί κόκκινοι. Άνθηση: Άνοιξη.
- Νήριον ή Ροδοδάφνη. Εύρωστος θάμνος μέχρι 4μ. ύψος με ευθυτενείς γκρίζους κλώνους. Φύλλα γραμμοειδή- λογχοειδή από 6- 12 εκ. μήκος. Εντυπωσιακά, συνήθως ροζ άνθη, κάλυκας μικρός πεντάλοβος. Στεφάνη με διάμετρο 3-5 εκ. Θεραπευτικές ιδιότητες: Ο θάμνος είναι δηλητηριώδης. Παλιά τον χρησιμοποιούσαν σαν ποντικοφάρμακο, επίσης στα παλιά χρόνια ο λαός τον χρησιμοποιούσε για τις δερματικές παθήσεις και σαν αντίδοτο για τα τσιμπήματα των φιδιών.
- Ερυθραία το κενταύριον. Φυτό διετές ύψους 10- 15 εκ. Βλαστός λείος, όρθιος, απλός, μερικές φορές διακλαδισμένος στο άνω τμήμα. Φύλλα βάσης αντωοειδή ή ελλειπτικά μήκους 1- 1,5 εκ., με αμβλύ άκρο και 3-7 παράλληλες νευρώσεις. Φύλλα βλαστού πολύ μικρότερα με 3 νεύρα και μυτερά. Άνθη ρόδινα σε πυκνή πολυανθή ταξιανθία. Άνθηση: Απρίλιο- Μάιο. Θεραπευτικές ιδιότητες. Τονωτικό του οργανισμού και ιδιαίτερα των νεφρών. Αρωματικό, αντιαναιμικό, αντιπυρετικό, κατά της δυσπεψίας, αλωπεκίας, αρθρίτιδας και των ρευματισμών λόγω της αντιφλογιστικής του ιδιότητας. Στην Αίγυπτο το φυτό χρησιμοποιείται κατά της υπέρτασης και για τις πέτρες των νεφρών.
- Ευφόρβιον ο χαρακίας. Θάμνος πολυετής μέχρι 1.80 ύψος γλαυκοπράσινος, με ισχυρούς βλαστούς, τριχωτούς. Φύλλα γραμμοειδή αντιλογχοειδή, συνήθως ενωμένα σε ζεύγη. Σκιάδα κίτρινα με 10-20 διχοτόμες ακτίνες και πλάγιες. Άνθηση: Απρίλιο- Ιούνιο.
- Ευφόρβιον ο ηλιοσκόπος. Φυτό μονοετές μέχρι 50 εκ., όρθιο, λείο με ένα μοναδικό ,κοκκινωπό βλαστό. Φύλλα αντωοειδή- σπατουλοειδή, στρογγυλεμένα στην άκρη και ελαφρά πριονωτά. Άνθη μικρά με πράσινους αδένες που σχηματίζουν σκιάδια, με πέντε ακτίνες, δύο φορές διχοτόμες. Βράκτια παρόμοια με τα φύλλα αλλά μικρότερα. Άνθηση: Απρίλιο- Μάιο. Θεραπευτικές ιδιότητες: Ο χυμός του χρησιμοποιείται για την αφαίρεση των κρεατοελιών.

- Γεράνιον το λαμπρόν. Φυτό μονοετές με φύλλα λεία, πράσινα συχνά με αποχρώσεις κοκκινωπές. Βλαστός 10- 40 εκ., φύλλα δισκοειδή με 5 λοβούς. Άνθη ρόδινα. Άνθηση: Απρίλιο- Ιούνιο.
- Ψωραλέα η ασφάλτοσμος. Φυτό πολυετές, τριχωτό με πολλούς χνουδατούς βλαστούς μήκους 20-100 εκ. έρποντες ή όρθιους. Φύλλα τρίφυλλα μακρόμισχα με μικρά παράφυλλα που με ζεστό καιρό, όταν τριφτούν μυρίζουν πίσσα. Άνθη σε κεφάλια με μακριούς ποδίσκους. Στεφάνη με άνθη γαλάζια- βιολετιά 15-20 χιλ. Χέδρωπας επιμήκης πεπιεσμένος με γυριστό ράμφος 15 χιλ. που περιέχει ένα σπέρμα. Άνθηση: Μάιο- Ιούνιο.
- Ανθυλλίς η τραυματική. Φυτό διετές, μονοετές ή πολυετές. Φύλλα γλαυκά πτεροσχιδή με 7- 13 φυλλάρια. Το ακέραιο φύλλο μεγαλύτερο. Άνθη κοκκινωπά σε κεφάλια μεγάλα με μακριούς ποδίσκους, περιβαλλόμενα από φυλλόμορφα βράκτια. Κάλυκας τριχωτός. Άνθηση: Απρίλιο- Ιούνιο.
- Μελίλωτος ο φαρμακευτικός. Φυτό διετές, πολύκλαδο. Φύλλα τρίφυλλα με παράφυλλα ελεύθερα. Άνθη κίτρινα 5- 7 χιλ. μήκους. Χέδρωπες ωοειδής 3-5 χιλ. που γίνονται γκρι- καφέ κατά την ωρίμανση. Άνθηση: Μάιο- Ιούλιο. Θεραπευτικές ιδιότητες; Τα άνθη του φυτού είναι μαλακτικά, καταπραϋντικά και χωνευτικά.
- Τριφύλλιον το αρουραϊόν. Φυτό ποώδες μονοετές όρθιο, με βλαστούς χνουδατούς 4-40 εκ. καλυμμένους με λευκές ή κοκκινωπές τρίχες. Φύλλα με πολύ μικρό μίσχο και φυλλάρια γραμμοειδή- προμήκη 5-20 χιλ. Ταξιανθία προμήκης μέχρι 20 χιλ. Άνθη μεταξένια ρόδινα ή λευκά. Κάλυκες τριχωτοί που δίνουν στην ταξιανθία χαρακτηριστική μαλλιαρή όψη. Άνθηση: Μάρτιο- Απρίλιο.
- Τριγωνίσκος, χόρτος των Ελλήνων. Φυτό μονοετές με φύλλα τρίφυλλα, αραιά τριχωτό. Φυλλάρια οδοντωτά 20-50 χιλ. μήκος. Άνθη λευκοκίτρινα με βιολέ απόχρωση στη βάση. Καρπός χέδρωπας μέχρι 14 χιλ. ελαφρά κυρτός. Άνθηση: Απρίλιο- Μάιο.
- Κοτυληδών η οριζοντία. Φυτό πολυετές με ρίζωμα ή κόνδυλο. Φύλλα βάσης δισκοειδή- ασπιδοειδή 2-5 εκ. Βλαστός 10- 35 εκ. Άνθη 7-20 χιλ. κατανεύοντα. Στεφάνη 8- 10 χιλ. σωληνοειδής λευκοπράσινη. Άνθηση: Απρίλιο- Μάιο.
- Κράταιγος οξύκανθος. Θάμνος ή δέντρο μέχρι 5 μ. με βλαστούς τριχωτούς, αγκαθωτούς. Άνθη λευκά σε πυκνούς κορύμβους. Καρποί κόκκινοι. Άνθηση: Άνοιξη. Θεραπευτικές ιδιότητες: Τονωτικό της καρδιάς, διουρητικό, για όλα τα προβλήματα των νεφρών, στυπτικό, αντιυπερτασικό και για την αρτηριοσκλήρωση.

- Πλάτανος ο ανατολικός. Δέντρο μεγάλο, φυλλοβόλο μακρόβιο. Κλαδιά απλωτά. Φύλλα μεγάλα παλαμοβόλα με 5-7 λοβούς, βαθιά χωρισμένα. Ταξιανθίες κρεμοκλαδεές. Άνθηση: Άνοιξη.
- Καψάκιον το βαλάντιον. Φυτό ετήσιο, ευθυτενές, αραιά τριχωτό. Φύλλα βάσης πτερόλοβα.. Άνθη μικρά λευκά με πράσινα τριχωτά σέπαλα. Καρπός κεράτιο τριγωνικός- σφηνοειδής. Άνθηση: Φεβρουάριο- Ιούνιο.
- Σιληνή η κοινή. Φυτό πολυετές έως 60 εκ., γαλανοπράσινο με βλαστούς όρθιους ή κρεμοκλαδεές, ξυλώδεις στη βάση. Φύλλα λογχοειδή έως σπατουλοειδή. Άνθη αραιά ρόδινα ή πρασινωπά ερμαφρόδιτα. Κάλυκας φουσκωτός. Άνθηση: Απρίλιο- Μάιο.
- Σιληνή η έγχρωμη. Φυτό μονοετές χνουδωτό. Βλαστοί όρθιοι 10-50 εκ., διακλαδισμένοι. Φύλλα ωοειδή- σπατουλοειδή. Πέταλα μεγάλα δισχιδή 5-9 χιλ. ρόδινα. Άνθηση: Μάρτιο- Απρίλιο.
- Ιππουρίς η αρουραία. Κοντό ή ψηλό ριζωματώδες πολυετές φυτό. Στελέχη αμφοτέρα γόνιμα και άγονα. Φύλλα γραμμοειδή σε κορύμβους. Θεραπευτικές ιδιότητες: Άριστο φάρμακο για το κυκλοφορικό.
- Φραγμίτης ο ανατολικός. Φυτό καλαμοειδές, ριζωματώδες, εύρωστο και μεγάλο. Φύλλα αδρά και σκληρά γκρι- πράσινα. Άνθη σε θύσανο με υφή μεταξένια. Φυτρώνει σε υγρούς τόπους, χαντάκια και ποτάμια.. Άνθηση: Ιούνιο- Οκτώβριο.
- Τύφη η πλατύφυλλος. Φυτό ποώδες πολυετές, ελοχαρές ύψους έως 2,5 μέτρα. Φύλλα πράσινα λογχοειδή. Άνθη αρσενικά και θηλυκά στο ίδιο ανθικό κεφάλι. Φυτρώνει σε υγρότοπους, βάλτους και χαντάκια. Άνθηση: Ιούνιος- Ιούλιος.
- Αδιάντον το καλλίτριχον. Φυτό ποώδες, πολυετές, ριζωματώδες με φύλλα πτερόλοβα, φίλυρο. Θεραπευτικές ιδιότητες: Εκτός από τη χρήση του σαν καλλυντικό για τη θεραπεία της φαλάκρας, της αλωπεκίας και της τριχόπτωσης, παγκοσμίως είναι γνωστές οι θεραπευτικές του ιδιότητες για τις πνευμονικές παθήσεις, το συνάχι, το βήχα και τις δυσκολίες στην αναπνοή.
- Ροία η κοινή (ροδιά). Θάμνος ή δέντρο φυλλοβόλο, αγκαθωτό. Φύλλα αντίθετα προμήκη- λογχοειδή ή αντιωοειδή. Άνθη με κόκκινα πέταλα και κόκκινο κάλυκα. Καρπός από 5-10 εκ. πρασινοκόκκινος με πολλά σπέρματα. Άνθηση: Μάιο- Ιούνιο.
- Μελία η ευρωπαϊκή. Δέντρο μακρόβιο, φυλλοβόλο, ψηλό ως 10 μ. Άνθη σε βότρυς χωρίς σέπαλα ή πέταλα. Στήμονες κοκκινωποί. Άνθηση: Άνοιξη.

Η ΠΑΝΙΔΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

Στην περιοχή του νομού Βοιωτίας υπάρχει πλήθος θηλαστικών, πτηνών και αμφιβίων. Κάποια από αυτά είναι:

Θηλαστικά: Ασβός, νυφίτσα, αρουραίος, κουνάβι, βίδα, Χτενοτρίτων, κ.α.

Πτηνά (ενδημικά και διερχόμενα): Κιτρινομπομπίνα, Μεσογειακή χελώνα, Κρασπεδοχελώνα, Γυπαετός, Όρνιο, Ασπροπάρης, Φιδαετός, Χρυσαιετός, Πετροπέρδικα, Μαυροτσικλιτάρα, Μουστακοτσιροβάκος, Γαιδουροκεφαλός, Κοκκινοκαλιακούδα, Νανοβουτηχτάρα, Νυχτοκόρακας, Λευκοτσικνιάς, Σταχτοτσικνιάς, Πορφυροτσικνιάς, Χαλκόκοτα, Λευκοπελαργός, Αγριόκυκνος, Πρασινοκεφαλόπαπια, Σουβλόπαπια, Σφυριχτάρι, Χουλιάρόπαπια, Κιρκίρι, Σαρσέλα, Νεροπούλαδα, Φαλαρίδα, Τρυγόνι, Μπεκάτσα, Κουφομπεκάτσινο, Καλαμοκανάς, Μπεκατσίνι, Καλημάνια, Ορτύκι, Τσαλαπετεινός, Αλκυών, Μελισσοφάγος, Σταρήθρα, Κατσουλιέρης, Γαλιάντρα, Καρακάξα, Τρυποφράχτης, Σακουλοπαπαδίτσα, Κότσυφας, Κοκκινότσιγλα, Κοκκινολαίμης, Καλαμοποταμίδα, Τσιγλοποταμίδα, Χαμοκελάδα, Κιτρινοσουσουράδα, Λευκοσουσουράδα, Αετομάχος, Διπλοκεφαλός, Καρδερίνα, Φλώρος, Χωραφοσπυργίτης, Κρασοπούλι, Αηδόνι. κ.α.

Αμφίβια: Νεροχελώνες, Βάτραχοι, Νερόφιδα κ.α.

Ψάρια: Πέστροφες, Κυπρίνοι, Χεροκούβες, Σκαρούνια, Καλαμίθρες, Τσιρόνια, Μπασκόβζες κ.α.

Κίνδυνοι Χλωρίδας και Πανίδας λόγω ανεξέλεγκτης αναψυχής

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στη χωρικά και χρονικά ανεξέλεγκτη άσκηση αναψυχής που μπορεί να έχει σοβαρές συνέπειες πάνω στον πληθυσμό ορισμένων ειδών που μπορεί να οδηγήσει μέχρι την ολική εξαφάνισή τους. Έτσι επισκέπτες που επισκέπτονται απερίσκεπτα τους χώρους όπου τα πτηνά επωάζουν τα αυγά τους μπορεί να απειλήσουν την επιτυχία ολόκληρης της επώασης. Επίσης η συνεχής και ενοχλητική επίσκεψη περιοχών ανάπαυσης ειδών αποδημητικών μπορεί να οδηγήσει στην εξαφάνιση ολόκληρων των πληθυσμών.

ΦΥΣΙΚΑ ΘΕΛΓΗΤΡΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Ελικώνας, Το βουνό των Μουσών

Ο Ελικώνας είναι ένα μακρύ ορεινό συγκρότημα το οποίο εκτείνεται από τα ανατολικά προς τα δυτικά, στο δυτικό τμήμα της Βοιωτίας αποτελώντας το φυσικό σύνορο μεταξύ της Βοιωτίας και της Φωκίδας. Έχει στα βορειοδυτικά του τον Παρνασσό, στα Νοτιοανατολικά του τον Κιθαιρώνα και στα νότια τον Κορινθιακό κόλπο. Αποτελείται από πολλές μικρές συμπλεκόμενες οροσειρές, η σημαντικότερη των οποίων είναι ο

κεντρικός Ελικώνας με υψηλότερη κορυφή την Παλιοβούνα (1.748 μ.) και δεύτερη την Τσιβέρι (1.563 μ.). Βόρεια του κεντρικού Ελικώνα και με κατεύθυνση από δυτικά προς βόρεια συναντάμε τα όρη Μεγάλη Λούτσα (1.549 μ.), Ξεροβούνι και Κολέδες (1.487 μ.). Στα ανατολικά εκτείνεται η οροσειρά Μοτσαρά με κορυφή το Ζαγαρά ή Μεγάλη Τσούκα (1.512 μ.), η οποία κατά την αρχαιότητα θεωρούταν ο καθαυτός Ελικώνας. Στις ανατολικές πλαγιές του Ζαγαρά εκτεινόταν το «άλσος των Μουσών» όπου υπήρχε και ο βωμός του Ελικώνιου Διός. Το όνομα Ελικών δόθηκε πιθανότατα στο ορεινό αυτό σύμπλεγμα από τη διάταξη που έχουν οι οροσειρές γύρω από τον κεντρικό Ελικώνα, η οποία παραπέμπει στο σχήμα της έλικας. Η πρώτη γραπτή πηγή με στοιχεία φυσικής ταυτότητας του Ελικώνα μας παρέχεται από τον ποιητικό λόγο. Το έργο Θεογονία του Ασκραίου ποιητή Ησίοδου (τέλος 8^{ου} π.Χ. αι.- αρχές 7^{ου} π.Χ. αι.) το οποίο αφηγείται τη γενεαλογία των θεών και τις καταβολές των στοιχείων του κόσμου ξεκινά με την περίφημη επίκληση των Ελικωνιάδων Μουσών, υμνώντας συνάμα τις πηγές του υγρού στοιχείου που είναι αρχή της ίδιας της ζωής. Στο μεγαλόπρεπο και εύφορο βουνό του Ελικώνα διαφεντεύουν οι κόρες της μνημοσύνης και του γιου του Κρόνου (χρόνου), εμπνεόμενες ιδιαίτερα από την πηγή του φτερωτού Πήγασου. Η ενθουσιαστική δύναμη της Ιπποκρήνης ήταν άλλωστε απαραίτητη για κάθε ποιητική έμπνευση και νοητική ανάταση. Το άλσος των Μουσών κείται από την ελικώνια κορυφή Μαραντάλι, δυτικά από αυτή του Ζαγαρά και βόρεια από το λόφο με τον ονομαζόμενο- στην κορυφή του- πύργο της Σκρας, έργο πιθανόν του 4^{ου} π.Χ. αιώνα. Στον αρχαιολόγο P. Bonnard οφείλουμε την αναπαράσταση των κτηρίων που υπήρχαν στο περί ου ο λόγος άλσος κατά τον 2^ο π.Χ. αιώνα. Δηλαδή του θεάτρου, της στοάς όπου υπήρχαν αναθήματα, της υποθετικής θέσης των Μουσών και του βωμού αυτών. Στο ελικώνιο άλσος οργάνωναν οι Θεσπιείς κάθε πέμπτο έτος, από το 3^ο π.Χ. αιώνα, εορτές, τα λεγόμενα Μουσειά με άλλα ισοπύθια – παρόμοια με αυτά των πυθίων, για επικούς ποιητές, αυλωδούς και αυλητές: «αγών θυμελικός, στεφανιτης ισοπύθιος». Έχουν βρεθεί πολλοί κατάλογοι νικητών των Μουσειών, διεξαγόμενων κυρίως κατά τα ρωμαϊκά χρόνια.

Παρνασσός, Χιονοδρομικό κέντρο

Το Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού βρίσκεται σε υψόμετρο 1.600-2.300 μέτρων και είναι τα μεγαλύτερο και αρτιότερα οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο της χώρας μας. Η κατασκευή του Χιονοδρομικού Κέντρου Παρνασσού ξεκίνησε το 1975 και ολοκληρώθηκε το 1976, οπότε και άρχισαν να λειτουργούν οι εγκαταστάσεις της Φτερόλακας. Το 1981 ολοκληρώθηκε και η κατασκευή των εγκαταστάσεων στα Κελάρια, ενώ το 1987 -1988 μπήκε σε λειτουργία ο Ερμής, το συνδυαστικό λήφτ μεταξύ της Φτερόλακας και των κελαριών. Από τότε μέχρι σήμερα ο

Παρνασσός πρωταγωνιστεί στις προτιμήσεις των Αθηναίων (αφού απέχει μόλις 180 χιλιόμετρα από την Αθήνα), αλλά και άλλων σκιέρ και snowboarders, που κατακλύζουν τις πίστες του καθημερινές αλλά και Σαββατοκύριακα. Τα γεγονότα δεν είναι βέβαια τυχαία, αφού το Κέντρο διαθέτει είκοσι πίστες συνολικού μήκους 14 χιλιομέτρων. Παράλληλα, η υποδομή του είναι τέτοια, που επιτρέπει την άνετη εξυπηρέτηση ενός μεγάλου αριθμού επισκεπτών/ χιονοδρόμων. Ένα επιπλέον πλεονέκτημα του κέντρου είναι η καθημερινή λειτουργία όλων των εγκαταστάσεων με φθηνότερο εισιτήριο. Έγινε για την ανάπτυξη των ομόρων Κοινοτήτων και Δήμων και γι αυτό το λόγο δεν διαθέτει καταλύματα ύπνου (Ξενοδοχεία). Οι επισκέπτες του εξυπηρετούνται από τα χωριά ή τους Δήμους των γύρω περιοχών, που απέχουν από τις πίστες του κέντρου, γύρω στα 20 χιλ. Στις εγκαταστάσεις του Ε.Τ.Α. στη Φτερόλακα και τα Κελάρια λειτουργούν 20 πίστες συνολικού μήκους 14 χιλιομέτρων. Οι 16 είναι πίστες κατάβασης μήκους από 600 μ. έως 4 χλμ. Από αυτές, οι 13 είναι μπλε και κόκκινες (για αρχάριους, μέσους και καλούς σκιέρ), ενώ οι τρεις είναι μαύρες (αγωνιστικές).

Σπήλαιο Κωρύκειο Άντρο

Το Κωρύκειο Άντρο είναι ονομαστό, όχι μόνο στο μύθο, αλλά και στον κόσμο της αρχαιότητας και τους συγγραφείς του. Ο Πausανίας που το επισκέφθηκε τον 1^ο αιώνα μ.Χ. , αναφέρει ότι είναι το πιο αξιοθέατο από όλα τα σπήλαια που είδε. Χοντροί σταλακτίτες κρέμονται από την οροφή του, που μοιάζουν με κώρυκες (δερμάτινο ταγάρι, ασκί). Βαδίζοντας προς το βάθος του σπηλαίου, το πλήθος των σταλακτιτών και σταλαγματιών δημιουργεί ένα δάσος με έργα «αφηρημένης τέχνης». Στο χώρο αυτό πρέπει να υπήρχε μαντείο σε προϊστορικούς χρόνους, λόγω των πολλών αστράγαλων που βρέθηκαν με τις ανασκαφές. Οι αρχαίοι πίστευαν πως μέσα από τις σπηλιές υπήρχε ο δρόμος που μπορούσε κανείς να επικοινωνήσει με τον Άδη. Αυτό το δέος το νοιώθει και ο επισκέπτης όταν φτάνει στο ορόσημο που το φως φοράει τη νύχτα και χάνεται μέσα στο σκοτάδι ελεύθερο και ανεξερεύνητο. Απέχει μόλις 10 χλμ. Από την Αράχωβα προς Παρνασσό και ο επισκέπτης μπορεί να πάει είτε πεζοπορώντας, είτε με αυτοκίνητο που ο δρόμος φτάνει μέχρι το σπήλαιο. Η είσοδός του, λίγα μέτρα πιο πάνω είναι αθέατη.

Σπήλαιο Νύμφης Κορωνείας

Το σπήλαιο- δολίνη βρίσκεται στις ΒΑ πλαγιές του Ελικώνα σε υψόμετρο περί τα 820 μ. στα δυτικά του χωριού Αγία Τριάδα. Στη Β. παρειά του βυθίσματος βρίσκεται η είσοδος του σπηλαίου. Στη Δ. παρειά

υπάρχουν υποδοχές για αετώματικά ανάγλυφα και προφανώς η λατρεία γινόταν στο εσωτερικό. Το εσωτερικό αποτελείται από μία κύρια αίθουσα διαστάσεων 8X10 μ. Στο ΒΔ άκρο της ανοίγεται στενός και σχετικά χαμηλός διάδρομος. Τα τοιχώματά της είναι σχεδόν κατακόρυφα και στερείται λιθωματικού διάκοσμου. Στην οροφή υπάρχει σε ένα ύψος 15μ. άνοιγμα διαστάσεων. 0,7X1,2 μ. από το οποίο φωτίζεται η αίθουσα.

Ο Πausανίας και ο Στράβος αναφέρουν το σπήλαιο. Πρώτη αυτοψία έγινε το 1985. Από τα αρχαιολογικά ευρήματα προκύπτει ότι το σπήλαιο χρησιμοποιήθηκε ως ιερό αφιερωμένο στις νύμφες. Στο Α. άκρο της εισόδου υπάρχει εγχάρακτη επιγραφή «ΚΟΡΩΝΕΙΑ ΝΥΜΦΗ».

Η ανασκαφή του σπηλαίου άρχισε το 1989 από την αρχαιολόγο Βιβή Βασιλοπούλου και συνεχίζεται. Από τα ευρήματα φαίνεται ότι η λατρεία στο σπήλαιο άρχισε στους αρχαϊκούς χρόνους και συνεχίστηκε και στη ρωμαϊκή περίοδο. Χρήση του σπηλαίου έγινε και κατά την προϊστορική εποχή. Τα ευρήματα είναι αφιερώματα, ειδώλια, αγγεία και έργα μικρογλυπτικής.

Το σπήλαιο χρησιμοποιείτο μέχρι το 1989 που άρχισαν οι ανασκαφές για περιστασιακό σταυλισμό ζώων.

Λιβαδειά, Πηγές Κρύας

Χαρακτηριστικό της Λιβαδειάς είναι το ποτάμι της Έρκυνας που διασχίζει την πόλη και στο οποίο έχουν γίνει πολλές προστατευτικές παρεμβάσεις τα τελευταία χρόνια. Για το όνομα του ποταμού αναφέρει ο Πausανίας: «Λένε πως η Έρκυνα έπαιζε εδώ μαζί με την κόρη της Δήμητρας και πως κρατούσε χήνα που της ξέφυγε από τα χέρια και κρύφτηκε σε μια σπηλιά. Από το μέρος το οποίο έβγαλε η κόρη τη χήνα πήγασε νερό και λένε πως γι αυτό δόθηκε στον ποταμό το όνομα Έρκυνα».

Η διαδρομή κατά μήκος του ποταμού, παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον με τις πέτρινες γέφυρες από την εποχή της Τουρκοκρατίας, τα παλιά κτίρια, τις πεζούλες και τα κανάλια. Εδώ βρισκόταν και το Μαντείο του Τροφώνιου Διός, που συγκέντρωσε μεγάλη δύναμη και πλούτη κατά την αρχαιότητα με τις πηγές της Λήθης και της Μνημοσύνης. Η περιοχή αποτελεί γεωμορφολογικά την έξοδο φαράγγιού, στον πυθμένα του οποίου υπάρχει χείμαρρος. Μέσα στο φαράγγι κατασκευάστηκε το 1987, πέτρινο θέατρο με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική και ακουστική, το οποίο φιλοξενεί πολιτιστικές εκδηλώσεις της πόλης. Η εκκλησία της Ιερουσαλήμ βρίσκεται εκεί πάνω στους βράχους και ο επισκέπτης πρέπει να ανέβει περίπου 700 σκαλοπάτια για να φτάσει εκεί. Όλα αυτά τα σκαλοπάτια ανακατασκευάστηκαν γιατί με τα χρόνια είχαν υποστεί πολλές φθορές και η ανάβασή τους ήταν δυσχερής και επικίνδυνη. Στο χείμαρρο

δημιουργήθηκε μια μικρή τεχνητή λίμνη, που λειτουργεί ως ταμιευτήρας νερού στις περιόδους ξηρασίας, με ανακυκλοφορία των νερών από τις πηγές.

Μικρές διαμορφώσεις βελτίωσαν όλη την εμφάνιση κατά μήκος του πέτρινου δρόμου, που επιτρέπει τον περίπατο σε μήκος 500 μέτρων μέσα στο φαράγγι και την πρόσβαση στο ανοιχτό πέτρινο θέατρο περίπου 1500 θεατών. Ο λιθόστρωτος δρόμος καταλήγει σε ένα πλάτωμα, πέρα από το οποίο ο περίπατος μπορεί να συνεχιστεί με ένα σχετικά δύσβατο μονοπάτι, που οδηγεί στο Τρίχινο Γεφύρι.

Οι πηγές της Κρύας, όπως λέγονται οι πηγές της Έρκυνας, αποτελούν τοπίο μοναδικού φυσικού κάλλους και βρίσκονται στο νότιο άκρο της πόλης. Εδώ, βρισκόταν και το Μαντείο του Τροφώνιου Διός, που συγκέντρωσε μεγάλη δύναμη και πλούτη κατά την αρχαιότητα, με τις πηγές της Λήθης και της μνημοσύνης. Η Κρύα, που αποτελεί κύριο τόπο αναψυχής και περιπάτου των κατοίκων και των επισκεπτών της πόλης, είναι τόπος εκπληκτικής ομορφιάς με πλούσια βλάστηση και άφθονα νερά, όπου ο άνθρωπος και η φύση συνεργάζονται αρμονικά. Σήμερα, πάνω στις πηγές της Κρύας βρίσκεται το Δημοτικό Αναψυκτήριο Ξενία.

Εκτεταμένη αναδάσωση έγινε στο καταπράσινο σήμερα φαράγγι της Κρύας, που η βλάστηση του είχε υποβαθμιστεί από παρατεταμένες ξηρασίες. Στο φαράγγι έχει δημιουργηθεί αναρριχητικό πάρκο με 15 μέχρι σήμερα εξοπλισμένες διαδρομές, διανοιγμένες κατά μήκος του λιθόστρωτου δρόμου.

Ο Καταρράκτης της Πέτρας

Στο δήμο της Πέτρας βρίσκεται ο άγνωστος ακόμα και στους τους ίδιους τους Βοιωτούς, αλλά τόσο όμορφος, καταρράκτης της Πέτρας, του Δήμου Αλιάρτου. Τα νερά του έρχονται από τις ΒΑ πλαγιές του Ελικώνα και κατευθύνονται προς την Κωπαίδα και από κει προς την Υλίκη.

Ο καταρράκτης αυτός θεωρείται ως ο μεγαλύτερος της χώρας για το ύψος του (είναι 100μ. περίπου). Βρίσκεται Ν. του χωριού Πέτρα, 4 μόλις χλμ από την παλαιά εθνική οδό Αθηνών – Θηβών – Λιβαδειάς. Σύντομα θα αξιοποιηθεί καθώς έχει ενταχθεί στο πρόγραμμα Leader II της «Αναπτυξιακής Ελικώνα».

Θήβα. Μοσχοπόδι

Στα Ν.Α. της πόλης 3,5 χλμ μακριά από το κέντρο, βρίσκεται η τοποθεσία Μοσχοπόδι, ένας χώρος γεμάτος βλάστηση, με αναψυκτήριο και ταβέρνα, ιδανικός χώρος ξεκούρασης μεσημεριανής, αλλά και

βραδινής απόλαυσης. Στο κέντρο της περιοχής υψώνεται η εκκλησία της Ζωοδόχου Πηγής, κτίσμα του 1820, βασιλικού ρυθμού, ενώ κάτω από το ιερό ρέει το αγίασμα. Μέσα στο καταπράσινο τοπίο και πάνω από την εκκλησία, στην πλαγιά με τη φυσική κλίση και την εξαιρετική ακουστική, έχει κτιστεί πρόσφατα από τον δήμο (1995), το υπαίθριο θέατρο αρχαίου τύπου. Ο χώρος χρησιμοποιείται για καλοκαιρινές εκδηλώσεις (αρχαίο δράμα, χορωδιακό φεστιβάλ, μουσικές συναυλίες). Στο ψηλότερο σημείο της πλαγιάς είναι κτισμένος ο δημοτικός ξενώνας (1996) για τη φιλοξενία των επισκεπτών, εξοπλισμένος με όλα τα μέσα για άνετη διαμονή. Δίπλα στον ξενώνα έχει διαμορφωθεί από τον δραστήριο σύλλογο Σαρακατσαναίων, ένας χώρος συγκέντρωσης και «μύησης» στα μυστικά της φύσης και της παράδοσης των παιδιών της Θήβας. Το συνεχόμενο δάσος αποτελεί αγαπημένο τόπο για τζόγκινγκ και περπάτημα αρκετών Θηβαίων και επισκεπτών. Στη διαδρομή προς το Μοσχοπόδι, λίγο πιο πάνω από το ναό του ευαγγελιστή Λουκά υπάρχουν τα ερείπια του ναού της Αγίας Φωτεινής. Στα ερείπια αυτά αναστηλώθηκε από τον Βυζαντινολόγο Ορλάνδο το σημερινό εκκλησάκι. Από τον ΙΒ΄ αιώνα ως την επανάσταση οι Θηβαίοι γιόρταζαν το Πάσχα ομαδικά στις πλαγιές της Αγίας Φωτεινής και έψηναν αρνιά γύρω από την εκκλησία. Την εποχή του Αγίου Ιωάννη του Καλοκτένη η εκκλησία ήταν ενοριακός ναός. Σε μικρή απόσταση από την εκκλησία υπάρχει το Δασαρχείο της περιοχής Θηβών για την φύλαξη του δάσους της περιοχής.

Αράχωβα. Η κοσμοπολίτισσα του Χειμώνα

Το κλίμα της Αράχωβας είναι ηπειρωτικό με σχετικά δροσερό αλλά ξηρό καλοκαίρι, βροχερό Φθινόπωρο και βαρύ χειμώνα. Η γεωμορφολογία που επιτρέπει ανεμπόδιστη θέα, η ιδιαίτερα πλούσια χλωρίδα και πανίδα της περιοχής και γενικά η σπάνια οικολογική και αισθητική αξία της φύσης είναι τα χαρακτηριστικά του φυσικού περιβάλλοντος της Αράχωβας.

Σπάνια συνδυάζεται η μεγαλοπρέπεια και η αγριότητα του τοπίου με τον ιδιαίτερο ρυθμό, που παρουσιάζει το κτίσιμο του χωριού, καθώς και με την ψυχοσύνθεσή και την εξωτερική παράσταση των κατοίκων. Έτσι όλα εδώ πάνω έχουν κάτι να προσφέρουν στον περίεργο επισκέπτη ή τον περιηγητή: Ορίζοντα τοποθεσίας, θέα μαγευτική από όλες τις μεριές, αρχιτεκτονική σπιτιών ιδιόρρυθμη, ωραιότητα ανδρικών και γυναικείων τύπων, βιοτεχνία πλούσια, παλαιογραφία και προπάντων κλίμα θαυμάσιο και υγιεινότατο.

Είναι ζήτημα αν υπάρχει άλλη πόλη χτισμένη έτσι, συνεχώς αναρριχόμενη από βράχο σ' άλλο βράχο αποτομότερο και με τόση

διαφορά ύψους τον ένα από τον άλλον. Ιλιγγιά κανείς παρατηρώντας από το προαύλιο του Αϊ Γιώργη ολόκληρη την Αράχωβα κάτω. Αλλά το θέαμα από μακριά όταν την πρωτοαντικρίζουμε, ερχόμενοι από Λιβαδειά, είναι από τα μοναδικότερα και χαρακτηριστικότερα. Νομίζει κανείς πως η πόλη κρέμεται πάνω στις δειράδες και τις κλιτύες του Παρνασσού και πως θα πέσει κάτω στο βαθύ και απότομο φαράγγι του ποταμού Πλειστού. Έτσι η Αράχωβα δίνει την εντύπωση μιας από τις ιδιορρυθμότερες τοποθεσίες που μπορεί να συναντήσει κανείς και ως έξω από την πόλη αξίζει να την επισκεφθεί κανείς αλλά και να μελετηθεί για το χαρακτήρα της και για τον Αρχιτεκτονικό ρυθμό της. Με αυτά τα μοναδικά φυσικά χαρίσματα η Αράχωβα δίνει τη δυνατότητα σπανίων τουριστικών δραστηριοτήτων, εκτός του αρχαιολογικού χώρου των Δελφών και του Χιονοδρομικού κέντρου Παρνασσού, όπως είναι ο αγροτουρισμός, οικοτουρισμός, δασοτουρισμός- ορεινός τουρισμός, αλλά και θαλάσσιων τουριστικών δραστηριοτήτων στις παραλίες Αντίκυρας, Διστόμου, Ιτέας και Γαλαξιδίου.

Ο ορεινός τουρισμός στην Αράχωβα. Η «αναγέννηση» μιας ορεινής περιοχής;

Ο Παρνασσός υπήρξε ανέκαθεν ένα ιδιαίτερου κάλλους βουνό, για αυτό και κατοικήθηκε από θεούς, ημίθεους, μούσες, σάτυρους και ανθρώπους.

Η επιλογή της θέσης για τη δημιουργία της Αράχωβας είναι ιδεώδης και μοναδική. Η γεωγραφική θέση της αποτελεί το σημαντικότερο συγκριτικό πλεονέκτημά της. Βρίσκεται στο βορειοδυτικό άκρο του Νομού Βοιωτίας, στο πέρασμα για τον ορεινό όγκο του Παρνασσού και τον αρχαιολογικό χώρο των Δελφών. Αποτελεί τη βασική δίοδο τόσο για τα χιονοδρομικά κέντρα όσο και για τον αρχαιολογικό χώρο των Δελφών. Συγκριτικό πλεονέκτημα μπορεί να θεωρηθεί η μικρή απόσταση από το διεθνές αεροδρόμιο της Αθήνας, προσφέροντας στους επισκέπτες αμεσότερη πρόσβαση.

Βρίσκεται, επίσης, στον άξονα που συνδέει τη Δυτική Ελλάδα με την Αθήνα, αποτελώντας έναν ιδιότυπο κόμβο.

Οι κοινωνικές ομάδες που έχουν σχηματιστεί είναι αυτοδιαχειριζόμενες κοινότητες και εντάσσονται, φυσικά, στην ευρύτερη γεωγραφικά κοινωνία, διατηρώντας, παράλληλα, όλες τις ιδιαιτερότητες της οικονομικής φυσιογνωμίας και της τοπικής πολιτισμικής ταυτότητας. Οι οικονομικές δραστηριότητες προσαρμόζονται στα γεωγραφικά χαρακτηριστικά της περιοχής. Έτσι, χώρος και άνθρωπος συνθέτουν ένα σύνολο πραγμάτων, μία ολότητα, η οποία συνοψίζεται στην έκφραση της ιδιαίτερης τοπικής πολιτισμικής ταυτότητας της περιοχής.

Οι δυνατότητες ανάπτυξης της περιοχής δεν έχουν εξαντληθεί. Ο ορεινός όγκος του Παρνασσού προσφέρει σημαντικές δυνατότητες αξιοποίησης, οι οποίες συμβάλλουν στην ανάπτυξη όλων των τομέων της οικονομίας, αποφεύγοντας καταστάσεις μονοπωλιακού χαρακτήρα.

Οι δυνατότητες αυτές ενισχύονται ακόμη περισσότερο, διότι η περιοχή πληροί ένα από τα απαραίτητα και σημαντικά στοιχεία για την επίτευξη της αειφορίας, που είναι το επαρκές και ποικίλο ανθρώπινο δυναμικό.

Τα δύο αυτά στοιχεία, η ποικιλία και η επάρκεια του ανθρώπινου δυναμικού, χαρακτηρίζουν τη συμπαγή πόλη μεσογειακού τύπου, πρότυπο της αειφόρου πόλης. Η πόλη αυτή δεν επεκτείνεται επ' αόριστον, αλλά προκαλεί την ανανέωση του αστικού της ιστού. Σε αυτή την αξία έρχεται να προστεθεί και η συγκράτηση των νέων ανθρώπων στην Αράχωβα, με αποτέλεσμα να διαπιστώνουμε την ύπαρξη ενός ικανού και πρόθυμου δυναμικού το οποίο μπορεί να αξιοποιηθεί και να πραγματοποιηθεί.

Η Αράχωβα αποτελεί τον κύριο πόλο και τη βάση τουριστικής ανάπτυξης, ενώ ταυτόχρονα είναι και κέντρο αναφοράς ολόκληρης της Περιφέρειας. Ο πόλος αυτός συνδέεται δορυφορικά με μικρότερες ενότητες – τους υπόλοιπους 7 όμορους Δήμους του ορεινού όγκου του Παρνασσού – που «απαιτούν» δυναμική παρουσία στο χώρο, τόσο από τα εξειδικευμένα χαρακτηριστικά που διαθέτουν, όσο, κυρίως, από την ώθηση και την ενέργεια που ο κεντρικός πόλος μεταδίδει σε αυτά.

Με βάση την αρχή της συμπληρωματικότητας, ο σχεδιασμός διαμορφώνει τέτοιους άξονες, ώστε η κάθε περιοχή να λειτουργεί συμπληρωματικά προς τις υπόλοιπες. Αυτό σημαίνει ότι προτάσσονται τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της κάθε περιοχής και παράλληλα συνδέονται άμεσα με τις ευκαιρίες και τις δυνατότητες των υπολοίπων περιοχών, έτσι ώστε στο σύνολο τους να προσφέρουν σε μία βιώσιμη ανάπτυξη όλης της περιοχής.

Νέες προκλήσεις για το σύστημα της ορεινής περιοχής της Αράχωβας και του Παρνασσού δημιουργούνται από τις νέες διαστάσεις της οικονομίας, από τις νέες μορφές παραγωγής και κατανάλωσης και από τις βελτιωμένες μεταφορές. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο των εξελίξεων, για την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης είναι απαραίτητη η διαφύλαξη της ισορροπίας μεταξύ της προστασίας της φύσης, τουριστικής ανάπτυξης και βέβαια, συμφερόντων των κατοίκων.

Η επίτευξη όμως της αειφορίας δεν πρέπει να θεωρηθεί ως ο τελικός προορισμός, αλλά ως ο εμβληματικός στόχος. Η αειφορία είναι μια δυναμική διαδικασία για την επίτευξη συνεξελισσόμενων στόχων οικονομικής ευημερίας, κοινωνικής συνοχής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης.

Η ανάπτυξη της περιοχής πρέπει να είναι συμβατή με την προστασία των φυσικών πόρων, της βιοποικιλότητας και της πολιτιστικής ταυτότητας και να βοηθήσει στο να βρεθεί ο τρόπος με τον οποίο θα μπορεί να μετατραπεί η ζήτηση για καλύτερη ποιότητα ζωής σε προϊόντα και υπηρεσίες πραγματικής οικονομικής αξίας που θα βοηθήσουν στην αύξηση της ευημερίας των κατοίκων, χωρίς να απαρνιούνται την έννοια του Αριστοτέλη «η πόλη δημιουργείται και αναπτύσσεται χάριν του ζην, αλλά υπάρχει χάριν του ευ ζην».

Αντίκυρα. Η πόλη του Ποσειδώνα

Η Αντίκυρα, παραλιακή πόλη της αρχαίας Φωκίδας, είναι και σήμερα, όπως και στην αρχαιότητα, ασφαλές λιμάνι στις βόρειες ακτές του Κορινθιακού κόλπου. Μέχρι το 1960 ήταν ένα μικρό ψαροχώρι. Ένα ψαροχώρι που δημιουργήθηκε από ξένους ψαράδες που άραξαν στην παραλία και από ντόπιους Δεσφινιώτες που κατέβαιναν ως εκεί με τα ζώα τους αλλά στα κατοπινά χρόνια άρχισε να αναπτύσσεται με ταχύτατο ρυθμό.

Στα νεότερα χρόνια η Αντίκυρα αρχίζει να εμφανίζεται και πάλι στο προσκήνιο της ιστορίας του περασμένου αιώνα. Αρχικά, μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας από τους Τούρκους, αποτέλεσε με τη Δεσφίνα το Δήμο Αντίκυρας, για να γίνει ξεχωριστή κοινότητα, να ξαναενωθεί και οριστικά το 1943 να αποτελέσει την Κοινότητα Αντίκυρας και να συμπεριληφθεί στο νομό Βοιωτίας.

Σήμερα είναι μία σύγχρονη κωμόπολη με υποδομές φιλοξενίας και διασκέδασης στη στεριά και στη θάλασσα, με βιολογικό καθαρισμό λυμάτων, με συνεχώς αναδεικνυόμενα τα αρχαιολογικά ευρήματα, με όμορφες παραλίες. Η Αντίκυρα, από τη γεωγραφική της θέση, έχει το πλεονέκτημα να βρίσκεται κοντά στην Αθήνα και δίπλα στον Όσιο Λουκά, στην Αράχωβα και τον Παρνασσό, στους Δελφούς, την Ιτέα και το Γαλαξίδι, καθώς και στη Δεσφίνα αλλά και στον ορεινό όγκο του Ελικώνα.

Η Αντίκυρα διαθέτει λιμάνι πρόσδεσης μικρών σκαφών με παροχές ρεύματος και νερού και ο λιμενοβραχίονας προσφέρει προστασία από όλους τους ανέμους. Επίσης το λιμανάκι της πρώτης παραλίας του Αγίου Ισιδώρου είναι ένα φυσικό αλιευτικό καταφύγιο και μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν λιμάνι καταφυγής σε περίπτωση άσχημων καιρικών συνθηκών.

Ο επισκέπτης μπορεί να απολαύσει τη θάλασσα κολυμπώντας είτε μέσα στην Αντίκυρα είτε στις δύο παραλίες του Αγίου Ισιδώρου, στις οποίες υψώνεται επί σειρά ετών η γαλάζια σημαία, είτε τέλος στη νέα παραλία στο «Λιμάνι Κούτρου».

Στις ταβέρνες και τα εστιατόρια θα βρει κανείς φρέσκο ντόπιο ψάρι και θα έχει τη δυνατότητα ερασιτεχνικής αλιείας και ψαροντούφεκου, όπως και διάφορων άλλων θαλάσσιων ενασχολήσεων.

Ο Παράκτιος χώρος του νομού Βοιωτίας

Αν και ο νομός Βοιωτίας βρέχεται από θάλασσα, στη βόρεια πλευρά του από τον Ευβοϊκό κόλπο και, κυρίως, στη νότια πλευρά του από τον Κορινθιακό κόλπο, έχει τη φυσιογνωμία ενός νομού μάλλον «στεριανού». Εντός των διοικητικών ορίων του νομού εμπεριέχεται ένα τμήμα των ακτών του βόρειου Ευβοϊκού κόλπου (όρμος Σκορπονερίου), μια μικρή πρόσβαση στις ακτές του νότιου Ευβοϊκού, στην εκβολή του Ασωπού, και μια εκτεταμένη ζώνη πολυσχιδών και απόκρημνων ακτών στη βόρεια πλευρά του Κορινθιακού κόλπου.

Λόγω αυτής της φυσιογραφικής κατάστασης, οι ακτές του Νομού Βοιωτίας δεν έχουν τύχει της δέουσας σημασίας και προσοχής στους αναπτυξιακούς σχεδιασμούς, τόσο σε επίπεδο νομού όσο και σε επίπεδο Περιφέρειας.

Η οικιστική και τουριστική δραστηριότητα στις ακτές

Η πλέον χαρακτηριστική ζώνη στο βόρειο Ευβοϊκό κόλπο, που ανήκει διοικητικά στο Νομό Βοιωτίας και χρησιμοποιείται για οικιστική και τουριστική δραστηριότητα, είναι ο όρμος Σκορπονερίου. Ο όρμος του Σκορπονερίου χρησιμοποιείται και δέχεται έντονες πιέσεις, ως χώρος εγκατάστασης οικισμών δεύτερης κατοικίας. Σε αυτή την περίπτωση δεν έχουν οριοθετηθεί ζώνες προστασίας του περιβάλλοντος.

Στις ακτές του Νομού Βοιωτίας στον Κορινθιακό Κόλπο, παρά το ότι η μορφολογία της ζώνης αποτελεί ανασχετικό παράγοντα για οικιστική δραστηριότητα, τα τελευταία χρόνια παρουσιάζονται έντονες οικιστικές δραστηριότητες. Στον όρμο της Αντίκυρας υπάρχει ο παλαιός οικισμός της Αντίκυρας και ο νέος οικισμός των Άσπρων Σπιτιών, για την εξυπηρέτηση των αναγκών της μεταλλουργικής μονάδας που έχει εγκατασταθεί στην περιοχή. Στο ανατολικό τμήμα των ακτών του Νομού υπάρχουν μικρές παραθεριστικές εγκαταστάσεις και μικροί οικισμοί, όπως η περιοχή Αλυκών. Στην παράκτια ζώνη του Νομού Βοιωτίας στον Κορινθιακό κόλπο υπάρχει μία δυναμική για παραθεριστική κατοικία. Σε αυτήν την περιοχή δεν έχουν οριοθετηθεί ζώνες προστασίας του περιβάλλοντος.

Τουρισμός και ορεινός χώρος, «από το σύμβολο στην εμπορευματοποίηση»

Δύο αιώνες μετά τη σύνδεση, που υπήρχε ιδιαίτερα στη Δύση, μεταξύ του βουνού και του τουρισμού, φτάσαμε σήμερα να θεωρούμε τη σχέση αυτή τελείως φυσιολογική. Σήμερα, το βουνό είναι ένας από τους κυριότερους τουριστικούς προορισμούς, με αποτέλεσμα το πάντρεμα δύο εννοιών, δηλαδή του βουνού και του τουρισμού, να μας φαίνεται τελείως φυσιολογικό.

Ο ορεινός χώρος δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται μόνο σαν ένας ιδιόμορφος χώρος, ένας χώρος μεγάλου υψόμετρου και έντονων κλίσεων. Το βουνό είναι ένας ιδιόμορφος χώρος, ο οποίος, όπως αναφέρει και ο J.O. Majastre: «είναι πάνω απ' όλα μια δημιουργία του πνεύματος, μια μορφή της φαντασίας μας, μια απατηλή έννοια, ίσως, που προσπαθεί να κρύψει, μέσα στην παραίσθηση της πραγματικότητας, την πραγματικότητα μιας παραίσθησης».

Δεν είναι απλό να κατανοήσουμε τις διάφορες μορφές ορεινού τουρισμού. Θα ήταν, επίσης, λάθος να αρκεστούμε στην ιδέα ότι ο ορεινός τουρισμός βασίζεται στο ενδιαφέρον του ανθρώπου για το φυσικό περιβάλλον και για το τοπίο του βουνού.

Τα κίνητρα για την ανάπτυξη του τουρισμού δεν είναι ποτέ σαφή και είναι πάντα επηρεασμένα από την ιστορία και τον πολιτισμό της κάθε κοινωνίας. Τα κίνητρα αυτά προέρχονται από τις προσδοκίες των ανθρώπων και περιμένουν να ικανοποιηθούν από το βουνό. Αυτές οι ανθρώπινες προσδοκίες έχουν ένα χαρακτήρα οικουμενικό και θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν ανθρωπολογικής μορφής, ενώ κάποιες άλλες είναι περισσότερο κοντά σε ένα πλαίσιο κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών.

Η κινητήρια δύναμη για την τουριστική ανάπτυξη στις ορεινές περιοχές γεννιέται από τις επιθυμίες και τις ανάγκες της κοινωνίας. Αυτές οι ανάγκες σχετίζονται με τις κοινωνικές τάξεις, αλλά και με το προφίλ του καθενός, και είναι ανεξάρτητες από τις δυνατότητες που προσφέρουν οι ορεινές περιοχές για να ικανοποιηθούν.

Ο ορεινός τουρισμός ξεκίνησε με κίνητρο την ανακάλυψη της φύσης. Αυτό το «τουριστικό ρεύμα» εξελίχθηκε και άρχισε να παράγει, το ίδιο, νέες μορφές κινήτρων και δραστηριοτήτων, με συνέπεια να αυξάνεται συνεχώς ο αριθμός και η συχνότητα των επισκέψεων. Το κυριότερο αποτέλεσμα αυτής της αλλαγής ήταν το πέρασμα από τους αρχικά εξωγενείς παράγοντες, που επηρεάζουν την ανάπτυξη του ορεινού τουρισμού, σε ενδογενείς, με αποτέλεσμα να έχουμε μία μορφή αστικού τουρισμού. Η ελκυστικότητα των τουριστικών περιοχών σχετίζεται πια έντονα με νέα στοιχεία, όπως η εμπορική προσφορά, η ικανοποιητική ή μη προσφορά αθλητικών, πολιτιστικών δραστηριοτήτων, αλλά και με την παρουσία των ιδίων επισκεπτών στο χώρο, όπως και στις δραστηριότητες που εκείνοι δημιουργούν, κτλ. Τελικά το τουριστικό θέρετρο είναι εκείνο

που καλεί τον τουρίστα και διασφαλίζει, με αυτόν τον τρόπο, τη βιωσιμότητα του.

Η ανάπτυξη των τουριστικών δραστηριοτήτων, με στόχο την αντιμετώπιση των προβλημάτων και των αναγκών του ορεινού χώρου απαιτούν την ανάχωση των προϋποθέσεων οι οποίες θα επιτρέψουν στον τουρισμό να δράσει σε μία συγκεκριμένη χωρική ενότητα και βεβαίως να συμβάλλει στην αειφόρο ανάπτυξη αυτής.

Η αειφόρος ανάπτυξη δεν πρέπει να περιορίζεται μόνο σε ο,τι αφορά στις επιπτώσεις ως προς το περιβάλλον, αλλά πρέπει να θέτει προβληματισμούς ως προς τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για την παραγωγή ανάπτυξης με μοχλό τον τουρισμό.

Οι διάφορες έρευνες, που έχουν γίνει μέχρι τώρα έχουν αποδείξει ότι η τουριστική οικονομία- είτε βρίσκεται σε ένα πλαίσιο ευνοϊκό είτε όχι- είναι ένας τομέας, του οποίου η ανάπτυξη είναι εξαιρετικά δύσκολη να επιτευχθεί. Το γεγονός αυτό φαίνεται να είναι στενά συνδεδεμένο με τις προϋποθέσεις παραγωγής και διαχείρισης του τουρισμού σε τοπικό επίπεδο, αφού ο ορεινός χώρος, όπως και κάθε χωρική ενότητα, έχει τα δικά του χαρακτηριστικά και τις δικές του ιδιαιτερότητες και δεν είναι μόνο ένας «πόρος» προς εκμετάλλευση.

Είναι επίσης βέβαιο ότι οι στρατηγικές ανάπτυξης για να υλοποιηθούν πρέπει να βρίσκονται σε συνοχή με τον ορεινό χώρο, όπως και με κάθε χωρική ενότητα στην οποία εφαρμόζονται. Με ποιο τρόπο μπορεί να εφαρμοστεί η συνοχή μεταξύ των διαφόρων παραμέτρων; Με ποιο τρόπο οι διάφορες συνιστώσες της αειφόρου ανάπτυξης θα είναι σε συνάρτηση η μία με την άλλη και όχι ανεξάρτητες; Με ποιο τρόπο η συνοχή των διαφόρων παραμέτρων και η προώθηση τους μπορούν να μετατρέψουν τον «φαύλο κύκλο» της παρακμής μισ ορεινής περιοχής σε έναν κύκλο προστατευτικό και επικερδή;

Υπάρχει μια πόλωση στον τουρισμό –ιδιαίτερα στο διεθνή- εξαιτίας των δύο ανταγωνιστικών τάσεων που επικρατούν, εκείνης που εφαρμόζει μια στρατηγική αποκλειστικά σχεδόν σε θέματα τιμών και εκείνης που εφαρμόζει μία στρατηγική αποκλειστικά σχεδόν σε θέματα τιμών και εκείνης που εφαρμόζει μία πολιτική βασισμένη στην ποιότητα, λόγω οικονομικών δομών ή λόγω οικολογικής συνείδησης.

Για τις ορεινές περιοχές, όπως και για κάθε τουριστικό χώρο, πρέπει να βρεθούν οι δείκτες που θα προσδιορίσουν το ανώτατο όριο τουριστικής ανάπτυξης. Όταν αυτό ξεπεραστεί, το περιβάλλον θα αρχίσει να υποβαθμίζεται, η προσφορά θα φτάσει σε όρια κορεσμού και η ευχαρίστηση των επισκεπτών, που πηγάζει από την αναψυχή, θα μειώνεται.

Κατά συνέπεια, ο τουρισμός μπορεί να συγκριθεί με την εξορυκτική βιομηχανία, η οποία εξαντλεί τους πόρους χωρίς να τις αποκαθιστά. Είναι, όμως, γνωστό εδώ και πολλά χρόνια ότι η ικανοποίηση των

απαιτήσεων του τουρισμού δεν πρέπει να προκαλεί ζημιά, τόσο στο περιβάλλον, όσο και στα κοινωνικοοικονομικά οφέλη των κατοίκων, οι οποίοι εξαρτώνται μακροπρόθεσμα από τους πόρους μιας περιοχής χωρίς να τις αποκαθιστά. Είναι, όμως, γνωστό εδώ και πολλά χρόνια ότι η ικανοποίηση των απαιτήσεων του τουρισμού δεν πρέπει να προκαλεί ζημιά, τόσο στο περιβάλλον, όσο και στα κοινωνικοοικονομικά οφέλη των κατοίκων, οι οποίοι εξαρτώνται μακροπρόθεσμα από τους τουριστικούς διαθέσιμους πόρους. Το τουριστικό κέρδος μίας περιοχής εξαρτάται από τη βιωσιμότητα των στοιχείων, που οι επισκέπτες θέλουν να δουν και να ζήσουν.

Είναι πολύ σημαντικό να διατηρούμε μια ισορροπία μεταξύ τουριστικής προσφοράς και ζήτησης. Εάν η προσφορά ξεπεράσει τη ζήτηση, η οικονομική αποδοτικότητα μειώνεται. Εάν, όμως, η ζήτηση ξεπεράσει την προσφορά, η γοητεία των διακοπών μπορεί να εξαφανιστεί, εξαιτίας της μεγάλης συγκέντρωσης επισκεπτών (υπερπλήρη ξενοδοχεία, ουρές αναμονής για την πρόσβαση στα θέλγητρα κλπ.). Είναι, λοιπόν, απαραίτητο να χρησιμοποιούνται οι τεχνικές του μάρκετινγκ για τη σωστή διαχείριση της προσφοράς και ζήτησης, αποφεύγοντας παραδείγματα τουριστικής ανάπτυξης του νησιωτικού χώρου, με τις γνωστές τουριστικές επιπτώσεις.

Είναι πλέον βέβαιο ότι δεν πρέπει να αγνοούνται οι δυνάμεις της αγοράς εάν χρειάζεται να βελτιωθεί η ποιότητα του περιβάλλοντος. Αυτό σημαίνει ότι χρειάζεται μια επιστημονική προσέγγιση και είναι καθοριστικής σημασίας η θέσπιση εκτενών μεθόδων αντιμετώπισης-διαπραγμάτευσης, μεταξύ της διοίκησης του τουρισμού και του περιβάλλοντος και των εμπλεκόμενων φορέων, οι οποίοι θα καθορίσουν τις ολοκληρωμένες πολιτικές για τον τουρισμό, μέσα στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης.

Η φύση έχει μια ηθική αξία, η οποία εξηγεί εν μέρει την ανάγκη για την προστασία της. Ωστόσο, είναι ένα αγαθό το οποίο δεν έχει οικονομική αξία, υπό την προϋπόθεση ότι θα γίνουν επενδύσεις σε υποδομές και ότι θα δημιουργηθούν τουριστικά προϊόντα, τα οποία θα μπορούν να «πουληθούν». Ένας σχετικός αριθμός επισκεπτών είναι απαραίτητος για να είναι επικερδής η επένδυση και να δημιουργηθεί ένα οικονομικό όφελος για τον επισκέψιμο χώρο ή περιοχή.

Ο οικολογικός τουρισμός θα μπορούσε να είναι ένας καλός τρόπος για την εμπορική αξιοποίηση των φυσικών χώρων με βιώσιμο τρόπο. Αυτή η μορφή τουρισμού στοχεύει στο να μειώσει στο ελάχιστο τις επενδύσεις και βασίζεται στην υπάρχουσα υποδομή. Αξιοποιεί την υπάρχουσα προσφορά και παροχή υπηρεσιών, δηλαδή εκείνοι που οι κάτοικοι μπορούν να προσφέρουν. Ο οικολογικός τουρισμός βοηθά στο να χρησιμοποιηθούν και να αξιοποιηθούν οι ενδογενείς πόροι, γεγονός που αποτρέπει τις οικονομικές διαρροές και μειώνει τις επιπτώσεις στο

περιβάλλον. Συνεπώς, ο οικολογικός τουρισμός είναι ένα φαινόμενο το οποίο ενδυναμώνει την ενδογενή ανάπτυξη, δημιουργώντας μηχανισμούς παροχής υπηρεσιών με βάση τα υπάρχοντα (πολιτισμός, φύση, καταλύματα, γαστρονομία, κλπ.). Αυτό, όμως, το μοντέλο τουρισμού έχει ανάγκη από μία τοπική πολιτισμική ταυτότητα ζωντανή και δυνατή.

Η αρχή της αειφορίας απαιτεί την επένδυση, χωρίς όμως την υποθήκευση των φυσικών πόρων, τους οποίους πρέπει να βελτιωθούν με καινοτόμες ιδέες και τρόπους. Το οικονομικό μέγιστο δεν εγγυάται τη βιώσιμη ανάπτυξη, αγνοεί το πρόβλημα της εντροπίας και επιβαρύνει τις μελλοντικές γενεές προς όφελος της σημερινής.

ΥΠΟΔΟΜΕΣ – ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ – ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ

1. ΟΔΟΠΟΙΑ- ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Ο νομός Βοιωτίας έχει πλεονεκτική θέση στον τομέα των συγκοινωνιών, δεδομένου ότι βρίσκεται μεταξύ δύο εθνικών οδικών αρτηριών, την εθνική αρτηρία γνωστή πλέον ως ΠΑΘΕ (Πάτρα, Θεσσαλονίκη, Εύζωνοι), που συνδέει τη νότια με τη βόρεια Ελλάδα και την Ευρώπη, και την εθνική οδό Αθηνών- Θήβας- Λιβαδειάς- Δελφών- Ιτέας- Ναυπάκτου, η οποία συνδέει την Αθήνα με τη δυτική Ελλάδα. Ακόμη διασχίζεται από τη διπλή σιδηροδρομική γραμμή Αθηνών – Θεσσαλονίκης.

Η παλαιά εθνική οδός Θήβα – Λιβαδειά δέχεται τεράστιο κυκλοφοριακό φόρτο λόγω της διέλευσης μεγάλου αριθμού επισκεπτών του αρχαιολογικού χώρου των Δελφών, της Αράχωβας, του Χιονοδρομικού Κέντρου Παρνασσού και της Ιεράς Μονής του Οσίου Λουκά, πολύ σημαντικοί τουριστικοί χώροι οι οποίοι βρίσκονται στον ίδιο οδικό άξονα. Παρόλα αυτά ο οδικός αυτός άξονας είναι σε κακή κατάσταση (πολλές στροφές, μικρό πλάτος κλπ.). Με απόφαση της Επιτροπής Παρακολούθησης της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, εντάχθηκε στο ΠΕΠ με πίστωση 1,5 δις δρχ. Το έργο αυτό βρίσκεται σε εξέλιξη και σύντομα θα ολοκληρωθεί στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ.

Πρέπει, επίσης να ολοκληρωθούν οι δύο βασικοί άξονες «πύλες» για τη Βοιωτία: ο δρόμος Θήβα – Λιβαδειά – Αράχωβα – Δελφοί και ο δρόμος Κάστρο – Ορχομενός – Λιβαδειά. Πολύ σημαντικός άξονας είναι ο δρόμος Θήβα – Θίσβη μέσω Καναβάρι, ο οποίος οδηγεί στη βιομηχανική περιοχή της Θίσβης, έχοντας παράλληλα και πολύ μεγάλο τουριστικό ενδιαφέρον για την αξιοποίηση των παραλιών του Κορινθιακού Κόλπου. Ο οδικός άξονας βρίσκεται σε απαράδεκτη κατάσταση, χρήζει άμεσων και συνολικών παρεμβάσεων ώστε να καταστεί πραγματικά ο μοχλός ανάπτυξης για τη ΝΔ Βοιωτία..

ΧΙΛΙΟΜΕΤΡΙΚΕΣ ΑΠΟΣΤΑΣΕΙΣ

Από τη Λιβαδειά για:

Αγρίνιο 412	221	Ηγουμενίτσα
Αθήνα 394	134	Θεσσαλονίκη
Αλεξανδρούπολη 383	734	Ιωάννινα
Άμφισσα 557	65	Καβάλα
Άρτα 183	306	Καρδίτσα
Βέροια 327	400	Καλαμάτα
Βόλος 173	205	Καρπενήσι
Γρεβενά 369	299	Καστοριά
Δράμα 325	542	Κατερίνη
Έδεσσα 424	446	Κιλκίς
Πύργος 474	261	Σέρρες
Τρίκαλα 236	210	Τρίπολη
Χαλκίδα 365	82	Κοζάνη
Κομοτηνή 156	668	Κόρινθος
Λαμία 242	94	Λάρισα
Ναύπλιο 612	208	Ξάνθη
Πάτρα 465	165	Πολύγυρος

Τα κυριότερα στοιχεία που ενδιαφέρουν σε μια συνθετική εικόνα των μεταφορών της περιφέρειας είναι:

- Η κατανομή του έργου κατά μεταφορικό μέσο.
- Η κατανομή στο χώρο και οι ροές εσωτερικού και εξωτερικού.

Εξετάζοντας τους δύο βασικούς πόλους έλξεως μετακινήσεων στο Ελλαδικό χώρο, Αθήνα και Θεσσαλονίκη, η κατανομή των μετακινήσεων κατά μεταφορικό μέσο για την περιφέρεια :

Σε σχέση με την Αθήνα:

- 13% με λεωφορεία των ΚΤΕΛ (υπεραστικό).
- 74% με Ι.Χ.
- 12% με σιδηροδρομικό, και
- 0% με αεροπλάνο

Σε σχέση με την Θεσσαλονίκη:

- 1% με λεωφορεία των ΚΤΕΛ (υπεραστικό)
- 30% με Ι.Χ.
- 69% με σιδηρόδρομο, και
- 0% με αεροπλάνο

Για τα εμπορεύματα, η κατανομή κατά μεταφορικό μέσο στο σύνολο των μετακινήσεων της Περιφέρειας παρουσιάζει μια κυριαρχία των οδικών μεταφορών σε ποσοστό πάνω από 65%.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η κατανομή των μετακινήσεων σε διαπεριφερειακό επίπεδο. Όσον αφορά τις οδικές μετακινήσεις επιβατών με Ι.Χ. που κινούνται στην περιοχή, το 44% παραμένει στην περιφέρεια, το 5% έχει σαν αφετηρία ή προορισμό την Ήπειρο, το 9% τη Θεσσαλία, το 15% την Πελοπόννησο και το 19% τη Δυτική Ελλάδα.

Οι μετακινήσεις επιβατών με λεωφορεία στην Περιφέρεια έχουν σαν προέλευση ή προορισμό είτε την ίδια την περιφέρεια σε ποσοστό 32% είτε την Αττική σε ποσοστό 62%.

Οι μετακινήσεις εμπορευμάτων από και προς την περιφέρεια έχουν σαν βασικούς πόλους τη Δ. Ελλάδα (8%), την Αττική (10%), την Ήπειρο (12%), τη Θεσσαλία (31%) και την ίδια την περιφέρεια (33%).

Από τις μετρήσεις των οδικών φόρτων για τα οχήματα που κινούνται στο εθνικό δίκτυο, προκύπτει ότι ο βασικός πόλος μετακινήσεων είναι ο νομός Αττικής που συγκεντρώνει το 62% των οχημάτων που εισέρχονται ή εξέρχονται. Ακολουθεί η Θεσσαλία με 29% (και ειδικότερα, Μαγνησία 17%, Καρδίτσα 8%, Λάρισα 4% και η Δ. Στερεά (Αιτωλοακαρνανία), με 9%.

Ο σιδηρόδρομος αποτελεί το δεύτερο πιο διαδεδομένο μέσο για επιβατικές μεταφορές στην περιφέρεια. Από το 1950 και μετά η συμμετοχή των ελληνικών σιδηροδρόμων στο υπεραστικό μεταφορικό έργο (επιβατικό και εμπορευματικό) ακολουθεί μια συνεχή πτωτική πορεία και σήμερα βρίσκεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Έτσι το 1986 στη χώρα η συμμετοχή του σιδηροδρόμου ήταν: 3,9% στις επιβατικές και 5,4% στις χερσαίες εμπορευματικές μεταφορές προς όφελος κυρίως των

οδικών μεταφορικών μέσων. Τα τελευταία χρόνια παρατηρήθηκε μια μικρή ανάκαμψη στις επιβατικές μεταφορές.

Το σιδηροδρομικό δίκτυο της Περιφέρειας αναπτύσσεται κατά την Β.Δ. – Ν.Α. κατεύθυνση κατά μήκος του βασικού άξονα Πειραιώς – Αθηνών – Θεσσαλονίκης – Ειδομένης ο οποίος διακινεί και το μεγαλύτερο μέρος του συνολικού μεταφορικού έργου (γύρω στο 50%) του ΟΣΕ. Εκτός από αυτό το βασικό άξονα το σιδηροδρομικό δίκτυο της Περιφέρειας συμπληρώνουν οι διακλαδώσεις του από Οινόη προς Χαλκίδα και από Λιανοκλάδι προς το λιμάνι της Στυλίδας.

Νέες χρηματοδοτήσεις για τη Ν.Α. Βοιωτίας με 2.818.000 για σημαντικά έργα οδοποιίας στις εντός ΟΠΑΑΧ περιοχές

Εγκρίθηκε από την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, η χρηματοδότηση μιας σειράς έργων που πρόκειται άμεσα να υλοποιηθούν από τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Βοιωτίας. Συγκεκριμένα, στα πλαίσια των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού χώρου (ΟΠΑΑΧ) της Βοιωτίας αποφασίστηκε η οριστική ένταξη των έργων:

- «Βελτίωση οδού προς οικισμό Αλυκής Δ. Θίσβης», προϋπολογισμού 370.000 Ε.
- «Βελτίωση Οδού Άσκηρ – Θεσπιές – Λεοντάρι στο Δ. Θεσπιέων», προϋπολογισμού 335.000 Ε.
- «Βελτίωση οδού από διασταύρωση Ε.Ο. Θήβα – Λιβαδειά προς Κορώνεια», προϋπολογισμού 520.000 Ε.
- «Βελτίωση Οδού προς Ι.Μ. Ευαγγελίστριας Δ. Αλιάρτου», προϋπολογισμού 122.000 Ε
- «Βελτίωση Οδού Αμπελοχώρι προς Θήβα», προϋπολογισμού 301.000 Ε.
- «Βελτίωση Οδού Άσκηρ – Νεοχώρι στο Δήμο Θεσπιέων», προϋπολογισμού 220.000 Ε.

Οι νέες αυτές εγκρίσεις, που ανέρχονται στα 2.818.000 Ε αποτελούν χρηματοδοτήσεις του μέτρου Οδοποιίας από το ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας και εντάσσονται στο συνολικό σχεδιασμό της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Βοιωτίας για εντός ΟΠΑΑΧ περιοχές. Αξίζει να σημειωθεί ότι με την ένταξη αυτών των έργων εγκρίθηκαν πλέον όλα τα κονδύλια των προτάσεων της Νομαρχίας για τον Αγροτικό τομέα και την οδοποιία και τα οποία συνολικά αγγίζουν τα 6.000.000 Ε.

Μετά την αποδοχή των χρηματοδοτήσεων από το Νομαρχιακό Συμβούλιο, που ήδη έγινε με ομόφωνη απόφαση, άμεσα θα ξεκινήσουν και οι διαδικασίες δημοπράτησης για τα νέα έργα. Η υλοποίησή τους θα

αποτελέσει σημαντική παρέμβαση με αξιοσημείωτα αποτελέσματα στη βελτίωση των συνθηκών οδικής κυκλοφορίας στη Βοιωτία.

Είναι περισσότερο από προφανής ο μεθοδικός προγραμματισμός της Νομαρχιακής Αρχής, αλλά και η αξιοποίηση των χρηματοδοτικών δυνατοτήτων του Γ' ΚΠΣ, έτσι ώστε η Βοιωτία να αποκτήσει σημαντικές υποδομές με τελικό στόχο την ανάπτυξη όλων των περιοχών του Νομού.

2. ΥΔΡΕΥΣΗ

Ο νομός Βοιωτίας διαθέτει, συνολικά, πλούσια υδάτινα αποθέματα.

Υπάρχουν όμως Δήμοι και κοινότητες στο νομό που αντιμετωπίζουν πρόβλημα ύδρευσης, καθώς δεν καλύπτουν τις ανάγκες τους καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, με αιχμή τους θερινούς μήνες. Ακόμη και σήμερα υπάρχουν δημοτικά διαμερίσματα, μικρές κοινότητες που τους καλοκαιρινούς μήνες παρουσιάζουν διακοπές στην ύδρευση κατά τη διάρκεια της ημέρας.

Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να έχουν συνδεθεί με το κανάλι του Μόρνου αρκετοί ΟΤΑ, ενώ άλλοι ακόμη ζητούν τη σύνδεσή τους. Το πρόβλημα εντοπίζεται στους οικισμούς που βρίσκονται πάνω ή στις νότιες παρυφές του Ελικώνα. Ήδη έχουν συνδεθεί με το κανάλι του Μόρνου οι ΟΤΑ: Δίστομο, Στείρι, Κυριάκι, Δομβραίνα, Θίσβη, Ελλοπία, Πρόδρομος, (παραλία Σαράντη), Ξηρονομή (παραλία Αλυκής), Λεύκτρα, Μελισσοχώρι, Σχηματάρι, Οινόφυτα. Ωστόσο, ζητούν να συνδεθούν τα Δερβενοχώρια, ο Δήμος Κορώνειας (Αγία Άννα – Κορώνεια) κ.α.

Πρόβλημα επίσης αντιμετωπίζει και η επαρχία Θήβας από την αλόγιστη υπεράντληση για αρδευτικούς σκοπούς. Ήδη παρατηρείται μεγάλη πτώση στον υδροφόρο ορίζοντα και οι αντλήσεις γίνονται σήμερα στην περιοχή από 300 μέτρα βάθος.

Τα δίκτυα άρδευσης στη Βοιωτία είναι κατά κανόνα από αμίαντο και κατασκευάστηκαν τη δεκαετία του '50. Αποτέλεσμα τούτου (λόγω παλαιότητας) είναι η δημιουργία μεγάλων προβλημάτων λόγω διαρροών και η σπατάλη νερού και ηλιακής ενέργειας. Βέβαια έχουν πραγματοποιηθεί πολύ μεγάλες αντικαταστάσεις σε ποσοστό περίπου 50%- 60%.

Από πλευράς δεξαμενών υπάρχει επάρκεια, πλην ορισμένων περιπτώσεων, που λόγω επέκτασης των οικισμών δεν υπάρχει υψομετρική κάλυψη. Σε αυτές τις περιπτώσεις απαιτείται κατασκευή νέων δεξαμενών σε υψηλότερα σημεία.

Από πλευράς καταλληλότητας παρατηρούνται συχνά προβλήματα κολοβακτηριδίων, που οφείλονται στην είσοδο αποχετεύσεων στα παλαιά δίκτυα ύδρευσης ή στη μόλυνση των πηγών από ανεξέλεγκτες καταστάσεις ρύπανσης.

Παρατηρείται ακόμη ότι δεν υπάρχουν τακτικοί έλεγχοι σε συχνά διαστήματα για τη διαπίστωση της καταλληλότητας της ποιότητας του νερού, ενώ σε σπάνιες περιπτώσεις έχουμε χημικές εξετάσεις.

Παρατηρείται ακόμη το φαινόμενο σε πολλούς οικισμούς να μην πραγματοποιείται μέτρηση της κατανάλωσης του νερού, με αποτέλεσμα τη μη ορθολογική κατανάλωση.

Τέλος, πρέπει να πούμε ότι οι όποιες επεκτάσεις ή αντικαταστάσεις δικτύων ύδρευσης πραγματοποιούνται χωρίς έναν ευρύτερο σχεδιασμό – μελέτη διατομών και υλικού, με αποτέλεσμα να μη λύνεται οριστικά το πρόβλημα.

3. ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ- ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΙ

Η αποχέτευση στα χωριά του νομού Βοιωτίας γίνεται κατά κανόνα με απορροφητικούς βόθρους, σε αρκετές δε περιπτώσεις έχει καταγραφεί ρύπανση του υδροφόρου ή του περιβάλλοντα χώρου. Δίκτυα αποχέτευσης αστικών λυμάτων υπάρχουν μόνο σε έξι- επτά ΟΤΑ του νομού, ενώ βιολογικοί καθαρισμοί μόλις σε 3 – 4 ΟΤΑ.

Σύμφωνα με την οδηγία 271/91 της Ευρωπαϊκής Ένωσης και με βάση τη «Μελέτη αξιολόγησης ευαίσθητων και μη περιοχών σε σχέση με την επεξεργασία αστικών λυμάτων», η οποία εκπονήθηκε για λογαριασμό του ΥΠΕΧΩΔΕ, απαιτείται μέχρι το τέλος του 2005 να έχουν κατασκευασθεί στο νομό Βοιωτίας βιολογικοί καθαρισμοί και δίκτυα αποχέτευσης στους δήμους Αλιάρτου, Αγίου Γεωργίου, Δαύλειας, Διστόμου, Κυριακίου και Μαυροματίου.

Τα δίκτυα ομβρίων είναι περιορισμένα ακόμη και σε οικισμούς που αντιμετωπίζουν συχνά πλημμυρικές καταστάσεις (π.χ. Ρωμαίικο).

Μεγάλο πρόβλημα δημιουργούν τα βιομηχανικά λύματα, ιδιαίτερα στις βιομηχανικές περιοχές. Δεν υπάρχουν ή δε λειτουργούν οι βιολογικοί καθαρισμοί, με αποτέλεσμα τη μεγάλη ρύπανση των αποδεκτών.

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Σε γενικές γραμμές η κατάσταση στα σχολικά κτίρια του νομού είναι ικανοποιητική. Σε ορισμένους χώρους όπου υπάρχει πληθυσμιακή έκρηξη (Σχηματάρι, Οινόφυτα) είναι ανάγκη να επεκταθούν οι εκπαιδευτικές υποδομές και να βελτιωθούν οι υπάρχουσες.

Η μεγάλη προσπάθεια που ξεκίνησε η Νομαρχία από το 1985 για την κάλυψη των αναγκών σε σχολικά κτίρια και την κατάργηση της απογευματινής βάρδιας τελεσφόρησε.

Στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση υπάρχει πλήρης κάλυψη των αναγκών σε σχολικά κτίρια (Γυμνάσια, Λύκεια). Ωστόσο, κρίνεται

απαραίτητη η ύπαρξη και άλλων εκπαιδευτικών- αθλητικών υποδομών, όπως κλειστών γυμναστηρίων και αιθουσών πολλαπλών χρήσεων.

Οι ανάγκες που καταγράφονται και στη Δημοτική και στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση αφορούν τη συντήρηση των σχολικών κτιρίων, απαραίτητη, άλλωστε, για την αξιοπρεπή λειτουργία τους.. Ακόμη ως πρόβλημα καταγράφεται η έλλειψη αιθουσών εργαστηρίων (πληροφορικής κ.λ.π.).

Πρόβλημα αντιμετωπίζουν και τα Νηπιαγωγεία, το 50% των οποίων στεγάζεται σε ενοικιαζόμενα κτίρια, τα οποία τις περισσότερες φορές δεν πληρούν τις στοιχειώδεις προδιαγραφές σε υποδομή και σε χώρους αθλοπαιδιών.

5. ΥΓΕΙΑ- ΠΡΟΝΟΙΑ

Ο νομός Βοιωτίας διαθέτει στον τομέα της υγείας σημαντική κτιριακή υποδομή. Ήδη από το 1995, με τη μεταφορά στο νέο υπερσύγχρονο Γενικό Νομαρχιακό Νοσοκομείο της Λιβαδειάς, δυναμικότητας 238 κλινών και άρτιο ιατρομηχανολογικό εξοπλισμό, άνοιξε μια νέα εποχή για τον τομέα της υγείας.

Στην αυγή του 21^{ου} αιώνα η προσφορά υπηρεσιών του Νομαρχιακού Νοσοκομείου διαγράφεται αρκετά ικανοποιητική.

Το νέο Νοσοκομείο της Θήβας θα καλύψει τις ανάγκες υγείας της επαρχίας Θήβας, αλλά θα λειτουργήσει και ως τραυματολογικό για την αντιμετώπιση των αναγκών των ατυχημάτων της εθνικής οδού. Έτσι υπερκαλύπτονται οι ανάγκες σε νοσοκομειακή περίθαλψη των κατοίκων του νομού, από πλευράς κτιριακής υποδομής, αλλά και ουσιαστικής προσφοράς υπηρεσιών.

Για την κάλυψη των αναγκών της Πρωτοβάθμιας Περίθαλψης του νομού υπήρχαν τρία Κέντρα Υγείας (Δίστομο, Αλίαρτος, Σχηματάρι,) με άρτιο ιατρομηχανολογικό εξοπλισμό. Δυστυχώς, όμως, όπως και σε όλη της Ελλάδα, τα Κέντρα Υγείας δεν έχουν ανταποκριθεί στο ρόλο για τον οποίο σχεδιάστηκαν, λόγω έλλειψης ιατρονοσηλευτικού προσωπικού.

Ακόμη υπάρχουν περίπου 30 αγροτικά ιατρεία, με τα γνωστά προβλήματα στη λειτουργία τους.

Στο νομό βρίσκονται ακόμη 5 υποκαταστήματα του ΙΚΑ (Λιβαδειά, Θήβα, Αλίαρτος, Οινόφυτα, Παραλία Διστόμου) και δύο παραρτήματα (Ορχομενός και Δίστομο) για την εξυπηρέτηση των ασφαλισμένων. Για τη βελτίωση της υποδομής του ΙΚΑ και την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών της ευρύτερης περιοχής της Λιβαδειάς εξαγγέλθηκε και βρίσκεται στη έναρξη της κατασκευής του το νέο ιδιόκτητο κτίριο, που θα στεγάσει όλες τις υπηρεσίες (ιατρικές και διοικητικές). Πρέπει να τονιστεί ότι όλα τα υποκαταστήματα και τα

παραρτήματα στη Βοιωτία είναι σε ενοικιαζόμενα κτίρια, εκτός από τα Οινόφυτα. Θα πρέπει άμεσα να κατασκευαστούν ιδιόκτητα κτίρια.

Ακόμη ο νομός διαθέτει 16 κρατικούς παιδικούς σταθμούς (Λιβαδειά Α, Β, Γ, Αγίου Γεωργίου, Αγίου Δημητρίου, Αλιάρτου, Αράχωβας, Βαγίων, Διστόμου Α, Β, Θηβών Α, Β, Μαυροματίου, Οινοφύτων, Σχηματαρίου, Ορχομενού και Παύλου), οι οποίοι στην πλειοψηφία τους στεγάζονται σε ενοικιαζόμενα κτίρια που δεν πληρούν τις προδιαγραφές του Υπουργείου Υγείας – Πρόνοιας.

6. ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

Η κατάσταση στην αθλητική υποδομή θα μπορούσε να χαρακτηριστεί μέτρια. Οι δύο μεγάλες πόλεις συγκεντρώνουν κυρίως την υποδομή και συγκεκριμένα η Λιβαδειά διαθέτει ποδοσφαιρικό γήπεδο με χλοοτάπητα και υποδομή στίβου, κλειστό γυμναστήριο με δάπεδο μπάσκετ, ανοικτό κολυμβητήριο μικρών διαστάσεων και βρίσκεται σε εξέλιξη η κατασκευή κλειστού κολυμβητηρίου Ολυμπιακών προδιαγραφών. Στη Θήβα υπάρχει γήπεδο ποδοσφαίρου με χλοοτάπητα και στίβο καθώς και κλειστό γυμναστήριο μπάσκετ.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

1. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Βοιωτία είναι περιοχή με πανάρχαιο πολιτισμό. Έκτός από τις μαρτυρίες των μύθων, η ανασκαφική έρευνα έχει δείξει ότι στο χώρο αυτό άνθησαν για πολλούς αιώνες από τη νεολιθική ακόμα περίοδο, συνοικισμοί με αξιόλογο πολιτισμό όπως ο Ορχομενός, η Χαιρώνεια, η Εύτρηση, η Ελάτεια, η Θήβα, η περιοχή γύρω από την Κωπαίδα κ.α. Η ευφορία της γης της προσείλκυσε από νωρίς και η αρχαία παράδοση αναφέρει ένα πλήθος λαών που την κατοίκησαν. Από αυτούς σπουδαιότεροι ήταν οι Πελασγοί, οι Μηνύες, οι Λέλεγες, οι Σπαρτοί, οι Καδμείοι κ.α. Μερικοί από αυτούς φαίνεται ότι έφτασαν στη Βοιωτία από τη Θεσσαλία. Όχι μόνο οι μύθοι, αλλά και οι θρησκευτικές λατρείες, με κοινά επίθετα των θεών, μαρτυρούν τη μεταφορά πολιτιστικών στοιχείων αλλά και ολόκληρων πληθυσμών από τη Θεσσαλία και τη Βοιωτία. Την ίδια βεβαιότητα προσφέρουν και ορισμένα τοπωνύμια κοινά στις δύο περιοχές. Τα πανάρχαια ονόματα της Βοιωτίας είναι Αονία και Ωγγία.

Η χώρα πήρε το όνομα Βοιωτία από τον Βοιωτό, γιο του Ιτωνού και της νύμφης Μελανίππης. Ο Βοιωτός αναφέρεται σαν εγγονός του Αμφικτύωνα. Πιστευόταν ακόμη ότι στον χώρο της Βοιωτίας γεννήθηκαν θεοί, ο Ηρακλής και ο Διόνυσος και ότι το βουνό Ελικών ήταν η κατοικία των Μουσών και του Απόλλωνα. Ακόμα, στον Κάδμο, τον Οικιστή των Θηβών, ο ίδιος ο Ζευς έδωσε για γυναίκα του την Αρμονία- κόρη του Άρη και της Αφροδίτης- και στο γάμο τους, στην Καδμεία, την ακρόπολη των Θηβών, μαζεύτηκαν όλοι οι θεοί. Είναι μοναδικός για την αρχαιότητα ο συνδυασμός της Βοιωτίας με τον Κάδμο, που ήρθε κατά την παράδοση από τη Φοινίκη φέρνοντας τα «Κάδμια γράμματα». Οι ανασκαφές του μυκηναϊκού ανακτόρου της Θήβας έφεραν στο φως μεγάλους ψευδόστομους αμφορείς που έφεραν πάνω τους γράμματα της γραμμικής Β'. Η ανακάλυψη προκάλεσε ζωνρή αίσθηση. Οι ανασκαφές στο ίδιο ανάκτορο μετά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο απέδειξαν την έκταση των εμπορικών συναλλαγών της Θήβας με τα μεγάλα κέντρα του ανατολικού πολιτισμού (Συρία, Μεσοποταμία κ.α.).

Η μυκηναϊκή περίοδος στη Θήβα και τον Ορχομενό, στον Γκλά και στην Τανάγρα, είναι φανερό πως υπήρξε εποχή ευμάρειας και λαμπρότητας όπως αποδεικνύεται από πολλά ευρήματα, όπως οι περίφημες σαρκοφάγοι της Τανάγρας κ.α. Στα ομηρικά έπη υπογραμμίζεται η συμβολή της Βοιωτίας στον Τρωικό πόλεμο με πενήντα πλοία που το καθένα τους είχε εκατόν είκοσι άνδρες. Η παρουσία του Ησίοδου, από την Άσκη, είναι ένα αξιοσημείωτο γεγονός, όπως αργότερα η μορφή του Θηβαίου Πίνδαρου, ενός ποιητή μοναδικού στην αρχαιότητα, που ύμνησε την ομορφιά και τα αθλητικά επιτεύγματα των αρχοντικών νέων, χωρίς να ξεχνάμε επίσης και το σημαντικό συγγραφικό έργο του Πλουτάρχου.

Από την παλιά εποχή, η Βοιωτία ήταν χωρισμένη σε μικρά βασίλεια, ανάμεσα στα οποία υπήρχε ένα είδος πολιτικό- θρησκευτικής ένωσης, που ήταν γνωστή ως «Κοινών των Βοιωτών». Αρχηγοί του Κοινού ήταν οι Βοιωτάρχες. Σημαντικές περιοχές της Βοιωτίας ήταν της Θήβας, της Τανάγρας, του Ορχομενού, των Πλαταιών, των Θεσπιών, της Ανθηδόνας, της Λάρυμνας, της Αλιάρτου, της Κορώνειας και της Λιβαδειάς. Στην μεγάλη περιπέτεια των Μηδικών πολέμων μερικές βοιωτικές πόλεις «μήδισαν». Αντίθετη στάση κράτησαν οι κάτοικοι των Πλαταιών, των Θεσπιών και της Αλιάρτου. Στις Πλαταιές διεξήχθη το 479 π.Χ. μια από τις μεγαλύτερες μάχες των Περσικών πολέμων. Όταν μετά τα Περσικά, η Αθήνα άρχισε να αποκτά τεράστια δύναμη, οι Σπαρτιάτες θέλησαν να υποστηρίξουν τη Θήβα ως αντίπαλο δέος απέναντι στην Αθήνα.

Οι Αθηναίοι, όμως το 456 π.Χ., μετά τη μάχη στα Οινόφυτα, κυριάρχησαν στη Βοιωτία- όχι στην ίδια τη Θήβα- και υποχρέωσαν τις πόλεις να εγκαταστήσουν δημοκρατικά πολιτεύματα. Η κατάσταση αυτή κράτησε μόνο 10 χρόνια, μέχρι το 447-6, όταν οι Θηβαίοι ολιγαρχικοί

νίκησαν τους Αθηναίους στην Κορώνεια . Η φιλία της Θήβας με τους Λακεδαιμόνιους κράτησε τους Βοιωτούς στο Πελοποννησιακό στρατόπεδο, εκτός από τους Πλαταιείς και τους Θεσπιείς. Η Θηβαϊκή ηγεμονία διατηρήθηκε μέχρι το 387 π.Χ. όταν έγινε η Ανταλκίδειος ειρήνη Από το 379, υπό την ηγεσία δύο σπουδαίων στρατηγών, του Πελοπίδα και του Επαμεινώνδα, η Βοιωτία δυναμώνει προσωρινά και σε κάποια στιγμή δείχνει ότι θα κυριαρχούσε πολιτικά σε ολόκληρη την Ελλάδα. Με την εμφάνιση όμως του Μακεδονικού κράτους, τα ηγετικά όνειρα των Θηβαίων διαλύονται και το 338 π.Χ. η πόλη τους καταστρέφεται από τον Φίλιππο. Μετά τον Θάνατο του Μ. Αλεξάνδρου, ο Μακεδόνας στρατηγός Κάσσανδρος συνέστησε πάλι το Κοινών των Θηβαίων, που διατηρήθηκε, με υποτυπώδη σημασία, μέχρι τα χρόνια του Ρωμαίου Αυτοκράτορα Μάρκου Αυρήλιου (2^{ος} αιώνας μ.Χ.). Μετά από αυτή την περίοδο, η Βοιωτία δεν έχει πια γενική ιστορία. Στον μεσαίωνα, η ιστορική της μοίρα συνδυάζεται αρχικά με την Θήβα και αργότερα με τη Λιβαδειά. Όταν άρχισε η Επανάσταση του 1821, στο έδαφος της Βοιωτίας κινήθηκαν για ένα διάστημα ο Αθανάσιος Διάκος και ο Οδυσσέας Ανδρούτσος.

Οι Βοιωτικές πόλεις λεηλατήθηκαν συχνά από τους Τούρκους και το 1821 δόθηκε στην Πέτρα η τελευταία μάχη του αγώνα υπό την ηγεσία του Δημήτρη Υψηλάντη.

2. ΤΟΠΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Η αρχιτεκτονική ενός τόπου συνιστά ένα από τα σημαντικά στοιχεία του, το οποίο μπορεί να αποτελέσει κεντρικό άξονα της αγροτουριστικής ανάπτυξης. Δεδομένα όπως, η πολεοδομική οργάνωση και τα παραδοσιακά κτίρια κατοικίας σε συνδυασμό με ιστορικά εκκλησιαστικά, σχολικά και εργαστηριακά κτίρια μπορούν να αποτελέσουν το πεδίο πάνω στο οποίο θα αναπτυχθούν οι νέες εναλλακτικές αγροτουριστικές δράσεις.

Το στοιχείο της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και της δυνατότητας αυτής να αξιοποιηθεί τουριστικά καθώς και να διασωθεί, διατηρηθεί και αναδειχτεί μέσα από την επανάχρησή της, σε πολλές περιπτώσεις, ιδιαίτερα στο εξωτερικό, αποτέλεσε τον καθοριστικό και κυρίαρχο άξονα της ανάπτυξης του αγροτικού τουρισμού.

Η επιτόπια έρευνα στους οικισμούς, έδειξε ότι τα πολεοδομικά και αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά που διεσώθησαν στο πέρασμα του χρόνου δεν είναι ικανοποιητικά για την αποκλειστική στήριξη των αγροτουριστικών δράσεων πάνω σε αυτά.

Μερικοί οικισμοί παρουσιάζουν ένα ιστορικό παρελθόν και είναι χτισμένοι πάνω ή δίπλα σε ιστορικές θέσεις οικισμών πολλοί από τους οποίους έχουν επιβεβαιωθεί και ανασκαφικά. Χαρακτηριστικές είναι οι

περιπτώσεις των κοινοτήτων: Δίστομο, Στείρι, Αλίαρτος, Λαφύστι και Κορώνεια.

Έτσι το σημερινό Δίστομο βρίσκεται στην ίδια θέση με τη Φωκική πόλη Αμβροσσό στα μεσοελλαδικά χρόνια (1900- 1600 π.Χ.) σύμφωνα με τα ανασκαφικά δεδομένα της περιοχής. Έκτοτε η παρουσία της είναι συνεχής μέχρι τη σύγχρονη εποχή. Στα 198 π.Χ. η Αμβροσσός καταλαμβάνεται από τους Ρωμαίους. Τη Ρωμαϊκή Αμβροσσό διαδέχεται ένας δυναμικός παλαιοχριστιανικός οικισμός για τον οποίο γίνεται αναφορά στο Συνέκδημο του Ιεροκλέους κατά τον 6^ο μ.Χ. αιώνα. Στα χρόνια της Φραγκοκρατίας ο οικισμός συνεχίζεται, και λείψανα αυτής της συνέχειας σώζονται δηλώνοντας έτσι την επίκαιρη θέση που κατέχει ο οικισμός στην ευρύτερη περιοχή. Στα δυτικά του σύγχρονου οικισμού σώζεται τμήμα από την οχύρωση της αρχαίας πόλης.

Η αρχαία Στείρις βρίσκονταν αρκετά μακρύτερα από τον σημερινό οικισμό, στην πεδιάδα που βρίσκεται στα ΝΔ της μονής του Οσίου Λουκά. Σώζεται μέχρι σήμερα το ανατολικό τείχος του οικισμού. Οι πρώτοι κάτοικοι της Στείριδος προέρχονταν από το δήμο Στειριέων από την Αθήνα. Ήταν μία από τις 31 ελληνικές πόλεις που αναγράφονταν στον Μεγάλο Τρίποδα των Δελφών (ύψους 16μ.).

Η Αλίαρτος, στα ιστορικά χρόνια αποτελούσε μία από τις κυρίαρχες πόλεις της Βοιωτικής Ομοσπονδίας μαζί με τη Θήβα, τον Ορχομενό, τη Λιβαδειά, την Κορώνεια, την Ανθηδόνα, την Τανάγρα, τις Θεσπιές και τις Πλαταιές μέχρι και το 510 π.Χ. Η αρχαία Αλίαρτος βρισκόταν σε χαμηλό λόφο μεταξύ της σιδηροδρομικής γραμμής και του δημοσίου δρόμου Θηβών- Λιβαδειάς. Η εγκατάσταση υπήρχε εκεί από τα μυκηναϊκά χρόνια καθώς σώζονται στην περιοχή λείψανα κυκλώπειου τείχους.

Το Λαφύστι βρίσκεται στον λόφο Γρανίτσα στις βόρειες υπώρειες του Ελικώνα και αναφέρεται από τον Πausανία, στα βιβλία 9 και 10 του έργου του Ελλάδα Περιήγησις. Στην περιοχή λατρευόταν ο Λαφύστιος Δίας, μορφή του Δία με άγριες διαθέσεις και η οποία εξευμενιζότανε μόνο με ανθρωποθυσίες.

Η Κορώνεια όπως έχει προαναφερθεί αποτελούσε μία από τις πόλεις της Βοιωτικής Ομοσπονδίας. Η θέση του αρχαίου οικισμού είναι δύο περίπου χιλιόμετρα δυτικά του σύγχρονου οικισμού της Αγίας Παρασκευής. Εκεί πάνω σε ογκώδες ύψωμα, βρίσκονταν η ακρόπολη της αρχαίας Κορώνειας. Πρόσφατα στον πεδινό χώρο ανατολικά της ακρόπολης βρέθηκαν τα ερείπια του ναού της Ιωνίας Αθηνάς. Ο ναός αυτός αποτέλεσε το κέντρο του κοινού των Βοιωτών καθώς πολλά από τα σημαντικά ψηφίσματά του έγιναν σε αυτό.

Κάποιοι από τους οικισμούς του Ελικώνα διατηρούν αρκετά χαρακτηριστικά στοιχεία από την πολεοδομική τους οργάνωση και το χτισμένο περιβάλλον του τέλους του προηγούμενου αιώνα. Στην ομάδα

αυτή των οικισμών κυριαρχούν οι οικισμοί Κυριάκι, Αγία Τριάδα και Ευαγγελίστρια. Ανάλογα χαρακτηριστικά στοιχεία διασώζονται και στο Δίστομο.

Το Κυριάκι είναι ένας πυρηνικός οικισμός που βρίσκεται στα ΝΔ ριζά του Ελικώνα. Διατηρεί σχεδόν πλήρως τον πολεοδομικό του ιστό από τα χρόνια της τουρκοκρατίας και παράλληλα αρκετά παραδοσιακά σπίτια. Και εδώ συναντάμε τον ίδιο χαρακτηριστικό τύπο κατοικιών που έχει αναπτυχθεί στον ευρύτερο ελληνικό και βαλκανικό χώρο κατά τα χρόνια της τουρκοκρατίας, με συμπαγή όψη προς τον δρόμο και ανοιχτό χώρο προς την εσωτερική αυλή. Είναι συνήθως λιθόκτιστα και συχνά τα ανοίγματα διαμορφώνονται τοξωτά, με πέτρα και πλίνθους, μορφολογία ιδιαίτερα διαδεδομένη στην περιοχή. Στον οικισμό υπάρχει παράδοση στο χτίσιμο της πέτρας, ενώ αριθμός πετράδων δουλεύει ακόμη για την κάλυψη των αναγκών της γύρω περιοχής.

Η Αγία Τριάδα είναι ένας οικισμός χτισμένος σε αλληπάλληλα επίπεδα ακολουθώντας έτσι τις ισοϋψείς του εδάφους. Σε κάθε επίπεδο του οικισμού υπάρχει και ένα διαφορετικού χαρακτήρα κέντρο. Έτσι στο υψηλότερο επίπεδο βρίσκεται η εκκλησία του οικισμού, ενώ σε κατώτερο επίπεδο εξελίσσεται το σύγχρονο εμπορικό κέντρο του οικισμού.

Σε αρκετά σημεία του οικισμού διασώθηκαν ενδιαφέροντα τμήματα του πολεοδομικού ιστού του οικισμού, όπως αυτός ήταν διαμορφωμένος από τα χρόνια της τουρκοκρατίας. Παράλληλα σώζονται και κάποια τυπικά δείγματα αγροτικών κατοικιών του προηγούμενου αιώνα.

Η Ευαγγελίστρια είναι ένας ακόμη οικισμός της περιοχής που εμφανίζει τα ίδια χαρακτηριστικά στην τυπολογία των κατοικιών και στη μορφολογία του πολεοδομικού ιστού του. Πρόκειται για πυρηνικό οικισμό, στον οποίο τα τελευταία χρόνια διαφαίνεται μια διάθεση διατήρησης και σεβασμού του υπάρχοντος χτισμένου περιβάλλοντος. Η τάση αυτή είναι εμφανής στην κεντρική πλατεία του οικισμού, όπου οι νεότερες επεμβάσεις τηρούν τις παραπάνω αρχές.

Το Δίστομο είναι ένας πολύ-πυρηνικός οικισμός χτισμένο στις δυτικές υπώρειες του Ελικώνα. Ο κεντρικός πυρήνας του οικισμού διαμορφώνεται γύρω από τη μεταβυζαντινή εκκλησία του Αγίου Νικολάου. Σώζει αρκετά στοιχεία από τον πολεοδομικό ιστό παλαιότερων χρόνων καθώς και ικανό αριθμό κατοικιών, όπου διαφαίνεται μία ιδιαίτερη οικοδομική παράδοση βασισμένη στην επεξεργασία και χρήση της πέτρας, υλικό σε αφθονία στην γύρω περιοχή.

Ως ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αυτής της οικοδομικής παράδοσης συναντάμε σε όλη την ευρύτερη περιοχή τους συμπαγείς μονολιθικούς όγκους των κατοικιών, την τοξωτή διαμόρφωση των ανοιγμάτων τα οποία σε πολλές περιπτώσεις δημιουργούνται από την ταυτόχρονη χρήση πλίνθων και πέτρας, ενώ σε σχήμα, μέγεθος και πλήθος ακολουθούν τις

γνωστές αρχές της ανώνυμης ελληνικής αρχιτεκτονικής. Στον οικισμό σώζονται τα ερείπια της κατοικίας που χρησίμευε ως προσωρινό στρατηγείο στον Γ. Καραϊσκάκη.

Στην είσοδο του οικισμού και κοντά στο σημερινό Δημαρχείο διατηρήθηκαν δύο ιστορικά σχολικά κτίρια του Διστόμου. Ήδη το ένα από αυτά, το παλιό Α΄ Δημοτικό Σχολείο Διστόμου, αφού συντηρήθηκε χρησιμοποιείται από το ΥΠΠΟ και την οικεία Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, ως εργαστήριο συντήρησης και μόνιμο εκθεσιακό χώρο συλλογής του ΥΠΠΟ. Στο Β΄ Δημοτικό Σχολείο Διστόμου γίνονται εργασίες για τη συντήρησή του.

Όλα τα στοιχεία που προαναφέρθηκαν και περιγράφουν κάποιους οικισμούς, παρά την ιστορική διάσταση που εμπεριέχουν και κάποια δείγματα αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, δε μπορούν να θεωρηθούν ως εκείνοι οι αγροτουριστικοί πόροι στους οποίους θα στηριχθεί η ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού στην περιοχή.

3. ΤΟΠΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

A. Τοπική κουζίνα- Τοπικά εδέσματα

Η διατροφή του ανθρώπου από πολύ νωρίς έπαψε απλώς να καλύπτει τις ζωτικές ανάγκες της επιβίωσης και αποτέλεσε τρόπο έκφρασης, μετατράπηκε σε τέχνη. Οι συνταγές και οι γαστρονομικές συνήθειες ενός τόπου αποτελούν μία άλλη, διαφορετικής μορφής, αλλά ίσης αξίας έκφανση του πολιτισμού του.

Παρακάτω, γίνεται μία απλή καταγραφή και παρουσίαση των παραδοσιακών συνταγών, πολλές από τις οποίες μαγειρεύονται ακόμη στα παλιά νοικοκυριά των οικισμών της περιοχής. Κυριαρχούν τα υλικά που βρίσκονται αυτόχθονα στην περιοχή και οι πάσης φύσεως «εξωτικές» προσθήκες αποτελούν μεταγενέστερες συνήθειες.

Σιτηρά:

Τα σιτηρά και τα προϊόντα επεξεργασίας τους μαζί με το ελαιόλαδο αποτέλεσαν την βάση της διατροφής των κατοίκων της περιοχής. Οι περισσότερες θερμίδες από αυτές που χρειαζόταν ένας άνθρωπος σε καθημερινή βάση λαμβανόταν από τα προϊόντα αυτά. Ψωμιά με προζύμη ή χωρίς προζύμη (κουκούβες, πιτάστες), χυλοπίτες και μακαρόνια, πίτες και κυρίως χορτόπιτες, με 40 ειδών γλυκόχορτα, σπανάκι και μυρωδικά ή ακόμη και με εντόσθια αρνιών αποτελούσαν την ιδιαιτερότητα της τοπικής παραδοσιακής κουζίνας και το εκλεκτότερο έδεσμα που προσφέρονταν τόσο στην οικογένεια όσο και στους φιλοξενούμενους της.

Ψωμί (Πέτες): Πρόκειται για σπιτικό παραδοσιακό ψωμί, που χρειαζόταν αρκετή προεργασία. Οι πέτες, είναι παραδοσιακό νυφιάτικο ψωμί ζυμωμένο χωρίς προζύμη επειδή ήταν κεντημένες με πολλά σχέδια για να μπορούν να διατηρηθούν στο ψήσιμο. Κάθε πέτα ήταν ένα έργο τέχνης. Άνθη, φύλλα, πουλιά, γιρλάντες και πολλά γαρύφαλλα. Για να στολιστεί μία πέτα μαζεύονταν πολλές γυναίκες μαζί και τις σχεδίαζαν.

Πιταστίες: Ζύμη ψωμιού χωρίς προζύμη. Πρόκειται για ένα κομμένο κομμάτι από τη ζύμη του ψωμιού πλασμένη με έναν μικρό πλάστη και ψημένη σε ένα ειδικό σίδερο. Πολλές φορές αντικαθιστούσε το ψωμί.

Πιταστέ (τηγανόψωμο): τηγανόψωμα σε μακρόστενα ή στρογγυλά κομμάτια τηγανισμένα σε καυτό παρθένο ελαιόλαδο. Σερβίρονται ζεστά με μέλι ή πετιμέζι.

Τριμίδες ή κουκούβες: είναι βαρύ ψωμί και πολλές νοικοκυρές την έκαναν στριφτή με παρθένο ελαιόλαδο. Τρώγεται με πολλές ελιές, τυρί, πατάτες, κρεμμύδια και μπόλικο κρασί. Η διαφορά της τριμίδας από την κουκούβα είναι η εξής: Η μεν κουκούβα ψήνεται στο τζάκι, όπου την σκέπαζαν με στάχτη (χωρίς ελαιόλαδο), η δε τριμίδα ψήνεται σε λαδωμένο ταψί στο φούρνο.

Τυρόψωμο: Ζύμη ψωμιού με παρθένο ελαιόλαδο και τυρί φέτα το οποίο τρώγεται σαν ορεκτικό.

Εντορμέ (κουλούρα): Ζύμη σε μικρό ψωμάκι με παρθένο ελαιόλαδο.

Μοσίντα: Ζύμη ψωμιού με γέμιση μείγμα από διάφορα χόρτα.

Πετούλες: Πρόκειται για ένα γρήγορο γλύκισμα φτιαγμένο με αλεύρι, νερό, λίγο ούζο και τηγανισμένο σε μικρά κομμάτια σε ελαιόλαδο.

Ερανιστές- Ντόρμισες: Ζεστό χυλωμένο πιάτο με αλεύρι και ελαιόλαδο.

Χορτόπιτα (Λιακρόρι): Πρόκειται για πίτα με παρθένο ελαιόλαδο, χόρτα διάφορα, σπανάκι, άνηθο και σταφίδα.

Πίτα με 40 Λογιών γλυκόχορτα.

Κολοκυθόπιτα νηστίσιμη.

Κολοκυθόπιτα σιροπιαστή.

Πίτα στριφτή (Στριφτάρες).

Χυλοπίτες (Τουμάτσες): Φτιάχνονται με παραδοσιακό τρόπο στο σπίτι και συντηρούνται περίπου για ένα χρόνο. Τρώγονται σκέτες με μυζήθρα ή σαν πάστα στο κοκκινιστό κρέας ή το κοτόπουλο.

Μακαρόνι κοφτό: Σπιτικά κατασκευασμένο με αγνά υλικά.

Μακαρόνια (κοχύλια): Κατασκευασμένα με τον ίδιο σπιτικό τρόπο όπως τα μακαρόνια αλλά με διαφορετικό σχήμα..

Αποκριάτικο γλύκισμα (Λιακρόρι): Γλύκισμα με φύλλο και γέμιση κουρκούτι.

Φουστανέλες: Πρόκειται για σιροπιαστές τηγανίτες με ελαιόλαδο, αλάτι, ούζο, χυμό πορτοκαλιού, αυγά και αλεύρι πασπαλισμένες με κανέλα και καρύδι.

Τραχανάς: Ένα από τα σημαντικότερα προϊόντα επεξεργασίας των σιτηρών είναι ο τραχανάς. Οι τραχανάδες, γλυκείς και ξινοί, μαγειρεμένοι με χόρτα, σαλιγκάρια, κόκορα, κρέας ή λαχανικά και εκλεκτό ελαιόλαδο, αποτελούσαν τη βασική τροφή στις καθημερινές οικογενειακές συνθήκες.

Τραχανάς γλυκός: σπιτικά κατασκευασμένος με αγνά υλικά.

Τραχανάς ξινός.

Αρνάκι ή Τράγος με τραχανά.

Πίτα με συκώτι και τραχανά.

Σαλιγκάρια με τραχανά.

Κόκορας με τραχανά.

Μελιτζάνες γεμιστές με τραχανά

Μελιτζάνες με τραχανά στην κατσαρόλα

Τραχανάς με χυλοπίτες

Κολοκυθόπιτα με τραχανά.

Κουρκούτα

Τραχανόπιτα της Αποκριάς.

Χόρτα και λαχανικά: Τα άγρια χόρτα και τα λαχανικά αποτελούν τα βασικά συστατικά των παραδοσιακών συνταγών της περιοχής και προσδιορίζουν τη διαφορετικότητα της παραδοσιακής βοιωτικής μαγειρικής. Οι γυναίκες λειτουργώντας όπως οι πρόγονοί τους, σε πνεύμα αξιοποίησης των φυσικών πρώτων υλών, εξακολουθούν να συλλέγουν από τις ορεινές κυρίως περιοχές άγρια χόρτα, μανιτάρια του βουνού και μολόχες, να χρησιμοποιούν τα πράσα, τις πατάτες, τους κολοκυανθούς, τα κουκιά και τα λαθούρια, να τα «παντρεύουν» με το εξαίρετο παρθένο ελαιόλαδο της περιοχής και να επιτυγχάνουν απλές και γνήσιες γεύσεις χαρακτηριστικές της περιοχής τους. Τα χόρτα και τα λαχανικά χρησιμοποιούνται από μόνα τους, σε συνδυασμό με κρέας ή σαλιγκάρια καθώς και στις πίτες.

Μανιτάρια του βουνού σούπα.

Πράσα με πατάτες.

Λουλούδια κολοκυθιών γεμιστά με ρύζι.

Κουκιά Γριούλες (Πλιάκζ)

Ραδίκια άγρια του βουνού γιαχνί.

Λαθούρια ριγανάτα.

Μολόχες χόρτα με κρεμμύδια.

Μολόχες με τυρί.

Κρέας: Σε αντίθεση με τα χόρτα και τα λαχανικά καθώς επίσης και με τα προϊόντα επεξεργασίας των σιτηρών, οι συνταγές με το κρέας δεν ήταν τόσο δημοφιλείς. Το κρέας και τα εντόσθια των αρνιών και των κατσικιών, η εκτροφή των οποίων καθόριζε την κτηνοτροφία της περιοχής, ήταν και εξακολουθούν να είναι τα αγαπημένα των κατοίκων της περιοχής του Ελικώνα. Το αιγοπρόβειο κρέας του Ελικώνα

φημιζόταν, και διατηρεί ακόμα και σήμερα τη φήμη αυτή, για την εξαιρετική ποιότητα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, τα οποία αποδίδονταν στην αυτοφυή βλάστηση των βοσκοτόπων, γνωστή για τις ιδιότητές της και από τον Πausanias.

Σουβλάκι Λιβαδειάς: Δεν είναι τυχαίο που η πόλη μας, από ένα γνήσιο παραδοσιακό προϊόν και μόνο, που εμείς γνωρίζουμε να παρασκευάζουμε ακολουθώντας κατά γράμμα την παραδοσιακή συνταγή των προγόνων μας, έγινε γνωστή όχι μόνο στον Ελλαδικό χώρο αλλά και σε όλο τον κόσμο. Βέβαια σουβλάκια υπάρχουν παντού, αλλά το σουβλάκι Λιβαδειάς είναι ένα και μοναδικό. Σήμερα το σουβλάκι εξακολουθεί να αποτελεί κέντρο προσέλευσης όλων των τάξεων και όλων των ηλικιών σε οικογενειακές εξόδους και σε φιλικές συναντήσεις. Παρόλο που έχουν περάσει δεκαετίες εξακολουθεί να διατηρεί την ποιότητα του και αν και έχουν προσπαθήσει να το αντιγράψουν και σε άλλες πόλεις της Ελλάδας δεν έχουν καταφέρει να το φτάσουν.

Γαρδούμπες.

Κοκορέτσι.

Σπληνάντερο.

Στιφάδο.

Γίδα βραστή.

Πατσάς σούπα.

Γίδα με άγρια ραδίκια

Πνευμόνια αρνίσια με ρύζι

Σαλιγκάρια με κριθαράκι στο φούρνο.

Σαλιγκάρια τηγανιτά.

Ψάρια: Τα ψάρια στις ορεινές περιοχές περιορίζονταν στον παστό μπακαλιάρo. Δεν αποτελούσαν βασική τροφή των κατοίκων καθώς δεν συνδέονταν με την τοπική παράδοση. Συνδυάζονταν με λαχανικά ή ζυμαρικά και ψήνονταν στο φούρνο και στην κατσαρόλα.

Μπακαλιάρος Πλακί.

Μπακαλιάρος τηγανητός.

Μπακαλιάρος με μακαρόνια

Σουπιές με ραδίκια του βουνού στο φούρνο.

Μπακαλιάρος με πατάτες και μακαρόνια..

B. Τοπικά έθιμα- γιορτές- πανηγύρια αγίων- εκδηλώσεις ειδικού ενδιαφέροντος.

Λιβαδειά. Παραδοσιακό Πάσχα

Το πιο χαρακτηριστικό έθιμο της πόλης είναι το πολύ γνωστό Πάσχα της Λιβαδειάς, που συνεχίζει την παράδοση του Ρουμελιώτικου

Πάσχα, στην πιο ζωντανή του μορφή συγκεντρώνοντας επισκέπτες από όλη την Ελλάδα.

Το Πάσχα της Λιβαδειάς, έθιμο που έλκει την καταγωγή του από τον περασμένο αιώνα, όχι μόνο διατηρείται, αλλά χρόνο με το χρόνο ζωντανεύει μια και οι νεώτερες γενιές συμμετέχουν με ιδιαίτερο μεράκι και κέφι στο έθιμο του «λάκκου» και στο Πασχαλινό Γλέντι. Ξημερώνοντας η Κυριακή του Πάσχα, η πόλη σκεπάζεται κυριολεκτικά από τον καπνό από τους εκατοντάδες λάκκους στις γειτονιές της πόλης που καίνε άλλοτε κλίματα και άλλοτε κάρβουνο.

Το γύρισμα των αρνιών και το γλέντι γύρω από τους λάκκους διαρκεί μέχρι το απόγευμα. Παράλληλα, ο Δήμος κάνει τις δικές του εκδηλώσεις συμβάλλοντας στην προβολή του εθίμου πέρα από τα τοπικά όρια. Ολόκληρη η πόλη αποκτά ξεχωριστή πασχαλινή διακόσμηση. Στο ωραιότερο σημείο της πόλης, δίπλα στις πηγές του ποταμού, φιλοξενούνται από το Δήμο οι χιλιάδες επισκέπτες με παραδοσιακό ψήσιμο δεκάδων αρνιών, κρασί και κόκκινα αυγά. Το γλέντι συμπληρώνεται με λαϊκούς οργανοπαίκτες, δημοτικά τραγούδια της Περιοχής και χορό από επισκέπτες. Το βράδυ στην Κεντρική Πλατεία της πόλης, γίνεται νέο γλέντι με παραδοσιακά συγκροτήματα και γνωστούς δημοτικούς και λαϊκούς καλλιτέχνες όπου μαζί με τους επισκέπτες συμμετέχουν και όλοι οι Λιβαδεύτες που έχουν κλείσει τους λάκκους τους. Οι εκδηλώσεις κλείνουν με καύσεις πυροτεχνημάτων.

Λιβαδειά. Γαϊτανάκι στις Απόκριες

Πρόκειται για παράδοση που τηρούνταν μέχρι και μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο στη Λιβαδειά, παράδοση που αναβιώνει τα τελευταία χρόνια την τελευταία Κυριακή της Αποκριάς. Η αναβίωση του εθίμου συνάντησε εξαιρετική υποδοχή από τον κόσμο της περιοχής, που συμμετέχει με ενθουσιασμό και κέφι τόσο στη διοργάνωση όσο και στην ίδια τη γιορτή. Οι καρναβαλικές εκδηλώσεις πραγματοποιούνται όλη τη διάρκεια του τριωδίου και κορυφώνονται την Κυριακή της Αποκριάς με την παρέλαση των αρμάτων από τις γειτονιές και τα σχολεία της πόλης. Στη συνέχεια ακολουθεί γλέντι με λαϊκούς οργανοπαίκτες. Το γαϊτανάκι οργανώνεται από τους Φίλους του Καρναβαλιού της Λιβαδειάς με τη συμμετοχή και την ενίσχυση του Δήμου. Την Καθαρά Δευτέρα διοργανώνονται παραδοσιακά κούλουμα στο λόφο του Αη- Λια..

Λιβαδειά. Τροφώνια

Τα Τροφώνια είναι Πολιτιστικές και ψυχαγωγικές εκδηλώσεις με ρίζες από αρχαιοτάτων χρόνων που γίνονταν προς τιμήν του Μάντη Τροφώνιου ο οποίος ζούσε στη Λιβαδειά. Κάθε Σεπτέμβριο

πραγματοποιούνται εκδηλώσεις οι οποίες διαρκούν δύο εβδομάδες με θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες, εικαστικές εκθέσεις καθώς και παιδικές και άλλες εκδηλώσεις.

Τα Τροφώνια είναι γνωστά όχι μόνο στη Βοιωτία αλλά και σε ολόκληρη τη γύρω περιοχή προσελκύοντας πολύ κόσμο ο οποίος διαμένει στη Λιβαδειά για την παρακολούθηση των καθημερινών εκδηλώσεων, ενώ διάσημοι τραγουδιστές, ηθοποιοί και άνθρωποι του θεάματος τιμούν τις εκδηλώσεις κάθε χρόνο με την παρουσία τους.

Θήβα. Βλάχικος Γάμος

Ρίζωσε στην πόλη πριν από 120 χρόνια και ζει μέχρι σήμερα. Ο Βλάχικος γάμος είναι μια αποκριάτικη γιορτή που γίνεται κάθε χρόνο την Καθαρά Δευτέρα και αποτελεί το αποκορύφωμα των εκδηλώσεων που ξεκινούν από την Τσικνοπέμπτη. Είναι ένα έθιμο των Βλαχοποιμένων που κατέβηκαν από την Πίνδο. Στην πορεία προστέθηκαν διάφορα κατάλοιπα από Διονυσιακές γιορτές που γίνονταν από την αρχή της άνοιξης, εποχή της βλάστησης, της γονιμότητας και της αναγέννησης. Ο γάμος συνοδεύεται από γλέντια, χορούς και ξέφρενη διασκέδαση. Οι γιορταστικές εκδηλώσεις ξεκινούν από την Τσικνοπέμπτη, όπου όλη η πόλη ξεφαντώνει με τις παρέες των Βλάχων, καταναλώνοντας πολύ κρασί και εδέσματα στα διάφορα κέντρα που είναι τα γνωστά στέκια των καπεταναίων. Την Κυριακή γίνονται τα αρραβωνιάσματα για να καταλήξουμε την Καθαρά Δευτέρα στο Βλάχικο Γάμο στον κεντρικό δρόμο της πόλης. Στη διάρκεια του διαλόγου τα δύο συμπεθέρια του γαμπρού και της νύφης, δηλαδή ο γαμπροσυμπέθερος (πατέρας γαμπρού) και ο γεροπεθερός Μήτρος (πατέρας νύφης) διευθετούν, μέσα από ένα σατυρικό διάλογο, τις κάποιες αντιρρήσεις που έχουν αφορμή τη χαμένη αγνότητα της νύφης, με πραγματικό σκοπό την αύξηση της προίκας. Μετά τη διευθέτηση συνεχίζονται τα γλέντια και οι χοροί γύρω από τις φωτιές των Βλάχων κατά μήκος του πεζόδρομου της Επαμεινώνδου. Το μεσημέρι και πριν την τελετή του γάμου, οι Βλάχοι συγκεντρώνονται στο γραφικό εκκλησάκι της Αγίας Τριάδας, όπου στήνουν τραπέζι με νηστίσιμα φαγητά και διαλεχτή ρετσίνα Θήβας.

Πανηγύρια

Παλιότερα, οι τραγικές ελλείψεις, η φτώχεια, οι κακουχίες και η σκληρή δουλειά έκαναν τον άνθρωπο να επινοήσει διάφορους τρόπους για να έχει μια ανάπαυλα και να οριοθετήσει έτσι τη ζωή του ώστε να ξέρει πότε θα έχει μέρες ξεκούρασης και μικροχαρές που να του δίνουν τη δυνατότητα να ξεφύγει από τις καθημερινές σκοτούρες.

Τα πανηγύρια, λείψανα αρχαίου βίου, διατηρήθηκαν μέχρι σήμερα σε άλλη βέβαια μορφή. Τα σημερινά πανηγύρια είναι συνδεδεμένα με την τοπική εκκλησία και στο όνομα του αγίου που γιορτάζει μια φορά το χρόνο. Το πανηγύρι είναι μία ευκαιρία να δοξαστεί ο άγιος που γιορτάζει και να βρεθούν οι άνθρωποι μεταξύ τους. Να έρθουν φίλοι και συγγενείς από τις γύρω περιοχές και συγχρόνως να έχει το χωριό που γιορτάζει και κάποια οικονομική ωφέλεια, αφού θα δουλέψουν τα μαγαζιά του χωριού, θα δουλέψουν οι ντόπιοι οργανοπαίκτες, καθώς και οι πλανόδιοι μικροπωλητές.

Σε πολλά μέρη γινόντουσαν και γίνονται μεγάλα εμπορικά πανηγύρια. Στη Βοιωτία, στη Θήβα, στη Λιβαδειά, στον Ορχομενό γίνονται τα λεγόμενα παζάρια. Στα περισσότερα χωριά της περιοχής, γίνονται μεγάλα πανηγύρια στην ονομαστική γιορτή της εκκλησίας του κάθε χωριού. Τα πανηγύρια αυτά συνήθως διαρκούν δύο με τρεις ημέρες και γίνονται επί τω πλείστον τους καλοκαιρινούς μήνες.

Αράχωβα. Πανηγυράκι του Αγίου Γεωργίου

«Να ήμουν στην Αράχωβα, να ήμουν στο πανηγύρι που παν οι τσούπρες στο χορό κι όλα τα παλικάρια».

Ζωντανή η πίστη των Αραχωβιτών στον Αφέντη Αη Γιώργη σφυρηλατήθηκε μέσα στις ιστορικές δοκιμασίες και εκφράζεται ειλικρινέστατα στην τριήμερη γιορτή του, το πανηγυράκι.

Η λατρεία του Αγίου Γεωργίου στην Αράχωβα χάνεται στα βάθη του χρόνου και συνδέεται με τους θρύλους, τις παραδόσεις, τα τραγούδια και την ιστορία της. Η Λαμπρή εκκλησία του Αγίου με τα αρχαία μάρμαρα εντυπωσίαζε τους ξένους στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Μαρτυρείτε ήδη από το 1676, αλλά είναι άγνωστο πόσα χρόνια πριν υπήρχε εκκλησία στον ίδιο χώρο.

Στην επανάσταση του 1821, πρωταγωνιστές οι Αραχωβίτες στον ξεσηκωμό της περιοχής έσπευσαν στο κάλεσμα του Αθ. Διάκου με υψωμένη τη λευκή σημαία κεντημένη με την εικόνα του Αη Γιώργη. Ήταν η πρώτη σημαία της επαναστατημένης Ρούμελης. Πολλές φορές ο Καβαλάρης Άγιος προστάτευε την Αράχωβα στα χρόνια της Τουρκοκρατίας και κατά την παράδοση τιμώρησε τους Τούρκους αρχηγούς που την επιβουλεύτηκαν. Στις 24 Νοεμβρίου του 1826 ο τροπαιοφόρος Γεώργιος οδήγησε τους Έλληνες με αρχηγό τον Γεώργιο Καραϊσκάκη στη νίκη κατά των Τουρκαλβανών του Μουστάμπεη.

Έκτοτε τιμάται ο Άγιος Γεώργιος μαζί με τον Καραϊσκάκη στο τριήμερο και ξακουστό πανηγυράκι. Όλοι σχεδόν οι Αραχωβίτες ντύνονται με παραδοσιακές στολές και μαζεύονται στον αυλόγυρο του Ιερού Ναού του Αγίου Γεωργίου. Οι γέροντες με τη συνοδεία πίπιζας και νταουλιού χορεύουν το «πανηγυράκι», μοναδικό της Αράχωβας. Οι

γέροντες και οι νέοι, ντυμένοι με παραδοσιακές φορεσιές κάνουν ανηφορικό αγώνα δρόμου ως το στρατηγείο του Μουστάμπεη. Το Έπαθλο είναι ένα ζωντανό αρνί. Στη συνέχεια στον ολόγυρο της εκκλησίας ψήνεται το αρνί, γίνονται αγωνίσματα στην αυλή της εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου και προσφέρονται απλόχερα οι αραχωβίτικες λιχουδιές στους ντόπιους και ξένους.

Πάντα σε κάθε δεινή στιγμή η Αράχωβα προσβλέπει στον προστάτη της. Στα δύσκολα χρόνια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και οι κατακτητές ακόμη, Ιταλοί και Γερμανοί, έγιναν μάρτυρες της σωτηριώδους επέμβασης του Αγίου υπέρ των Αραχωβιτών. Το κανόνι στον κήπο της εκκλησίας μαρτυρεί ένα από τα θαύματα του Αγίου εκείνη την εποχή.

Στην Αράχωβα η παράδοση δεν είναι ξεκομμένη από την πραγματικότητα αλλά είναι έκφραση ψυχική και βίωμα του Αραχωβίτη της κάθε ηλικίας.

Γ. Μύθοι- θρύλοι- παραδόσεις- αφηγήσεις

Η κιβωτός του Δευκαλίωνος στον Παρνασσό

Στα αρχαία χρόνια, περίπου στα 1800 π.Χ. έγινε ο επονομαζόμενος κατακλυσμός του Δευκαλίωνος.

Τότε ο θεός Δίας οργισμένος από το φιλοπόλεμο και βίαιο γένος των ανθρώπων αποφάσισε να τους εξολοθρεύσει. Την απόφασή του αυτή θέλησε ν'ανακοινώσει στον εξάδελφό του Προμηθέα, που σύμφωνα με τη μυθολογία είχε δημιουργήσει τους ανθρώπους από πηλό. Ο Δίας είπε ότι θα προκαλέσει στον κόσμο ένα μεγάλο κατακλυσμό και θα πνίξει όλους τους ανθρώπους, από τον κατακλυσμό θα σωθούν μόνο δύο δίκαιοι και ευσεβείς άνθρωποι που θα αναγεννήσουν το ανθρώπινο γένος, ο γιος του Προμηθέα, Δευκαλίωνας και η γυναίκα του η Πύρρα. Ο Προμηθέας αφού τους ανακοίνωσε αμέσως τη φοβερή είδηση τους υπέδειξε με ποιο τρόπο θα σωθούν. Κατασκεύασαν μια κιβωτό από τα πιο καλά έλατα και ο Δίας θα τους προστάτευε από τον κατακλυσμό. Ο τρομερός κατακλυσμός δεν άργησε να γίνει πραγματικότητα, οι άνθρωποι άρχισαν να πνίγονται, βουνά σχίστηκαν στα δύο, πόλεις εξαφανίστηκαν. Επί εννέα μέρες και νύχτες η κιβωτός έπλεε πάνω στα ορμητικά νερά που είχαν μετατρέψει τη γη σε αφηνιασμένη θάλασσα. Ξαφνικά, μετά την ένατη νύχτα, η κιβωτός προσέκρουσε στον Παρνασσό. Αμέσως η βροχή σταμάτησε και ένας ολόλαμπρος ήλιος άρχισε να ξεπροβάλλει πάνω από τη Βοιωτία. Τα νερά των πλημμυρών άρχισαν να αποσύρονται, ο Δευκαλίωνας με την Πύρρα άνοιξαν την κιβωτό κι ευτυχισμένοι πάτησαν στο χώμα του Παρνασσού.

Όταν πήγαν να προσευχηθούν στο Δία για τη σωτηρία τους ξαφνικά εμφανίστηκε δίπλα τους ο φτερωτός Ερμής, ο οποίος τους ανακοίνωσε ότι είναι ευλογημένοι από το Δία και η δίκαιη και ενάρετη ζωή τους επιβραβεύτηκε με τη σωτηρία τους. Ο Ερμής του είπε ότι ο Δίας τον έστειλε για να ζητήσει οποιαδήποτε επιθυμία για να την κάνει πράξη. Η μία επιθυμία του Δευκαλίωνα ήταν να ξαναγεννηθούν οι άνθρωποι, να γίνει μία καλύτερη κοινωνία, ένα καλύτερο γένος. Τότε η φωνή του Δία ακούστηκε από τον ουρανό λέγοντας ότι είχε δίκαιο που τον επέλεξε εκείνον και τη γυναίκα του να αναγεννηθεί το ανθρώπινο γένος. Τότε ο Δίας πρόσταξε τον Δευκαλίωνα να κοιτάξει γύρω του που υπάρχουν πέτρες να ρίξει πίσω από τον ώμο του τις πέτρες και θα γεννιούνται άντρες και η Πύρρα να κάνει το ίδιο και θα γεννηθούν γυναίκες. Ο πρώτος άντρας που θα γεννηθεί θα ονομαστεί Έλληνας και αυτός θα χαρίσει το όνομά του σε αυτή την ευλογημένη χώρα. Ο Έλληνας αφού ευχαρίστησε το Δευκαλίωνα και την Πύρρα άρχισε να κατηφορίζει από τις βουνοκορφές του Παρνασσού προς τη Βοιωτική γη.

Έτσι βαπτίσθηκε η χώρα μας Ελλάδα από το γιο του Δευκαλίωνα, Έλληνα, που είδε το φως της ζωής στον Παρνασσό. Από τα παιδιά του Έλληνα, Δώρο και Αίοιο και τα εγγόνια του Αχαιοί και Ίωνα, δημιουργήθηκαν οι τέσσερις φυλές Δωριείς, Αιολούς, Αχαιοί και Ίωνες, που αποτέλεσαν ολόκληρο το Ελληνικό Έθνος.

Ευλογημένη γη η αρχαία Βοιωτία, αφού εδώ είδαν το φως της ζωής οι γεννιότερες του Ελληνικού Έθνους.

Κάδμος, ο Ιδρυτής της Θήβας

Ο Κάδμος, γιος του βασιλιά Αγήνορα και της Τηλέφασσας, ζούσε 1500 χρόνια πριν γεννηθεί ο Χριστός, στην Τύρο της Συρίας όπου βασιλεύαν οι γονείς του. Μια ημέρα ο Θεός Δίας, θαυμάζοντας την ομορφιά της αδελφής του Ευρώπης, μεταμορφώθηκε σε ταύρο και την πήρε κοντά του, μακριά από τους γονείς και τα αδέρφια της. Ο Βασιλιάς Αγήνορας θυμωμένος φώναξε τον Κάδμο και τα αδέρφια του, Φοίνικα και Κύλικα, να παρουσιαστούν στο παλάτι. Τους είπε ότι ντρέπεται για αυτούς επειδή απήγαγαν την αδελφή τους και εκείνοι δεν πρόβαλαν καμία αντίσταση. Τα παιδιά του απάντησαν ότι είναι άδικος και δεν μπορούσε κανείς να φανταστεί ότι ο Δίας μεταμορφωμένος σε ταύρο θα έπαιρνε την αδελφή τους και θα χάνονταν στα σύννεφα. Τότε ο Φοίνικας και ο Κύλικας αποχαιρέτισαν τους γονείς τους και έφυγαν για να ψάξουν την αδελφή τους Ευρώπη, σε όλες τις χώρες του κόσμου. Ο τρίτος αδελφός, ο Κάδμος, ένοιωθε ότι θα έφευγε για πάντα από το βασίλειο επειδή αυτό ήταν θέλημα των θεών, έτσι ξεκίνησαν για την αναζήτηση της Ευρώπης και ο Κάδμος με τη μητέρα του Τηλέφασσα. Ταξίδεψαν για χρόνια σε πολλές χώρες, έταξαν να χαρίσουν τα πλούτη του κόσμου σε

όποιον τους βοηθήσει να βρουν την κοπέλα, μάταια όμως. Από το κουραστικό ταξίδι η Τηλέφασσα αρρώστησε και πέθανε στη Θράκη με τον καημό ότι δε βρήκε την κόρη της. Ο Κάδμος, αφού έθαψε τη μητέρα του με τις αρμόζουσες τιμές, απελπισμένος έφυγε για το μαντείο των Δελφών, όπου ήταν και η τελευταία του ελπίδα να βρει την αδελφή του. Εκεί εκστασιασμένος άκουσε την υπνωτισμένη Πυθία να λέει ότι την Ευρώπη την πήρε ο Δίας και την πήγε σε έναν όμορφο τόπο, όπου θα ζήσει και θα δώσει το όνομά της, ενώ εκείνον τον επέλεξαν οι θεοί να ιδρύσει μία σπουδαία πόλη, η οποία θα δοξαστεί και εκείνος θα βασιλέψει. Η πυθία τον συμβούλεψε ότι μόλις φύγει από τους Δελφούς θα ακολουθήσει μία αγελάδα να του δείξει το δρόμο και όπου κουραστεί και σταματήσει η αγελάδα, εκεί θα ιδρύσει τη δική του πόλη. Έτσι και έγινε, ο Κάδμος διέσχισε τη Φωκίδα και στους πρόποδες του Παρνασσού συνάντησε την αγελάδα η οποία στα πλευρά της είχε έναν άσπρο δίσκο που θύμιζε πανσέληνο. Η καρδιά του Κάδμου σκίρτησε νοιώθοντας την προφητεία της Πυθίας να γίνεται πραγματικότητα. Ακολούθησε την αγελάδα, η οποία τον οδήγησε στη Βοιωτία και στο τέλος κουρασμένη ξάπλωσε στη θέση της μελλοντικής πόλης των Θηβών. Συγκινημένος ο Κάδμος είπε στους συντρόφους του ότι εκεί θα ιδρύσει μία πόλη που με τη βοήθεια των θεών θα κυριαρχήσει στην Ελλάδα.

Έτσι ο Κάδμος ίδρυσε τη Θήβα, της οποίας έγινε ένδοξος βασιλιάς με την προστασία και με τη βοήθεια της θεάς Αθηνάς.

Η ανακάλυψη του Τροφώνιου Μαντείου

Στα χρόνια της αρχαιότητας κάποια εποχή σε όλη τη Βοιωτία για δύο χρόνια δεν έβρεχε, η ξηρασία είχε καταστρέψει τα κτήματα και τους αγρούς, η πείνα είχε αρχίσει να βασανίζει ολόκληρη τη Βοιωτία και οι κάτοικοι της είχαν αρχίσει να αρρωσταίνουν και να πεθαίνουν. Τότε οι αρχηγοί των Βοιωτών συγκεντρώθηκαν στην Κορώνεια και αποφάσισαν να στείλουν αντιπροσωπεία στο Μαντείο των Δελφών για να τους δώσει χρησμό τι έπρεπε να κάνουν. Επέλεξαν ως απεσταλμένο τους το σοφό γέροντα Σαών από το Ακραιφνιο. Η Πυθία τον δέχτηκε με σεβασμό αλλά αρνήθηκε να του δώσει χρησμό επειδή δεν της το επέτρεπαν οι θεοί. Του είπε οι Βοιωτοί ας ανοίξουν τα μάτια τους επειδή δίπλα τους στη Λιβαδειά υπάρχει ο σοφός μάντης Τροφώνιος και οι θεοί τους τιμωρούν επειδή δεν τον γνωρίζουν. Ο γέρος Σαών ρώτησε την Πυθία που θα βρουν το μαντείο και εκείνη του απάντησε ότι θα πρέπει να ψάξει για ένα θεϊκό σημάδι που θα του οδηγήσει στην ανακάλυψη του μαντείου. Ο Σαών με τους συντρόφους του πήγαν στη Λιβαδειά και άρχισαν να ρωτούν τους γεροντότερους αν γνωρίζουν τον μάντη Τροφώνιο, η απελπισία του όμως μεγάλωσε επειδή κανείς δεν τον γνώριζε. Απελπισμένος κάθισε στις όχθες της Έρκυνας να ξαποστάσει και να

δροσιστεί από τα νερά του ποταμού. Ξαφνικά ένα σμήνος μελισσών άρχισε να πετά δίπλα του να προχωρά λίγο και μετά πάλι μπροστά του. Αμέσως ο γέρος Σαών κατάλαβε ότι είναι το θεϊκό σημάδι που έψαχνε, ακολούθησε τις μέλισσες και τον οδήγησαν έξω από μια σπηλιά δίπλα στις όχθες της Έρκυνας. Το σμήνος από τις μέλισσες μπήκαν μέσα και ο Σαών τις ακολούθησε όταν ξαφνικά είδε μπροστά του ένα γέροντα με φωτεινό πρόσωπο, αφού συναντήθηκαν και ο Σαών ζήτησε συγχώρεση που οι Βοιωτοί αγνοούσαν την ύπαρξή του, αμέσως ακούστηκαν δυνατοί κεραυνοί και βροχή. Ο Τροφώνιος χαμογέλασε και έδωσε οδηγίες στον Σαών για την καθιέρωση της λατρείας του και για τη λειτουργία του Μαντείου του.

Από τότε το Μαντείο του Τροφώνιου έγινε ένα από τα πιο διάσημα σε όλο τον κόσμο και στα πέρατα της οικουμένης έφτασε η δόξα του Τροφώνιου στη Λιβαδειά.

Ο Λέων της Χαιρώνειας

Περήφανος, καμαρωτός, θλιμμένος στέκει στην είσοδο της Χαιρώνειας ο πασίγνωστος Λέων. Σ' εκείνο ακριβώς το σημείο όπου βρίσκεται ο Λέων είχαν θαφτεί ο ένας δίπλα στον άλλο οι πεσόντες στη μάχη της Χαιρώνειας το 338 π.Χ. ήρωες του Ιερού Λόχου των Θηβών. Η ακατάλυτη φιλία που συνέδεε τα μέλη του λόχου, έγινε αιτία να ονομασθεί Ιερός Λόχος των Θηβών και ποτέ δε νικήθηκε ως τη μέρα της μάχης στη Χαιρώνεια. Τότε, με απόφαση του βασιλιά Φιλίππου αποφασίστηκε να στηθεί στον τόπο των πεσόντων ένας επιβλητικός λέοντας, σύμβολο θάρρους, γενναιότητας, ορμής και αυτοθυσίας των ηρώων.

Οι εννέα Μούσες του Ελικώνα

Η πιο χαρούμενη μέρα στον Όλυμπο ήταν εκείνη όταν η γυναίκα του Δία, η μνημοσύνη, θεά της μνήμης και του πολιτισμού, έφερε στη ζωή τις εννέα μούσες. Τότε συγκεντρώθηκαν όλοι οι θεοί στο παλάτι του Δία στον Όλυμπο για να ευχηθούν στο Δία και στη Μνημοσύνη για τη γέννηση των παιδιών τους. Ο Δίας καθισμένος στο θρόνο του κι έχοντας δίπλα του τη Μνημοσύνη, φώναξε δίπλα τους το θεό Απόλλωνα για να του ανακοινώσει την απόφασή του να βαπτίσουν τις εννέα κόρες του μπροστά σε όλους τους θεούς του Ολύμπου και ο Απόλλωνας να τις συνοδέψει σε ένα όμορφο βουνό, που θα εγκατασταθούν για να υπηρετήσουν τις τέχνες και τις επιστήμες. Ο Απόλλωνας δέχτηκε με χαρά και με τιμή το καθήκον που του ανατέθηκε. Τότε ο Δίας αποφάσισε ότι το βουνό που θα έχει την τιμή να φιλοξενήσει τις κόρες του θα είναι ο Ελικώνας στη Βοιωτία, το πιο όμορφο μέρος στην Ελλάδα, από όπου με

την καθοδήγηση του Απόλλωνα θα διδάξουν σε όλη την Ελλάδα τις τέχνες και τις επιστήμες.

Στη συνέχεια ο Δίας αποφάσισε να ανακοινώσει τα ονόματα των εννέα μουσών του Ελικώνα. Την πρώτη μούσα θα την φώναζαν Κλειώ, από τη λέξη κλέος, δόξα και θα είναι προστάτιδα της Ιστορίας. Για έμβλημά της θα έχει ένα κυλινδρικό πάπυρο στο ένα χέρι και σάλπιγγα στο άλλο για να διαλαλεί τις ευγενικές πράξεις και τους αγώνες των ηρώων. Η δεύτερη θα πάρει το όνομα Ευτέρπη, από τη λέξη ευτέρπω, ευχαριστώ και θα προστατεύει την αύληση και τη λυρική ποίηση. Θα κρατά διάυλο, το μουσικό πνευστό όργανο και με αυτό θα τέρπει τους ανθρώπους. Την Τρίτη θα την φώναζαν Θάλεια, από τη λέξη θάλλω, βλασταίνω και θα είναι προστάτιδα της βουκολικής ποίησης, της αγροτικής ζωής και της κωμωδίας. Για έμβλημά της θα έχει ένα ποιμενικό ραβδί, στεφάνι από κισσό και θα κρατά κωμική προσωπίδα στο χέρι. Την τέταρτη θα την ονομάσουν Μελομένη, από τη λέξη μόλη, άσμα, θα προστατεύει τη μουσική αρμονία, την τραγωδία, τη δραματουργία. Θα συμβολίζεται κρατώντας στο ένα χέρι την τραγική προσωπίδα και το ρόπαλο του Ηρακλή στο άλλο. Την Πέμπτη μούσα θα την λένε Τερψιχόρη, από τη λέξη τέρψη. Θα υπηρετεί το χορό και τη λυρική ποίηση, σύμβολο της η άρπα, θα φορά στο κεφάλι της δάφνινο στεφάνι. Η έκτη κόρη θα ονομαζόταν Ερατώ, από το ερωτάν και αποκρίνεσθαι, θα υπηρετεί τη διαλεκτική και την ερωτική ποίηση και θα συμβολίζεται με λύρα και στεφάνι στα μαλλιά από τριανταφυλλιά και μυρσίνη. Την έβδομη θα την ονόμαζαν Πολύμνια και θα ήταν μούσα των θεϊκών ύμνων και του θεάτρου. Ο συμβολισμός της θα απεικονιζόταν με το ρεμβασμό της προς τον ουρανό ακουμπισμένη σε βράχο και θα φορά στεφάνι από μαργαρίτες. Η όγδοη θα φέρει το όνομα του ουρανού, Ουρανία, θα είναι η προστάτιδα της αστρονομίας και θα συμβολίζεται κρατώντας ουράνια σφαίρα και διαβήτη. Τέλος, η ένατη κόρη θα ονομαζόταν Καλλιόπη, από τις λέξεις καλή όπα, καλόν έπος, η καλύτερη από όλες, θα προστατεύει το ηρωικό έπος και τη ρητορική. Θα παριστανόταν κρατώντας δύο βιβλία στο αριστερό της χέρι και γραφίδα στο δεξιό.

Οι ευχές και οι ευλογίες των θεών έπιασαν τόπο, αφού οι εννέα μούσες που έζησαν όλη τη ζωή τους στο μαγευτικό βουνό του Ελικώνα στη Βοιωτία, μετέτρεψαν τον Ελικώνα και τη Βοιωτία σε πνευματική γη, υπηρέτησαν τις τέχνες και τις επιστήμες και έκαναν τη δόξα τους αθάνατη στους αιώνες. Ιδιαίτερο δείγμα της λατρείας των Βοιωτών στις Μούσες, είναι ο στολισμός του άλσους των Μουσών με αγάλματα.

Η φήμη του Ελικώνα έφθασε την αρχαιότητα στα πέρατα της οικουμένης, εθεωρείτο η κατοικία των Μουσών και το κέντρο της τέχνης και των επιστημών.

Ο Ελικώνας από τόπος λατρείας των Μουσών σε τόπο φυσιολατρείας

Από την ανάλυση για τις Μούσες που προηγήθηκε κρατάμε τέσσερα βασικά χαρακτηριστικά τα οποία θα ληφθούν υπόψη στο σχεδιασμό των προτάσεων αγροτικού τουρισμού που θεωρούνται δόκιμες για την περιοχή.

Το πρώτο αναφέρεται στην αρμονία, που ήταν το βασικό χαρακτηριστικό που ακολουθούσε τις Μούσες σε όλες τις εκδηλώσεις τους. Η αρμονία των αγροτουριστικών δράσεων, η σύνδεσή τους δηλαδή με το φυσικό περιβάλλον της περιοχής θα πρέπει να γίνει κατά τέτοιο τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η ηρεμία του τοπίου αλλά και του περιηγητή και του τοπικού πληθυσμού.

Το δεύτερο αναφέρεται στην επικοινωνία την οποία πετύχαιναν οι Μούσες με τα τραγούδια τους, οι οποίες κατεβαίνοντας τις πλαγιές του Ελικώνα τραγουδούσαν στους Θεούς και επικοινωνούσαν με τους ανθρώπους.

Το στοιχείο της επικοινωνίας μεταξύ των περιηγητών – επισκεπτών της περιοχής και των μόνιμων κατοίκων της είναι το κυρίαρχο στοιχείο του αγροτικού τουρισμού το οποίο τον διαφοροποιεί από το μαζικό τουρισμό. Ο αγροτικός τουρισμός είναι μία μορφή τουρισμού που είχε ως κεντρικό και ουσιώδες στοιχείο του τον άνθρωπο. Αυτό που χαρακτηρίζει την προσφορά του είναι η φροντίδα να δοθεί στον επισκέπτη η ευκαιρία για μια προσωποποιημένη επαφή, για ένταξη στο ανθρώπινο περιβάλλον, καθώς επίσης, στο κέντρο του δυνατού, για συμμετοχή στις δραστηριότητες, στα έθιμα, και στον τρόπο ζωής του τοπικού πληθυσμού. Με άλλα λόγια, την επικοινωνία μεταξύ των φιλοξενούμενων και φιλοξενούντων.

Το τρίτο απορρέει από το στίχο που λέγεται ότι σώθηκε και τραγουδήθηκε από τις μούσες στο γάμο του Κάδμου και της Αρμονίας. «Ότι είναι ωραίο τ' αγαπάς, δεν αγαπάς ό,τι δεν είναι ωραίο». Παραφράζοντας το στίχο αυτό και προσαρμόζοντας τον στις αγροτουριστικές δράσεις που θα σχεδιαστούν για την περιοχή του Ελικώνα μπορούμε να πούμε «ότι γίνεται με μεράκι αγαπιέται, δεν αγαπιέται ότι δε γίνεται με μεράκι».

Το μεράκι του ανθρώπου για ενασχόληση του με τον αγροτικό τουρισμό καθορίζει και την εξέλιξη του καθώς προσδιορίζει τις διαφορετικές διαστάσεις που εμπεριέχει ο αγροτικός τουρισμός. Ωστόσο, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι είναι το δυσκολότερο στοιχείο που μπορεί να αξιολογηθεί με αντικειμενικά κριτήρια.

Τέλος, το τελευταίο χαρακτηριστικό που θα λάβουμε υπόψη και σχετίζεται με τις παραδόσεις για τις μούσες αφορά τη διάσταση του συνόλου του «εν χορώ» και σχετίζεται η συνολική προσέγγιση των δράσεων αγροτικού τουρισμού που θα σχεδιάσουμε για την περιοχή της

μελέτης. Πιστεύουμε ότι το αγροτουριστικό προϊόν που θα διαμορφωθεί θα πάρει την τελική του μορφή με την υλοποίηση ενός συνόλου προτάσεων που θα διασφαλίσει τη διαφοροποίηση του αγροτουριστικού προϊόντος. Διότι, για να μπορέσει ο αγροτικός τουρισμός να επιβληθεί ως ένα γνήσιο τουριστικό προϊόν, δε θα πρέπει να περιορίζεται στην προσφορά καταλύματος, πράγμα που συμβαίνει συχνά, αλλά να παρουσιάζει ένα ολοκληρωμένο φάσμα υπηρεσιών αγροτικού τουρισμού, δηλαδή ένα σύνολο υπηρεσιών που περιλαμβάνει επίσης κοινωνικές, πολιτιστικές, αθλητικές και περιβαλλοντικές υπηρεσίες, κατά την ανάπτυξη των οποίων να διασφαλίζεται η αυθεντικότητα καθώς και η διαφύλαξη των περιβαλλοντικών συνθηκών και του αγροτικού χαρακτήρα της περιοχής.

4. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ- ΜΝΗΜΕΙΑ- ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΤΙΣΜΑΤΑ

A. Αρχαιολογικοί χώροι

- Ορχομενός
- Ακρόπολη Αρχαίας Κρεύσιδος
- Γκλας (Μυκηναϊκή ακρόπολη)
- Ακρόπολη Αρχαίων Κορσιών
- Ακράϊφνιο- Πτώον Χαιρώνεια
- Ακρόπολη Αρχαίων Σιφών
- Πλαταιές
- Ακρόπολη Πανοπέως
- Κοιλάδα των Μουσών (Θεσπιές)
- Θίσβη
- Καβίρειο (Θήβα)
- Θήβα
- Τρόπαιο μάχης των Λεύκτρων
- Καταλανικό Κάστρο Λιβαδειάς

Ορχομενός

Η αρχαιολογική έρευνα στον Ορχομενό έχει αποδώσει πλούσια στοιχεία για την κατοίκηση του χώρου. Στη Νεολιθική περίοδο χρονολογούνται κυκλικές καλύβες διαμέτρου 2- 6 μ. ενώ από την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού (2.800- 1.900 π.Χ.) εντοπίστηκαν αψιδωτά σπίτια. Κατά την Εποχή του Χαλκού (3^η-2^η χιλιετία π.Χ.) ο Ορχομενός φημίστηκε ως σπουδαίο κέντρο πολιτισμού. Το ανάκτορο και ο λαμπρός Θολωτός τάφος δηλώνουν την ισχύ του στα Μυκηναϊκά χρόνια. Ο

Ορχομενός αναφέρεται από τον Όμηρο στον «Νηών κατάλογο» ως συμμετοχος στην εκστρατεία κατά της Τροίας με 30 πλοία μαζί με την Ασπληδόνα. Στα ιστορικά χρόνια ο Ορχομενός ήταν γνωστός ως «η πόλη των Χαρίτων». Το ιερό τους τοποθετείται μάλλον κάτω από το ναό της Παναγίας Σκριπούς. Προς τιμήν τους γίνονταν μουσικοί και ποιητικοί αγώνες, τα Χαριτήσια. Σημαντικό κέντρο ήταν ο Ορχομενός και στα ελληνιστικά χρόνια ελληνιστικής περιόδου (323 π.Χ.- 30 π.Χ.), οπότε οικοδομήθηκαν τα οχυρωματικά τείχη που σώζονται σήμερα.

Το 1880-1886 ο H. Schliemann αποκάλυψε τον θολωτό τάφο του «Μινύου». Το 1893 ο A. de Ridder ανάσκαψε το ναό του Ασκληπιού και ρωμαϊκούς τάφους. Το 1903-1905 βουαρικη αποστολή με επικεφαλής τους H. Bulle και A. Furtwaengler πραγματοποίησαν εκτεταμένες ανασκαφικές έρευνες με σημαντικά αποτελέσματα για την ιστορία του χώρου. Οι έρευνες συνεχίστηκαν το 1970- 1973 από την Αρχαιολογική Υπηρεσία (έφορος Θ. Σπυρόπουλος) και έφεραν στο φως μεταξύ άλλων το μυκηναϊκό ανάκτορο, προϊστορικό νεκροταφείο και το αρχαίο θέατρο.

Ο Θολωτός τάφος του «Μινύου» αναστηλώθηκε εν μέρει, από τον αρχιτέκτονα- αρχαιολόγο Αν. Ορλάνδο. Το 1994, το υπουργείο Πολιτισμού πραγματοποίησε αποστραγγιστικά και στερεωτικά έργα στο πλευρικό δωμάτιο. Οι εργασίες θα ολοκληρωθούν με την υλοποίηση ανάλογης μελέτης για τον θόλο.

Τα σημαντικότερα μνημεία του Ορχομενού είναι:

- Θολωτός τάφος του «Μινύου» (13^{ος} αιώνας π.Χ.). Πρόκειται για ένα από τα λαμπρότερα δείγματα ταφικής αρχιτεκτονικής της μυκηναϊκής περιόδου και συγκρίνεται με τον θολωτό τάφο του «Ατρέως» στις Μυκήνες. Στο πλευρικό δωμάτιο διατηρείται σε άριστη κατάσταση η ανάγλυφη οροφή με σπείρες και φυτικά θέματα. Στο κέντρο του θόλου, υπάρχει ορθογώνιο ταφικό μνημείο της ελληνιστικής περιόδου (323 π.Χ.- 30 π.Χ.)
- Θέατρο που οικοδομήθηκε προς το τέλος του 4^{ου} αιώνα π.Χ. Διατηρείται το κοίλο, με τα εδώλια για τους θεατές, η ορχήστρα και μέρος της σκηνής. Χρησιμοποιήθηκε μέχρι τα ύστερα ρωμαϊκά χρόνια (4^{ος} αιώνας μ.Χ.).
- Μυκηναϊκό ανάκτορο ανατολικά του θολωτού τάφου. Έχει εν μέρει μόνο αποκαλυφθεί και αποτελείται από τρεις πτέρυγες. Ήταν διακοσμημένο με πλούσιες τοιχογραφίες. Το ανάκτορο καταστράφηκε περί το 1200 π.Χ.
- Τα οχυρωματικά τείχη της ακροπόλεως του Ορχομενού που οικοδομήθηκαν στο β' μισό του 4^{ου} αιώνα π.Χ. και επιστρέφουν το ανατολικό άκρο του Ακοντίου όρους.

Ακρόπολη Αρχαίας Κρέυσιδος

Η παραθαλάσσια αρχαία πόλη της Κρεύσιδος βρίσκεται στην ανατολική πλαγιά του όρους Κορομπίλι. Διατηρείται σε καλή κατάσταση το οχυρωματικό τείχος με πύργους του 4^{ου} αιώνα π.Χ. αρχικού μήκους περί τα 300 μ. Η Κρεύσις και οι γειτονικές Σίφαι ήταν τα επίνεια των Θεσπιών. Σε χαμηλό λόφο απέναντι από την ακρόπολη της Κρεύσιδος υψώνεται μεσαιωνικός πύργος του 14^{ου} αιώνα.

Ακρόπολη Αρχαίων Σιφών

Στην ακρόπολη των Αρχαίων Σιφών (σημερινή Αλυκή) έχει βρεθεί σποραδικά κεραμική διαφόρων περιόδων των προϊστορικών και ιστορικών χρόνων, που δηλώνει μακρά κατοίκηση του χώρου. Περίοδοι ακμής θεωρούνται ο 4^{ος} αιώνας π.Χ. –οπότε οχυρώθηκε η ακρόπολη και η κάτω πόλη στα νότια της ακροπόλεως- και τα ρωμαϊκά αυτοκρατορικά χρόνια (1^{ος} -2^{ος} αιώνας μ.Χ.)

Το οχυρωματικό τείχος της ακροπόλεως διατηρείται σε ικανοποιητικό μήκος και ύψος και ενισχύεται από έξι πύργους. Σώζονται τρεις πύλες, από τις οποίες η κύρια είναι κοντά στην παραλία. Χρονολογείται στον 4^ο αιώνα π.Χ. Η ακρόπολη Σιφών εντάσσεται στη σειρά ακροπόλεων των παραλίων του Κορινθιακού κόλπου, όπως αυτή στο Πόρτο Γερμενό Αττικής (Αρχαία Αιγόσθενα), στη Λιβαδόστρα (αρχαία Κρεύσις), στον Πρόδρομο (αρχαία Κορσαί) και τη Ζάλτσα (αρχαία Βούλις)Οι Σίφαι ήταν επίγειο των Θεσπιών, όπως η Κρεύσις (Λιβαδόστρα).

Χαιρώνεια

Η περιοχή της Χαιρώνειας κατοικήθηκε από τα προϊστορικά χρόνια (θέση Μαγούλα Μπαλωμένου). Ήταν υποτελής του Ορχομενού ως το τέλος του 5^{ου} αιώνα π.Χ., κατόπιν αποτέλεσε μία από τις ένδεκα Βοιωτικές επαρχίες ως το 338 π.Χ. Κατά τη Ρωμαιοκρατία απολάμβανε δικαιωμάτων αυτονομίας.

Ο τάφος των ιερολοχιτών ανασκάφηκε στα 1879 και η Μαγούλα Μπαλωμένου στα 1902-4 από τον Γ. Σωτηριάδη.

Τα σημαντικότερα μνημεία της Χαιρώνειας είναι:

- Ο Λέων Χαιρώνειας, ο οποίος είναι μαρμάρινο επιτύμβιο μνημείο (ύψους 5,5 μ) που χρησίμευε ως ταφικό σήμα του κοινού τάφου των Θηβαίων Ιερολοχιτών που έπεσαν στη μάχη της Χαιρώνειας το 338 π.Χ. κατά τη σύγκρουση με τον Φίλιππο Β΄ της Μακεδονίας. Αποκαλύφθηκε το 1818, σε διάφορα κομμάτια και αναστηλώθηκε σε βάση ύψους 3μ.
- Αρχαίο θέατρο με εδώλια λαξευμένα στο βράχο.

- Η Ακρόπολη, με τείχος ελληνιστικών χρόνων. Τα ευρήματα από την περιοχή εκτίθενται στο Μουσείο της Χαιρώνειας.

Ακρόπολη- Πτώον

Η πόλη κατοικήθηκε από τον 8^ο αιώνα π.Χ. ως τα ύστερα ρωμαϊκά και βυζαντινά χρόνια.

Η Ακρόπολη της αρχαίας Ακραιφνίας βρίσκεται νότια του χωριού Ακραίφνιο στο λόφο Σκοπιά. Σώζεται τμήμα της οχύρωσης του 4^{ου} αιώνα π.Χ. καθώς και πύργος πεντάγωνης κάτοψης με πύλη. Αρχαίο δομικό υλικό και επιγραφές βρίσκονται εντοιχισμένα στην εκκλησία του Αγίου Γεωργίου. Δεν έχει ανασκαφεί πλην μικρής έρευνας του Y.Garlan που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Bulletin de Correspondence Hellenique του 1974.

Το ιερό του Απόλλωνα Πτώου βρίσκεται ανατολικά του Ακραιφνίου στο όρος Πελαγία. Αποτελείτο από ναό (αρχαϊκών και κατόπιν ελληνιστικών χρόνων) γύρω από τον οποίο ήταν στημένοι αναθηματικοί κούροι και τρίποδες. Σε χαμηλότερα επίπεδα υπήρχαν στοές, ξενώνας, μεγάλη δεξαμενή και πηγή χρησμών. Ανασκάφηκε σε διαφορετικές περιόδους από το 1885.

Πλαταιές

Οι αρχαίες Πλαταιές, που κείνται στους πρόποδες του όρους Κιθαιρώνα, παρέμειναν σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας τους σθεναροί σύμμαχοι των Αθηναίων και αντίπαλοι των Θηβαίων. Στα 479 π.Χ. εκτυλίχτηκε στα εδάφη τους η περίφημη μάχη που σφράγισε με την έκβασή της την αντίσταση των Ελλήνων εναντίον των κατακτητών Περσών και κατέληξε στην ολοκληρωτική τους καταστροφή από τους τελευταίους. Η πόλη καταστράφηκε δύο ακόμη φορές το 427 και 372 π.Χ. από τους Θηβαίους, που προσπαθούσαν απεγνωσμένα να τις προσαρτήσουν στη Βοιωτική συνομοσπονδία, η οποία τελούσε υπό την ηγεμονία τους. Η πόλη ξαναχτίζεται στα χρόνια του Μ. Αλεξάνδρου (τέλη του 4^{ου} π.Χ. αιώνα), ενώ τα τείχη της αποκαθίστανται μόλις στον 6^ο αι. μ.Χ. επι του αυτοκράτορα του Βυζαντίου Ιουστινιανού. Από τα τέλη του 6^{ου} αιώνα π.Χ. μαρτυρείται στις Πλαταιές –από επιγραφές και νομίσματα- λατρεία της Ήρας, της Δήμητρας, της Αθηνάς, του Ελευθερίου Διός και της Αρτέμιδος.

Η Αμερικάνικη Σχολή (F.B. Tarbell, J. C. Rolfe, C. Waldstein) ανέσκαψε στην περιοχή της αρχαίας Πλάταιας μεταξύ των ετών 1889-1891. Έφερε στο φως το «Ηραίο», το καταγώγιον και την περίφημη επιγραφή με το διοικητειανό διάταγμα (301 μ.Χ.) που ρύθμιζε τις ανώτατες τιμές της πώλησης των προϊόντων. Το 1889 ο Α. Σκιάς

ανάσκαψε μυκηναϊκά (1400-1200 π.Χ.) κατάλοιπα στα Β.Δ. της οχυρωμένης ακρόπολης. Το 1973 ο Θ. Σπυρόπουλος έφερε στο φως ορθογώνια θεμέλια κτιρίου και πολυάνδριο του 5^{ου} αιώνα π.Χ. που τα απέδωσε αντίστοιχα στο βωμό του Ελευθερίου Διός και στον ομαδικό τάφο των πεσόντων στην ομώνυμη μάχη κατά των Περσών (479 π.Χ.).

Τα σημαντικότερα μνημεία των Πλαταιών είναι:

- Οι οχυρωματικοί περίβολοι, συνολικού σωζόμενου μήκους 4,5 περίπου χιλιομέτρων, διαφόρων χρονικών περιόδων κυρίως από τον 5^ο αιώνα π.Χ. ως τον 4^ο ή 5^ο αιώνα μ.Χ. Σώζονται ωστόσο και λιγοστά λείψανα προϊστορικών τειχών (πριν το 1200 π.Χ.). Οι περίβολοι είναι κτισμένοι με διάφορα συστήματα τοιχοδομής – τεκμήρια των διαφόρων χρονικών φάσεων της οχύρωσης- και διαθέτουν στρογγυλούς και τετράγωνους πύργους κατά διαστήματα.

- Το Ηραίο, το ιερό της Ήρας, το οποίο βρίσκεται Β.Δ. της οχυρωμένης ακρόπολης και Ν.Δ. του «ξενώνα». Πρόκειται για περίπτερο δωρικό ναό κτισμένο από τους Θηβαίους στα 426/5 π.Χ. πάνω σε προηγούμενο ναό του 6^{ου} αιώνα π.Χ. πάνω σε προηγούμενο ναό του 6^{ου} αι. π.Χ. που είχε καταστραφεί από φωτιά. Μέσα στο ναό ήταν στημένο το λατρευτικό άγαλμα της Ήρας, έργο του γλύπτη Πραξιτέλη που απεικονιζόταν και στα νομίσματα της πόλης.

- Ο Ξενώνας ή «Καταγώγιον» Β.Δ. του Ηραίου. Κτίστηκε από τους Θηβαίους στα 426 π.Χ. με υλικό από κατεδαφισμένα οικοδομήματα της Πλάταιας, για να καταλύουν σε αυτό οι προσκυνητές του Ηραίου. Ήταν τετράπλευρο με πολλά δωμάτια μοιρασμένα στους δύο ορόφους κάθε πλευράς και εσωτερική κεντρική αυλή. Μετατράπηκε πιθανόν στα ρωμαϊκά χρόνια σε εμπορική αγορά. Σώζεται σήμερα μόνο μια γωνία και μια πλευρά του μεγάλου αυτού οικοδομήματος.

- Ο Βωμός Ελευθερίου Διός. Λίθινα θεμέλια αποδόθηκαν από τον ανασκαφέα Θ. Σπυρόπουλο στο βωμό που έκτισαν οι Έλληνες – κατά παραγγελία του δελφικού μαντείου – μετά τη νικηφόρα μάχη των Πλαταιών (479 π.Χ.) για να τιμήσουν τον Ελευθέριο Δία που τους χάρισε τη νίκη. Ο βωμός αποτελούσε κεντρικό μέρος της ετήσιας γιορτής των «Ελευθερίων».

- Το Πολυάνδριο πεσόντων πολεμιστών στη μάχη των Πλαταιών: κοντά στο βωμό του Ελευθερίου Διός ανασκάφη ορθογώνιος τάφος με πλάκες, που περιείχε πολλούς σκελετούς και καθόλου κτερίσματα. Κατά τον ανασκαφέα Θ. Σπυρόπουλο ,μπορεί να είναι το «κοινό σημείο» των πεσόντων ελλήνων στη μάχη του 479 π.Χ., όπου μεταφέρθηκαν τα οστά τους από τη θέση που είχαν ταφεί αρχικά.

Σε όλη την έκταση που περικλείεται από τον οχυρωματικό περίβολο σώζονται λείψανα τουλάχιστον δέκα βυζαντινών εκκλησιών από τον 6^ο-15^ο αι. μ.Χ. που κτίστηκαν εν μέρει με αρχαίο υλικό.

Ακρόπολη Πανοπέως

Ένας ισχυρός οχυρωματικός περίβολος περικλείει την κορυφή του απόκρημνου λόφου, όπου βρίσκεται η ακρόπολη του αρχαίου Πανοπέως. Διαθέτει τρεις πύλες εισόδου, στη Β, Δ και Ν πλευρά και αρκετούς τετράγωνους πύργους. Τα τείχη είναι καλοχτισμένα με μεγάλες ορθογώνιες πέτρες και λοξούς αρμούς για μεγαλύτερη στερεότητα.

Ο αρχαίος Πανοπέυς παρουσιάζει ίχνη κατοίκησης από τον 18^ο αι. π.Χ. Στα μυκηναϊκά χρόνια (14^ο^s-11^ο^s αι. π.Χ.) διέθετε ισχυρή κυκλώπεια οχύρωση, λείψανα της οποίας σώζονται στη νότια κλίτη του λόφου της ακρόπολης. Στα 346 π.Χ. η πόλη καταστράφηκε από το Μακεδονικό στρατό του Φιλίππου Β΄, γι' αυτό και τειχίστηκε με ισχυρό οχυρωματικό περίβολο, λίγο πριν την τελική αναμέτρηση με τους Μακεδόνες στη Χαιρώνεια στα 338 π.Χ. Το 198 π.Χ. καταλήφθηκε από τους ρωμαίους και λεηλατήθηκε εκ νέου από τον στρατηγό του μιθριδατικού στρατού, Αρχέλαο, το 86 π.Χ..

Το 1907 ο Γ. Σωτηριάδης ανάσκαψε στη γειτονική περιοχή κλασικούς τάφους. Το 1959 οι R. Hope Simpson- J. Lazenby περισυνέλεξαν μυκηναϊκά (14^ο^s-11^ο^s αιώνας π.Χ.) όστρακα από την περιοχή και επισήμαναν την ύπαρξη μυκηναϊκών κιβωτιόσχημων τάφων.

Κοιλιάδα των Μουσών- Θεσπιές

Η ιστορία του πανύμνητου ιερού άλσους των Ελικωνίων Μουσών στις ανατολικές υπώρειες του Ελικώνα, άρχισε ήδη στον 6^ο αιώνα π.Χ. Ωστόσο γνώρισε την ιδιαίτερη ακμή του από τον 3^ο αιώνα π.Χ. κι εξής, χάρη στη γιορτή των Μουσείων που ιδρύθηκαν και οργανώνονταν κάθε πέντε χρόνια από τους Θεσπιείς στο χώρο αυτό. Ποιητές και μουσικοί από όλοι την Ελλάδα έπαιρναν μέρος στους αγώνες που κοσμούσαν τις γιορτές. Αγωνίζονταν στη σάλπιγκα, την επική ποίηση, τη ραψωδία, την κιθάρα, τον αυλό, τη σατυρική ποίηση, την υποκριτική τραγωδίας και κωμωδίας. Τον 2^ο και 1^ο αιώνα π.Χ. προστέθηκαν ακόμη στον κατάλογο αγώνες εγκωμίων για το ρωμαίο αυτοκράτορα, ο οποίος χρηματοδοτούσε στο εξής την οργάνωση των γιορτών. Γι αυτό ονομάζονταν πλέον «Μεγάλα Καισάρεια» και όχι Μουσειά, εφόσον τιμώνταν πρώτα οι αυτοκράτορες και κατόπιν οι μούσες. Οι νικητές των αγώνων αφιέρωναν τα έπαθλα τους, κυρίως τρίποδες, στο ιερό. Ανάμεσα τους ήταν στημένος κι ο τρίποδας του ποιητή Ησιόδου ως ανάμνηση της νίκης του σε μυστικό αγώνα στη Χαλκίδα, καθώς και ο

ανδριάντας του. Πλήθος αγαλμάτων που σχετίζονταν με τις Μούσες, διάσημους ποιητές ή μουσικούς ήταν στημένα στον υπαίθριο χώρο του ιερού άλσους.

Το 1882 ο Π. Σταματάκης έκανε την πρώτη δοκιμαστική τομή στην Εκκλησία της Αγ. Τριάδας και διαπίστωσε τα θεμέλια του αρχαίου ναΐσκου ή βωμού των Μουσών. Επισήμανε ακόμη και τα ερείπια του θεάτρου στην πλαγιά του βουνού, χωρίς όμως να μπορέσει να το ανασκάψει. Η συστηματική ανασκαφή του χώρου έγινε από τη Γαλλική σχολή υπό τον P. Jamot στα έτη 1888, 1889 και 1890 κι έφερε στο φως όλες τις υπάρχουσες αρχαιότητες.

Τα σημαντικότερα μνημεία στην Κοιλάδα των Μουσών είναι:

- Το Θέατρο, το οποίο χρονολογείται από τα τέλη του 3^{ου} αιώνα π.Χ. ή τις αρχές του 2^{ου} αιώνα π.Χ.. Χτίστηκε για τις ανάγκες των μουσικών και θεατρικών αγώνων που γίνονταν στο άλσος με την ευκαιρία της γιορτής των Μουσείων, εκδήλωσης αφιερωμένης στις εννέα Μούσες προστάτιδες των Γραμμάτων και των Τεχνών. Οι θεατές κάθονταν σε υποτυπώδεις σειρές καθισμάτων, σκαμμένες στην πλαγιά του βουνού. Μόνο η πρώτη σειρά των καθισμάτων –η προεδρία- ήταν μαρμάρινη. Σήμερα σώζονται η σκηνή και το προσκήνιο του θεάτρου.
- Η Μακρά ιωνική στοά, μήκους 96,70 μ., που βρισκόταν 40 περίπου μέτρα δυτικά του ναΐσκου των Μουσών και τις προοριζόταν για τη στέγαση αναθημάτων (δώρων) προς τις Μούσες. Χρονολογείται στον 3^ο αιώνα π.Χ. Στο εσωτερικό διέθετε αρχικά κατά μήκος τοίχο και δωμάτια, ο οποίος αντικαταστάθηκε αργότερα με κιονοστοιχία κορινθιακών κιονόκρανων.
- Ο ναΐσκος ή βωμός των Μουσών. Πρόκειται για ορθογώνιο κτήριο μικρών διαστάσεων που χρονολογείται στον 3^ο αιώνα π.Χ., σύγχρονο με το θέατρο και τη στοά. Ήρθε στο φως μετά τη διάλυση της Εκκλησίας της Αγ. Τριάδας που είχε θεμελιωθεί πάνω στο αρχαίο κτίριο.
- Τα βάθρα αγαλμάτων των Μουσών. Στις Γαλλικές ανασκαφές του 1899 βρέθηκαν εννέα βάθρα αγαλμάτων των Μουσών, στημένα αρχικά σε ενιαίο σύνταγμα, από τα οποία τα πέντε καλύτερα διατηρούμενα φέρουν χαραγμένα ισάριθμα ονόματα Μουσών και επιγράμματα, έργα του ποιητή και γλύπτη Ονέστου.
- Ο τετράγωνος πύργος της Άσκρας του 4^{ου} αιώνα π.Χ. που δεσπόζει από τα Βόρεια του ιερού άλσους των Μουσών και κατέχει το υψηλότερο μέρος του δύσβατου λόφου Πυργάκι. Διέθετε τρεις αποθηκευτικούς χώρους στο ισόγειο. Ολόγυρα του σώζεται παλαιότερος οχυρωματικός περίβολος σε ερείπια. Ο πύργος κτίστηκε πιθανότατα από τους Θεσπιείς λίγο πριν τα 371

π.Χ. (μάχη των Λεύκτρων) προκειμένου να ελέγχουν έτσι τις κινήσεις των Θηβαίων.

Θίσβη

Η κατάκτηση στην περιοχή διαπιστώνεται από την διάσπαρτη κεραμική και μικροευρήματα περίπου από το 2000 π.Χ. έως τη σύγχρονη εποχή. Τουλάχιστον ένας θαλαμοειδής τάφος απέδωσε ευρήματα («θησαυρό σφραγίδων») της μυκηναϊκής περιόδου (14-13ος αιώνας π.Χ.) Νότια της Θίσβης, ο δρόμος προς τον Αγ. Ιωάννη εκτείνεται πάνω σε αρχαίο ανάχωμα, το οποίο συγκρατείτο από αναλημματικούς τοίχους που σώζονται στα δεξιά και αριστερά του δρόμου. Αξιοπρόσεκτη είναι στο δρόμο αυτό και η τοξωτή γέφυρα του 19^{ου} αιώνα μ.Χ.

Το 1889 ο S. C. Rolfe διεξήγαγε σύντομη ανασκαφική έρευνα και αποκάλυψε θαλαμοειδείς τάφους. Ο F. G. Maier μελέτησε την οχύρωση.

Η οχυρωμένη ακρόπολη της αρχαίας Θίσβης στο λόφο Παλαιόκαστρο στα Β.Δ. του χωριού και το N-NA τμήμα του οχυρωματικού τείχους της κάτω πόλεως στο λόφο Νεόκαστρο στα N-NA του χωριού. Στο τείχος της κάτω πόλεως διατηρείται πύλη προστατευόμενη από τετράγωνο πύργο. Η οχύρωση ανήκει στον 4^ο αιώνα π.Χ. Διακρίνονται παλαιότερες και νεότερες φάσεις κυρίως στο τείχος της ακροπόλεως. Το σύγχρονο χωριό εκτείνεται πάνω σε τμήμα της αρχαίας πόλεως.

Καβίρειο

Το ιερό των Καβείρων τοποθετείται 8 χλμ. Δυτικά της Θήβας. Ήταν αφιερωμένο σε δύο θεότητες άγνωστης προέλευσης, τον Κάβειρο και τον Παίδα, στους οποίους η Δήμητρα αποκάλυψε κάποιες μυστικές τελετές που αποσκοπούσαν την ενίσχυση της παντοειδούς γονιμότητας (καρπών, ζώων, ανθρώπων). Οι Κάβειροι λατρεύονταν ως προστάτες του αμπελιού και της ευγονίας των ζώων, γι αυτό και βρέθηκαν εκεί πάνω από 1.400 ζωικές απεικονίσεις ταύρων. Η λατρεία στο ιερό αρχίζει τουλάχιστον από την αρχαϊκή περίοδο (700-500 π.χ.) και συνεχίζεται αδιάσπαστη ως τα ρωμαϊκά μεταχριστιανικά χρόνια (4^{ος} αιώνας μ.Χ.). Τυπική είναι ακόμα και η κεραμική του ιερού, κυρίως κάρναροι, που διατηρούνται με γκροτέσκες μορφές. Η εύρεση ωστόσο λιγοστών νεολιθικών οστράκων (6.000-3.000 π.Χ.) κάτω από το ναό αποδεικνύει μία ακόμη πρωιμότερη κατοίκηση στο χώρο, προτού αυτός μετατραπεί σε θρησκευτικό κέντρο.

Το ιερό αποκαλύφθηκε τυχαία το 1887, όταν μολύβδινα εδώλια ταύρων που προέρχονταν από την περιοχή βρέθηκαν να πωλούνται στην αγορά της Αθήνας. Η ανασκαφή του Καβειρίου έγινε το 1888-9 από το Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο υπό τους P. Wolters, W. Doerpfeld, W. Judeich, H. Winnefeld, F. Winter ενώ η G. Bruns συνέχισε το 1956, 1959, 1962 και 1964-6. Μικρή συμπληρωματική ανασκαφή έγινε το 1971.

Στο διάστημα 1993-94 έγιναν στερεωτικές εργασίες στον κτιστό περίβολο του θεατρικού κοίλου που κινδύνευε από κατολίσθηση από τα νερά της βροχής.

Τα σημαντικότερα μνημεία του Καβειρίου είναι:

- Ο Ναός, αφιερωμένος στους θεούς Κάβειρους. Πρόκειται για ορθογώνιο οικοδόμημα, του οποίου τα παλαιότερα λείψανα τοποθετούνται στον 6^ο αιώνα π.Χ. Τα σημερινά σωζόμενα θεμέλια ανήκουν σε νεότερη φάση του τέλους του 4^{ου} αιώνα π.Χ. Ο ναός διέθετε πρόναο και σηκό, καθώς και υπαίθρια αυλή με δύο ορθογώνιους βόθρους για θυσίες. Ολόγυρα είχε περίβολο.
- Το Θέατρο, το οποίο κτίστηκε κατά την ελληνιστική περίοδο (3^{ος}-1^{ος} αιώνας π.Χ.) στον ίδιο άξονα με το ναό από την ανατολική του πλευρά. Δεν είχε σκηνή, διέθετε δέκα κερκίδες στο κοίλο και βωμό στο κέντρο της ορχήστρας. Εξυπηρετούσε στην παρακολούθηση των «δρωμένων» που σχετίζονται με τη μύηση των πιστών.
- Η στοά, μακρόστενο οικοδόμημα μήκους 40μ. στα Ν.Α. του θεάτρου. Εξυπηρετούσε τις λατρευτικές ανάγκες του ιερού. Κτίστηκε περί τα μέσα του 1^{ου} αιώνα π.Χ.
- Τα κυκλικά και ελλειψοειδή κτήρια, τα οποία βρέθηκαν αρκετά σε ολόκληρο του ιερού. Διέθεταν βόθρους για τις αιματηρές θυσίες και τους τελετουργικούς καθαρμούς καθώς και κτιστό πάγκο στο εσωτερικό για τους μούμηνους. Το μεγαλύτερο, του τέλους του 5^{ου} αιώνα π.Χ., βρίσκεται μεταξύ της στοάς και του ναού και ήταν ίσως απλός περίβολος χωρίς στέγη. Αχρηστεύτηκε στις αρχές του 1^{ου} αιώνα π.Χ.
- Ο περίβολος, κτιστός, περιέβαλε όλο τον ιερό χώρο με το ναό και την υπαίθρια αυλή μέχρι πριν το 300 π.Χ.. Στον 2^ο αιώνα π.Χ. επεκτάθηκε ανατολικότερα προκειμένου να συμπεριλάβει και το κοίλο του θεάτρου.

Θήβα

Πλήθος σωστικών και λιγότερες συστηματικές ανασκαφές στην περιοχή των αρχαίων Θηβών έφεραν στο φως άφθονα στοιχεία για την ιστορία και την τέχνη της πόλης. Όμως η συνεχής κατοίκηση

και η παρουσία μιας δυναμικής σύγχρονης πόλης πάνω από τα αρχαία λείψανα κατέστησαν αδύνατη την πλήρη έρευνα της θέσης. Η κατοίκηση άρχισε στα νεολιθικά χρόνια (Πυρί) και ο οικισμός ήταν ήδη ισχυρός στην Πρωτοελλαδική (3.000-2.000 π.Χ.) και Μεσοελλαδική περίοδο (2.000-1.600 π.Χ.). Η πόλη έφθασε σε ύψιστο σημείο μεγαλείου και δύναμης στη μυκηναϊκή περίοδο (1.600-1.100 π.Χ.). Η Θήβα ήταν μία αξιόλογη πόλη στα γεωμετρικά και αρχαϊκά χρόνια και στην κλασική περίοδο κέρδισε την «ηγεμονία» της Ελλάδας (371- 362 π.Χ.) Μετά την μάχη της Χαιρώνειας (338 π.Χ.) και την πλήρη καταστροφή της από τους Μακεδόνες (335 π.Χ.), η Θήβα ουδέποτε ανέκτησε την παλαιότερη δόξα και δύναμή της.

Πριν το 1900 σποραδικές ανασκαφές έλαβαν χώρα στην περιοχή των Θηβών. Μεταξύ 1906 και 1929 ο Α. Κεραμόπουλος ανέσκαψε μέρος του μυκηναϊκού ανακτόρου και των οχυρώσεων της Καδμείας, πολλούς μυκηναϊκούς θαλαμοειδείς τάφους και τον ναό του Ισμηνίου Απόλλωνος. Ο Ν. Πλάτων και η Ε. Τουλούπα (1963-5) και αργότερα άλλα μέλη της αρχαιολογικής Υπηρεσίας ανέσκαψαν νέα σπουδαία λείψανα του μυκηναϊκού διοικητικού κέντρου και τμήματα της κάτω πόλης των αρχαίων και μεσαιωνικών χρόνων. Κατά το 1993-95 αποκαλύφθηκε σημαντικός αριθμός (περίπου 250) πινακίδων σε γραμμική Β γραφή κάτω από την οδό Πελοπίδου («οπλοθήκη»).

Στερεωτικές εργασίες στη Θήβα άρχισαν για πρώτη φορά το 1994 με τη στερέωση –αναστήλωση του μνημειώδους θαλαμοειδούς τάφου «των Οιδίποδος Παίδων» στα Καστέλλια. Οι εργασίες συνεχίζονται και θα ολοκληρωθούν στα επόμενα χρόνια.

Τα σημαντικότερα μνημεία της Θήβας είναι:

- Το Μυκηναϊκό Ανάκτορο ή Καδμείον (14^{ος}- 13^{ος} αιώνας π.Χ.). Ένα από τα σημαντικότερα διοικητικά κέντρα (ανάκτορα) της ηπειρωτικής Ελλάδος στο κέντρο περίπου της Καδμείας ακρόπολης. Τα διάφορα παραρτήματα και γραφεία του κάλυπταν μέγα μέρος του φυσικού λόφου των Θηβών. Τμήματα του ανακτόρου, που ήταν διακοσμημένα με τοιχογραφίες, ανεσκάφησαν από τον Α. Κεραμόπουλο (1906-1929) και αργότερα (1963-1995) από αρχαιολόγους της Θ' Εφορίας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων. Ιδιαίτερος σημαντικός είναι τα αρχεία των πήλινων πινακίδων γραμμικής β' γραφής, οι ενεπίγραφοι ψευδόστομοι αμφορείς, το «Δωμάτιο του Θησαυρού» και η «Οπλοθήκη».
- Ο ναός του Ισμηνίου Απόλλωνος ανήκει στην σπουδαιότερη λατρεία των Θηβών, μαζί με αυτήν της Δήμητρας Θεσμοφόρου και βρίσκεται στο πευκόφυτο λόφο μεταξύ του νεκροταφείου των Θηβών (Άγιος Λουκάς) και των Ηλεκτρών

Πυλών. Ανασκάφηκε από τον Α. Κεραμόπουλο (1916). Τα λείψανα του ανήκουν σε ναό με διαστάσεις 21,60X 9,23 μ. και έχει κιονοστοιχία 12X6 που κτίστηκε ίσως μετά την νίκη των Λεύκτρων (371 π.Χ.). Πριν από τον σωζόμενο σήμερα, υπήρχε ο αρχαϊκός και ο γεωμετρικός ναός. Από τον Αρχαϊκό ναό σώθηκαν μόνο τμήματα της πήλινης κεράμωσης.

- Οι πύλες της Καδμείας. Από τις επτά μυθολογικές Πύλες των Θηβών, των οποίων είναι γνωστά από την παράδοση περισσότερα ονόματα, μόνο η είσοδος ανάμεσα στους δύο κυκλικούς πύργους των Ηλεκτρών πυλών σώζεται σήμερα. Κοντά στις Προίτιδες και στις Ομοοίδες διατηρήθηκαν τμήματα του μυκηναϊκού τείχους (ανασκαφές 1915,1984). Οι υπόλοιπες τοποθετούνται με βάση τις εξόδους της πόλης σε διάφορα σημεία. Οι πύργοι των Ηλεκτρών ανασκάφησαν από τον Α. Κεραμόπουλο (1908) και χρονολογήθηκαν στην εποχή της ανάκτησης της πόλης από τον Κάσσανδρο (315 π.Χ.).

Τρόπαιο της Μάχης των Λεύκτρων

Το τρόπαιο στήθηκε, όπως ήταν η συνήθεια, στο πεδίο της μάχης των Λεύκτρων το 371 π.Χ. από τους Θηβαίους με στρατηγό τον Επαμεινώνδα μετά τη νίκη τους εναντίον των Λακεδαιμονίων. Από ένα αρχαίο βωιωτικό νόμισμα πληροφορούμαστε για τη μορφή των τροπαίων: πάνω σε ένα στύλο στερεωνόταν μία πανοπλία από τα όπλα που αφαιρέθηκαν από τους ηττημένους αντιπάλους.

Διατηρείται το λίθινο κυλινδρικό βάθρο του μνημείου, το οποίο αναστηλώθηκε στο μέρος που βρέθηκε κατά το μεγαλύτερο τμήμα του. Τα ύψος του βάθρου είναι υποθετικό. Επιστρέφεται από διάζωμα τριγύφων και μετοπών και σειρά λίθινων ανάγλυφων ασπίδων. Πάνω στο βάθρο ήταν στημένο το κυρίως τρόπαιο.

Το 1958 ο αρχιτέκτων- αρχαιολόγος Αν. Ορλάνδος πραγματοποίησε ανασκαφή στη θέση Μαρμαρά Λεύκτρων και εντόπισε τμήματα από το βάθρο του τροπαίου (τρίγλυφα και μετόπες και λίθινες ανάγλυφες ασπίδες).

Ο Αν Ορλάνδος αναστήλωσε επίσης το μνημείο στη σημερινή του μορφή. Μετά την αναστήλωσή του βρέθηκε μία ακόμα λίθινη ασπίδα και τμήμα τρίγλυφου σε αγρό της περιοχής Λεύκτρων.

Καταλανικό Κάστρο Λιβαδειάς

Οι παλαιότερες οικοδομικές φάσεις του Μεσαιωνικού Κάστρου της Λιβαδειάς ανάγονται , πιθανότατα, στη νεότερη Αρχαιότητα στον

πρώιμο Μεσαίωνα. Ολοκληρώθηκε από τους Καταλάνους που κατέλαβαν τη Λιβαδειά το 1311 μ.Χ. και έδωσαν ιδιαίτερα προνόμια στην πόλη. Το Κάστρο απετέλεσε σημαντικότατο ορμητήριο και προμαχώνα των Καταλάνων. Τον εξωτερικό περίβολο του Κάστρου, περιζώνει ένας απότομος βραχώδης λόφος, που από τη μία πλευρά καταλήγει στο φαράγγι.

Στον ψηλότερο από τους πύργους του κάστρου ύψωσε η Λιβαδειά τη σημαία της επανάστασης το 1821, Τρίτη στη σειρά μετά την Καλαμάτα και τα Σάλωνα. Από εδώ στις 26 Ιουνίου 1821, οι πολιορκημένοι από τους Τούρκους Λιβαδείτες, έκαναν έξοδο και διέφυγαν μαζί με τους αμάχους προς το βουνό, αφήνοντας πίσω τους 60 νεκρούς. Έχοντας δεχθεί ελάχιστες επεμβάσεις συντήρησης, οι οχυρώσεις της βορειοανατολικής γωνίας του Κάστρου είχαν υποστεί σημαντικές φθορές. Ο πύργος, που υψώνεται επάνω από την Κρύα, είχε εν μέρει καταστραφεί, ενώ τμήματα των τοίχων του ήταν ετοιμόρροπα.

Επιπλέον δεν υπήρχε τρόπος επίσκεψης του. Σήμερα, κατά τη διάρκεια των εργασιών ο Πύργος στερεώθηκε και αποκαταστάθηκαν ορισμένα από τα αρχικά του στοιχεία με τρόπο ώστε οι νέες κατασκευές αν διακρίνονται από τις παλιές.

Οι ανασκαφικές εργασίες αποκάλυψαν πηγή νερού, που χρησίμευε για τον εφοδιασμό των πολιορκημένων και βρίσκεται στην κατώτατη στάθμη του Πύργου. Στο εσωτερικό του Πύργου, ανακατασκευάστηκαν τα ξύλινα πατώματα, τοποθετήθηκαν νέες ξύλινες σκάλες και χρησιμοποιείται σήμερα ως εκθεσιακός χώρος που αναπτύσσεται σε τρία επίπεδα. Από τον πύργο έχει κανείς μία πανοραμική άποψη της περιοχής και της Λιβαδειάς. Όλες οι εργασίες στο κάστρο έγιναν με μελέτη εγκεκριμένη από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο. Έξω από τη βορειοανατολική πύλη του Κάστρου κατασκευάστηκαν λιθόστρωτα μονοπάτια που διευκολύνουν στην πρόσβαση και έγινε διαμόρφωση του γύρω χώρου. Μπορεί κανείς ξεκινώντας από εκεί και περπατώντας ανάμεσα στα πεύκα και τα μισογκρεμισμένα Καταλανικά τείχη, να φτάσει μέχρι την εκκλησία της Αγίας Σοφίας, από όπου έχει μία εντυπωσιακή θέα προς το φαράγγι.

B. Μοναστήρια

Στη Βοιωτία που είχε την ευλογία να γνωρίσει τον Χριστιανισμό από τους πρώτους αποστολικούς χρόνους δημιουργήθηκαν και λειτούργησαν στο πέρασμα των αιώνων σπουδαία μοναστήρια, που άφησαν ανεξίτηλη την ευεργετική τους σφραγίδα στη ζωή των Χριστιανών και την πολιτιστική πορεία

αυτού του τόπου. Οπωσδήποτε, η γεωγραφική της θέση με την ιδιαίτερη στρατηγική σημασία, αφού ήταν το πέρασμα από τον βορά στο νότο και από την ανατολή στη δύση, συνετέλεσε ώστε να είναι ο χώρος αυτός στο κέντρο των ιστορικών γεγονότων.

Ακόμη, η επιλογή της πόλεως των Θηβών, μετά από το μαρμασμό των Αθηνών, να γίνει πρωτεύουσα του βυζαντινού θέματος της Ελλάδος επί πολλούς αιώνες, συνέβαλε αφ' ενός μεν τα παλαιά μοναστήρια να αναδειχθούν περισσότερο, αφ' ετέρου δε να δημιουργηθούν και άλλα. Μοναστικοί χώροι όπως του Οσίου Λουκά, της Σκριπούς, του Σαγματά, της Ιερουσαλήμ έγιναν πόλοι έλξεως και ακτινοβολίας πνευματικής. Αλλά και κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας που οι συνθήκες ήταν δυσκολότερες και οι ανάγκες περισσότερες, συνεχίστηκε αυτή η παράδοση. Μοναστήρια όπως του Αγίου Σεραφείμ, της Ευαγγελιστρίας του Ζαγαρά, του Αγίου Νικολάου Υψηλάντη, της Αγίας Παρασκευής Κορωνείας, της Παναγίας της Μακαριώτισσας, των Ταξιαρχών του Προδρόμου, του Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου στα Βάγια, της Αγίας Τριάδος Πλαταιών, της Πελαγίας Ακραιφνίου κ.α. έγιναν χώροι που καλλιεργούσαν την ψυχή του σκλαβωμένου Έλληνα, του έμαθαν «τι έχασε και τι του πρέπει», του ζέσταιναν τις ελπίδες, έγιναν τα κέντρα του εθνικού μας βίου.

Μονή Οσίου Λουκά

Η Μονή Οσίου Λουκά βρίσκεται στη δυτική πλαγιά του όρους Ελικών, κάτω από την ακρόπολη του Αρχαίου Στειρίου. Το μοναστήρι αποτελεί το σημαντικότερο ίσως μνημείο της μεσοβυζαντινής εποχής στον ελλαδικό χώρο. Στη διάρκεια περίπου δέκα αιώνων από την ίδρυσή του, έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο στις ιστορικές περιπέτειες του τόπου, κερδίζοντας την εύνοια αυτοκρατόρων και αξιωματούχων στα βυζαντινά χρόνια. Στην περίοδο της Φραγκοκρατίας περιήλθε στην κατοχή τάγματος καθολικών μοναχών και γνώρισε την καταστρεπτική μανία και λεηλασία των κατακτητών, Καταλάνων και Τούρκων. Στον αγώνα του 1821 αποτέλεσε το ορμητήριο αρματολών και κλεφτών.

Περικλείεται από περίβολο και περιλαμβάνει διώροφα και τριώροφα συγκροτήματα κελιών, ένα κωδωνοστάσιο στη ΝΔ γωνία, την Τράπεζα στη νότια πλευρά και δύο ενωμένους ναούς, στο κέντρο του χώρου.

Ο μικρότερος ναός οικοδομήθηκε τον 10^ο αιώνα και αφιερώθηκε στη Θεοτόκο. Είναι το πρωιμότερο γνωστό μνημείο του σύνθετου, τετρακιόνιου, σταυροειδούς εγγεγραμμένου τύπου και διαθέτει έναν ευρύχωρο δικιόνιο νάρθηκα στη δυτική πλευρά και

δυτικά αυτού ένα προστώο, που ουσιαστικά εξυπηρετούσε τη σύνδεση των δύο ναών. Οι τοίχοι είναι κτισμένοι με το πλινθοπερίκλειστο σύστημα και διακοσμούνται με πλούσια Κουφικά κοσμήματα. Το διακονικό και η τοξωτή στοά μεταξύ του διακονικού και του άμβωνα ήταν διακοσμημένα με υπέροχες τοιχογραφίες, που είναι λίγο μεταγενέστερες από την κατασκευή του ναού (11^{ος}- 12^{ος} αιώνας).

Ωστόσο, αποκαλύφθηκαν και ίχνη πρωιμότερων τοιχογραφιών, όπως η περίφημη απεικόνιση του Ιησού του Ναυί, που βρέθηκε το 1965 και χρονολογείται στον 10^ο αιώνα. Η τοιχογραφία κοσμούσε την πρόσοψη του ναού αλλά αργότερα, με την οικοδόμηση του καθολικού, καλύφθηκε με μαρμάρινες πλάκες, όταν ο τοίχος βρέθηκε στο εσωτερικό του ναού. Ο ναός της Θεοτόκου διακρίνεται για τον πλούσιο γλυπτό διάκοσμο του τέμπλου, των κιονοκράνων, ακόμη και του τυμπάνου του τρούλου.

Το καθολικό είναι το πρωιμότερο γνωστό δείγμα του οκταγωνικού σταυροειδούς εγγεγραμμένου τύπου, και κτίστηκε στο πρώτο μισό του 11^{ου} αιώνα. Έχει ψηλό, μεγάλο τρούλο, διαμέτρου 9 μέτρων. Το κεντρικό διαμέρισμα που καλύπτεται με τον τρούλο, περιβάλλεται από διώροφους χώρους που έχουν διαμορφωθεί σε παρεκκλήσια που στεγάζονται με σταυροθόλια. Ένας διώροφος νάρθηκας προστέθηκε στη δυτική πλευρά..

Ο ναός είναι κτισμένος από μεγάλους αρχαίους λίθους και οι εξωτερικοί τοίχοι είναι απλοί, χωρίς κεραμοπλαστικό διάκοσμο. Το κατώτερο μέρος των τειχών εσωτερικά διακοσμείται με ορθομαρμάρωση, ενώ το ανώτερο μέρος και όροφος, διακοσμούνται με υπέροχα μωσαϊκά, που εκπροσωπούν τον αυστηρό και αφηρημένο ρυθμό της Μεσοβυζαντινής τέχνης. Χρονολογούνται στο πρώτο μισό του 11^{ου} αιώνα αλλά ο Παντοκράτωρ και οι Αρχάγγελοι του τρούλου είναι λίγο μεταγενέστερα. Ο μωσαϊκός διάκοσμος συμπληρωνόταν από σύγχρονες τοιχογραφίες στα παρεκκλήσια της δυτικής πλευράς. Το μαρμάρινο τέμπλο περιείχε εικόνες ζωγραφισμένες από το Μιχαήλ Δαμασκηνό, που χρονολογούνται στον 16^ο αιώνα.

Το καθολικό είναι οικοδομημένο επάνω από μία μεγάλη κρύπτη, σε σχήμα εγγεγραμμένου ναού, με θόλους στην οροφή. Είναι αφιερωμένη στην Αγία Βαρβάρα και περιέχει τρεις τάφους, από τους οποίους ο βόρειος είναι ο τάφος του Οσίου Λουκά. Η οροφή και μεγάλο τμήμα των τοίχων κοσμούνται με τοιχογραφίες του πρώτου μισού του 11^{ου} αιώνα.

Η μονή ιδρύθηκε από το μοναχό Λουκά Στειριώτη, που έζησε στην περιοχή από το 945 μ.Χ. μέχρι το θάνατό του, το 953 μ.Χ. Ανακηρύχθηκε σε Όσιο της Ορθόδοξης Εκκλησίας και τα λείψανά

του φυλάσσονταν στο ναό της Θεοτόκου, που είχε οικοδομηθεί ενώ ζούσε, αλλά αργότερα, όταν κτίσθηκε το καθολικό, μεταφέρθηκαν στην κρύπτη κάτω από το ναό.

Το καθολικό καταστράφηκε από σεισμό το 1593 και ο τρούλος κατέρρευσε αλλά ανοικοδομήθηκε. Ο ναός της Θεοτόκου επίσης καταστράφηκε από σεισμό το 1790 και στερεώθηκε το 1848. Η Μονή υπέστη σοβαρές ζημιές κατά τη διάρκεια βομβαρδισμού, το 1943.

Ο ναός της Θεοτόκου στερεώθηκε μετά την καταστροφή του από σεισμό το 1848. Το 1870-71, επιζωγραφήθηκε και διακοσμήθηκε με γύψινα εκμαγεία, που αφαιρέθηκαν το 1971. Η Υπηρεσία Αναστηλώσεων του ΥΠΠΟ ξεκίνησε στερεωτικές εργασίες στο καθολικό το 1939. Ο τρούλος ενισχύθηκε, τα μωσαϊκά του κυρίως ναού και του νάρθηκα καθαρίστηκαν, και τα πλαίσια των παραθύρων, που είχαν θραύσει κατά τον βομβαρδισμό, ανακατασκευάστηκαν. Ο ναός αναστηλώθηκε πλήρως το 1958- 60 και οι τοιχογραφίες της κρύπτης καθαρίστηκαν το 1960.

Το καθολικό της Μονής σήμερα λειτουργεί ως μουσείο.

Παναγία Σκριπού- Ορχομενός

Βρίσκεται στην ομώνυμη περιοχή στον Ορχομενό Βοιωτίας. Από το αρχικό συγκρότημα σήμερα σώζεται μόνο το Καθολικό αφιερωμένο στην κοίμηση της Θεοτόκου και στους Αποστόλους Πέτρο και Παύλο, όπως αποδεικνύει το τρισυπόστατο Ιερό Βήμα. Ο ναός είναι εγγεγραμμένος σταυροειδής με τρούλο, με προεξέχουσες τις κεραίες του σταυρού και στενό νάρθηκα δυτικά.

Γραπτή επιγραφή ενσωματωμένη στο εξωτερικό της αψίδας του ιερού αναγράφει τον κτήτορα Λέοντα βασιλικό πρωτοσπαθάριο και τη χρονολογία κατασκευής του ναού 873/4. Στην τοιχοδομία του έχει χρησιμοποιηθεί άφθονο αρχαίο υλικό από τον αρχαιολογικό χώρο του Ορχομενού, με τον οποίο γειτνιάζει άμεσα.

Πλούσιος είναι ο γλυπτικός διάκοσμος στις εσωτερικές του επιφάνειες, πολλά μέλη, όμως, είναι ενσωματωμένα και στα μεταγενέστερα κελιά, νότια του Καθολικού και στο πρόπυλο δυτικά και άλλα βρίσκονται αποθηκευμένα. Με τοιχογραφίες διαφόρων εποχών είναι κατάγραφα τα τρία Ιερά και, σποραδικά, ο κυρίως ναός. Οι παλαιότερες ανήκουν στον 17^ο αιώνα.

Δυτικά των νεότερων κελιών υπάρχουν τα παλαιότερα, σε ένα κτίριο αποτελούμενο από πέντε διαδοχικούς κεραμοσκεπείς χώρους. Βορειοδυτικά βρίσκεται το κωδωνοστάσιο που κατασκευάστηκε με σχέδια του ΥΠΠΟ το 1939.

Από το 1930 εκτελούνται κατά διαστήματα εργασίες αναστήλωσης και καθαρισμού των τοιχογραφιών. Το 1997 ολοκληρώθηκε η αποκάλυψη και συντήρηση των τοιχογραφιών και ιερών και η στερέωση και καθαρισμός του γλυπτού κοσμήτη του νάρθηκα μετά από πρόσφατη πυρκαγιά.

Ανασκαφικές εργασίες στο παρελθόν αποκάλυψαν στο εσωτερικό του ναού την ύπαρξη παλαιοχριστιανικού ψηφιδωτού, εξωτερικά δε στον περίβολο, κτήριο μυκηναϊκής περιόδου.

Ιερά Μονή Ευαγγελίστρια

Η Μονή Ευαγγελίστριας βρίσκεται 12 χιλιόμετρα δυτικά της Αλιάρτου και ιδρύθηκε τον 12^ο αιώνα, ενώ το καθολικό της φέρει επιγραφή «ανακαινίσθη 1665». Το μοναστήρι σήμερα απαρτίζεται από δύο επάλληλες επαύλεις. Ο επισκέπτης εισέρχεται στη νεώτερη αυλή στην οποία «βλέπουν» το νεώτερο κτίριο ξενώνων και τα εργαστήρια. Από αυτήν οδηγείται στην παλαιότερη αυλή του μοναστηριού η οποία ορίζεται από τα κελιά των μοναχών ενώ κεντρικά σ' αυτήν βρίσκεται το καθολικό του μοναστηριού. Τόσο ο ναός όσο και το καθολικό του μοναστηριού. Τόσο ο ναός όσο και το ιερό στα υψηλά τμήματα του έχουν πλούσια αγιογράφιση.

Στη νεώτερη του ιστορία το μοναστήρι επαναλειτούργησε στα 1959 με μοναχές από την Αράχωβα και τη Λιβαδειά. Κάτω από την εκκλησία σώζεται μία υπόγεια αίθουσα. Στα χρόνια της τουρκοκρατίας η είσοδος σ' αυτήν γινόταν μέσα από το Ιερό Βήμα και κάτω από την Αγία Τράπεζα. Σ' αυτήν την κρύπτη- κατακόμβη η οποία είναι αφιερωμένη στην Αγία Τριάδα, στα χρόνια της τουρκοκρατίας οι μοναχές έκρυβαν τους θησαυρούς του μοναστηριού από τις επιδρομές των αλλοθρήσκων. Παράλληλα στον ίδιο χώρο λειτουργούσε «κρυφό σχολειό», όπου τα παιδιά της περιοχής μέσα από τα εκκλησιαστικά βιβλία μάθαιναν γραφή, ανάγνωση και την ιστορία του τόπου τους.

Το μοναστήρι της Ευαγγελίστριας συνέβαλε στους εθνικούς αγώνες για ελευθερία όχι μόνο στα χρόνια της τουρκοκρατίας αλλά και στα νεώτερα χρόνια της γερμανικής κατοχής. Η δράση των μοναχών και η βοήθεια που αυτές προσέφεραν απλόχερα τόσο στα ελληνικά πολεμικά σώματα όσο και στις συμμαχικές δυνάμεις γίνεται καταφανής από την ευχαριστήρια επιστολή που υπάρχει στο μοναστήρι και την οποία απέστειλε ο Στρατάρχης Alexander, διοικητής των συμμαχικών στρατευμάτων.

Στην γυναικεία μοναστική κοινότητα σήμερα λειτουργεί εργαστήριο χρυσοκεντημάτων καθώς και εργαστήριο αγιογραφίας ενώ παλαιότερα υπήρχε και εργαστήριο υφαντικής, το οποίο όμως δεν λειτουργεί.

Μονή Ιερουσαλήμ

Στο μοναστήρι της Ιερουσαλήμ, σήμερα βρίσκονται ελάχιστα ενδιαφέροντα πράγματα, γιατί το αρχικό μοναστήρι κάηκε ολόκληρο από τους Τούρκους, κι ύστερα ξαναχτίστηκε. Πριν από εκατό χρόνια περίπου, ένας σεισμός το κατέστρεψε και πάλι. Πάνω στον τοίχο της εκκλησίας υπάρχει μία επιγραφή και μία άλλη είναι εντοιχισμένη πάνω από την πύλη της εισόδου. Η πρώτη αναφέρει ότι σε αυτόν τον τόπο ξαναχτίστηκε το σεβαστό μοναστήρι της Θεομήτορος Παρθένου Μαρίας, στις πλαγιές του Παρνασσού, κι επισκευάστηκε με τα χρήματα του πρώην ηγούμενου Παρθενίου και του Ιωακείμ, την Πέμπτη 4 Ιουνίου 1710. Η άλλη επιγραφή αναφέρει ότι μετά το σεισμό της 10^{ης} Ιουνίου του 1870, ο ναός είχε ανοικοδομηθεί με τα χρήματα των μοναχών, το 1872. Ωστόσο για την ημερομηνία κατασκευής δεν υπάρχει κανένα ίχνος επιγραφής. Πάντως, μια παράδοση προφορική ανάγει την ίδρυση στον Βασίλειο τον Β΄, του οποίου οι αιματηρές νίκες και η σιδερένια θέληση του χάρισαν το προσωνόμιο Βουλγαροκτόνος. Μετά την ήττα των Βουλγάρων, στα 1018, πραγματοποιώντας ένα ταξίδι στην Ελλάδα, ήρθε και στην Αθήνα. Φαίνεται ότι σε αυτό το ταξίδι πέρασε από το σημείο όπου είχε αναγερθεί το μοναστήρι. Λέγεται μάλιστα ότι ήδη υπήρχε εκεί ένα μικρό κτήμα.

Κατόπιν, η μονή ονομάστηκε Ιερουσαλήμ, επειδή ήταν έργο αρχιτεκτόνων που είχαν έρθει από το όρος Σινά. Το μοναδικό παλαιό υπόλειμμα είναι, μέσα στο ναό, μία συλλογή εικόνων που ανήκουν σε διαφορετικές εποχές. Η ψυχραιμία των πατέρων τις διαφύλαξε απ' την καταστροφική μανία των Τούρκων, κρύβοντας τις μέσα σε μία σπηλιά του Παρνασσού, όπου και έμειναν μέχρι την επανάσταση. Οι περισσότερες σήμερα είναι μαυρισμένες, με χρώματα ξεθωριασμένα, με όψη παλαιική και δεν είχαν ούτε υπογραφή ούτε ημερομηνία. Αυτό δείχνει ότι πρέπει να είναι κανείς πολύ προσεκτικός στην προσπάθεια του να τις αποδώσει σε κάποια συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

Ενώ το μικρό παρεκκλήσι, που έχει φτιαχτεί μέσα σε μία σπηλιά από ξύλο ελάτου είναι αφιερωμένο στην Παναγία, ο ναός του μοναστηριού είναι αφιερωμένος στην κοίμηση, που η παράδοση της διατηρήθηκε ως εμάς από έναν αρχαίο θρύλο του 8^{ου} αιώνα.

Μονή Ταξιαρχών

Φωλιασμένο στη γούβα μιας κοιλάδας, που κλείνει από την πλευρά του Κορινθιακού Κόλπου με μια βραχώδη σφήνα και με ένα κάστρο στην κορυφή της κυκλώπειο απομεινάρι, αυτό το εγκαταλειμμένο μοναστήρι είναι αφιερωμένο στους Ταξιάρχες Μιχαήλ

και Γαβριήλ, ένδοξους αρχηγούς της ουράνιας στρατιάς και φύλακες-αγγέλους της εκκλησίας.

Ο ναός ανήκει σε μία τυπικά βυζαντινή αρχιτεκτονική: σχέδιο σταυροειδές, νάρθηκας με τέσσερις κολόνες, σηκός, και επιστέγασμα του οικοδομήματος, ένας τρούλος οχτώ επιφανειών με εντοιχισμένες πλάκες από φαγιάντσα τιμητική διακόσμηση που ξεκινά από τον 8^ο αιώνα. Άλλες πλάκες κοσμούν την πρόσοψη – η μία μάλιστα απ’ αυτές τις μικρές πλάκες, στρογγυλή και βαθουλωτή, φέρει μία γοητευτική και λεπτοδουλεμένη διακόσμηση γαλάζιων συμπλεγμάτων. Μια πλακόστρωτη μπροστά στην εκκλησία, τοιχώματα κρηπίδων, κι ένα απομεινάρι υποστυλώματος στην πρόσοψη, φανερώνουν ότι διέθετε κάποτε πρόναο.

Οι τοιχογραφίες είναι καπνισμένες απ’ τις φωτιές που άναψαν οι Τούρκοι μέσα στο ναό και φαίνεται πως οι στρατιώτες είχαν κάνει ασκήσεις σκοποβολής πάνω στην Παναγία, στον Παντοκράτορα και στους Αγίους. Οι ιερές εικόνες είναι διάτρητες από τρύπες στρογγυλές, ανοιγμένες θαρρεί κανείς με κασμά, και στο βάθος κάθε τρύπας μπορεί να βρει κανείς και σήμερα ακόμη παλιά βόλια από πιστόλια..

Μια ιδιαιτερότητα του παλιού αυτού μοναστηριού είναι ότι το έδαφος πάνω στο οποίο έχει χτιστεί είναι κούφιο πέρα- πέρα, γεμάτο θολωτές στοές και υπόγεια στη σειρά, όπου οι μοναχοί έκρυβαν τις προμήθειές τους σε κρασί και λάδι. Επίσης χρησίμευαν για κρυψώνες σε περιπτώσεις επιθέσεων. Ακόμα και σήμερα, παρόλο που πολλές από αυτές τις υπόγειες στοές έχουν γεμίσει από τις κατολισθήσεις, μπορεί κανείς να περιδιαβεί τα υπόγεια όπου βασιλεύει το απόλυτο σκοτάδι.

Μονή Μακαριώτισσας

Από τη Δομβραίνα, κάποιος μπορεί να φτάσει και στο μοναστήρι, το Καλοκαίρι, πριν νυχτώσει. Και για να μη χαθεί μες στα βουνά, πρέπει να ακολουθήσει το φαρδύτερο μονοπάτι, και να στρίψει κατόπιν δεξιά, μετά από ένα υπαίθριο εικονοστάσι. Δύο ώρες από το χωριό, μέσα σε ένα υπέροχο τοπίο από άγρια βουνά, προβάλλει ο φωτεινός τρούλος του μοναστηριού ανάμεσα σε πυκνά φυλλώματα.

Τα μισογκρεμισμένα κτίσματα της μονής περισφίγγουν την εκκλησία με το βαρύ του όγκο. Οι ασίδες φτάνουν σχεδόν δυο πατώματα, μέχρι τα κελιά που ανοίγουν κάτω από μια θολωτή στοά πάνω σε ξύλινους εξώστες. Στα αριστερά, οι τοίχοι του νάρθηκα φτάνουν ως ένα πλάτωμα που ξεκινούσε από παλιότερα κελιά. Η εκκλησία είναι σταυροειδής με δύο τρούλους στην κορυφή. Τα ωραία βυζαντινά ανάγλυφα, ένθετα πάνω στην πρόσοψη, τα λεπτά σκαλίσματα στην κορνίζα της θύρας, μας επιτρέπουν να πούμε ότι χτίστηκε πιθανώς το 12^ο ή 13^ο αιώνα. Το καμπαναριό που φτιάχτηκε

πάνω απ' το νάρθηκα και που διασπά τη συμμετρία του συνόλου προστέθηκε μεταγενέστερα, στα 1857 ίσως, χρονολογία που έγιναν διάφορες επισκευές, όπως μαρτυρούν οι θαμπές και φθαρμένες επιγραφές.

Η εκκλησία στο εσωτερικό της ήταν κάποτε ολόκληρη διακοσμημένη με τοιχογραφίες. Εδώ κι εκεί παραμένουν ακόμη κολλημένα στους τοίχους μερικά φθαρμένα κομμάτια. Μια απεικόνιση της Δευτέρας Παρουσίας μαρτυρά τη βαθιά απλοϊκότητα τους.

Υπάρχουν στο μοναστήρι δύο ακόμα παρεκκλήσια, αφιερωμένα το ένα στον Άγιο Δημήτριο και το άλλο στην Αγία Παρασκευή, προστάτιδα των ματιών από τις ασθένειες. Όμως στο παρεκκλήσι του Αγίου Δημητρίου, αντί για το βαρύ άρωμα του θυμιάματος, κυριαρχεί η υπόξινη μυρωδιά του γάλακτος. Πρέπει να πούμε ότι βρίσκεται πάνω από ένα παλιό κελί με ξύλινο σκαλιστό ταβάνι, όπου ένας γέροντας γαλατάς παρασκευάζει ένα ντόπιο τυρί, τη μυζήθρα. Όσο για την Αγία Παρασκευή, το παρεκκλήσι αυτό υψώνεται κοντά σε μία πηγή, έξω από τη μονή. Πρόκειται για μια λιλιπούτεια εκκλησούλα. Για να μπει μέσα κανείς σκύβει και διπλώνεται στα δύο.

Μονή Σαγματά

Η μονή αυτή ιδρύθηκε από το μεγάλο κατασκευαστή ελληνικών μοναστηριών, τον Αλέξιο Κομνηνό. Υπάρχει πάντα, ζηλότυπα φυλαγμένο από τους καλόγερους, ένα δίπλωμα με χρονολογία « Σεπτέμβριος 1110», που το υπογράφει ο αυτοκράτορας, ως συνοδευτικό μιας δωρεάς, και όπου μαθαίνουμε ότι πληροφορήθηκε, από τους κατοίκους αυτής της όμορφης περιοχής που τη φυλάει ο Θεός, πως το κοντινό μοναστήρι, αντίκρυ στο Όρος Σαγματά που ζούσε σύμφωνα με το θείο νόμο, ήταν φτωχό σε λείψανα αγίων και θέλησε να τα κοσμήσει με μια πλούσια δωρεά, παρμένη από το βασιλικό θησαυροφυλάκιο. Πρόκειται για ένα κομμάτι ιερό ξύλο, που οι διαστάσεις του ορίζονται ως εξής: όρθιο, έχει μήκος όσο ένα αφτί, πλάτος ένα δάχτυλο και ύψος μισό δάχτυλο, ζυγίζει δε ενάμισι δράμι. Είναι τιμητική βασιλική προσφορά στη μονή. Σ' αυτήν προστέθηκε και η δωρεά μιας λίμνης καθώς και η απαλλαγή των φόρων για τους πατέρες.

Τα προνόμια έπεσαν σε αχρηστία, αλλά τα' απομεινάρια του ιερού ξύλου παρέμειναν στη μονή. Στις μέρες μας, οι τελευταίοι καλόγεροι δεν έχουν άλλο παρά τους πέτρινους τοίχους τους, τίποτα περισσότερο, ούτε ένα περιβόλι, ούτε τον παραμικρό αγρό και η χειρότερη συμφορά, καθόλου νερό πάνω σ' αυτό τον ερημικό και χτυπημένο από τους ανέμους βράχο.

Όπως όλα τα μοναστήρια, η μονή Σαγματά έχει υποστεί μια ολόκληρη σειρά δηώσεων, αφανίστηκε από τους πολέμους, καταστράφηκε από τους σεισμούς. Ο τελευταίος χρονολογικά γκρέμισε τον τρούλο και το βορειοανατολικό τοίχο του ναού, που δεν ξαναχτίστηκε. Η αμέλεια των μοναχών αυτή την εποχή, η αδιαφορία ενός ηγούμενου που «έθυε» πιο πολύ στον Βάκχο παρά στο Θεό των Χριστιανών, ολοκλήρωσαν το έργο των στοιχείων της φύσεως. Ευτυχώς ανησύχησε η αρχιεπισκοπή γι' αυτή την κατάσταση κι έστειλε εσπευσμένα τον τελευταίο καιρό έναν ηγούμενο, γνωστό για το ζήλο του και τις οργανωτικές ικανότητές του.

Μονή Πελαγίας

Στους πρόποδες του όρους Πτώον, μεταξύ Υλίκης και Κωπαίδας, εκτεινόταν άλλοτε μια απέραντη βαλτώδης περιοχή. Οι λιγοστοί ταξιδιώτες επισκέπτονταν το μοναστήρι που λεγόταν Πελαγία. Η μονή δεσπόζει στην κορυφή του βουνού, ύψους 800 μ. Στα μισά της διαδρομής, συναντάμε το ναό του Πτώου Απόλλωνος, στον οποίο έγιναν ανασκαφές πριν από μερικά χρόνια. Στρώσεις από γερές πέτρες καλύπτουν το κάτω μέρος του μονοπατιού.

Τα κτίσματα της μονής, που πλαισιώνονται από αιωνόβια κυπαρίσσια, εκτείνονται στο μέσο μερικών κιτριτισμένων και άγονων χωραφιών. Πολύ κοντά από κει, ξεπηδά μια πηγή με γάργαρο νερό.

Τον καιρό που τα αγαθά του κλήρου δεν είχαν ακόμα περιέλθει στα χέρια των λαϊκών, το μοναστήρι έδινε την εντύπωση μιας πλούσιας κοινότητας. Τα κτήματά του έφταναν μέχρι το χωριό και έβγαζαν 10.000 οκάδες λάδι το χρόνο. Οι στάβλοι στέγαζαν 400 αγελάδες και οι καλόγεροι νοίκιαζαν αμέτρητα κτήματα. Ήταν συνηθισμένο τότε να έρχονται ξένοι και να επισκέπτονται τους καλόγερους, απολαμβάνοντας τη γενναιόδωρη φιλοξενία τους.

Τι απομένει τάχα από την εποχή αυτή του πλούτου; Ελάχιστα πράγματα... η εξέταση και μόνο του χρυσού βιβλίου και των χοντρών κατάστιχων, που κρατούσαν άλλοτε με σχολαστικότητα, θυμίζει με ακρίβεια πόσο τέλεια οργανωμένη ήταν η μονή. Ούτε μία πλάκα, ούτε μία επιγραφή δε μας επιτρέπει να διεισδύσουμε πιο βαθιά στο παρελθόν της παλιάς μονής. Λένε πως είναι προγενέστερη της μονής Σαγματά, όμως οι άνθρωποι και ο χρόνος ολοκλήρωσαν εδώ αποφασιστικά το ολέθριο κι ανελέητο έργο τους. Οι Ενετοί την έκαψαν δύο φορές, οι Τούρκοι τέσσερις. Όλα κάηκαν, και μόνο οι πέτρες αντιστάθηκαν στη φωτιά. Σ' αυτές τις βάρβαρες κι απανωτές λεηλασίες, χάθηκαν και τα αρχεία της μονής, όπου ήταν καταγραμμένη η μακραίωνη ιστορία της.

Η παλιά εκκλησούλα χτισμένη πάνω στο σχέδιο της Καπνικαρέας, δε γλίτωσε ούτε αυτή. Αντικαταστάθηκε, πριν από σαράντα χρόνια, με ένα επιτηδευμένο παρεκκλήσι.

Ένας καλόγερος εμψυχώνει ακόμη τη μονή μ' ένα υπόλειμμα ζωής.

Μονή Δομβούς- Όσιος Σεραφείμ

Το μοναστήρι της Δομβούς είναι αφιερωμένο στον Όσιο Σεραφείμ και βρίσκεται στη νότια πλευρά του Ελικώνα, στην κορυφή Παλιοβούνα. Το μοναστήρι αναφέρεται από τον άγγλο περιηγητή Leak στα 1805 «Φθάσαμε στο μοναστήρι του Δομπού που είναι μεγαλύτερο από τους Ταξιάρχες. Έχει μια όμορφη εκκλησία καινούργιοβαμμένη, μεγάλα κελιά και πιο πολλούς από σαράντα καλογέρους και υπηρέτες... Η εκκλησία είναι αφιερωμένη στον Όσιο Σεραφείμ το θαυματουργό. Έλληνας με μεγάλη περιουσία που αποτραβήχτηκε εδώ μετά από την κατάκτηση των Τούρκων και έχτισε το μοναστήρι... Υπήρχαν πολλά χειρόγραφα στο μοναστήρι καλογραμμένα πάνω σε πάπυρο και περγαμηνή μα όλα καλογερίστικα αυτής της εποχής με μόνη εξαίρεση ότι είναι γενικής ιστορίας και αρχίζουν με τη δημιουργία και τον πόλεμο της Τροίας τελειώνοντας με μέρος της ιστορίας επί βενετών και τούρκων».

Ωστόσο ο ιστορικός Τάκης Λάμπας στο βιβλίο του Βοιωτικά Μοναστήρια αναφέρει ότι το μοναστήρι κατά πάσα πιθανότητα χτίστηκε κατά τον 16^ο αιώνα από καλόγερο που γεννήθηκε στο βοιωτικό χωριό Ζέλιο, ανάμεσα στα 1520- 1525 και ασκήτεψε στη μονή Σαγματά. Όταν έφυγε από τη μονή Σαγματά και πήγε στον Ελικώνα αρχικά εγκαταστάθηκε σε ένα μέρος μια ώρα μακριά από το Δομπό, όπου έχτισε την εκκλησία του στο όνομα του Σωτήρα, με λιγιστά κελιά περίγυρα. Η αύξηση της μοναστικής οικογένειας και του αριθμού των προσκυνητών δημιούργησε την ανάγκη μετεγκατάστασης του μοναστηριού. Έτσι επελέχθηκε ο Δομπός, όπου στα 1600 θεμελιώθηκε το Σταυροπηγιακό μοναστήρι, με εκκλησία αφιερωμένη και πάλι στο Σωτήρα. Πεθαίνοντας άφησε οδηγία στη διαθήκη του να απαγορεύεται η είσοδος στις γυναίκες με αποτέλεσμα στο μοναστήρι να ισχύει το άβατον. Για τις γυναίκες προσκυνήτριες υπάρχει στην είσοδο του μοναστηριού μικρό παρεκκλήσι καθώς και ξενώνας.

Η μονή του Οσίου Σεραφείμ αποτέλεσε σημαντικό κέντρο και ορμητήριο των αγωνιστών του 1821. Στη μονή φιλοξενήθηκαν οι αγωνιστές Οδυσσέας Ανδρούτσος και Γεώργιος Καραϊσκάκης.

Τα κτίσματα του μοναστηριού σώζονται σε πολύ καλή κατάσταση. Ο Τάκης Λάμπας περιγράφει το μοναστήρι με τον εξής τρόπο: «... Προσπερνάμε την διάπλατα ανοιγμένη βαριά αυλόπορτα του μοναστηριού που από πάνω δίπατα και τρίπατα ορθώνονται τα κελιά των

καλογέρων. Καθώς προχωράμε για αρκετά η μπασιά του μοναστηριού σκεπάζεται από μια μικρή καμάρα φτιαγμένη από τα από πάνω κελιά. Βρισκόμαστε κάτω από τρεις θολωτές αντηρίδες που δένουν από τούτη τη μεριά το καθολικό με τα τείχη των κελιών. Εκεί βλέπουμε και τα πρωταρχικά κελιά των παλιών καλογέρων. Πραγματικά ασκηταριά! Και τι ασκηταριά! Αδύνατο να πιστέψεις πως ήταν μπορετό δωμέσα να ζούσανε άνθρωποι... Μια πορτούλα μονόφυλλη κι ένα παραθύρι στο κάθε κελί όχι μεγαλύτερο από μια σπιθαμή...» Σήμερα στο μοναστήρι υπάρχουν άλλοι τρεις μοναχοί.

Μονή Υψηλάντη- Ο Άγιος Νικόλαος ο εν βουναίοις

Πρόκειται για γυναικεία μονή που εορτάζει στις 8-9 Μαΐου και βρίσκεται κοντά στον οικισμό Υψηλάντης. Σήμερα η μονή στηρίζει τη λειτουργία της σε δύο μοναχές. Ο πρώτος πυρήνας του μοναστηριού ιδρύθηκε περίπου στον 14^ο αιώνα, ενώ έως σήμερα σώζονται στο καθολικό του μοναστηριού ενδιαφέρουσες τοιχογραφίες του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα. Η ιστορία της μονής είναι συνδεδεμένη με την εκκένωση από τους τούρκους της ανατολικής Στερεάς έως τη Λαμία καθώς και στο μοναστήρι υπογράφηκε στα 1829 η συνθήκη ανάμεσα στους Τούρκους και στον Αλέξανδρο Υψηλάντη. Σήμερα στο μοναστήρι λειτουργεί υποτυπώδης ξενώνας.

Μονή Αγίας Παρασκευής

Πρόκειται για γυναικεία μονή η οποία βρίσκεται κοντά στην Κορώνεια και στην οποία σώζεται εκκλησία του 11^{ου} αιώνα. Τα υπόλοιπα κτίσματα είναι νεώτερα ενώ σώζονται τοιχογραφίες οι οποίες δεν έχουν μελετηθεί και χρονολογηθεί.

Η μονή είναι μία από τις ιδιαίτερα δυναμικές της περιοχής καθώς σ' αυτήν υπάρχει σήμερα μία εύρωστη μοναχική κοινότητα που αποτελείται από 20 μοναχές, οι οποίες διατηρούν εργαστήρι αγιογραφίας και εργαστήρι χρυσοκέντητων υφασμάτων. Στο μοναστήρι υπάρχει επίσης ξενώνας.

Μονή Αγίων Θεοδώρων

Η μονή Αγίων Θεοδώρων χτίζεται αυτήν τη στιγμή στην περιοχή της Ζάλτσας κάτω από το Κυριάκι. Η Μονή θεμελιώθηκε πάνω στη θέση παλαιότερου μοναστηριού του 8^{ου} αιώνα, του οποίου η θεμελίωση σώζεται επιμέρους.

Η νέα μονή είναι αφιερωμένη στη μνήμη των: Αγίων Θεοδώρων, του Αγίου Ιερώνυμου και του Οσίου Δαυίδ. Στο καινούργιο μοναστήρι πρόκειται να εγκατασταθούν άνδρες μοναχοί.

Η Μοναστηριακή Κληρονομιά παράγοντας ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο Νομό Βοιωτίας

Η ύπαρξη τόσων πολλών μοναστηριών στην περιοχή, με την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική και θρησκευτική παράδοση σε συνδυασμό με το ρόλο που αυτά έπαιξαν στην ιστορία της χώρας μας, αποτελούν συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού και κυρίως του προσκυνηματικού και του αγροτικού τουρισμού. Στα πλαίσια της προώθησης αυτών των νέων προτύπων ανάπτυξης της περιοχής προβλέπεται η δημιουργία δράσεων διασύνδεσης των μοναστηριών με την τοπική κοινωνία με στόχο την από κοινού παραγωγή και προώθηση τοπικών προϊόντων και παρασκευασμάτων. Παράλληλα προτείνεται η ανάδειξη των μοναστηριών αφενός σε τόπους προσκυνήματος και αφετέρου σε μνημεία ιστορίας και πολιτισμού.

Ωστόσο επειδή τα μοναστήρια αποτελούν έκφραση της ορθόδοξης παράδοσης μας, κάθε προσπάθεια ανάπτυξης αυτών των εναλλακτικών δράσεων θα πρέπει να σέβεται τον τριπλό χαρακτήρα που εμπεριέχουν, δηλαδή αυτό του μοναστηριού, του προσκυνήματος και του μνημείου, υπερέχοντος του μοναστηριακού χαρακτήρα.

Πολλά από τα μοναστήρια ήδη έχουν ενταγμένες στις δραστηριότητές τους μια σειρά από δράσεις όπως εργαστήρια αγιογραφίας, χρυσοκεντημάτων, ξυλουργικών εργασιών κλπ τα οποία θα μπορούσαν να επεκταθούν και να αυξηθούν δημιουργώντας έτσι την υποδομή για την υλοποίηση των προαναφερθέντων στόχων. Άλλα πάλι έχουν μια παράδοση στην καλλιέργεια των γεωργικών εκτάσεων και οι οποίες θα μπορούσαν να στραφούν στις νέες μορφές καλλιεργειών.

5. ΜΟΥΣΕΙΑ- ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Αρχαιολογικό Μουσείο Θήβας

Η μικρή αρχαιολογική συλλογή Θηβών στις αρχές του 20ού αιώνα εμπλουτίστηκε σε τέτοιο βαθμό από τις ανασκαφές στη Βοιωτία, ώστε έγινε επιτακτική η ανάγκη ανεγέρσεως νέου κτιρίου, το οποίο εγκαινιάστηκε στις 09-12-1962. Λόγω του πλούτου των αρχαιολογικών ευρημάτων στο νομό Βοιωτίας προγραμματίζεται η επέκταση του

μουσείου με την οικονομική υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο προαύλιο του Μουσείου υπάρχει και ο μεσαιωνικός πύργος Σέντ- Ομέρ.

Στις συλλογές του Μουσείου περιλαμβάνονται:

- Προϊστορική συλλογή
- Μυκηναϊκή συλλογή Τανάγρας
- Συλλογή γλυπτών Αυλίδας- Θεσπιών
- Συλλογή αγγείων από το νεκροταφείο Μυκαλησσού (Ριτσώνας)
- Συλλογή αγγείων και χάλκινων από διάφορες θέσεις

Τα σημαντικότερα εκθέματα του Μουσείου είναι:

Ένας μοναδικός θησαυρός από 42 σφραγιδοκύλινδρους με γλυπτές παραστάσεις που προέρχονται από τη Μεσοποταμία. Βρέθηκαν στο λεγόμενο «Νέο Καδμείο» της Θήβας. Εκτίθενται 28 από αυτούς. Μυκηναϊκής περιόδου, 13^{ος} αιώνας π.Χ.

Σύνολο από 16 πήλινες λάρνακες διακοσμημένες με εικονιστικές παραστάσεις από το μυκηναϊκό νεκροταφείο της Τανάγρας, 13^{ος} αιώνας.

Κούροι (αγάλματα νέων ανδρών) σχεδόν φυσικού μεγέθους από το ιερό του Απόλλωνος στο όρος Πτώων. 6^{ος} αιώνας π.Χ.

Σύνολο από τις πέντε επιτύμβιες στήλες από μελανό λίθο με εγχάρακτες παραστάσεις πολεμιστών. Πιθανώς ανήκουν σε πεσόντες στη μάχη του Δηλίου (424 π.Χ.)

Ένα άγαλμα της Αρτέμιδος, ρωμαϊκό αντίγραφο από πρωτότυπο των κλασικών χρόνων από τον ναό της Αυλίδειας Αρτέμιδος.

Σύνολο από επτά πήλινες φυλλόσχημες πινακίδες ενεπίγραφες στη Γραμμική Β' γραφή από την «Οπλοθήκη» στη Θήβα. Μυκηναϊκής περιόδου, 13^{ος} αιώνας π.Χ.

Επιτύμβια στήλη από το Ακράϊφνιο με ανάγλυφη παράσταση νέου, επίγραμμα και την υπογραφή του γλύπτη. 6^{ος} αιώνας π.Χ.

Σύνολο χάλκινων ειδωλίων και άλλων αντικειμένων (κάτοπτρο, στλεγγίδες) από την Πυρά Ηρακλέους στο Όρος Οίτη.

Άγαλμα Εκάτης, ελληνοιστικών χρόνων από τον ναό της Αυλίδειας Αρτέμιδος.

Αρχαιολογικό Μουσείο Χαιρώνειας

Αρχαιολογική συλλογή στη Χαιρώνεια υπήρχε από το 1870. Μετά τον εμπλουτισμό της προέκυψε ανάγκη κατασκευής μουσείου, η οποία καλύφθηκε από την Αρχαιολογική Εταιρεία. Το μουσείο εγκαινιάστηκε το 1907. Λόγω φθορών που έχει υποστεί το κτήριο είναι προς το παρόν κλειστό για επισκευή.

Το μουσείο περιλαμβάνει:

- Νεολιθική συλλογή
- Συλλογή από το νεκροταφείο Αβών Λοκρίδας
- Επιγραφική συλλογή

Σημαντικότερα εκθέματα θεωρούνται:

- Πήλινο ομοίωμα οικίσκου. Από τον οικισμό της νεολιθικής περιόδου στη Μαγούλα Μπαλωμένου.
- Πήλινο ειδώλιο γυναίκας με γραπτή διακόσμηση γεωμετρικών σχεδίων. Από τον οικισμό της νεολιθικής περιόδου στη Μαγούλα Μπαλωμένου Χαιρώνειας.

Αρχαιολογική Συλλογή Διστόμου

Η Αρχαιολογική Συλλογή Διστόμου στεγάζεται στο Παλαιό Δημοτικό σχολείο της πόλης που κτίστηκε το 1903 και παραχωρήθηκε το 1988 στο Υπουργείο Πολιτισμού για να λειτουργήσει ως αρχαιολογικό Μουσείο του Διστόμου και της ευρύτερης περιοχής.

Η συλλογή περιλαμβάνει ευρήματα από την Αρχαία Άμβροσσο (σημερινό Δίστομο), την Αντίκυρα και την Μεδεώνα (σημερινή παραλία Διστόμου), πόλεις της Αρχαίας Φωκίδας.

Οι δύο υπόγειες αίθουσες του κτηρίου χρησιμοποιούνται η πρώτη ως εργαστήριο συντήρησης ψηφιδωτών και η δεύτερη ως αίθουσα περιοδικών εκθέσεων (κυρίως εκτίθεται φωτογραφικό και άλλο εποπτικό υλικό σχετικό με τη σφαγή των κατοίκων του Διστόμου το 1944 από τα γερμανικά στρατεύματα).

Τα σημαντικότερα εκθέματα του μουσείου είναι:

- Κεραμική από το νεκροταφείο της αρχαίας Μεδεώνας. Χρονολογείται από τα μυκηναϊκά έως τα ρωμαϊκά χρόνια (14^{ος} π.Χ. – 2^{ος} αιώνας μ.Χ.
- Κεραμική από την Αντίκυρα (8^{ος} αιώνας- 2^{ος} αιώνας μ.Χ.)
- Πήλινη σίμη με υδρορροή σε σχήμα λεοντοκεφαλής από άγνωστο κτήριο της Αντίκυρας. Χρονολογείται στον 4^ο αιώνα π.Χ.

6. ΤΟΠΙΚΗ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ- ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ

Οι κάτοικοι στο Νομό Βοιωτίας διασκεδάζουν ποικιλοτρόπως, οι πόλεις διαθέτουν μεγάλες και υπερσύγχρονες αίθουσες κινηματογράφων, νυχτερινά κέντρα διασκέδασης, πολυτελή εστιατόρια, ταβέρνες, μπαράκια, καφετέριες, ενώ πλέον ακόμα και στα μικρότερα χωριά η διασκέδαση παίζει βασικό ρόλο και από τα παραδοσιακά καφενεία που ανέκαθεν υπήρχαν, έχουν δημιουργηθεί όλων των ειδών κέντρα διασκέδασης και οι επιχειρηματίες επενδύουν όλο και περισσότερο στην επαρχία επειδή ο κόσμος της επαρχίας ξέρει να διασκεδάζει, αν και τα

τελευταία χρόνια οι καθημερινές έξοδοι των πολιτών μειώνονται σημαντικά εξαιτίας της οικονομικής στενότητας και της ακρίβειας της αγοράς.

7. ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΕΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ ΟΜΑΔΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΜΕ ΞΕΝΑΓΟ- ΟΔΗΓΟ

Ο επισκέπτης της Βοιωτίας έχει να επιλέξει μεταξύ πολλών και διαφορετικών προορισμών. Μπορεί να επισκεφτεί το μουσείο της Θήβας με τη μεγάλη συλλογή αρχαιολογικών ευρημάτων. Το μουσείο της Χαιρώνειας με το περίφημο Λιοντάρι και τον αρχαιολογικό της χώρο. Τον αρχαιολογικό χώρο του Ορχομενού με τον θολωτό τάφο του Μινύα και το αρχαίο θέατρο. Την ακρόπολη του Γκλά στο Κάστρο, το μαντείο του Τροφονίου και το ναό του Δία στη Λιβαδειά, το μουσείο και μαισωλείο του Διστόμου, καθώς και τις υπόλοιπες αρχαιότητες που είναι διάσπαρτες σε κάθε χωριό της Βοιωτίας.

Η μονή του Οσίου Λουκά με τα θαυμάσια διατηρημένα ψηφιδωτά, του Οσίου Σεραφείμ, της Ιερουσαλήμ, η μονή Σαγματά και η Ευαγγελίστρια είναι χτισμένα σε τοπία ειδυλλιακά όπου ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει την αρχιτεκτονική και να ζήσει στιγμές περισυλλογής.

Αξιόλογοι επίσης προορισμοί είναι οι κήποι της Αλιάρτου, η κοιλάδα των Μουσών στον Ελικώνα, το Κορύκειο Άντρο στον Παρνασσό, οι πηγές των Χαρίτων στον Ορχομενό, οι πηγές της Έρκυνας στη Λιβαδειά και τα χωριά του Ελικώνα και του Παρνασσού με τις χωροταξικές τους ιδιαιτερότητες και την πληθώρα των εθίμων τους.

Το χιονοδρομικό κέντρο του Παρνασσού κατά τους χειμερινούς μήνες είναι ο κύριος προορισμός για τους λάτρεις του χιονιού και του σκι. Η γραφική και κοσμοπολίτικη Αράχωβα και το Λιβάδι του Παρνασσού με την άρτια τουριστική υποδομή που διαθέτουν, φιλοξενούν κάθε χρόνο χιλιάδες τουρίστες.

Στον Παρνασσό επίσης όπως και στο φαράγγι της Κρύας στη Λιβαδειά, βρίσκονται αναρριχητικά πεδία με χαρτογραφημένες και ασφαλισμένες διαδρομές. Στον ορεινό όγκο Ελικώνα υπάρχουν πολλές και ενδιαφέρουσες πεζοπορικές διαδρομές και ξέφωτα με διαμορφωμένους χώρους αναψυχής (Αρβανίτσα, Ριγανιάς κ.α.), από τις πλαγιές του Κιθαιρώνα στις Πλαταιές, απογειώνονται κάθε Σαββατοκύριακο οι πιο τολμηροί για μια πτήση με αλεξίπτωτο πλαγιάς.

Τους καλοκαιρινούς μήνες στις παραλίες τόσο του Κορινθιακού (παραλία Σαράντη, Αγ. Ισιδώρου, Λιβαδώστρας κ.α.) όσο και του

Ευβοϊκού μπορεί κανείς να απολαύσει καθαρές θάλασσες και φρέσκα θαλασσινά.

Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Βοιωτίας προτείνει μια τριήμερη ιστορική- αρχαιολογική περιήγηση στη Βοιωτία και τους Δελφούς:

1^η ΗΜΕΡΑ (ξεκίνημα το πρωί από την πόλη της Λιβαδειάς)

Σύνολο χιλιομέτρων 1^{ης} ημέρας = 108

Επίσκεψη στο σημαντικότερο Αρχαιολογικό Μουσείο της Θήβας, όπου εκτίθενται ευρήματα από το Μυκηναϊκό και κλασσικό παρελθόν της «επτάπυλης» Θήβας. Το μουσείο κλείνει στις 15:00

Λιβαδειά- Θήβα = 42χλμ.

Μετά τη Θήβα επισκεπτόμαστε τον Ορχομενό, όπου σε πολύ μικρή απόσταση συνυπάρχουν μνημεία από την μυκηναϊκή εποχή- θολωτός τάφος Μινύα- την ελληνιστική εποχή- θέατρο- «μακεδονικά» τείχη, και η βυζαντινή εκκλησία της Σκριπούς, μοναδικό μνημείο του 9^{ου} αιώνα, προάγγελος της κλασικής «σταυροειδούς εγγεγραμμένης με τρούλο» βυζαντινής εκκλησίας, την οποία θα δούμε την επόμενη στη Μονή Οσίου Λουκά.

Θήβα- Ορχομενός= 52 χλμ.

Επιστροφή στη Λιβαδειά. Διανυκτέρευση.

2^η ΗΜΕΡΑ (Ξεκίνημα το πρωί από την πόλη της Λιβαδειάς)

Σύνολο χιλιομέτρων 2^{ης} ημέρας= 60

Το πρωί επισκεπτόμαστε την εξαιρετικού φυσικού κάλλους περιοχή της «Κρύας», όπου και οι πηγές του ποταμού Έρκυνα, το αρχαίο μαντείο Τροφωνίου, το καταλλανικό Κάστρο καθώς και ιδιαίτερος ενδιαφέροντα αναστηλωμένα βιομηχανικά κτίρια του 19^{ου} αιώνα.

Ακολουθούμε το δρόμο προς Αράχωβα, στρίβουμε προς Δίστομο, όπου και το Μουσείο των εκτελεσθέντων από τους Γερμανούς το 1944. Συνεχίζουμε προς τον Όσιο Λουκά.

Λιβαδειά- Δίστομο= 21 χλμ

Επίσκεψη στο μοναδικό βυζαντινό μοναστήρι του Οσίου Λουκά.

Δίστομο- Όσιος Λουκάς= 9 χλμ
Όσιος Λουκάς – Λιβαδειά = 30 χλμ
Επιστροφή από τον ίδιο δρόμο προς Λιβαδειά. Διανουκτέρευση

3^η ΗΜΕΡΑ (Ξεκίνημα το πρωί από την πόλη της Λιβαδειάς)

Σύνολο χιλιομέτρων 3^{ης} ημέρας= 104

Επισκεπτόμαστε την πανέμορφη πόλη της Αράχωβας η οποία είναι χτισμένη αμφιθεατρικά στις πλαγιές του Παρνασσού και έχει θέα στις παραλίες του Κορινθιακού. Στον Βυζαντινό Ιερό ναό του Αγίου Γεωργίου γίνεται πανηγύρι προς τιμήν του Αγίου Γεωργίου , που διαρκεί τρεις μέρες. Η λατρεία του Αγίου Γεωργίου στην Αράχωβα χάνεται στα βάθη του χρόνου και συνδέεται με τους θρύλους, τις παραδόσεις, τα τραγούδια και την ιστορία της. Λαμπρή εκκλησία του Αγίου με αρχαία μάρμαρα εντυπωσίαζε τους ξένους στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Μαρτυρείται ήδη από το 1676, αλλά είναι άγνωστο πόσα χρόνια πριν υπήρχε εκκλησία στον ίδιο χώρο.

Λιβαδειά- Αράχωβα= 30 χλμ.

Επίσκεψη στο σπήλαιο Κωρύκειο Άντρο

Αράχωβα- Κωρύκειο Άντρο= 10 χλμ.

Δελφοί, είναι ένα από τα ωραιότερα και επιβλητικότερα τοπία της Ελλάδας. Ο «Ομφαλός της Γης», σύμφωνα με την αρχαία παράδοση. Κατοικήθηκε ήδη από την προϊστορική περίοδο, αποκτώντας στη συνέχεια –και ιδιαίτερα στους κλασικούς χρόνους- τεράστια ιστορική σημασία, αφού συνδέθηκε, ως γνωστόν, με τα σπουδαιότερα γεγονότα της ελληνικής ιστορίας. Ο Απόλλωνας, θεός της κάθαρσης και του αληθινού χρησμού, κυριάρχησε στις παλαιότερες λατρείες του τόπου. Δίδαξε στους ανθρώπους το «μέτρο», δηλαδή τη σωφροσύνη και την μετριοπάθεια και αναδείχτηκε ως η πιο ηθική και ειρηνική έκφραση του Ελληνικού πνεύματος. Το περιβόητο Μαντείο, στο οποίο ο μαντικός λόγος του θεού δινόταν από το στόμα της Πυθίας, διευθυνόταν από το λεγόμενο ιερατείο, δηλαδή από ιερείς με βαθιά μυστικαγωγική μόρφωση. Επιπλέον, οι Δελφοί με το γνωστό θεσμό των Αμφικτιονιών έδωσαν το σύνθημα για φιλία, αδελφότητα και ειρηνική συνύπαρξη των λαών, ως θεμελιώδη επιδίωξη της Δελφικής Ιδέας. Μια εξαιρετικά εντυπωσιακή απόδειξη του διεθνούς κύρους του ιερού του θεού του φωτός, ήταν το πλήθος των αφιερωμάτων από ηγεμόνες, πόλεις και πλούσιους ιδιώτες,

τόσο σε ποιότητα όσο και σε καλλιτεχνική αξία, από τα οποία-
δυστυχώς- διασώθηκαν ελάχιστα.

Κωρύκειο Άντρο Αράχωβας- Δελφοί = 22 χλμ.

Επιστροφή στη Λιβαδειά. Διανυκτέρευση.

Δελφοί- Λιβαδειά= 42 χλμ.

ΔΙΑΜΟΝΗ- ΕΣΤΙΑΣΗ

Αριθμός μονάδων/ κατηγορία.

Στο νομό Βοιωτίας συνολικά υπάρχουν 28 μονάδες διαμονής,
αναλυτικότερα:

ΠΕΡΙΟΧΗ> ΑΛΙΑΡΤΟΣ

TSAPARA	Ξενοδοχείο	C	Ιανουάριος – Δεκέμβριος
---------	------------	---	-------------------------

ΠΕΡΙΟΧΗ> ΑΝΤΙΚΥΡΑ

ΑΝΤΙΚΥΡΑ BEACH	Ξενοδοχείο	C	Ιανουάριος – Δεκέμβριος
ΑΚΤΑΕΟΝ	Ξενοδοχείο	D	Ιανουάριος – Δεκέμβριος
ΑΥΡΑ	Ξενοδοχείο	D	Ιανουάριος – Δεκέμβριος
ΙΡΙΔΑΝΟΣ	Ξενοδοχείο	D	Ιανουάριος – Δεκέμβριος

ΠΕΡΙΟΧΗ> ΑΡΑΧΩΒΑ

XENIOS ZEUS	Ενοικιαζόμενα Δωμάτια	A	Ιανουάριος - Δεκέμβριος
SKAMNOS	Πανσιόν	A	Ιανουάριος – Δεκέμβριος
VILLA FILOXENIA	Διαμερίσματα Ξενοδοχείου	C	Ιανουάριος - Δεκέμβριος
XENONAS GENERALI	Παραδοσιακές - Κατοικίες	-	Ιανουάριος – Δεκέμβριος
ANEMOLIA	Ξενοδοχείο	B	Ιανουάριος – Δεκέμβριος
MARIA	Παραδοσιακές Κατοικίες	B	Ιανουάριος - Δεκέμβριος
ΑΡΑΗΟΒΑ INN	Ξενοδοχείο	C	Ιανουάριος – Δεκέμβριος
LYCORIA	Ξενοδοχείο	C	Ιανουάριος – Δεκέμβριος
EGARSIOS	Ενοικιαζόμενα Δωμάτια	-	Ιανουάριος – Δεκέμβριος
ELATOS RESORT	Διαμερίσματα	-	Ιανουάριος – Δεκέμβριος
EN ΟΙΚΟ VILLA	Διαμερίσματα	-	Ιανουάριος – Δεκέμβριος
NOSTOS	Ενοικιαζόμενα	-	Ιανουάριος - Δεκέμβριος

PETRINO	Δωμάτια Ενοικιαζόμενα	-	Ιανουάριος - Δεκέμβριος
XENONAS SFALAKI	Δωμάτια Παραδοσιακές Κατοικίες	-	Ιανουάριος - Δεκέμβριος

ΠΕΡΙΟΧΗ> ΘΗΒΑ

MELETIOU	Ξενοδοχείο	C	Ιανουάριος – Δεκέμβριος
NIOBE	Ξενοδοχείο	C	Ιανουάριος – Δεκέμβριος

ΠΕΡΙΟΧΗ> ΛΙΒΑΔΕΙΑ

LEVADIA	Ξενοδοχείο	B	Ιανουάριος – Δεκέμβριος
ΦΙΛΙΠΠΙΟΣ	Ξενοδοχείο	B	Ιανουάριος – Δεκέμβριος
ERATO	Ξενοδοχείο	C	Ιανουάριος – Δεκέμβριος

ΠΕΡΙΟΧΗ> ΔΙΣΤΟΜΟ

AMERICA	Ξενοδοχείο	D	Ιανουάριος – Δεκέμβριος
KOUTRIARIS	Ξενοδοχείο	D	Ιανουάριος – Δεκέμβριος

ΠΕΡΙΟΧΗ> ZEMENO

TO HANI TΟΥ ZEMENΟΥ	Μοτέλ	B	Ιανουάριος - Δεκέμβριος
---------------------	-------	---	-------------------------

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

A. Αέρια Ρύπανση

Σε γενικές γραμμές, η κατάσταση στην ατμόσφαιρα του νομού Βοιωτίας χαρακτηρίζεται ικανοποιητική. Το κύριο πρόβλημα εντοπίζεται στη βιομηχανική περιοχή Οινοφύτων – Σχηματαρίου, όπου παρατηρείται μακροσκοπικά επί σειρά ετών ένα ακόμη «νέφος». Ποιοτικοί χαρακτηρισμοί που έγιναν προσδίδουν στο νέφος των Οινοφύτων χαρακτηριστικά νέφους διοξειδίου του θείου και αιθάλης, όπως χαρακτηριζόταν παλιότερα και το νέφος των Αθηνών.

Κατά καιρούς, μεμονωμένα περιστατικά έχουν απασχολήσει τη Βοιωτία, και σε αρκετές περιπτώσεις έχουν οδηγήσει και σε κινητοποιήσεις (κλείσιμο δρόμων κλπ.), όπως με την περίπτωση του πυρηνελαιουργείου «Ελαιουργική Βοιωτίας», όπου η κοντινή απόσταση από τον οικισμό Σωληνάρι και η εκπομπή οσμών και υδρατμών με τη μορφή καπνού δημιουργεί δυσφορία στους κατοίκους.

Πολλές καταγγελίες αλλά και μελέτες για την κόκκινη λάσπη έγιναν στο παρελθόν για την εταιρεία «Αλουμίνιο της Ελλάδας», όπως και για εκπομπές φθορίου και ρύπανση της γύρω περιοχής. Ωστόσο, μετά από σημαντικές επενδύσεις στον τομέα αυτό, έχει αντιμετωπισθεί κατά πολύ

το πρόβλημα, με αποτέλεσμα σήμερα οι μελέτες να δείχνουν τιμές εκπομπών μέσα στο χώρο εργασίας μικρότερες από εκείνες που έχει θεσπίσει το Συμβούλιο της Ευρώπης.

B. Υγρά απόβλητα

Κύριοι αποδέκτες των ρυπαντικών φορτίων από όλες τις χρήσεις στο νομό Βοιωτίας είναι το εσωτερικό ποτάμιο σύστημα του (Βοιωτικός Κηφισός, Ασωπός, καθώς και το σύνολο των ρεμάτων και των χειμάρρων), με τελικούς αποδέκτες την Υλίκη, το Ν. Ευβοϊκό και τον Κορινθιακό.

Ανάμεσα στους αποδέκτες αυτούς θα πρέπει να σημειωθεί ότι βρίσκονται και κάποιοι οι οποίοι είναι από τις πιο προστατευμένες περιοχές της χώρας, όπως ο Κηφισός, ο Μέλανας, η Υλίκη και όλο το σύστημα που οδηγεί σε αυτήν, διότι συνδέονται άμεσα με την ύδρευση της πρωτεύουσας. Παρόλα αυτά, οι υψηλές προδιαγραφές που θέτουν οι υπουργικές αποφάσεις παραβιάζονται, με αποτέλεσμα να μην ικανοποιείται ο στόχος της ποιότητας των νερών.

- Οι ρυπάνσεις που προκαλούνται στο προστατευόμενο σύστημα Βοιωτικού Κηφισού – Υλίκης σχετίζονται κυρίως με την αλόγιστη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων στη γεωργική παραγωγή, τη μη ύπαρξη σύγχρονων αποχετευτικών συστημάτων για τα οικιακά λύματα των οικισμών αλλά και την απουσία Μονάδων Βιολογικού Καθαρισμού αστικών λυμάτων.
- Τα λιπάσματα και τα φυτοφάρμακα φτάνουν στα επιφανειακά νερά μέσω των απορροών με τα νερά της βροχής ή μέσω των υπόγειων υδάτων τα οποία έχουν πρώτα μολυνθεί από τα στραγγίσματα των νερών άρδευσης. Δεδομένου ότι ο τομέας της γεωργίας είναι μια πολύ σημαντική δραστηριότητα στο νομό και μάλιστα έχοντας από τα μεγαλύτερα ποσοστά αρδευόμενων εκτάσεων στη χώρα, σε συνδυασμό με το ότι καλλιεργούνται προϊόντα που απαιτούν μεγάλες ποσότητες λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, οδηγείται κανείς στο συμπέρασμα ότι απαιτείται άμεσα ένας σχεδιασμός για την αντιμετώπιση αυτού του είδους της ρύπανσης.
- Οι ρυπάνσεις που καταγράφονται στον Ασωπό ποταμό και στο Ν. Ευβοϊκό σχετίζονται κυρίως με τα υγρά απόβλητα (οργανικά, ανόργανα, βαρέα μέταλλα κ.λ.π.) των βιομηχανιών της βιομηχανικής περιοχής Οινοφύτων – Σχηματαρίου.
Μελέτες που έχουν γίνει στην ευρύτερη περιοχή της λεκάνης απορροής του Ασωπού δείχνουν συνεχή αύξηση φωσφορικών και νιτρικών αλάτων. Σε αυτό συμβάλλουν ιδιαίτερα οι παράνομες εκβολές βιομηχανικών αποβλήτων, χαρακτηριστική περίπτωση

αποτελεί η κατόπιν ελέγχου ανακάλυψη ότι τα απόβλητα μιας βιομηχανίας διοχετεύονταν μέσα σε γεώτρηση. Ως εκ τούτου, αντιλαμβάνεται κανείς τις τεράστιες βλάβες που δημιουργούν τέτοιου είδους συμπεριφορές στον υδροφόρο ορίζοντα της περιοχής και, στη συνέχεια, στην ίδια τη ζωή του ανθρώπου, γεγονός που επιβάλλει άμεσα συνεχείς ελέγχους για την ορθή εφαρμογή – τήρηση των περιβαλλοντικών όρων, βάσει των οποίων και έλαβαν την άδεια λειτουργίας σαν βιομηχανίες στην περιοχή. Οι μεγάλες επιπτώσεις όμως εντοπίζονται στη θαλάσσια περιοχή εκβολής του Ασωπού, όπου υπάρχει τεράστια επιβάρυνση αντίστοιχη μιας πόλης πληθυσμού 100.000 κατοίκων πέραν των επιβαρύνσεων από τις ποσότητες μη οργανικών φορτίων από όξινα απόβλητα που περιέχουν βαρέα μέταλλα. Η κατάσταση, πάντως, θεωρείται ακόμη ελέγξιμη, αρκεί να σχεδιαστεί πρόγραμμα αντιρρύπανσης της περιοχής του Ασωπού και του Ευβοϊκού Κόλπου.

- Η γεωμορφολογία του εδάφους και το ότι οι εθνικοί οδικοί άξονες περνούν σε μακρινή απόσταση από τον Κορινθιακό Κόλπο συντέλεσαν στην εγκατάσταση των βιομηχανικών μονάδων (τουλάχιστον για τη Βοιωτία) στο εσωτερικό του νομού. Η μόνη βιομηχανία που εγκαταστάθηκε στη πλευρά του Κορινθιακού Κόλπου είναι το «Αλουμίνιο της Ελλάδος», για λόγους εύκολης πρόσβασης στην πρώτη ύλη, το βωξίτη. Η ρύπανση που δημιουργείται στον Κορινθιακό Κόλπο είναι κυρίως από την ερυθρά ιλύν (κόκκινη λάσπη), η οποία εναποτίθεται στη θάλασσα με έναν υποθαλάσσιο αγωγό μήκους 2.200 μ. Η απόθεση αυτή, μάλιστα, έχει σχηματίσει ένα συνεχές στρώμα που καλύπτει μια έκταση περίπου 50 τετραγωνικά km . Παρόλα αυτά, υπάρχουν ακόμη καθαρές θάλασσες στην περιοχή, οι οποίες μάλιστα, έχουν βραβευθεί με «Γαλάζιες Σημαίες» (Άγιος Ισίδωρος Αντίκυρας).

Γ. Στερεά απόβλητα

Η διαχείριση των απορριμμάτων αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα και οξύτερα περιβαλλοντικά προβλήματα που απασχολούν τόσο τη χώρα μας, όσο και τη διεθνή κοινότητα.

Ο υπερκαταναλωτισμός που έχει ταυτιστεί στις μέρες μας με την έννοια της ανάπτυξης και η κατάργηση των συσκευασιών πολλαπλών χρήσεων έχει οδηγήσει στη σημαντική αύξηση του όγκου των απορριμμάτων.

Η κατάσταση που επικρατεί στη Βοιωτία στον τομέα της διαχείρισης των απορριμμάτων είναι ανάλογη με αυτή που επικρατεί σε ολόκληρη την Ελλάδα.

Η συντριπτική πλειοψηφία των Δήμων και Κοινοτήτων διαθέτουν τα οικιακά απορρίμματα σε ανεξέλεγκτους χώρους, οι οποίοι όχι μόνο δεν ικανοποιούν καμιά από τις σύγχρονες προδιαγραφές για την προστασία του περιβάλλοντος, αλλά, πολλές φορές, εγκυμονούν κινδύνους για τη δημόσια υγεία, λόγω της γειτνίασης με πηγές ύδρευσης.

Από τυπική άποψη, κάθε απόρριψη κάθε είδους στερεών αποβλήτων χωρίς επιστημονικό σχεδιασμό και εποπτεία, θεωρείται ανεξέλεγκτη και οι μορφές που συναντάμε συνήθως είναι οι ακόλουθες:

- α. Διάθεση απορριμμάτων από μεμονωμένους ΟΤΑ με απλή απόρριψη σε συγκεκριμένους χώρους.
- β. Απόρριψη από ιδιώτες απορριμμάτων σε ανεξέλεγκτους χώρους, συχνά σε εμφανή σημεία (δίπλα στο δρόμο, σε γεφύρια, σε ρέματα κ.λ.π.).
- γ. Εγκατάλειψη απορριμμάτων από εκδρομείς σε εξοχικούς χώρους, παραλίες κ.λ.π.

Άμεσα, λοιπόν, πρέπει να ολοκληρωθεί και να ψηφιστεί από το Νομαρχιακό Συμβούλιο, με τη σύμφωνη γνώμη της ΤΕΔΚ Βοιωτίας και να διεκδικηθεί η χρηματοδότηση των έργων που θα προβλέπει, από το Ταμείο Συνοχής.

Φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον

Τα προβλήματα της ρύπανσης από τον αγροτικό- γεωργικό τομέα εστιάζονται κυρίως στη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων. Οι εντατικές καλλιέργειες στον αγροτικό τομέα με τη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων είναι μια βασική αιτία για τη ρύπανση των υδάτινων αποδεκτών. Με την έκπλυση των φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων, επιβαρύνονται οι υπόγειοι υδροφορείς και τα επιφανειακά νερά (χείμαρροι, θάλασσες, λίμνες). Γενικά υπολογίζεται ότι το 20% της ποσότητας του αζώτου και το 5% του φωσφόρου που υπάρχει στα λιπάσματα που χρησιμοποιούνται από τη γεωργία καταλήγει στους υδάτινους αποδεκτές με αποτελέσματα να παρατηρούνται φαινόμενα ευτροφισμού.

Στην περιφέρεια είναι συγκεντρωμένος μεγάλος αριθμός βιομηχανικών και μεταποιητικών μονάδων. Σήμερα, οι περισσότερες έχουν εκπονήσει μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων και έχουν άδειες διάθεσης αποβλήτων. Ωστόσο, πολλές από αυτές τις μονάδες δεν τηρούν τους περιβαλλοντικούς όρους με συνέπεια οι παρακείμενοι φυσικοί αποδέκτες να ρυπαίνονται και να υποβαθμίζονται συνεχώς.

Η εξόρυξη και η εκμετάλλευση διαφόρων κοιτασμάτων τις περισσότερες φορές γίνεται με μεθόδους επιφανειακής εκμετάλλευσης και συνοδεύεται από αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, όπως αλλαγή της μορφολογίας της περιοχής, οπτική και αισθητική ενόχληση λόγω καταστροφής της χλωρίδας, υποβαθμισμένα και πολύ φτωχά επιφανειακά εδάφη.

Η επαναφορά της μορφολογίας στην αρχική της θέση τις περισσότερες φορές είναι πρακτικά αδύνατη. Ακόμη, σημαντικά προβλήματα προκαλούνται από τη μη οργανωμένη αστική εξάπλωση και τις αυθαίρετες οικοδομικές κατασκευές για πρώτη και δεύτερη κατοικία, οι οποίες κυριαρχούν ιδιαίτερα στη Βοιωτία. Τέλος, το πρόβλημα της περιβαλλοντικής υποβάθμισης της Περιφέρειας που προκαλείται από τη διεκδίκηση και απορρόφηση από το λεκανοπέδιο της Αττικής ολόενα και περισσότερων πολύτιμων υδάτινων πόρων (λίμνη Υλίκης, πηγές Μόρνου) δεν έχει αντιμετωπιστεί μέχρι σήμερα.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι το περιβάλλον στην περιφέρεια είναι ιδιαίτερα υποβαθμισμένο και ιδίως στις περιοχές με έντονη παραγωγική δραστηριότητα. Οι σημαντικές ελλείψεις της περιφέρειας σε βασικές υποδομές όπως υδρεύσεις, αποχετεύσεις, βιολογικοί καθαρισμοί, διάθεση – διαχείριση απορριμμάτων, παρά τις παρεμβάσεις που έγιναν από προηγούμενα προγράμματα και εθνικές χρηματοδοτήσεις καθιστούν αναγκαία την εντατικοποίηση της προσπάθειας και κατά τη νέα προγραμματική περίοδο.

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1. ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ – ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ – ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

A. Εμπειρία του τόπου στον τουρισμό.

Στο νομό Βοιωτίας ο τουρισμός είναι ακόμα σε πολύ πρώιμο στάδιο, σε σχέση με τους υπόλοιπους νομούς της περιοχής είναι ο νομός με τη μικρότερη τουριστική ανάπτυξη κατά συνέπεια και κίνηση. Τα τελευταία χρόνια γίνονται προσπάθειες από τη Νομαρχία και τις τοπικές αυτοδιοικήσεις για τη δημιουργία προγραμμάτων και εγκαταστάσεων τουριστικής ανάπτυξης.

B. Συναντήσεις των τουριστικών φορέων της περιοχής

Τα τελευταία χρόνια οι συναντήσεις των τουριστικών φορέων της περιοχής είναι αρκετά συχνές εξαιτίας των προσπαθειών ανάπτυξης του νομού.

Γ. Ενημέρωση του ντόπιου πληθυσμού για τις αποφάσεις γύρω από τον τουρισμό

Ο πληθυσμός της περιοχής δεν ενημερώνεται για τις αποφάσεις γύρω από τον τουρισμό. Η ενημέρωση είναι ελλιπής. Οι αποφάσεις που παίρνονται συνήθως δημοσιοποιούνται μέσω του διαδικτύου και το κοινό μπορεί να ενημερώνεται μόνο με έρευνα σε περίπτωση που ενδιαφέρεται.

Δ. Συμμετοχή ενεργού πληθυσμού στις αποφάσεις

Λόγω της μειωμένης ενημέρωσης του πληθυσμού δεν υπάρχει η δυνατότητα συμμετοχής στις αποφάσεις. Συνήθως οι αποφάσεις λαμβάνονται από τους τοπικούς άρχοντες και τις τοπικές αυτοδιοικήσεις σε συνεργασία πάντα με τη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση.

Ε. Προδιάθεση των ντόπιων προς τους επισκέπτες

Οι άνθρωποι του νομού Βοιωτίας φημίζονται για τη φιλοξενία τους και την καλή τους διάθεση προς τους επισκέπτες. Έτσι υπάρχουν πολλές προοπτικές εξέλιξης του αγροτουρισμού.

ΣΤ. Εκτίμηση του ενδιαφέροντος του πληθυσμού στην ενασχόλησή του στον τουριστικό τομέα.

Σε όσες τουριστικές επιχειρήσεις υπάρχουν στην περιοχή έχει εκφραστεί μεγάλη επιθυμία από τον κόσμο για εργασία του σε αυτές. Αν και ο ντόπιος πληθυσμός δεν έχει ως κύρια απασχόληση τον τουρισμό, υπάρχει πολύ καλή διάθεση για ανάπτυξη και η δημιουργία τουριστικών εγκαταστάσεων θα βοηθήσει σημαντικά στη μείωση της ανεργίας.

2. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ

1. Μέγεθος τουριστικού τομέα

Α. Αριθμός αφίξεων/ έτος, Αριθμός διανυκτερεύσεων/ έτος, Μέση διάρκεια παραμονής σε ημέρες

Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων παρουσιάζει μια αυξητική τάση τα τελευταία χρόνια, ενώ η τουριστική ζήτηση είναι κυρίως από το

εσωτερικό και λιγότερο από το εξωτερικό. Η μέση διάρκεια παραμονής των αλλοδαπών τουριστών είναι 5,4 ημέρες ενώ οι Γερμανοί αποτελούν την πιο σημαντική ομάδα ξένων τουριστών για το 22% των ξενοδοχείων, ακολουθούν οι Ιταλοί με 13% και οι Γάλλοι 9%. Οι Έλληνες τουρίστες σημειώνουν μέση διάρκεια παραμονής 11,3 ημέρες ενώ οι τουρίστες από την Αθήνα είναι σαφώς οι σημαντικότεροι (71%) για τη Βοιωτία.

Οι δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης του κλάδου είναι πολύ μεγάλες. Ο συνδυασμός και η αξιοποίηση τουριστικών πόρων μπορεί να δημιουργήσει ένα ισχυρό πλέγμα για την οικονομική ανάπτυξη. Ανασταλτικός παράγοντας για την ανάδειξη του τουρισμού σε βασικό κλάδο ανάπτυξης είναι η έλλειψη βασικών έργων υποδομής (οδικοί άξονες, δίκτυα άρδευσης και αποχέτευσης), η μικρή διάρκεια της τουριστικής περιόδου, η έλλειψη εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού και η απουσία ολοκληρωμένων σχεδίων αξιοποίησης των δυνατοτήτων της Περιφέρειας για προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού (ιαματικός, αγροτουρισμός, συνεδριακός).

B. Είδη τουρισμού που φαίνονται να αναπτύσσονται στην περιοχή

Στο Νομό Βοιωτίας φαίνεται να αναπτύσσονται εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Ο εναλλακτικός τουρισμός προσδιορίζεται από εκείνες τις μορφές τουρισμού, οι οποίες συνδέονται με τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές κοινοτικές αξίες που επιτρέπουν τόσο στους «οικοδεσπότες» όσο και στους «φιλοξενούμενους» να υφίστανται στις θετικές αλληλεπιδράσεις και να μοιράζονται εμπειρίες. Ο εναλλακτικός τουρισμός είναι έννοια που χρησιμοποιήθηκε ευρύτατα τα τελευταία χρόνια, καθότι εισάγει καινούργια προσέγγιση και φιλοσοφία σε ένα παλιό πρόβλημα, προϋποθέτοντας εκδήλωση ενεργού ενδιαφέροντος εκ μέρους τόσο των «φιλοξενούμενων» όσο και των «οικοδεσποτών»

Ωστόσο δεν υπάρχει ένας ορισμός του εναλλακτικού τουρισμού αποδεκτός σε διεθνές επίπεδο από όλους εκείνους που με τον έναν ή με τον άλλο τρόπο εμπλέκονται στην υπόθεση της «βιομηχανίας» του τουρισμού. Ορισμένοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι οποιαδήποτε άλλη μορφή εκτός από το μαζικό τουρισμό αποτελεί τον εναλλακτικό τουρισμό, ο οποίος υπόσχεται στους τουρίστες κάτι διαφορετικό από το μαζικό τουρισμό ενώ άλλοι προσπαθούν να τον ταξινομήσουν, διαφοροποιώντας κυρίως τα άτομα ή τις καταστάσεις στα οποία αναφέρεται.

Κύρια μορφή εναλλακτικού τουρισμού που αναπτύσσεται στην περιοχή είναι ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ. Ο αγροτουρισμός ως τουριστική δραστηριότητα εμφανίζεται στις αγροτικές περιοχές με τη μορφή τουριστικών καταλυμάτων (ενοικιαζόμενα δωμάτια ή παραδοσιακοί

οικισμοί), τα οποία είναι κατάλληλα εναρμονισμένα με τα οικεία χαρακτηριστικά περιβάλλοντος τους με σκοπό την εξυπηρέτηση της ανάγκης αυτής του τουρισμού. Τα άτομα τα οποία χρησιμοποιούν αυτή τη μορφή τουρισμού είναι μορφωμένα, συνήθως ηλικιωμένοι ή ερευνητές που η οικονομική τους δυνατότητα είναι μεγάλη για το λόγο ότι βρίσκονται σε ένα στάδιο της ζωής στο οποίο δεν επιβαρύνονται από τις οικογενειακές δαπάνες. Η διάρκεια των διακοπών ποικίλει ανάλογα με την επιθυμία των επισκεπτών και μπορεί να μεταβληθεί π.χ. μπορεί να είναι από ένα Σαββατοκύριακο μέχρι 10 -30 μέρες. Ο αγροτουρισμός είναι αντιεποχικός και παρακολουθεί όλες τις φάσεις της γεωργίας με τις συνεπαγόμενες εκδηλώσεις της αγροτικής ζωής. Η προέλευση των ατόμων είναι κυρίως από το εσωτερικό της Χώρας αλλά υπάρχουν και οι «εξωτερικοί» τουρίστες (από άλλη χώρα). Οι τόποι όπου βρίσκονται τα αγροτουριστικά καταλύματα είναι κοντά στα μεγάλα αστικά κέντρα ενώ οι παρεμβάσεις σε αυτές γίνονται είτε με ιδιωτικά τους αυτοκίνητα είτε με τις Δημόσιες συγκοινωνίες.

Ο αγρότης- οικοδεσπότης παρέχει στο φιλοξενούμενο- τουρίστα στέγη στην παραδοσιακή της μορφή έτσι ώστε να τον κάνει να αισθανθεί ως κάτοικο της υπαίθρου. Η διαδεδομένη αυτή μορφή τουρισμού δίνει τη δυνατότητα στον επισκέπτη να συμμετέχει και αυτός όπως τον ντόπιο αγρότη, στην παραγωγική διαδικασία των αγροτικών προϊόντων π.χ. της ντομάτας, πατάτας, οπωροκηπευτικών προϊόντων, την ανταλλαγή τεχνογνωσίας μέσα από εκπαιδευτικά σεμινάρια για τον τρόπο καλλιέργειας και συγκομιδής και τέλος από τη δοκιμή φρούτων ή χυμών, δηλαδή απόλαυση προϊόντων κατευθείαν από τη φύση. Ο αγροτουρισμός μπορεί να συνδυάσει και άλλες μορφές τουρισμού όπως του φυσιολατρικού, ορειβατικού, κληρονομικού κλπ.

Ο νομός Βοιωτίας προσφέρεται για πολύ σημαντική ανάπτυξη του αγροτουρισμού και για το λόγο αυτό γίνονται πολλές προσπάθειες καθώς και έχουν εκπονηθεί πολλά προγράμματα ανάπτυξης των ορεινών περιοχών, κυρίως του Ελικώνα.

Μία άλλη μορφή εναλλακτικού τουρισμού που αναπτύσσεται στην περιοχή είναι ο ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ. Ο πολιτιστικός τουρισμός είναι η ήπια τουριστική δραστηριότητα που έχει ως στόχο την ανάδειξη και αξιοποίηση και προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και των ιστορικών και αρχαιολογικών μνημείων για την ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή. Συνεπώς δίνεται η δυνατότητα στον επισκέπτη να έρθει σε επαφή και γνωριμία με τον πολιτιστικό πλούτο του τουριστικού προορισμού και την συμμετοχή και παρακολούθηση των πολιτιστικών εκδηλώσεων που απορρέουν από αυτόν.

Αυτό εκδηλώνεται συνήθως με επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους, ιστορικά μνημεία, παραδοσιακούς οικισμούς, κτίρια με ιδιαίτερη

αρχιτεκτονική, παρακολουθήσεις συναυλιών, θεάτρων, όπερας, παραδοσιακών χώρων και τραγουδιών, θεατρικών παραστάσεων και τέλος με τη συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις όπως π.χ. πανηγύρια, κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες κλπ.

Τα κύρια γνωρίσματά του είναι :

- Διακρίνεται για το μορφωτικό του χαρακτήρα λόγω των πολύτιμων γνώσεων που δίνει για τον πολιτισμό και την ιστορία του προορισμού.
- Προστασία- ανάδειξη- διάδοση- της πολιτιστικής κληρονομιάς και πλούτου του εκάστοτε τουριστικού προορισμού.
- Αναπτύσσεται φιλικά ως προς το περιβάλλον σύμφωνα με την αρχή της αειφορικής τουριστικής ανάπτυξης.
- Για την ανάπτυξή του απαιτείται η ευαισθητοποίηση και η εκπαίδευση των δρώντων του τουρισμού (ντόπιου πληθυσμού και τουριστικών τομέων) και για την προστασία και διαχείριση του Πολιτιστικού πλούτου και την διάθεση των πολιτιστικών προϊόντων

Η πελατεία του πολιτιστικού τουρισμού διαφοροποιούνται σε:

- α) Σε αυτούς που ανεξάρτητα από τον τουρισμό που κάνουν αναπτύσσουν παράλληλες δευτερεύουσες πολιτιστικές δραστηριότητες.
- β) Σε αυτούς που κύρια δραστηριότητα τους είναι οι πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Τα χαρακτηριστικά της πελατείας αυτής είναι:

- Μέσης και μεγάλης ηλικίας
- Υψηλό οικονομικό επίπεδο
- Υψηλό μορφωτικό επίπεδο
- Ενδιαφέρον για τον πολιτισμό, τα ήθη και έθιμα άλλων λαών, τα γράμματα, τις τέχνες, τις λαϊκές παραδόσεις που προϋπάρχουν και δεν δημιουργείται από τις εμπειρίες τους.

Η μορφή αυτή τουρισμού έχει πολλές προοπτικές ανάπτυξης στην περιοχή λόγω της πλούσιας ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς που διαθέτει ο νομός Βοιωτίας όπως και των διαφόρων εκδηλώσεων που πραγματοποιούνται κυρίως κατά την καλοκαιρινή περίοδο.

Μία άλλη μορφή τουρισμού που είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένη στο νομό Βοιωτίας είναι ο ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ – ΟΡΕΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ. Ο χειμερινός – ορεινός τουρισμός είναι η τουριστική δραστηριότητα που συνδέεται με τα χιονοδρομικά κέντρα και γενικότερα με το σύνολο των τουριστικών ενεργειών που διεξάγονται κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Άλλες μορφές που συνδέονται με το χειμερινό τουρισμό είναι ο ορειβατικός τουρισμός και οι διακοπές στα ορεινά θέρετρα (ορεινός τουρισμός), που αποτελούν το σύνολο των δραστηριοτήτων που

εκδηλώνονται στις ορεινές περιοχές και διεξάγονται σε όλη τη διάρκεια του έτους. Τα αθλήματα αυτά είναι η χιονοδρομία, παγοδρομία, η ελκηθροδρομία και η αναρρίχηση.

Οι τουρίστες αυτής της κατηγορίας τουρισμού προέρχονται από τάξεις με μεγάλη οικονομική επιφάνεια, δεδομένου ότι τα χειμερινά σπορ απαιτούν σημαντικά έξοδα για τη διεξαγωγή τους. Πρόκειται για άτομα νεαρής ή μέσης ηλικίας κυρίως εύποροι που ξοδεύουν τρεις φορές περισσότερο από το μέσο τουρίστα του μαζικού τουρισμού. Συνήθως αφιερώνουν τα Σαββατοκύριακά τους αλλά και μέρος από τις κύριες ή τις δευτερεύουσες διακοπές για να κάνουν χιονοδρομίες.

Η ιδανικότερη περιοχή που προσφέρεται για ορεινό τουρισμό είναι ο Παρνασσός, το ψηλότερο βουνό της περιοχής, το οποίο καθ' όλη τη διάρκεια του χειμώνα έχει χιόνι και λειτουργούν μεγάλο χιονοδρομικό κέντρο με άρτια αξιοποιημένες χιονοδρομικές πίστες όπου διεξάγονται αγώνες αλλά και ο κάθε επισκέπτης μπορεί να απολαύσει τα διάφορα αθλήματα όπως επίσης μπορεί και να εκπαιδευτεί σε οποιοδήποτε άθλημα θέλει αφού το χιονοδρομικό κέντρο διαθέτει σχολές εκπαίδευσης με ειδικούς καθηγητές και εκπαιδευτές.

Το χιονοδρομικό κέντρο δεν διαθέτει καταλύματα για τους επισκέπτες επειδή στον Παρνασσό βρίσκονται πολλά γραφικά χωριά όπου ο επισκέπτης μπορεί να διαμένει και ταυτόχρονα να συμβάλλει και στην τουριστική ανάπτυξή τους.

Άλλη μορφή τουρισμού που υπάρχει και αναπτύσσεται στο νομό Βοιωτίας είναι ο ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ. Άτομα που συνδέονται με κοινά ενδιαφέροντα και κοινούς στόχους, συνεδριάζουν, συσκέπτονται και συναποφασίζουν. Επειδή τα άτομα αυτά δεν είναι δυνατόν να προέρχονται από τον ίδιο γεωγραφικό χώρο, καθορίζουν με κάποια κριτήρια έναν κοινό τόπο για τη συνάντησή τους. Η μετακίνηση αυτή είναι τουριστική μετακίνηση, που σε συνάρτηση με τον ταξιδιωτικό σκοπό αποτελεί αυτό που λέμε «Συνεδριακό τουρισμό». Τα συνέδρια είναι η μεγαλύτερη πηγή ομαδοποιημένου τουρισμού. Το πεδίο των συνεδριακών εκδηλώσεων είναι μια οργανωμένη βιομηχανία από μόνη της, πραγματικά μεγάλου μεγέθους, με τζίρο εκατομμύρια ευρώ ετησίως.

Ο Συνεδριακός τουρισμός θεωρείται μία εναλλακτική μορφή τουρισμού γιατί την προτιμούν και οι σύνεδροι που προτιμούν τα ήπια εναλλακτικά προϊόντα (πολιτιστικά, ιστορικά, περιβαλλοντικά), και οι επιχειρηματίες που φιλοξενούν τα συνέδρια, αλλά και οι δημόσιοι τουριστικοί φορείς που δημιουργούν κίνητρα εναντίον της τουριστικής εποχικότητας (φθηνά εισιτήρια στους πολιτιστικούς χώρους, φθηνές τιμές διαμονής) ή συνδυασμό δραστηριοτήτων στα πλαίσια του συνεδρίου. Η περίοδος του Συνεδριακού τουρισμού είναι την άνοιξη και το φθινόπωρο γίνονται το 74% των συνεδρίων, ενώ το καλοκαίρι το 21%

και το χειμώνα το 5%. Οι μήνες προτίμησης είναι ο Απρίλιος – Μάιος, Ιούνιος και Σεπτέμβριος- Οκτώβριος.

Στην περιοχή σημαντικότερη περιοχή που λαμβάνουν χώρα συνέδρια είναι η Λιβαδειά, η οποία διαθέτει στις πηγές της Κρύας πλήρως εξοπλισμένο Συνεδριακό κέντρο, το οποίο προσελκύει και τον μεγαλύτερο αριθμό συνέδρων στο νομό. Επίσης συνέδρια γίνονται στις αίθουσες συνεδρίων Νομαρχίας και Δημαρχίας καθώς και σε αρκετά ξενοδοχεία της περιοχής.

Άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού που υπάρχουν αλλά δυστυχώς δε μπορούν να αναπτυχθούν στην περιοχή είναι ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ του οποίου ο αντικειμενικός σκοπός είναι η μάθηση δηλαδή η γνωριμία με την ιστορία (Ιστορικά και Λαογραφικά στοιχεία), το φυσικό περιβάλλον (πανίδα και χλωρίδα), την εντατική κλπ, εκπαιδευτικά ταξίδια, η συμμετοχή μαθητών- φοιτητών σε σεμινάρια επαγγελματικής κατάρτισης, επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία και σε περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλους. Εξαιτίας του μορφωτικού του χαρακτήρα, η τουριστική του πελατεία αποτελείται κυρίως από νέους (μαθητές- σπουδαστές- φοιτητές), οι οποίοι ταξιδεύουν και κάνουν τουρισμό με τη μαθησιακή τους ιδιότητα. Επίσης ο τουρισμός αυτός λειτουργεί συμπληρωματικά και με άλλες μορφές τουρισμού π.χ. αγροτουρισμό, πολιτιστικό, περιπατητικός, φυσιολατρικός κλπ.

Στο νομό Βοιωτίας η μορφή αυτή τουρισμού είναι πολύ δύσκολο να αναπτυχθεί επειδή η υποδομή που χρησιμοποιεί είναι αυτή του γενικού τουρισμού και ανάλογα με τους στόχους του απαιτείται εξειδικευμένη υποδομή π.χ. λαογραφικά και φυσικής ιστορίας αρχιτεκτονικής και προστατευόμενοι βιότοποι..

Πολύ δύσκολο στην περιοχή να αναπτυχθεί είναι ο ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΣ – ΠΕΡΙΠΑΤΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ. Η μορφή αυτή του τουρισμού προσανατολίζεται στην επαφή – γνωριμία και την ανάδειξη των φυσικών πόρων μιας περιοχής μέσα από την ανάπτυξη μιας σειράς δραστηριοτήτων όπως π.χ. επισκέψεις ή περιπάτους σε βιότοπους, ηφαίστεια, σπήλαια, μνημεία της φύσης, θερμοπηγές κλπ. Με το φυσιολατρικό τουρισμό ο επισκέπτης τουρίστας έχει τη δυνατότητα να έρθει σε επαφή με την πανίδα και χλωρίδα και τη γεωμορφολογία της περιοχής και να αποκτήσει την αντίστοιχη γνώση γι αυτά.

Επίσης αρκετά δύσκολος στην περιοχή είναι ο τουρισμός της ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ εξαιτίας της δύσκολης φύσης του και την έλλειψη της απαραίτητης εξειδικευμένης υποδομής και μπορεί να λειτουργήσει μόνο συμπληρωματικά και παράλληλα με άλλες ήπιες μορφές τουρισμού.

Μία από τις σημαντικότερες μορφές τουρισμού που δυστυχώς δεν αναπτύσσεται στο νομό είναι ο ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, ο οποίος αποτελεί μια από τις σημαντικότερες μορφές ήπιου τουρισμού κυρίως σε περιοχές που το συγκριτικό τους πλεονέκτημα είναι η θάλασσα. Περιλαμβάνει δραστηριότητες όπως π.χ. θαλάσσιες περιηγήσεις και το ναυτικό αθλητισμό. Ο θαλάσσιος τουρισμός γίνεται είτε με κρουαζιέρες, δηλαδή ένα ταξίδι αναψυχής με καθορισμένο πρόγραμμα που πραγματοποιούνται με τα γνωστά «πλωτά ξενοδοχεία» τα κρουαζιερόπλοια, με Yachting, τα οποία είναι επανδρωμένα σκάφη για οργανωμένες εκδρομές με συγκεκριμένο ή γενικότερο πρόγραμμα όπου το σκάφος το οδηγεί εξειδικευμένος καπετάνιος είτε ενοικιάζεται το σκάφος από μια συγκεκριμένη ομάδα ατόμων οι οποίοι έχουν το σχετικό δίπλωμα και κάνουν μια οργανωμένη εκδρομή και τέλος, ο θαλάσσιος τουρισμός με τα πλοία της γραμμής. Τόσο η κρουαζιέρα όσο και το Yachting αποτελούν μορφή επιλεκτικού τουρισμού και οι «χρήστες» του είναι άτομα μεγάλης οικονομικής άνεσης.

Η Ελλάδα παρόλο που είναι προικισμένη από τη φύση με περισσότερα από 15.000 km² ακτές, ο νομός Βοιωτίας δε διαθέτει το εύρος των θαλασσών το οποίο χρειάζεται για την ανάπτυξη του ο θαλάσσιος τουρισμός.

Ο ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ είναι η τουριστική δραστηριότητα η οποία εκδηλώνεται με τη διεξαγωγή των αθλητικών εκδηλώσεων (Παγκόσμιο πρωτάθλημα ποδοσφαίρου, στίβου, πανελλήνια και πανευρωπαϊκά πρωταθλήματα, Ολυμπιακοί αγώνες κλπ.). Εξαιτίας της παρακολούθησης των εκδηλώσεων που έχουν παγκόσμια εμβέλεια, αφού προσελκύουν μεγάλο αριθμό αθλητών και επισκεπτών από όλο τον κόσμο. Δυστυχώς ο Νομός Βοιωτίας δεν έχει την κατάλληλη υποδομή για τη φιλοξενία τέτοιου είδους αγώνες και περιορίζεται απλώς στους τοπικούς, κυρίως στη Λιβαδειά. Ηθική υποχρέωση λοιπόν αποτελεί και απέναντι στη ιστορία των προγόνων μας και στις μελλοντικές γενιές η ανάληψη πρωτοβουλιών και δραστηριοτήτων τόσο από τους δημόσιους όσο και από τους ιδιωτικούς φορείς έτσι ώστε να εκμεταλλευθούν και να αναπτυχθούν κατάλληλα όλα τα συγκριτικά πλεονεκτήματα με στόχο την ανάδειξη της φυσικής άθλησης και αγωγής.

2. Οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού στην περιοχή

Ο τουρισμός είναι τομέας έντασης εργασίας και δημιουργεί θέσεις εργασίας. Λόγω του εποχικού χαρακτήρα επηρεάζει το χαρακτήρα της απασχόλησης η οποία είναι εποχική ανειδίκευτη, εποχική και περιστασιακή ή με τη μορφή αυτοαπασχόλησης (τουριστικές επιχειρήσεις, καταστήματα κλπ.) Πολλές φορές η απασχόληση αυτή

συνδυάζεται και με άλλες απασχολήσεις με αποτέλεσμα να αφορά το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού.

Η ανάπτυξη του τουρισμού αυξάνει τα εισοδήματα, την απασχόληση, τις επενδύσεις και διευρύνει τη βάση της παραγωγικής οικονομίας με αποτέλεσμα να σταματήσει η μετανάστευση και να βελτιωθεί το επίπεδο και η ποιότητα ζωής. Ειδικότερα σε περιοχές με πλούσιους τουριστικούς πόρους, η ανάπτυξη είναι εξαιρετικά δυναμική σε ετήσιους ρυθμούς.

Με τον τουρισμό υπάρχουν και θετικές επιδράσεις σε πολλούς κλάδους όπως βιομηχανία, βιοτεχνία, κατασκευές, υπηρεσίες μεταφορές, εμπόριο.

Οι επενδύσεις στον Τουριστικό τομέα δημιουργούν νέες επιχειρήσεις με αποτέλεσμα να αυξάνονται τα φορολογικά έσοδα της περιοχής. Ένας άλλος παράγοντας είναι ο μεγάλος αριθμός των απασχολούμενων στον τομέα, η πλειοψηφία των οποίων έχει υψηλά εισοδήματα και αντίστοιχη καταναλωτική δαπάνη.

Ο τουρισμός αυξάνει το κόστος ζωής σε τοπικό επίπεδο όπου η ανάπτυξη του είναι μαζική και οργανωμένη. Εξαιτίας της ταχύτατης οικοπεδοποίησης υπάρχει υπερβολική αύξηση στις τιμές της γης, γεγονός που συσχετίζεται και με τη γενικότερη τάση για χωρική επέκταση των δραστηριοτήτων ιδιαίτερα σε περιοχές με μαζικό οργανωμένο τουρισμό.

3. Περιβαλλοντικές επιπτώσεις

Η τουριστική ανάπτυξη είτε με την επέκταση της στο χώρο της υπαίθρου, είτε με την ανάπτυξη μεγάλης έκτασης και όγκου υποδομών, καταλήγει να επηρεάζει την ισορροπία του φυσικού περιβάλλοντος. Οι επιπτώσεις είναι δραστικές στις ευαίσθητες «οικολογικά» περιοχές όπως: παραθαλάσσιες, ορεινές, υγροβιότοποι κλπ. Οι επιπτώσεις αυτές έγιναν αντικείμενο ειδικών μελετών όπου επισήμαναν την ανάγκη σχεδιασμού, προγραμματισμού και διαχείρισης της τουριστικής ανάπτυξης.

Ο τουρισμός επεκτείνεται ολοένα και περισσότερο στο χώρο με αποτέλεσμα να προκαλεί συγκρούσεις σε χρήσεις γης σε περιοχές παραθαλάσσιες και με αγροτικές εκμεταλλεύσεις. Και στις δύο περιπτώσεις παρατηρείται το φαινόμενο της οικοπεδοποίησης, με αποτέλεσμα ο τουρισμός να απορροφά εκτός του νερό, γη και επενδύσεις απαραίτητες για την παραγωγική ανάπτυξη του αγροτικού τομέα. Επίσης στις τουριστικές περιοχές αναπτύσσονται «ανταγωνιστικές» σχέσεις και με χρήσεις σχετικές με τη βιοτεχνία, τη βιομηχανία και τις υπηρεσίες.

Ο συνδυασμός του δομημένου (παραδοσιακοί οικισμοί) και του φυσικού (λίμνες, υγροβιότοποι, ποτάμια, φαράγγια) περιβάλλοντος διαμορφώνουν ένα ιδιότυπο τουριστικό πόρο που γίνεται πόλος έλξης τουριστών. Πρόκειται για την εξέλιξη που επιβάλλει την αναζήτηση νέων

τρόπων σχεδιασμού και διαχείριση παρόμοιων περιοχών, οι οποίες αποτελούν περιβαλλοντικά και πολιτισμικά «ευαίσθητους» τουριστικούς πόρους.

Η ικανότητα της κοινωνικοοικονομικής δομής και του περιβάλλοντος να απορροφήσουν συγκεκριμένο όγκο υποδομών και αριθμό τουριστών.

4. Κοινωνικές επιπτώσεις

Οι περισσότερες αλλαγές σε αυτές τις περιοχές (αγροτικές) σχετίζονται με την επικράτηση παραγωγικών δομών που συνδέονται με τον τουρισμό και άμεσα ή έμμεσα στη διαμόρφωση μιας νέας αστικοποιημένης δομής όπου ο τουρισμός κυριαρχεί σε όλα τα επίπεδα (δραστηριότητες, παραγωγική δομή απασχόλησης, λειτουργίες).

Τα υψηλά εισοδήματα και η μεγαλύτερη κοινωνική αποδοχή των τουριστικών επαγγελμάτων οδηγεί σε έντονη επαγγελματική και κοινωνική κινητικότητα με τελικό στόχο την απασχόληση στον τουρισμό ή σε επαγγέλματα σχετιζόμενα με αυτόν (εμπόριο, κατασκευές). Η κινητικότητα αυτή είναι εμφανής κυρίως από νέους και τις γυναίκες, αλλά σταδιακά τείνει να αποτελεί εγγενές χαρακτηριστικό της κοινωνικής δομής των τουριστικών περιοχών, ιδιαίτερα στα πρώτα στάδια της ανάπτυξης τους.

Στο πλαίσιο στο οποίο πραγματοποιείται η επικοινωνία επηρεάζεται από τον τύπο ανάπτυξης τουρισμού, τις εμπορικές διαστάσεις αυτής της συνάντησης, τις διαφορές των πολιτισμικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών τουριστών και ντόπιων. Σε ότι αφορά τα αποτελέσματα αυτά συνδέονται άμεσα με το στάδιο της ανάπτυξης του τουρισμού, π.χ. όπου ο τουρισμός είναι οργανωμένος και μαζικός, η επικοινωνία «εμπορευματοποιείται» με αποτέλεσμα τόσο οι ντόπιοι όσο και οι τουρίστες να καταλήγουν σε μία σχέση εμπορικής συναλλαγής όπου ο ένας πουλάει και ο άλλος αγοράζει.

Η συνολικότερη στροφή όπου αναπτύσσεται ο τουρισμός σε παραγωγικές δομές και τρόπο ζωής με χαρακτηριστικά αστικοποίησης και εκσυγχρονισμού επιφέρει σημαντικές αλλαγές στις κοινωνικές θέσεις, τα ήθη και τα έθιμα. Τέτοιες είναι οι σχέσεις μεταξύ των δύο φύλων στον τρόπο συμπεριφοράς, στην εκτίμηση της τοπικής παράδοσης, έθιμα, στις σχέσεις ανάμεσα στα άτομα της ίδιας κοινότητας οι οποίες προκαλούνται άμεσα ή έμμεσα.

Μορφές τοπικού πολιτισμού όπως π.χ. πολιτιστικές εκδηλώσεις, βιοτεχνικά προϊόντα, χειροτεχνήματα κλπ. μετατρέπονται σε τουριστικά προϊόντα και πωλούνται στους τουρίστες ως δείγμα της τοπικής πολιτιστικής παράδοσης ή ως αναμνηστικό ταξιδιού. Συχνά τα προϊόντα

αυτά είναι πολύ χαμηλής ποιότητας και δεν αποδίδουν πιστά τα πραγματικά χαρακτηριστικά της τοπικής παράδοσης ή του πολιτισμού.

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

1. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η αρχική πρόθεση της προσέλκυσης στον Ελικώνα, ενός μέρους του υπάρχοντος τουριστικού ρεύματος από Αθήνα προς Αράχωβα, Δελφούς και Παρνασσό διαφαίνεται ότι δεν είναι η περισσότερο ενδεδειγμένη πρόταση για τη δημιουργία της τουριστικής πελατείας της περιοχής.

Οι πρόσφατες εξελίξεις στη ζήτηση του τουρισμού σημαδεύεται από αλλαγές οι οποίες αφορούν τόσο στη διερεύνηση του περιεχομένου του τουρισμού όσο και στους τρόπους έκφρασής του. Ο κατακερματισμός της διάρκειας παραμονής, η ποιοτική αύξηση της αγοράς, η αυξανόμενη διαφοροποίηση των τόπων προορισμού και των αιτιών μετακίνησης, η αύξηση της μικρής διάρκειας παραμονών και η ανάπτυξη της αναψυχής σε περιοχές όχι πολύ μακριά από τον τόπο διαμονής αποτελούν τον μίτο της σύγχρονης τουριστικής οικονομίας. Με τις εξελίξεις αυτές και κυρίως με τη διαφοροποίηση της ζήτησης αναψυχής και την αναζήτηση της αναψυχής, όχι πολύ μακριά από τον τόπο διαμονής οι ορεινές περιοχές μπορούν να αποτελέσουν αυτόνομο πόλο έλξης των τουριστών. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την προϋπόθεση ότι θα προσφέρει ένα ολοκληρωμένο, καινοτόμο και διαφοροποιημένο προϊόν το οποίο θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες και απαιτήσεις για αναψυχή των κατοίκων του πολεοδομικού συγκροτήματος των Αθηνών και όχι μόνο.

Η αναζήτηση της αυτονομίας του τουριστικού ρεύματος για την περιοχή είναι πάρα πολύ σημαντική διότι θα δημιουργηθεί για την περιοχή και το συγκεκριμένο τουριστικό της προϊόν ένα πολύ συγκεκριμένων χαρακτηριστικών τουριστικό κοινό το οποίο θα έχει ελάχιστα κοινά με αυτό του κυρίως τουριστικού ρεύματος προς Αράχωβα, Παρνασσό και Δελφούς. Ωστόσο δεν αποκλείεται ένα μέρος του παραπάνω τουριστικού ρεύματος να επιλέξει και τον Ελικώνα συνειδητά και για το καινούργιο τουριστικό προϊόν που αυτός θα προσφέρει όχι ως υποκατάστατο ή ως αναγκαίο «κακό» του ήδη γνωστού σε αυτό τουριστικού προϊόντος. Σε αυτή την κατεύθυνση σημαντικό ρόλο θα διαδραματίσει η επικοινωνιακή στρατηγική του προτεινόμενου προϊόντος.

Από την ανάλυση που προηγήθηκε διαπιστώθηκε ότι η αναφορά του Ελικώνα στη μυθολογία ως τόπου που επέλεξαν οι μούσες για να κατοικήσουν προσδίδει την περιοχή χαρακτηριστικά που επιζητούν οι κάτοικοι των μεγαλουπόλεων στη διάρκεια των διακοπών τους. Αρμονία στο φυσικό τοπίο, αναζήτηση ψυχικής ηρεμίας και ολοκλήρωση πνευματικών επιδιώξεων. Το μυθολογικό πρόσωπο της περιοχής θα αποτελέσει έναν από τους βασικούς άξονες γύρω από τους οποίους θα διαρθρωθεί το αγροτουριστικό προϊόν.

Η καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης στην περιοχή ανέδειξε πολλά και σημαντικά μοναστήρια που υπάρχουν στην περιοχή και τα οποία αποτελούν από μόνα τους κέντρα προσέλκυσης προσκυνητών από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την ανερχόμενη ζήτηση δραστηριοτήτων θρησκευτικού- πνευματικού χαρακτήρα και την αυξημένη συμμετοχή σε αυτές των νεότερων ηλικιών, καθιστά τον μοναστηριακό πλούτο της περιοχής συγκριτικό πλεονέκτημά της. Έτσι ο δεύτερος πόλος διάρθρωσης του αγροτουριστικού προϊόντος του Ελικώνα επικεντρώνεται γύρω από τη θρησκευτική- μοναστηριακή παράδοση της περιοχής.

Το έντονο ανάγλυφο της περιοχής το οποίο συνδυάζει τα ορεινά- ημιορεινά λιβάδια, τα στεγνά βραχοτόπια, τα διάφορα πολυμορφικά δάση αλλά και οι χειμεριακές ρεματιές συνηγορούν στην αξιοποίηση του Ελικώνα για ανάπτυξη ορισμένων δραστηριοτήτων στο φυσικό τοπίο πολλές από τις οποίες θα εμπεριέχουν και την οικολογική διάσταση. Η διάρθρωση της περιοχής και η συχνή εναλλαγή οικοσυστημάτων, ακόμη και σε μικρές διαδρομές, μπορεί να βοηθήσει τον επισκέπτη κάτοικο των πόλεων στην κατανόηση του τρόπου λειτουργίας της φύσης η οποία θα αναπτύξει το οικολογικό συναίσθημα. Τα μέτρα που πρόκειται να προταθούν θα έχουν συνδυαστικό και συμπληρωματικό χαρακτήρα, χωρίς το ένα να λειτουργεί σε βάρος του άλλου και χωρίς να χάνουν την αυτοτέλεια τους και θα λαμβάνουν υπόψη τις κατά τόπους υπάρχουσες ιδιαιτερότητες.

Οι επισκέπτες της περιοχής επιθυμούν ένα πολυδιάστατο, πολυποίκιλο και διαφοροποιημένο αγροτουριστικό προϊόν, το οποίο να τους προσφέρει τη δυνατότητα ενασχόλησης με διάφορες δραστηριότητες. Η πεζοπορία στα δάση αλλά και στην ευρύτερη περιοχή γενικότερα, οι βόλτες με άλογα κυρίως στην κοιλάδα των μουσών, αλλά και με ποδήλατα στην περιοχή, οι διάφορες αθλητικές δραστηριότητες, οι επισκέψεις στα μοναστήρια και η ενημέρωσή τους για τη μοναστική κοινωνία, καθώς και κάθε δράση που αποσκοπεί στη γνωριμία με τον τόπο και στην περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση αποτελούν τις βασικές δραστηριότητες οι οποίες ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των εν δυνάμει επισκεπτών της περιοχής από την παραμονή τους σε αυτή. Η διαμονή σε ξενοδοχεία αλλά και σε ενοικιαζόμενα δωμάτια ή σε

αγροτικές κατοικίες είναι ο τύπος των καταλυμάτων που έχει ζητηθεί από την πλειοψηφία ενώ το καλό φαγητό αποτελεί τη βασική αξίωσή τους.

Διαπιστώθηκε ότι η δημιουργία ενός κατασκηνωτικού κέντρου στον ορεινό όγκο του Ελικώνα ανταποκρίνεται σε μία υπάρχουσα ζήτηση για κατασκήνωση στο βουνό, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις οι οποίες αφορούν ως επί το πλείστον την υπάρχουσα υποδομή, τις συνθήκες διαβίωσης και ασφάλειας των κατασκηνωτών και τη διάρθρωση των δραστηριοτήτων του προγράμματος της κατασκήνωσης. Σε ότι αφορά την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο βασικός στόχος είναι η δημιουργία ολοκληρωμένου και διαφοροποιημένου τουριστικού προϊόντος το οποίο θα λειτουργεί στα πλαίσια της ολοκληρωμένης και αειφόρου ανάπτυξης της περιοχής. Ο στόχος αυτός καθορίζει και τις επεμβάσεις που προτείνονται οι οποίες δεν περιορίζονται απλά στη δημιουργία άλλων δραστηριοτήτων που θα είναι σε θέση να συγκρατήσουν τους τουρίστες στην περιοχή για περισσότερες από μία διανυκτερεύσεις. Οι προτεινόμενες δράσεις είναι προσαρμοσμένες με τον κοινωνικό, πολιτισμικό και οικονομικό ιστό που επικρατεί στην περιοχή έτσι ώστε να μην δημιουργούνται ανταγωνισμοί και να προστατεύονται και αναδεικνύονται οι φυσικοί, ανθρωπίνι και πολιτισμικοί της πόροι.

Πριν τη διατύπωση των προτάσεων που αφορούν συγκεκριμένες δράσεις ανάπτυξης αγροτικού τουρισμού κρίνεται απαραίτητη η διατύπωση ορισμένων προτάσεων έργων οδοποιίας οι οποίες θα δημιουργήσουν την απαραίτητη υποδομή για την πλήρη σύνδεση των οικισμών μεταξύ τους καθώς και με τους υπάρχοντες παραθαλάσσιους οικισμούς. Οι υπάρχοντες οδικοί άξονες αφορούν στη σύνδεση είτε μικρών ομάδων οικισμών είτε καθενός οικισμού χωριστά με τον κεντρικό οδικό άξονα της εθνικής οδού Δελφών- Αθηνών. Η έλλειψη οδικής επικοινωνίας των οικισμών μεταξύ τους χωρίς την παρεμβολή της εθνικής οδού δημιουργεί αποξένωση και αδυναμία σύντομης πρόσβασης από τον ένα οικισμό στον άλλο. Ως εκ τούτου κρίνεται απαραίτητη η δημιουργία παραλιακής οδού με την οποία θα συνδεθούν όλοι οι ενδιάμεσες οδικοί άξονες.

Οι προτάσεις που ακολουθούν συμβάλλουν στη διαμόρφωση ενός διαφοροποιημένου αγροτουριστικού προϊόντος και συνιστούν ένα ολοκληρωμένο φάσμα δράσεων αγροτικού τουρισμού, δηλαδή ένα σύνολο υπηρεσιών που περιλαμβάνει εκτός της παροχής καταλύματος και χώρων εστίασης, υπηρεσίες κοινωνικές, πολιτιστικές, αθλητικές και περιβαλλοντικές κατά την ανάπτυξη των οποίων θα διασφαλίζεται η αυθεντικότητα καθώς και η διατήρηση των περιβαλλοντικών συνθηκών και του αγροτικού χαρακτήρα της περιοχής.

Το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (ΚΠΣ)

Το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (ΚΠΣ), το μεγαλύτερο αναπτυξιακό πρόγραμμα της χώρας μας, σχεδιάστηκε από την Ελλάδα και υλοποιείται με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το ΚΠΣ δίνει τη δυνατότητα να ολοκληρωθούν τα έργα και οι παρεμβάσεις που χρειάζεται η Ελλάδα σήμερα, αλλά και τις επόμενες δεκαετίες, στο κέντρο και, κυρίως στην περιφέρεια. Το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης αφορά όλους τους πολίτες και αγκαλιάζει όλους τους τομείς της καθημερινής ζωής.

Το Γ' ΚΠΣ, αποτέλεσμα της συμφωνίας μεταξύ της ελληνικής κυβέρνησης και της Ευρωπαϊκής επιτροπής, αφορά τις αναπτυξιακές προτεραιότητες της χώρας για την περίοδο 2000- 2006. Είναι το τρίτο κατά σειρά Αναπτυξιακό πρόγραμμα με το οποίο ενισχύεται η χώρα μας και υλοποιείται με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ελλάδας. Βασικός στόχος του είναι η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και η επίτευξη οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

Το Γ' ΚΠΣ διακρίνεται σε δύο μεγάλες κατηγορίες προγραμμάτων:

- Στα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ένα για κάθε συγκεκριμένο τομέα δραστηριότητας) και
- Στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ένα για κάθε μία από τις 13 περιφέρειες της χώρας).

Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας

Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) θεσμοθετήθηκαν μέσα από τη συνεργασία και τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ελληνικής Κυβέρνησης, βάσει του σχεδίου Περιφερειακής Ανάπτυξης, ώστε η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός ολόκληρης της Ελληνικής Επικράτειας να γίνει πραγματικότητα, καθιστώντας τη χώρα μας ισχυρή μπροστά στην ευρωπαϊκή και παγκόσμια πρόκληση.

Ειδικότερα το ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας 2000- 2006 σχεδιάζει και υλοποιεί μια σειρά μέτρων και έργων, ώστε να πετύχει τη συνολική και ισότιμη ανάπτυξη της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας. Το Πρόγραμμα εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 10 Απριλίου 2001 με την Ε(2001) 808 απόφασή της.

Το συνολικό κόστος του ανέρχεται σε 865.355.000,00 εκατομμύρια Ευρώ , από τα οποία το 75% (539,284 εκατ.Ε) καλύπτεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ το υπόλοιπο 25% με εθνική συμμετοχή (περίπου 205,3 εκατ.Ε) και ιδιωτική συμμετοχή (περίπου 120,7 εκατ. Ε)

Σκοποί του ΠΕΠ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ είναι η σταθερή μείωση των ενδοπεριφερειακών διαφορών και η δημιουργία ευκαιριών

επαγγελματικής απασχόλησης, κυρίως με την ανάπτυξη μιας ανταγωνιστικής τοπικής οικονομίας. Το πρόγραμμα επιδιώκει να καλύψει τις σημαντικότερες διαπιστωμένες ελλείψεις της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας της, τη νέα υποδομή στον τομέα των μεταφορών, καθώς και τη γειτνίαση με την Αθήνα και τις βιομηχανικές της ζώνες.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Αξιοποίηση πόρων Αναψυχής σε φυσικό περιβάλλον

Οι πιεστικοί ρυθμοί της καθημερινής ζωής που ακολουθεί ο άνθρωπος τον οδηγούν προς αναζήτηση ψυχικής και σωματικής χαλάρωσης.

Κυρίαρχη θέση καταλαμβάνει η αναψυχή του ανθρώπου στο δασικό χώρο που αποτελεί και χαρακτηριστικό φαινόμενο της εποχής μας. Οι απαιτήσεις του ανθρώπου για δασική αναψυχή αναφέρονται στον τρόπο προσέγγισης του χώρου, στις ανέσεις που παρέχονται στο βαθμό ασφάλειας που προσφέρονται καθώς και στην ποικιλότητα των δραστηριοτήτων στις οποίες μπορεί να επιδοθεί.

Η όλο και πιο συχνή επίσκεψη και παραμονή του ανθρώπου στο δάσος συγκλίνει στην ανάγκη οργάνωσης των φυσικών χώρων στους οποίους μπορεί να επιδοθεί σε δραστηριότητες αναψυχής.

1.ΧΩΡΟΙ ΥΠΑΙΘΡΙΟΥ ΓΕΥΜΑΤΟΣ

Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης

Η επίσκεψη της υπαίθρου και γενικότερα η δασική αναψυχή στο δάσος έχει συνδυαστεί με το φαγητό. Έτσι η δημιουργία και οργάνωση χώρων υπαίθριου γεύματος με βάση την προσφερόμενη φυσική υποδομή αποτελεί ανάγκη. Οι χώροι αυτοί δεν είναι μεγάλοι σε έκταση και θα κατατάσσονται μεταξύ Χ.Υ.Γ. οργανωμένων ομάδων και Χ.Υ.Γ. κατά αθροίσματα ώστε από πλευράς δυναμικότητας υποδοχής να εξυπηρετεί αρκετά άτομα αλλά να μην έχουμε μεγάλες επεμβάσεις στο φυσικό τοπίο καθώς και το κόστος συντήρησής τους να περιορίζεται στο ελάχιστο.

Γενικά προσπαθούμε να εκμεταλλευτούμε τα επίπεδα του φυσικού χώρου χωρίς να αποκλείεται κάποια μικρή διαμόρφωση για την ομαλοποίηση κλίσεων ή προσθήκη μικρών τοίχων αντιστήριξης προσαρμοσμένο στο περιβάλλον.

Η κατανομή των Χ.Υ.Γ. κατά τον άξονα Άσκη- Κυριάκι κρίνεται ότι θα πρέπει να κατανέμονται σε όλο το μήκος ισορροπημένα. Περιορισμός για την εκλογή των χώρων αυτών αποτελούν: 1) η ύπαρξη

πόσιμου νερού, 2) ο καλός αερισμός της περιοχής (χωρίς να «δέρνεται από ανέμους», 3) η δημιουργία σκιάς από βλάστηση (χωρίς αυτή να είναι περιοριστική στην ορατότητα του γύρω χώρου, 4) η σύνδεση τοπίων με διάφορα χαρακτηριστικά, 5) ο καθαρισμός της έρπουσας βλάστησης ώστε να ευκολύνεται η κίνηση αλλά και τον περιορισμό του κινδύνου πυρκαγιάς.

Η οργάνωση του κάθε χώρου προϋποθέτει την ύπαρξη τραπεζοπάγκων, εστιών παρασκευής φαγητού και πόσιμου νερού. Η υγιεινή του χώρου θα καλύπτεται από τη δημιουργία καμπίνων καθαριότητας σε συνδυασμό με συστηματικό σηπτικό βόθρο για τα λήμματα. Η δημιουργία χώρων στάθμευσης θα εξαρτάται από το μέγεθος της δυνατότητας υποδοχής ατόμων για τον κάθε χώρο.

Σε κάθε χώρο αναψυχής θα υπάρχει σήμανση από πινακίδες που θα βρίσκονται σε αρμονία με το περιβάλλον και θα δίνουν αποτελεσματικά τα κατάλληλα σε κάθε περίπτωση μηνύματα.

Οι θέσεις που προτείνονται για Χ.Υ.Γ. είναι:

1) Δ.Θ. «Χαλίκι» 2) Δ.Θ. «Ριγανιά» 3) Δ.Θ. «Μπαμπλούκι»

1) Θέση «Χαλίκι»

Στη συγκεκριμένη θέση λόγω του γυμνού πέτρινου ανάγλυφου της κορυφής «Ζαγαρά» που ορθώνεται πάνω από τον προτεινόμενο χώρο αναψυχής επιτρέπει τη δημιουργία κατασκευών από πέτρα η οποία θα εξορύσσεται από τον εκεί χώρο ώστε να υπάρχει χρωματικός δεσμός μεταξύ του φυσικού τοπίου και των κατασκευών.

Οι τραπεζοπάγκοι που θα δημιουργηθούν θα είναι από ακατέργαστο ξύλο του γειτονικού δάσους. Οι κατασκευές θα είναι διαφόρων ειδών ώστε να υπάρχει ποικιλία και εξοικονόμηση ξύλου.

Οι εστίες φαγητού (ψησταριές) απαιτούν πέτρινο υλικό για την προστασία του χώρου. Αυτές θα είναι ατομικές και ομαδικές ώστε να χρησιμοποιούνται από παρέες αντίστοιχων ατόμων.

Η κατασκευή μιας βρύσης η οποία θα είναι πέτρινη. Προτείνεται η στέγαση του χώρου στον οποίο θα δημιουργηθεί χωρίς όμως να δημιουργείται υπερβολικός όγκος που θα λειτουργούσε αρνητικά στην οπτική του χώρου.

Επίσης η κατασκευή ενός στεγασμένου χώρου θα γίνει σε συνδυασμό πέτρας και ξύλου και θα λειτουργεί προστατευτικά σε απότομα δυσμενή καιρικά φαινόμενα. Οι δύο πλευρές του χώρου θα είναι χτισμένες από πέτρα που θα λειτουργούν προστατευτικά από τους ανέμους ενώ οι άλλες δύο θα είναι ελεύθερες.

Στη γωνία (ένωση των δύο πλευρών) θα δημιουργηθεί ένα μικρό τζάκι που θα λειτουργεί σαν εστία πυρράς δημιουργώντας στους επισκέπτες την ικανοποίηση στο άναμμα της φωτιάς και χωρίς να δημιουργείται κανένας κίνδυνος για το δάσος.

Τέλος θα πρέπει να δημιουργηθούν χώροι υγιεινής και καθαριότητας που να διαθέτουν τουλάχιστον 4 καμπίνες (2 ανδρών- 2 γυναικών). Τα υλικά θα πρέπει να είναι συνδυασμός πέτρας και ξύλου. Για την καθαριότητα του χώρου θα πρέπει να υπάρχουν διάσπαρτοι ξύλινοι κάδοι απορριμμάτων οι οποίοι θα τοποθετηθούν περιμετρικά του χώρου ώστε να μην υπάρχει κακοσμία στον χώρο αναψυχής.

Η δημιουργία χώρου στάθμευσης των αυτοκινήτων είναι επιβεβλημένη και μάλιστα θα καλύπτει αρκετή επιφάνεια η οποία θα πρέπει να είναι ομαλή και θα δημιουργηθεί με επέμβαση στη φυσική κλίση του εδάφους χωρίς να προκύπτουν μεγάλα πρανή. Ο χώρος στάθμευσης είναι σκόπιμο να διασταυρώνεται τουλάχιστον με παχύ σχετικά στρώμα αμμοχάλικου.

2) Θέση «Ριγανιά»

Η ιδιαιτερότητα του συγκεκριμένου χώρου ως προς την κατασκευή του θα είναι η χρήση αποκλειστικά του ξύλου σε ημικατεργασμένη ή κατεργασμένη μορφή εκτός της βρύσης και των εστιών φωτιάς.

Όσον αφορά τη βρύση θα είναι απλής κατασκευής χωρίς να είναι στεγασμένη αφού η σκιά των δρυών είναι αρκετή.

Επειδή η «Ριγανιά» λειτουργεί ως σταυροδρόμι των μικρών ορεινών δρόμων προβλέπεται ότι θα συγκεντρώνει μεγαλύτερο πλήθος επισκεπτών. Η δημιουργία ενός αναψυκτηρίου κρίνεται επιβεβλημένη θα πρέπει να προβλεφθούν μεγαλύτεροι χώροι στάθμευσης ώστε να μη δημιουργείται πρόβλημα στην κίνηση των αυτοκινήτων κατά τις ημέρες που θα υπάρχει αιχμή. Στο συγκεκριμένο χώρο η ομαλότητα του επιπέδου αποτρέπει τεχνικά έργα, χωρίς αυτά να αποκλείονται.

Λόγω του επιπέδου εδάφους μπορούν να δημιουργηθούν μεγάλοι χώροι αθλοπαιδιών για κάθε ηλικία (π.χ. παιδική χαρά για τις μικρές ηλικίες, γήπεδο μπάσκετ ή ποδοσφαίρου για τις μεγαλύτερες).

Η δημιουργία αυτών των χώρων προϋποθέτει και ανάλογη διαμόρφωση του εδάφους του χώρου που θα εγκατασταθούν (π.χ. ασφαλτόστρωση του γηπέδου για τις μπάσκετ ή ποοτάπητα για το γήπεδο ποδοσφαίρου).

3) Θέση «Μπαμπλούκι»

Στη θέση αυτή οι εγκαταστάσεις γενικά θα είναι μικρότερης έκτασης από τις δύο προηγούμενες. Σκοπός μας εδώ θα είναι η εκμετάλλευση της όψης προς τη θάλασσα. Έτσι πέρα από τη βρύση, στεγάστρων ψησταριών, τραπεζοπάγκων, χώρων υγιεινής που κρίνονται απαραίτητοι δεν προτείνεται η κατασκευή χώρων αθλοπαιδιών και αναψυκτηρίου. Οι χώροι υγιεινής θα είναι 2 καμπίνων. Οι μεγαλύτερες κλίσεις σε σχέση με τους δύο άλλους χώρους, καταναγκάζουν στη δημιουργία έργων διαμόρφωσης και αντιστήριξης έργων επιπέδων. Ο

χώρος στάθμευσης θα δημιουργηθεί από διαπλάτυνση του οδικού δικτύου.

Το ύφος κατασκευής θα είναι όπως και στο «Χαλίκι» δηλαδή συνδυασμοί πέτρας και ξύλου.

Στόχος της προτεινόμενης δράσης

Η οργάνωση των Χ.Υ.Γ. αποτελεί εκπλήρωση των απαιτήσεων των επισκεπτών που κινούνται εντός του δασικού χώρου του Ελικώνα. Η διασπορά των Χ.Υ.Γ. είναι επιλεγμένη ώστε να δημιουργεί μια ευχάριστη διακοπή της πορείας του επισκέπτη μέσα στο δάσος. Συγχρόνως διασφαλίζεται η προστασία του περιβάλλοντος και του τοπίου από κάθε διαταραχή.

Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης

Συνολικό κόστος δημιουργίας Χ.Υ.Γ. στη θέση «Χαλίκι»	12.000.000 δρχ.
Συνολικό κόστος δημιουργίας Χ.Υ.Γ. στη θέση «Ριγανιά»	15.000.000 δρχ.
Συνολικό κόστος δημιουργίας Χ.Υ.Γ. στη θέση «Μπαμπλούκι»	8.000.000 δρχ.

Φορέας Υλοποίησης της προτεινόμενης δράσης

Η πραγματοποίηση της δράσης που προτείνεται μπορεί να υλοποιηθεί από τις κοινότητες Ευαγγελίστριας, Κορώνειας, Κυριακίου σε συνεργασία με το Δασαρχείο Λιβαδειάς που μπορεί να βοηθήσει με την κατάλληλη τεχνογνωσία που διαθέτει.

2. ΧΩΡΟΙ ΘΕΑΣ

Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης

Η απόλαυση της όμορφης θέας πολλές φορές είναι ο αποκλειστικός λόγος κίνησης των επισκεπτών μέσα στο δάσος. Η επιλογή των θέσεων αυτών πρέπει να συμπλέκει τις διάφορες οπτικές εικόνες που τυχόν

υπάρχουν ώστε να δίνουν γνώση στο θεατή του χώρου στον οποίο κινείται.

Για την επιλογή των χώρων θέας δεν χρειάζεται ιδιαίτερος προβληματισμός αφού αυτοί συνήθως υπερέχουν του υπόλοιπου χώρου. Έτσι θέσεις σε κορυφές, εξάρσεις (μπαλκόνια) και πλαγιές με απότομη κλίση αποτελούν ιδανικές θέσεις θέας.

Κρίνεται ότι στην υπό μελέτη περιοχή οι χώροι θέας πρέπει να συνδυαστούν με τους χώρους υπαίθριου γεύματος. Αυτό διευκολύνει στην κατασκευή τους γιατί χώροι που θα πρέπει να δημιουργηθούν παράλληλα όπως χώροι στάθμευσης έχουν ήδη προβλεφθεί. Εξάλλου είναι κοντά στο χώρο ανάπαυσης και συνεπώς είναι πιο εύκολη η επίσκεψη τους συνδυάζοντας τους.

Για την ομαλή πρόσβαση από το χώρο στάθμευσης μέχρι και το χώρο θέας είναι απαραίτητη η δημιουργία άνετου, σύντομου και ασφαλή πεζοδρόμου προσιτό σε κάθε ηλικία. Η κλίση που συνήθως υπάρχει μέχρι την έξαρση στην οποία δημιουργείται ο χώρος θέας είναι ανάγκη να κλιμακώνεται (σκάλα) με προσαρμοσμένες στο τοπίο κατασκευές. Προσθετικά εγκαθίσταται περίφραξη (ξύλοκατασκευή) από τη μία τουλάχιστον πλευρά του πεζοδρόμου για τη στήριξη και την ασφάλεια των επισκεπτών.

Εξαιτίας του μεγάλου αριθμού περιηγητών που συγκεντρώνεται συγχρόνως για σύντομο χρονικό διάστημα στο χώρο θέας για την ασφαλή κίνηση αυτών επιβάλλεται η δημιουργία πλατείας. Η πλατεία αυτή συμπίπτει με την ιδιαίτερη θέση που προσφέρει την ανεμπόδιση θέα στο αξιοθέατο τοπίο.

Η ομαλοποίηση της μορφολογίας του εδάφους στη θέση αυτή επιβάλλει τη διαμόρφωση σε επίπεδο χώρο με ελαφριά κλίση. Για την προσαρμογή της κατασκευής στο φυσικό τοπίο προτείνεται η πλακόστρωση του χώρου. Ο περιορισμός της πλατείας είτε με πέτρινο τοίχιο ή ξύλινη περίφραξη είναι αναγκαία.

Έτσι προτείνονται ως χώροι θέας:

- 1) Θέση «Κρύο Πηγάδι» (πάνω από το «Χαλίκι»)
- 2) Θέση «Παλιοφήβα» (κοντά στη «Ριγανιά»)
- 3) Θέση «Μπαμπλούκι»

Η θέση «Κρύο Πηγάδι» ανταποκρίνεται στον τύπο θέας χαρακτηριστικών μορφών αφού έχει όψη προς διάφορα τοπία χωρίς από αυτά να κυριαρχεί κάποιο. Εδώ προτείνεται η δημιουργία ενός παρατηρητηρίου- πύργου από ημικατέργαστο ξύλο ώστε να ξεφεύγει χαρακτηριστικά από τη βλάστηση. Η κατασκευή αυτή θα είναι στο μέσο της πλατείας εκτάσεως 100 τ.μ. περίπου.

Αντίθετα οι δύο άλλες θέσεις είναι τύποι θέα πανοραμικού τοπίου. Στην μεν «Παλιοφήβα» έχουν όψη προς την Κωπαίδα σε συνδυασμό με το υπόλοιπα ανάγλυφο, στο δε «Μπαμπλούκι» η ανοικτή θέα προς τον

Κορινθιακό Κόλπο σε συνδυασμό με το βουνό ανεβάζει την αισθητική του τοπίου. Εδώ προτείνεται ο περιορισμός της θέσης με στέγαση του μισού της όλης έκτασης. Η τοποθέτηση ειδικών τηλεσκοπίων είναι επιθυμητή εάν υπάρχει οικονομική δυνατότητα.

Στόχος της προτεινόμενης δράσης

Η δημιουργία των θέσεων θέας εξυπηρετεί τη μαζική ζήτηση απόλαυσης όμορφων τοπίων που μπορεί να αποτελέσει ανεξάρτητη ή συνδυασμένη δραστηριότητα της αναψυχής. Οι θέσεις αυτές πέρα από την οπτική ικανοποίηση που προσφέρουν βοηθούν και στη γνώση της περιοχής πολύ περισσότερο για συγκεκριμένες θέσεις του όρους Ελικώνα που έχουν συνδεθεί με την Εθνική και πολιτιστική πορεία του Ελληνισμού.

Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης

Συνολικό κόστος κατασκευής θέας στη θέση «Κρύο Πηγάδι»	4.000.000 δρχ.
Συνολικό κόστος κατασκευής θέσης θέας στη θέση «Παλιοφήβα»	3.000.000 δρχ.
Συνολικό κόστος κατασκευής θέσης θέας στη θέση «Μπαμπλούκι»	3.000.000 δρχ.

Φορέας Υλοποίησης της προτεινόμενης δράσης

Η δράση μπορεί να υλοποιηθεί και εδώ με τη συνεργασία των κοινοτήτων Ευαγγελίστριας, Κορώνειας, Κυριακίου, σε συνεργασία με το Δασαρχείο Λιβαδειάς.

3. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΟΝΟΠΑΤΙΩΝ

Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης

Εναλλακτική μορφή της αναψυχής αποτελεί η πεζοπορία μέσα στο δάσος αλλά και στο φυσικό περιβάλλον γενικότερα. Αρκετός αριθμός επισκεπτών του δάσους εμμένουν στη λεπτομερειακή διερεύνηση του για τη γνώση των παραγόντων που το διαμορφώνουν και αυτό το πετυχαίνουν με την περιήγηση σε αυτό.

Ο συγκεκριμένος τρόπος αναψυχής είναι αυτός που προκαλεί τις λιγότερες επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον. Μέσω των μονοπατιών

δίνεται η ευκαιρία στους περιηγητές να εξασκηθούν σωματικά να γνωρίσουν το δάσος και μέσω της γνώσης αυτής να προχωρήσουν στην προστασία του.

Η διαφορά πεζοδρόμων- μονοπατιών είναι ότι τα μονοπάτια είναι συνήθως πιο στενά με απλή κατασκευή χωρίς τις διευκολύνσεις των πεζοδρόμων. Στο συγκεκριμένο χώρο του Ελικώνα πρόταση είναι η κατασκευή μονοπατιών ώστε να μην υποβοηθήσουμε την περαιτέρω υποβάθμιση του δάσους και του ευρύτερου φυσικού περιβάλλοντος.

Προσπάθεια είναι η ανάδειξη των παλιών μονοπατιών που χρησιμοποιούσαν οι περίοικοι κατά το παρελθόν για την εξυπηρέτησή τους, καθώς και η επέκτασή τους ώστε συνολικά να δημιουργηθεί μια αξιόλογη διαδρομή που να μπορεί να προσφέρει πρωτόγνωρες εμπειρίες στον επισκέπτη.

Ως έργα για την κατασκευή μονοπατιών περιλαμβάνονται κυρίως αραιώσεις της βλάστησης εκατέρωθεν των μονοπατιών για την ασφάλεια των πεζών αλλά και για την εξασφάλιση της ορατότητας στο μεγαλύτερο δυνατό βάθος. Το πλάτος θα κυμαίνεται σε 0,4 – 1 m. Η επίστρωση του καταστρώματος θα πρέπει να αντιμετωπίζεται με επιφυλακτικότητα και να κρίνεται από την προσφερόμενη σταθερότητα και ομαλότητά του. Οι μεγάλες κατά μήκος κλίσεις πρέπει να αποφεύγονται καθώς και να δημιουργείται εναλλαγή κλίσεων ώστε η διαδρομή να μην γίνεται μονότονη. Σε θέσεις όπου το υλικό του καταστρώματος κάνει αναγκαία τη δημιουργία τεχνικών έργων θα πρέπει να προβλεφθούν πεζογεφύρες, σκαλοπάτια, ράμπες, μικρά τοιχία και σύντομη περίφραξη.

Θα πρέπει πάντως να κατανοηθεί ότι η προσθήκη έργων γίνεται όπου δεν υπάρχει εναλλακτική λύση. Η επιλογή εγκατάστασης του μονοπατιού σε θέσεις με διαφορετική δομή (βλάστηση, έκθεση, τοπογραφική διαμόρφωση) δημιουργεί ενδιαφέρον στον περιηγητή και τον ωθεί στην ολοκλήρωση της διαδρομής.

Διάσπαρτα σε όλο το μήκος του δικτύου των μονοπατιών επιβάλλεται η εγκατάσταση σηματοδότησης με απλά μηνύματα, τα οποία θα πληροφορούν είτε για την πορεία του δικτύου, είτε για τυχόν ιδιαιτερότητες περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος.

Κρίνεται σκόπιμη η εξειδικευμένη σήμανση της Κοιλιάδας των Μουσών η οποία θα λειτουργήσει προς την κατεύθυνση της ενημέρωσης για τη χλωρίδα της περιοχής και των άλλων αξιόλογων στοιχείο του φυσικού περιβάλλοντος αλλά και προς την κατεύθυνση της ενημέρωσης για το μυθολογικό παρελθόν της περιοχής. Έτσι ως εναλλακτικές διαδρομές προτείνονται:

- 1) Χαλίκι – Ευαγγελίστρια – Συνεδριακό κέντρο Ι.Μ. Ευαγγελίστρια – Πέτρα – Καταρράκτης – Ευαγγελίστρια.

- 2) Ευαγγελίστρια – Λάκκα Φίλια – Κρυφόβρυση – Παλιοφήβα – Κορώνεια – Ριγανιά – Κερασιά – Πουρνάρα – Υποκρίνη – χαλίκι – Ευαγγελίστρια.
- 3) Κυριάκι – Αρβανίτσα – Ελικώνας – Παλιομηλιά – Κυριάκι.

Η επιλογή των διαδρομών συνδυάζει την επίσκεψη οικισμών οι οποίοι μπορούν να λειτουργούν ως αφετηρίες. Σε κάθε διαδρομή δίνονται διαφορετικές δυνατότητες και γνώσεις του φυσικού περιβάλλοντος του όρους Ελικώνα. Έτσι ενώ στην πρώτη και δεύτερη διαδρομή κινούμαστε μέσα σε κρυοδάσος (Κοιλάδα των Μουσών) σε εναλλαγή με άγονες περιοχές στην Τρίτη έχουμε αμιγές ελατοδάσος σε συνδυασμό με άγονες περιοχές.

Στόχος της προτεινόμενης δράσης

Στόχος της προτεινόμενης δραστηριότητας είναι η απόλαυση της φύσης και του τοπίου που δημιουργούνται στη δασική έκταση. Η σύμπτωση της πορείας του δικτύου με θέσεις θέας δημιουργούν άποψη για το χώρο στον οποίο κινείται ο περιηγητής. Παράλληλα παρέχεται γνώση των μικροπεριβαλλόντων που εμφανίζονται σε όλο το μήκος της διαδρομής και δίνουν την ευκαιρία στον επισκέπτη να απολαύσει τις ομορφιές και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τοπίου.

Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης

Συνολικό μονοπατιών	κόστος	δημιουργίας	500.000/ χλμ.
------------------------	--------	-------------	---------------

Φορέας Υλοποίησης της προτεινόμενης δράσης

Ως φορέας υλοποίησης της δραστηριότητας προτείνονται οι όμορες Κοινότητες με αρμοδιότητα κατασκευής εντός των ορίων κάθε Κοινότητας σε συνεργασία με τους τοπικούς περιηγητικούς-φυσιολατρικούς συλλόγους.

4. ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗΣ

Περιγραφή προτεινόμενης δράσης

Το έντονο ανάγλυφο αλλά και η βραχώδη κατασκευή που εμφανίζεται σε όλο το μήκος προς την κορυφή «Σημαία» του Ζαγαρά δίνει τη δυνατότητα ανάπτυξης αναρριχτικού τουρισμού. Η δραστηριότητα αυτή απευθύνεται σε ένα εξειδικευμένο κοινό που

συνδυάζει τον περιηγητισμό εφαρμοσμένο σε απαγορευτικές διαδρομές για το πλατύ κοινό.

Η περιοχή μπορεί να προσφέρει τη δυνατότητα ανάπτυξης της εναλλακτικής αυτής μορφής τουρισμού λόγω της ειδικής διαμόρφωσης της περιοχής.

Η αφετηρία της όλης διαδρομής τοποθετείται στον χώρο αναψυχής του «Χαλικιού». Το φυσικό τοπίο και η πανοραμική θέση της Κορυφής «Σημαία» δίνει το κίνητρο κατάκτησής της.

Στη διαδρομή μεταξύ «Χαλικιού» και τη θέση θέας «Κρύο Πηγάδι» μπορεί να λειτουργήσει εκπαιδευτικός διάδρομος για νέους φίλους του συγκεκριμένου αθλήματος. Στο διάδρομο αυτό θα προστεθούν εγκαταστάσεις που θα παρουσιάζουν τεχνικές δυσκολίες που συναντώνται στο φυσικό περιβάλλον. Αυτός προϋποθέτει ιδιαίτερες συνθήκες ασφάλειας μιας και η χρήση του απευθύνεται σε αρχάριους αναρριχητές.

Η κίνηση προς την κορυφή θα γίνεται μέσω μιας σηματοδοτημένης ασφαλούς διαδρομής με ταμπέλες διαφόρων χρωματισμών ανάλογα με το βαθμό δυσκολίας που παρουσιάζει η διαδρομή κατά τμήματα. Ο συγκεκριμένος διάδρομος κίνησης δεν θα είναι περιοριστικός. Εναλλακτικά δρομολόγια που τυχόν θα μπορούν να ακολουθήσουν οι αναρριχητές θα παρουσιάζονται σε αντίστοιχους πίνακες στην αφετηρία και θα πληροφορούνται για το επίπεδο κινδύνου και δυσκολιών που εμφανίζονται.

Στόχος της προτεινόμενης δράσης

Συνολικό κόστος λειτουργίας αναρριχητικού τουρισμού	18.000.000 δρχ.
---	-----------------

Φορέας Υλοποίησης της προτεινόμενης δράσης

Η δραστηριότητα αυτή απευθύνεται στους κατά τόπους ορειβατικούς συλλόγους τα μέλη των οποίων έχουν την απαιτούμενη τεχνογνωσία, μιας και θα πρέπει να δημιουργήσουν την ανάλογη υποδομή.

5. ΣΧΟΛΗ ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗΣ

Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης

Καθώς ο Ελικώνας κρίνεται από τους ειδικούς, ως ένα από τα ευνοϊκότερα, λόγω θέσης και γεωμορφολογίας, όρη για αθλήματα, όπως η αναρρίχηση και σε συνδυασμό με την εκφρασμένη δύο

ορειβατικών συλλόγων για τη δημιουργία σχολής αναρρίχησης στις πλαγιές του Ελικώνα η ομάδα εργασίας προτείνει τη δημιουργία σχολής αναρρίχησης.

Οι ανάγκες της σχολής είναι κύρια αυτές ενός ορειβατικού καταφυγίου. Έτσι προτείνεται η δημιουργία ενός χώρου ισόγειου επιφάνειας περίπου 100 τ.μ. στο οποίο θα υπάρχει αίθουσα διδασκαλίας με οπτικοακουστικό εξοπλισμό, χώρους υποδοχής των αναρριχητών καθώς και αποθηκευτικοί χώροι εξοπλισμού κλπ. Η ιδανικότερη θέση που έχει εντοπισθεί βρίσκεται στη θέση Χαλίκι, κοντά στον οικισμό της Ευαγγελίστριας.

Στόχος της προτεινόμενης δράσης και φορέας υλοποίησης

Στόχος της κατασκευής Σχολής Αναρρίχησης είναι η δημιουργία της απαραίτητης υποδομής για εκμάθηση του σπορ αυτού από εξειδικευμένους δασκάλους σε κατάλληλους χώρους.

Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης

Προϋπολογισμός αμοιβής μελέτης	3.500.000 δρχ.
Προϋπολογισμός έργου	35.000.000 δρχ.

Φορέας υλοποίησης της δράσης

Ως φορέα υλοποίησης του έργου προτείνεται ο Ορειβατικός Σύλλογος.

ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΟΡΩΝ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΙΠΠΑΣΙΑ – ΠΟΔΗΛΑΣΙΑ

1.ΚΕΝΤΡΟ ΙΠΠΑΣΙΑΣ

Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης

Πολλοί από τους επισκέπτες της περιοχής, προσβλέποντας στη «γνωριμία» με το γύρω χώρο στον οποίο κινούνται, προτιμούν την αργή κίνηση μέσα σε αυτό, ώστε να έχουν άποψη της διαδρομής στο πέρας της.

Τη δυνατότητα αυτή ο άνθρωπος μπορεί να την έχει κινούμενος μέσα στη φύση ιππεύοντας. Η χαρά της κίνησης και της επαφής μέσα

στην ίδια τη φύση με το άλογο, δε μπορεί να προσφερθεί στον ίδιο βαθμό όταν ο επισκέπτης κινείται μέσα στο αυτοκίνητο.

Η κίνηση μέσα στο χώρο θα πρέπει να προσφέρει άνεση, ασφάλεια και αισθητική ικανοποίηση. Έτσι κατά την επιλογή, χάραξη και κατασκευή των διαδρόμων κίνησης των περιηγητών θα πρέπει να γίνεται προσεκτική έως σχολαστική δουλειά.

Η κίνηση με τα ζώα στο φυσικό περιβάλλον οδηγεί στην επιλογή πορείας με μικρές κλίσεις. Το δίκτυο που θα ακολουθείται για τον ιππικό τουρισμό είναι αυτό που προτάθηκε στην ανάπτυξη πεζοδρόμων με δυνατότητα απόκλισης από αυτό στο μη ασφαλοστρωμένο οδικό δίκτυο (σε μικρή έκταση και μόνο για την προσέγγιση των οικισμών).

Η κάλυψη ολόκληρης της διαδρομής απαιτεί μέγιστο χρόνο για τρεις ημέρες, χωρίς να αποκλείονται διαδρομές σε μικρότερο χρόνο. Ως αφετηρία προτείνεται ο οικισμός της Ευαγγελίστριας, με ενδιάμεσους σταθμούς στην Αγ. Τριάδα και το Κυριάκι.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι το πρόγραμμα κίνησης δεν είναι δεσμευτικό ούτε ως προς το χρόνο, ούτε ως προς το δρομολόγιο ώστε να αφήνεται η ελευθερία προγραμματισμού στον επισκέπτη.

Η επιλογή των θέσεων που προτείνονται στο δρομολόγιο συνδυάζεται με εναλλακτικές επισκέψεις πέρα από τη φύση και είναι τέτοια ώστε κάποιος που θα επιλέξει μικρότερο χρόνο κίνησης να μπορεί να ακολουθήσει μέρος του συγκεκριμένου δρομολογίου χωρίς να γίνεται από την ίδια διαδρομή.

Η λειτουργία του κέντρου ιππασίας απαιτεί, εκτός του εξοπλισμού του με άλογα και των απαραίτητων σταυλικών εγκαταστάσεων, την κατασκευή ενός αναψυκτηρίου ή στην καλλίτερη περίπτωση ενός χώρου εστίασης για την ικανοποίηση των αναγκών των επισκεπτών.

Οι ιδιοκτήτες του κέντρου ιππασίας θα πρέπει να έχουν την ικανότητα και τη διάθεση να ενημερώνουν τους επισκέπτες για θέματα που αφορούν τα άλογα που έχουν επιχείρησή τους, αλλά και για θέματα που αφορούν την ευρύτερη περιοχή και παράλληλα να μπορούν να εκπαιδεύσουν όσους επιθυμούν να κάνουν μία βόλτα με αυτά. Αυτό απαιτεί την επιμόρφωση όσων θα ασχοληθούν με τις δραστηριότητες αυτές.

Στόχος της προτεινόμενης δράσης

Στόχος του κέντρου ιππασίας που εξετάζεται αποτελεί η ικανοποίηση των λειτουργικών και αισθητικών απαιτήσεων των επισκεπτών που να εξασφαλίζει την περιβαλλοντική προστασία. Η δραστηριότητα αυτή απευθύνεται σε άτομα που ενδιαφέρονται για τη λεπτομερή γνωριμία με το φυσικό περιβάλλον που την προσφέρει η αργή κίνηση του αλόγου, σε

αντίθεση με την κίνηση του αυτοκινήτου αλλά και την απρόσκοπτη παρατήρηση του τοπίου χωρίς την κούραση της πεζοπορίας.

Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης

Κόστος αγοράς αλόγων	2.000.000 δρχ.
Κόστος σταυλικών εγκαταστάσεων	6.000.000 δρχ.
Κόστος κατασκευής αναψυκτηρίου	8.000.000 δρχ.
Κόστος εξοπλισμού αναψυκτηρίου	2.000.000 δρχ.

Φορέας Υλοποίησης της προτεινόμενης δραστηριότητας

Η δραστηριότητα αυτή απευθύνεται σε ιδιώτες οι οποίοι θα δείξουν ενδιαφέρον για τη δραστηριότητα αυτή αφού θα χρειαστεί να δημιουργήσουν και την κατάλληλη υποδομή.

2.ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΗ ΠΟΔΗΛΑΣΙΑ

Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης

Διαπιστώθηκε ότι μια μερίδα της εν δυνάμει τουριστικής πελατείας της περιοχής θα επιθυμούσε να γνωρίσει την περιοχή με ποδήλατο. Επειδή η επιθυμητή διάρκεια ποδηλασίας περιορίζεται σε λίγες ώρες και οι ενδιαφερόμενοι πιθανά να μη διαθέτουν τον απαραίτητο εξοπλισμό, προτείνεται η δημιουργία μιας δημοτικής ή ιδιωτικής επιχείρησης η οποία θα ενοικιάζει τον εξοπλισμό στους ενδιαφερόμενους έναντι καθορισμένης αμοιβής.

Επιχειρήσεις αυτής της δραστηριότητας θα μπορούσαν να δημιουργηθούν σε περισσότερες από μία θέσεις και κατά προτίμηση κοντά σε οικισμούς, από τους οποίους οι ενδιαφερόμενοι θα έχουν τη δυνατότητα επίσκεψης γνωστών τοποθεσιών όπως είναι το Παμπλούκι, η Αρβανίτσα, ή η Παλιομηλιά.

Η δημιουργία των επιχειρήσεων αυτών προϋποθέτει την κατασκευή κτιρίου το οποίο θα στεγάζει τα ποδήλατα και τον απαραίτητο εξοπλισμό, καθώς επίσης και την αγορά των ορειβατικών ποδηλάτων και των αναγκαίων εξαρτημάτων. Η επιχείρηση θα πρέπει να διαθέτει επίσης ενημερωτικά έντυπα και χάρτες που θα πληροφορούν τους ενδιαφερόμενους για τις διαδρομές που μπορούν να ακολουθήσουν.

Στόχος της προτεινόμενης δράσης

Βασικός στόχος της δράσης αυτής είναι η προσφορά δυνατοτήτων περιήγησης και γνωριμίας της περιοχής με ποδήλατα και η ταυτόχρονη άσκηση των ενδιαφερομένων.

Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης

Κατασκευή κτιρίου	8.000.000 δρχ.
Αγορά ποδηλάτων και εξαρτημάτων ποδηλασίας	1.000.000 δρχ.

Φορέας Υλοποίησης

Οι επιχειρήσεις αυτές προτείνεται να υλοποιηθούν είτε από ιδιώτες είτε από τις δημοτικές αρχές.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

Περιγραφή προτεινόμενου έργου

Υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον από γονείς για τη δημιουργία ενός κατασκηνωτικού κέντρου στον ορεινό όγκο του Ελικώνα. Το κατασκηνωτικό αυτό κέντρο σύμφωνα με τις προσδοκίες των γονέων, αλλά και σύμφωνα με τους κανόνες του ανταγωνισμού, θα πρέπει να διαφοροποιηθεί από τα άλλα που ήδη υπάρχουν στον ευρύτερο ελλαδικό χώρο. Έτσι κρίθηκε χρήσιμο να δοθεί θεματικός χαρακτήρας στην κατασκήνωση, κύριο άξονα της οποίας θα αποτελεί το περιβάλλον με παραμέτρους τη γνώση, την εκπαίδευση και την προστασία του. Σε αυτό το θεματικό χαρακτήρα καταλήξαμε με γνώμονα τις στάσεις των γονιών σχετικά με τις δραστηριότητες που θα επιθυμούσαν να περιλαμβάνει μία κατασκήνωση στο βουνό.

Μέσα στα πλαίσια των κατασκηνωτικών περιόδων τα παιδιά, εκτός των δραστηριοτήτων αναψυχής και των προγραμμάτων αθλητισμού, θα μπορούν να παρακολουθούν επιμορφωτικά προγράμματα σχετικά με το περιβάλλον και τις παραδόσεις και τον τρόπο ζωής των κατοίκων του Ελικώνα, τα οποία μέσα από συνδυαστικές μεθόδους διδασκαλίας – διασκέδασης, θα έχουν ως στόχο να ευαισθητοποιηθούν τα θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και πολιτισμού.

Παράλληλα μπορούν να γίνονται εκπαιδευτικές εκδρομές και παιχνίδια στο βουνό με στόχο την καλλίτερη γνωριμία του τόπου, της πανίδας και της χλωρίδας της περιοχής στην οποία βρίσκεται η

κατασκήνωση. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη δημιουργία της κατασκήνωσης είναι η κατασκευή κτιρίων – κοιτώνων, εστιατορίων, χώρων υγιεινής, κοινόχρηστων χώρων κ.α., η διαμόρφωση χώρων αθλοπαιδιών καθώς και του υπαίθριου χώρου, κατά τέτοιο τρόπο ώστε η επιφάνεια που αντιστοιχεί σε κάθε κατασκήνωση να του παρέχει την άνεση κινήσεων που απαιτεί ένα παιδί σε μία ορεινή κατασκήνωση.

Ως η πλέον ενδεδειγμένη θέση, τόσο από άποψη χώρου, ιδιοκτησιακού καθεστώτος, κλιματικών συνθηκών κ.τ.λ. για την κατασκευή του κατασκηνωτικού κέντρου θεωρείται η θέση Παλιομηλιά.

Στόχος της προτεινόμενης δράσης

Στόχος της δράσης αυτής είναι η δημιουργία προσφοράς στην υπό διαμόρφωση ζήτηση για εναλλακτικής μορφής κατασκηνωτικό κέντρο.

Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης

Εάν ο χώρος παραχωρηθεί από τη Δασική Υπηρεσία, το κόστος κατασκευής του κατασκηνωτικού κέντρου θα αφορά στα έργα υποδομής. Ο προϋπολογισμός αυτών δεν είναι δυνατό να προβλεφθεί στην παρούσα φάση γιατί απαιτούνται εξειδικευμένα στοιχεία που δεν είναι διαθέσιμα.

ΑΞΟΝΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

1.ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑΣ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ

Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης

Η ιερά μονή Ευαγγελίστριας έχει μια παράδοση στην τέχνη της Αγιογραφίας, η οποία μέχρι και σήμερα εξασκείται στη Μονή. Καθώς και στην ευρύτερη περιοχή δεν υπάρχει σχολή Αγιογραφίας η οποία είναι μία σημαντική τέχνη- φορέας της ορθόδοξης παράδοσης, θεωρείται σκόπιμη η δημιουργία ενός τέτοιου εργαστηρίου, στο οποίο θα μπορούν να διδάσκουν οι μοναχές του Μοναστηριού.

Παράλληλα θα μπορούν να οργανώνονται επιμορφωτικά σεμινάρια στα οποία θα διδάσκονται περιφερειακά μαθήματα όπως συντήρηση αγιογραφιών, ιστορία τέχνης κ.α.

Η ήδη υπάρχουσα υποδομή στην Ιερά Μονή Ευαγγελιστρίας μπορεί να αξιοποιηθεί κατάλληλα για τον σκοπό αυτό, ενώ στον ξενώνα της Μονής θα μπορούν να φιλοξενοούνται οι μαθητές. Προς την κατεύθυνση αυτή θα μπορούσαν να υλοποιηθούν στη Μονή συγχρηματοδοτούμενα από την Ευρωπαϊκή Ένωση σεμινάρια τα οποία θα έχουν ως αντικείμενο τα παραπάνω.

Στόχος της προτεινόμενης δράσης

Στόχος της προτεινόμενης δράσης είναι αφενός η διάδοση της τέχνης της αιογραφίας ανάμεσα στους νεότερους Βοιωτούς και αφετέρου η ανάληψη εκ μέρους του μοναστηριού πρωτοβουλιών για τη διάσωση και μεταβίβαση μιας τέχνης που σχετίζεται άμεσα με τη χριστιανική παράδοση, εξασφαλίζοντας παράλληλα οικονομικούς πόρους για τη λειτουργία του μοναστηριού.

Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης

Συνολικό κόστος δημιουργίας και εξοπλισμού του εργαστηρίου	7.000.000 δρχ.
--	----------------

Φορέας υλοποίησης της προτεινόμενης δράσης

Η δράση θα μπορούσε να υλοποιηθεί κατά τον καλλίτερο τρόπο με τη συνεργασία και την ανάληψη της υλοποίησης από την Ιερά Μονή Ευαγγελιστρίας και την Ιερά Μητρόπολη Θηβών και Λεβαδείας.

Ως φορέας υλοποίησης προτείνεται η Τοπική Αυτοδιοίκηση είτε μόνη της είτε σε κοινοπραξία με τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και ιδιωτικούς φορείς.

2.ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΧΡΥΣΟΚΕΝΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης

Η Ιερά μονή Αγίας Παρασκευής όπως και η Μονή Ευαγγελιστρίας έχουν παράδοση στην κατασκευή χρυσοκεντημάτων. Πρόκειται για μία παραδοσιακή τέχνη ιδιαίτερα διαδεδομένη στην περιοχή. Η δημιουργία εργαστηρίου κατασκευής χρυσοκεντημάτων στη Μονή, θα μπορούσε να συμβάλλει στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση ανειδίκευτων γυναικών της ευρύτερης περιοχής. Κάποια από αυτά τα

σεμινάρια θα μπορούσαν κατά περίπτωση να χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Παράλληλα με τη διαδικασία δημιουργίας του εργαστηρίου θα πρέπει να διερευνηθεί η δυνατότητα διαφοροποίησης του παραγόμενου προϊόντος, το οποίο θα πρέπει να ανταποκρίνεται στην ήδη διαμορφωμένη ζήτηση ανάλογων προϊόντων.

Τα παραγόμενα κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας κεντήματα θα μπορούν να πωλούνται από τα εκθετήρια – κέντρα διάθεσης τοπικών προϊόντων, αποτελώντας έτσι ένα επιπλέον έσοδο για τη Μονή.

Στόχος της προτεινόμενης δράσης

Στόχος της προτεινόμενης δράσης είναι η διάσωση και η διάδοση της τέχνης των χρυσοκεντημάτων στις νεότερες γενιές. Η δράση αυτή θα εξασφαλίσει την εξειδίκευση γυναικών της περιοχής στην τέχνη των χρυσοκεντημάτων από την οποία θα μπορούσαν να εξασφαλίζουν ένα συμπληρωματικό εισόδημα και παράλληλα οικονομικούς πόρους στη Μονή.

Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης

Συνολικό κόστος δημιουργίας και εξοπλισμού του εργαστηρίου	10.000.000 δρχ.
Κόστος έρευνας αγοράς	3.000.000 δρχ.

Φορέας Υλοποίησης της προτεινόμενης δράσης

Η δράση θα μπορούσε να υλοποιηθεί κατά τον καλλίτερο δυνατό τρόπο με τη συνεργασία και την ανάληψη της υλοποίησης από την Ιερά Μονή Παρασκευής και την Ιερά Μητρόπολη Θηβών και Λεβαδείας.

3.ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης

Στις περισσότερες Μονές υπάρχει ένας κατάλληλα διαμορφωμένος χώρος από όπου διατίθενται αγιογραφίες, βιβλία και τοπικά προϊόντα του μοναστηριού. Οι χώροι αυτοί στις περισσότερες περιπτώσεις αποτελούν ένα μικρό τμήμα του χώρου υποδοχής των προσκυνητών. Μέσα από τους χώρους αυτούς το μοναστήρι εκθέτει στους προσκυνητές τις δραστηριότητες, το καλλιτεχνικό και το συγγραφικό έργο των μοναχών.

Για την καλύτερη και αποτελεσματικότερη προβολή, χωρίς διάθεση εμπορευματοποίησης, των δραστηριοτήτων των μοναστηριών τα εκθετήρια αυτά θα μπορούσαν κατά περίπτωση είτε να επαναδιαρθρωθούν στους ήδη διαθέσιμους χώρους, είτε να οργανωθούν εκ νέου σε άλλους κατάλληλους κατά προτίμηση στην είσοδο των μοναστηριών.

Στόχος της προτεινόμενης δράσης

Η προτεινόμενη δράση έχει πρωταρχικό στόχο την καλύτερη και αποδοτικότερη διάθεση των προϊόντων των μοναστηριών και παράλληλα την διάθεση μέσα από αυτά των τοπικών παραδοσιακών προϊόντων που παράγονται στην ευρύτερη περιοχή. Με τον τρόπο αυτό πιστεύουμε ότι θα επιτευχθεί η σύζευξη της τοπικής και της μοναστικής κοινωνίας.

Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης

Συνολικό κόστος αναδιάρθρωσης υπάρχοντος εκθετηρίου	3.000.000 δρχ.
Συνολικό κόστος δημιουργίας νέου εκθετηρίου	7.000.000 δρχ.

Φορέας υλοποίησης προτεινόμενης δράσης

Ως φορέας υλοποίησης προτεινόμενης δράσης προτείνεται η κατά περίπτωση Ιερά Μονή.

4.ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΣΕ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΕΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ

Περιγραφή προτεινόμενης δράσης

Η ελιά και η παραγωγή οσπρίων στις πλαγιές του Ελικώνα αποτελούσαν τις παραδοσιακές καλλιέργειες στην περιοχή. Τα

μοναστήρια είχαν στην κατοχή τους μεγάλες εκτάσεις γεωργικής γης τις οποίες καλλιεργούσαν με τις παραπάνω παραδοσιακές καλλιέργειες είτε μόνοι τους, είτε «μεσιακά» με τους γεωργούς της περιοχής. Λόγω εγγενών αδυναμιών υπήρξε μια περίοδος πλήρους εγκατάλειψης σ' αυτές τις καλλιέργειες με αποτέλεσμα οι μονές να χάσουν ένα σημαντικό έσοδο.

Διαπιστώθηκε μια προδιάθεση των μοναχών για την αναδιοργάνωση της γεωργικής τους γης σε συνεργασία με κατοίκους της περιοχής. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται η δημιουργία οικολογικού αγροκτήματος, κατ' αρχήν στη Ιερά Μονή Οσίου Λουκά η οποία μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο με τη συνδρομή και τη συνεργασία των μοναχών της Μονής με τους κοσμικούς.

Η οργάνωση ενός τέτοιου αγροκτήματος προϋποθέτει τη γνώση του οικολογικού τρόπου καλλιέργειας και ταυτόχρονα τα κανάλια διάθεσης των παραγόμενων προϊόντων. Ως πιθανά προϊόντα προτείνονται η ελιά και τα όσπρια για τα οποία υπάρχει η σχετική γνώση οικολογικού τρόπου καλλιέργειας τους και προσαρμόζονται καλύτερα στις εδαφοκλιματικές συνθήκες της περιοχής.

Στόχος της προτεινόμενης δράσης

Στόχος της προτεινόμενης δράσης είναι η αξιοποίηση των γεωργικών εκτάσεων που ανήκουν στη Μονή, η ενίσχυση των οικονομικών της Μονής καθώς επίσης και η ανάπτυξη της συνεργασίας των μοναχών με τον τοπικό πληθυσμό.

Φορέας υλοποίησης της προτεινόμενης δράσης

Ως φορέας υλοποίησης της προτεινόμενης δράσης προτείνεται η Ιερά Μονή σε συνεργασία με τον Γεωργικό Συνεταιρισμό Στεριίου.

5. «ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ»

Περιγραφή προτεινόμενου έργου

Οι δρόμοι της ορθοδοξίας αποτελούν μία πρόταση προς τον επισκέπτη να ακολουθήσει μία προκαθορισμένη, επιλεγμένη διαδρομή η οποία διασχίζοντας τα πιο γραφικά στοιχεία του Ελικώνα καταλήγει στα ιστορικά μοναστήρια της Βοιωτίας.

Είναι φανερό ότι η χάραξη ενός δρόμου της Ορθοδοξίας, είναι ένα θρησκευτικό και πολιτιστικό γεγονός, το οποίο αξιοποιεί, αναδεικνύει και προστατεύει αφενός το φυσικό περιβάλλον και αφετέρου τα

θρησκευτικά μνημεία της περιοχής, των οποίων η επίσκεψη, γνώση και κατανόηση βοηθά στην εξύψωση και ενδυνάμωση της θρησκευτικής πίστης του ανθρώπου.

Η λειτουργία και επιτυχία των δρόμων της Ορθοδοξίας στηρίζεται σε μία σειρά παραμέτρων φυσικών, ανθρώπινων και τεχνικών.

- 1) Στη χάραξη μιας διαδρομής μέσα στο φυσικό περιβάλλον του Ελικώνα, η οποία θα συνδέει τα μοναστήρια μεταξύ τους.
- 2) Στην ύπαρξη βασικής υποδομής, ξενοδοχείων, ξενώνων ή δωματίων στην περιοχή των δρόμων τα οποία να προσφέρουν ποιοτικές υπηρεσίες. Αυτά θα μπορούσαν να ανήκουν στην ίδια τη Μονή ή σε κατοίκους-αγρότες της ευρύτερης περιοχής.
- 3) Στη δημιουργία εκ νέου ή στην ενίσχυση υπαρχόντων χώρων εστίασης για την εξυπηρέτηση των προσκυνητών.
- 4) Στην ύπαρξη συστήματος υποδοχής, πληροφόρησης και εξυπηρέτησης των επισκεπτών – προσκυνητών με ενιαία αντίληψη – νοοτροπία. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο κρίνεται απαραίτητη η χρηματοδότηση ειδικών μικρών οδηγών που θα αφορούν στο σύνολο των Μονών ή και μεμονωμένα για καθένα από αυτά.

Μέσα από αυτούς τους οδηγούς θα προβάλλεται η ιστορία και η αρχιτεκτονική κάθε μοναστηριού. Το υπάρχον οδικό δίκτυο στην περιοχή του Ελικώνα δυσχεραίνει τη χάραξη δρόμου ή δρόμων οι οποίοι να συνδέουν περισσότερες της μίας Μονής στη σειρά. Προκειμένου λοιπόν να επισκεφθεί κανείς τις Μονές, τη μία μετά την άλλη, απαιτείται η επανάληψη τμημάτων της διαδρομής.

Ενδεικτικά προτείνονται οι ακόλουθες διαδρομές:

- 1) Ευαγγελίστρια – Όσιος Σεραφείμ – Ταξιάρχες – Μακαριώτισσα
- 2) Ευαγγελίστρια – Μονή Υψηλάντη – Αγία Παρασκευή
- 3) Όσιος Λουκάς – Άγιοι Θεόδωροι

Στόχος προτεινόμενου έργου

Στόχος της προτεινόμενης δράσης είναι η καλύτερη οργάνωση του ήδη υπάρχοντος ρεύματος επισκεπτών στα μοναστήρια της περιοχής προκειμένου αυτό να κατανεμηθεί ορθολογικά στο χρόνο και στο χώρο έτσι ώστε να διασφαλίζεται ο θρησκευτικός χαρακτήρας των μοναστηριών.

Παράλληλα γίνεται απόπειρα να επιτευχθεί μια αποτελεσματικότερη προσέγγιση της μοναστικής κοινωνίας με το ευρύτερο κοινό σε μία προσπάθεια πιο εκτεταμένης γνωριμίας και κατανόηση της ελληνορθόδοξης μας παράδοσης.

ΥΠΟΔΟΜΗ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ

1. ΞΕΝΩΝΕΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ

Περιγραφή προτεινόμενου έργου

Το είδος καταλυμάτων που επιλέγουν οι επισκέπτες του Ελικώνα είναι οι μικροί ξενώνες ή τα ενοικιαζόμενα δωμάτια, τα οποία διατηρούν την ανθρώπινη κλίμακα στο μέγεθος και στις σχέσεις.

Παράλληλα η αναλυτική καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης απέδειξε ότι η ευρύτερη περιοχή του Ελικώνα έχει έλλειψη διαθέσιμων κλινών, και μάλιστα κλινών που θα μπορούσαν να καλύψουν ποιοτικά, ανάγκες πάνω από το μέσο όρο. Η δημιουργία μίας και μοναδικής ξενοδοχειακής μονάδας υψηλής δυναμικότητας, εκτός του γεγονότος ότι δε συμπεριλαμβάνεται στις επιθυμίες του κοινού της περιοχής, παράλληλα είναι και εκτός των δράσεων – ενεργειών που εντάσσονται στις στρατηγικές και στους στόχους του αγροτουρισμού. Κυρίαρχο αξίωμα του αγροτουρισμού είναι ότι αγροτουρισμός είναι ότι είναι όμορφο, μικρό και ανθρώπινο.

Αρχή λοιπόν του αγροτουρισμού είναι η δημιουργία μικρών και ανθρώπινης κλίμακας χώρων φιλοξενίας στους οποίους ο φιλοξενούμενος να αισθάνεται τη διαφοροποίηση στη σχέση πελάτη – μεγάλης ξενοδοχειακής μονάδας από ότι στη σχέση φιλοξενούμενος – μικρός ξενώνας. Απαίτηση των πελατών αυτού του προφίλ είναι η ιδιαίτερη φροντίδα τόσο στο μέγεθος όσο και στην ποιότητα των προσφερόμενων χώρων και υπηρεσιών με έμφαση στη διάσταση της φιλοξενίας και των ανθρώπινων σχέσεων. Τα στοιχεία αυτά σε συνδυασμό με την αυθεντικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών θα διαφοροποιήσουν αυτή την προσφορά καταλύματος από τα γνωστά ξενοδοχεία.

Η επιλογή των θέσεων για τη δημιουργία των ξενώνων έγινε με γνώμονα την ισόρροπη ανάπτυξη του όρους Ελικώνα και οδηγό τους υπάρχοντες οδικούς άξονες. Έγινε προσπάθεια να καλυφθούν όλες οι υπάρχουσες διαδρομές και ταυτόχρονα να δοθεί σε κάθε οικισμό που βρίσκεται πάνω στον οδικό άξονα ένας άλλος χαρακτήρας. Παράλληλα η επιλογή στην χωροθέτηση των ξενώνων έγινε με κριτήριο τους δύο βασικούς άξονες ανάπτυξης αγροτουριστικών δραστηριοτήτων στο όρος Ελικών.

Ο πρώτος αφορά στον ιππικό τουρισμό, ο οποίος προτείνεται να αναπτυχθεί στον άξονα Ευαγγελίστρια – Κορώνεια – Αγία Τριάδα – Παλιομηλιά – Κυριάκι – Αγία Άννα – Πουρνάρι – Χαλίκι – Ευαγγελίστρια.

Η διαδρομή αυτή επιβάλλει σε πρώτη φάση την κατασκευή τριών ξενώνων στους οικισμούς Ευαγγελίστριας, Αγίας Τριάδας και Κυριακίου.

Ο δεύτερος άξονας αφορά στο κατασκηνωτικό κέντρο της Παλιομηλιάς για τις ανάγκες του οποίου προτείνεται η δημιουργία ξενώνα στο χωριό Ελικώνας (Ζερίκι). Για τη δημιουργία του παραπάνω ξενώνα προτείνεται η επανάχρηση του εγκαταλειμμένου σχολείου του Ελικώνα. Ο ξενώνας αυτός θα εξυπηρετήσει τις ανάγκες του κατασκηνωτικού κέντρου του Ελικώνα κατ' αρχήν και στη συνέχεια θα μπορεί να αποτελέσει και αυτόνομο πόλο έλξης σε συνδυασμό με άλλες δράσεις που θα χωροθετηθούν στην ευρύτερη περιοχή.

Η δυναμικότητα των παραπάνω ξενώνων δεν πρέπει να υπερβαίνει το μέγεθος των 10- 15 δωματίων (περίπου 25 – 35 κλίνες ο καθένας) ώστε να διατηρείται η ανθρώπινα και προσωπική κλίμακα και η οικειότητα της καθημερινής ζωής των μικρών οικισμών. Στις περιπτώσεις που οι ξενώνες απευθύνονται στους τουρίστες του ιππικού τουρισμού, θα πρέπει να προβλέπονται ειδικοί χώροι για το σταυλισμό των αλόγων οι οποίοι πρέπει να είναι κατασκευασμένοι σύμφωνα με τους υπάρχοντες κανονισμούς.

Κρίνεται απαραίτητη η χωροθέτηση των ξενώνων μέσα στον πολεοδομικό ιστό των οικισμών και ειδικότερα εάν και εφόσον είναι δυνατή η εξεύρεση τέτοιων, σε παραδοσιακά κτίσματα οικισμών. Εάν δεν είναι δυνατή η επανάχρηση παλιών κελυφών τότε θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην ανέγερση νέων τα οποία θα πρέπει να σέβονται την τοπική παράδοση καθώς και την κλίμακα των οικισμών.

Προϋπολογισμός προτεινόμενης δράσης

Προϋπολογισμός αμοιβής μελέτης	12.000.000 δρχ.
Προϋπολογισμός έργου	120.000.000 δρχ.

Στόχος προτεινόμενης δράσης

Κυρίαρχος στόχος της πρότασης είναι κατ' αρχήν η κάλυψη των αναγκών της περιοχής σε κλίνες. Οι ανάγκες αυτές όπως διαφαίνεται αφορούν στους επισκέπτες των εναλλακτικών μορφών τουρισμού που σχετίζονται με την ιππασία, την αναρρίχηση, την κατασκήνωση και την ποδηλασία στον ορεινό όγκο του Ελικώνα. Παράλληλα μπορεί να καλύπτει τις ανάγκες των προσκυνητών – επισκεπτών, στις περιπτώσεις που αυτοί δεν θα μπορούν να εξυπηρετηθούν από τους ξενώνες των μοναστηριών.

Φορέας Υλοποίησης

Φορείς υλοποίησης των παραπάνω προτάσεων σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να είναι ιδιώτες από τις προτεινόμενες περιοχές. Σε περιπτώσεις έλλειψης επενδυτών από τις συγκεκριμένες περιοχές, θα μπορούν επενδυτές, εκτός περιοχής να αναλάβουν την υλοποίηση των προτάσεων.

2.ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ

Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης

Τα ενοικιαζόμενα δωμάτια αντιμετωπίζονται ως συμπληρωματικά των ξενώνων καταλύματα. Πρόκειται για χώρους της αγροτικής κατοικίας που δε χρησιμοποιούνται από τη οικογένεια και μπορούν, με μικρές επεμβάσεις εκσυγχρονισμού, να προσφέρονται στους τουρίστες για διανυκτέρευση. Ο τύπος αυτός καταλυμάτων, θα πρέπει εκτός του ύπνου να προσφέρει τουλάχιστο και πρωινό ή στην καλύτερη περίπτωση και γεύμα. Τα προϊόντα που θα χρησιμοποιούνται για την Παρασκευή του πρωινού και των γευμάτων επιβάλλεται να βασίζονται στα τοπικά προϊόντα της περιοχής αν όχι στα προϊόντα της εκμετάλλευσης.

Εκτός από τα δωμάτια, είναι επιθυμητή η ύπαρξη ενός κοινόχρηστου χώρου του σπιτιού στον οποίο θα μαζεύονται οι φιλοξενούμενοι μαζί με τους ιδιοκτήτες για να ξεκουραστούν, να παίξουν, να κουβεντιάσουν. Απαραίτητη προϋπόθεση για αυτή τη μορφή καταλύματος είναι ο ενδιαφερόμενος επενδυτής να είναι πρόθυμος να υποδεχθεί φιλοξενούμενους.

Στόχος της δράσης και φορείς υλοποίησης

Στόχος της δημιουργίας ενοικιαζόμενων δωματίων είναι η εναλλακτική προσφορά καταλυμάτων, τα οποία τις περισσότερες φορές είναι φθηνότερα από τους ξενώνες.

Ως φορείς υλοποίησης προτείνονται οι μόνιμοι κάτοικοι των οικισμών του Ελικώνα που η κύρια απασχόλησή τους είναι στον πρωτογενή τομέα παραγωγής. Αυτοί έχουν τη δυνατότητα χρηματοδότησης της επένδυσής τους από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω του κανονισμού 950/97.

3.ΧΩΡΟΙ ΕΣΤΙΑΣΗΣ

Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης

Όταν γίνεται λόγος για χώρους εστίασης στον αγροτικό τουρισμό, γίνεται αναφορά στην προσφορά μιας τοπικής κουζίνας υψηλής ποιότητας, η οποία βασίζεται ως επί το πλείστον στα τοπικά προϊόντα και ειδικότερα σε προϊόντα και παρασκευάσματα που παράγονται από τους ίδιους τους επιχειρηματίες. Οι χώροι εστίασης μπορούν να αναφέρονται είτε σε εξειδικευμένους χώρους, τις γνωστές ταβέρνες ή εστιατόρια, είτε στην περιοχή γευμάτων σε συνδυασμό με τα ενοικιαζόμενα δωμάτια.

Εξαιρετικά συμπληρωματικοί των καταλυμάτων οι χώροι εστίασης, επιτρέπουν τη βελτίωση της αποδοτικότητας των τουριστικών δραστηριοτήτων και την αναγκαία διαφοροποίηση του αγροτικού προϊόντος.

Σε ότι αφορά το μέγεθος των ταβερνών – εστιατορίων, αυτό δεν πρέπει να υπερβαίνει ένα μέγιστο αριθμό θέσεων, ο οποίος σε πολλές περιπτώσεις καθορίζεται στις 60, προκειμένου να εξασφαλίζονται τα χαρακτηριστικά μεγέθη του αγροτικού τουρισμού.

Το καλό φαγητό έχει ιδιαίτερη σημασία στις προσδοκίες των τουριστών από την παραμονή τους σε έναν τόπο. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να δοθούν ειδικά κίνητρα σε όσους επιχειρηματίες ασχολούνται ήδη με χώρους εστίασης, προκειμένου να προσαρμόσουν την ήδη υπάρχουσα προσφορά στις νέες συνθήκες ζήτησης, η οποία φαίνεται να κατευθύνεται προς μία τοπική κουζίνα υψηλής ποιότητας και διαφοροποιημένης από την ήδη υπάρχουσα προσφορά.

Σε ότι αφορά τη δημιουργία νέων χώρων εστίασης, πέρα των ήδη υπαρχόντων, θεωρείται σκόπιμη η δημιουργία αυτών μόνο στην περίπτωση που θα προτίθενται να προσφέρουν υπηρεσίες που δεν καλύπτονται ήδη. Ένα εστιατόριο – ταβέρνα θα μπορούσε να είναι εκείνο το οποίο θα χρησιμοποιεί υλικά προερχόμενα από βιολογικές καλλιέργειες. Τα εστιατόρια αυτά θα πρέπει να δημιουργηθούν μέσα στον πολεοδομικό ιστό των οικισμών του Ελικώνα.

4. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΕΝΤΡΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΤΟΠΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ

Περιγραφή προτεινόμενης δράσης

Κυρίαρχο ρόλο στην επιτυχία οποιουδήποτε σχεδίου ανάπτυξης μίας περιοχής διαδραματίζει η επικοινωνιακή στρατηγική του προτεινόμενου προγράμματος. Σε κάθε πρόγραμμα πρέπει να γίνεται σαφές το προτεινόμενο προϊόν και η ομάδα ή οι ομάδες των τελικών αποδεκτών. Ταυτόχρονα η στρατηγική προσέγγισης των μελλοντικών πελατών –

αποδεκτών του προϊόντος πρέπει να σχεδιάζεται παράλληλα με το προτεινόμενο προϊόν.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση και με βάση το σκεπτικό ότι η περιοχή αποτελεί κυρίαρχα πέρασμα προς την Αράχωβα και τους Δελφούς, προτείνεται η δημιουργία ενός Κέντρου Πληροφόρησης σε συνδυασμό με πωλητήριο τοπικών προϊόντων και με προοπτική χώρου εστίασης όπου θα παρασκευάζονται και θα διατίθενται τέτοια τοπικά προϊόντα. Καταλληλότερο σημείο για τη χωροθέτηση αυτής της χρήσης κρίνεται ο χώρος των παλιών μύλων στην περιοχή Καλάμι επάνω στην Εθνική Οδό Αθηνών – Λιβαδειάς.

Το σημείο κρίνεται κατάλληλο διότι συνδυάζει τα παραπάνω στοιχεία και παράλληλα θα αποτελέσει ιδιαίτερο πόλο έλξης ως αναστηλωμένο προβιομηχανικό μνημείο.

Το κέντρο αυτό θα πρέπει να οργανωθεί με κατάλληλο προσωπικό το οποίο θα πρέπει απαραίτητα να γνωρίζει ξένες γλώσσες και παράλληλα να πλαισιωθεί η δουλειά τους από τα κατάλληλα έντυπα προώθησης των περιοχών και τους κατάλληλους και ενημερωμένους χάρτες.

Ανάλογο Κέντρο Πληροφόρησης μπορεί να δημιουργηθεί στον κόμβο εθνικής οδού Ρίου – Αντιρρίου και Διστόμου, σε δεύτερη φάση ή παράλληλα με αυτό στο Καλάμι.

Προϋπολογισμός προτεινόμενης δράσης

Προϋπολογισμός αμοιβής μελέτης	8.000.000 δρχ.
Προϋπολογισμός έργου	80.000.000 δρχ.

Στόχος προτεινόμενης δράσης

Στόχος της προτεινόμενης δράσης είναι η κατά το δυνατόν καλύτερη επικοινωνιακή πολιτική του προγράμματος η οποία θα πρέπει να εξασφαλισθεί εξαρχής για την κατά το δυνατόν πλήρη εφαρμογή του πλέγματος των δράσεων.

Στο πλαίσιο αυτής της επικοινωνιακής πολιτικής θα πρέπει να ενταχθούν και μία σειρά ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων τα οποία θα εστιάζουν στην τοπική ιστορία και παράδοση και θα στοχεύουν στη διάδοση και στην αύξηση της διεισδυτικότητας των πληροφοριών για την περιοχή στο κυρίαρχο τουριστικό ρεύμα.

Φορέας Υλοποίησης της προτεινόμενης δράσης

Φορέας υλοποίησης της προτεινόμενης δράσης θα μπορούσε να είναι είτε η αναπτυξιακή εταιρεία της περιοχής είτε ένα συντονιστικό – διαχειριστικό όργανο για την αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής που θα αποτελείται από κοινοτάρχες της περιοχής.

ΜΕΤΑΛΛΕΥΤΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΙΣΤΟΜΟΥ

Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης

Η περιοχή του Διστόμου έχει μακριά μεταλλευτική ιστορία. Τα ίχνη της μεταλλευτικής δραστηριότητας είναι εμφανή τόσο στο τοπίο όσο και στην κοινωνική δομή και ζωή του τόπου. Η σταδιακή εγκατάλειψη της μεταλλευτικής δραστηριότητας για λόγους που δεν αφορούν την παρούσα μελέτη, έχουν ως αποτέλεσμα την εξαφάνιση σημαντικών ιστορικών κλπ. στοιχείων. Έτσι κρίνεται σκόπιμη η διάσωση ιστορικών στοιχείων (εγγράφων, φωτογραφιών, χαρτών κτλ.) καθώς και ο χαρακτηρισμός μνημείων που σχετίζονται με την μεταλλευτική δραστηριότητα και αφορούν είτε σε κτίρια είτε σε τοπία.

Είναι ανάγκη αφενός να διασωθούν αφετέρου να κοινοποιηθούν και να γίνουν γνωστά σημαντικά «μνημεία» της βιομηχανικής κληρονομιάς της περιοχής στην οποία εντάσσονται οι μεταλλευτικές δραστηριότητες. Το Μεταλλευτικό Μουσείο του Διστόμου, θα πρέπει να αντιμετωπισθεί όχι μόνο σαν ένα αποκομμένο «κλειστό» από την τοπική πραγματικότητα κομμάτι της ιστορίας αλλά θα πρέπει να συνδεθεί και να προεκταθεί στην περιοχή συμπεριλαμβάνοντας και καθοδηγώντας τον επισκέπτη να ανακαλύψει και να ταυτίσει τη γύρω περιοχή με την ιστορία της.

Στο παλιό Δημοτικό Σχολείο του Διστόμου που βρίσκεται κοντά στο Δημαρχιακό Μέγαρο μπορεί να οργανωθεί κατ' αρχήν το προτεινόμενο μουσείο του οποίου το θέμα, ο χαρακτήρας και η μορφή του μπορεί να είναι πρωτοποριακά.

Προϋπολογισμός προτεινόμενης δράσης

Προϋπολογισμός αμοιβής μελέτης	2.000.000 δρχ.
Προϋπολογισμός έργου	20.000.000 δρχ.

Στόχος προτεινόμενης δράσης

Στόχος της προτεινόμενης δράσης είναι η ανάδειξη της τοπικής μεταλλευτικής ιστορία της περιοχής, μέσα από την οποία θα διαφανούν σημαντικά κομμάτια της κοινωνικής, εργατικής και τοπικής ιστορίας της περιοχής. Παράλληλα η δημιουργία ενός νέου πόλου έλξης του οποίου ο χαρακτήρας εντάσσεται μέσα στα πλαίσια των εναλλακτικών δράσεων τουρισμού.

Φορέας υλοποίησης προτεινόμενης ενέργειας

Ως φορέας υλοποίησης του προτεινόμενου έργου προτείνεται ο Δήμος Διστόμου, ο οποίος θα μπορούσε να αναλάβει τη διοικητική, οικονομική και επιστημονική στήριξη που απαιτείται για το παραπάνω εγχείρημα.

ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Περιγραφή της προτεινόμενης δράσης

Σε συνδυασμό με το κατασκηνωτικό κέντρο της Παλιομηλιάς αλλά και της αυξημένης ανάγκης της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης των μαθητών που προέρχονται από τα σχολεία της Λιβαδειάς και των γύρω οικισμών, κρίνεται απαραίτητη η ίδρυση και λειτουργία ενός Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης σε θέση κοντινή προς τη Λιβαδειά, ώστε η λειτουργία του να καλύπτει όλη την ευρύτερη περιοχή.

Το παλιό σχολικό κτίριο του οικισμού Ανάληψη είναι ένα από τα αξιολογότερα κτίρια που είναι αυτή τη στιγμή διαθέσιμα και το οποίο μπορεί άμεσα να επαναχρησιμοποιηθεί με απλές διαδικασίες κυρίως λόγω του ιδιοκτησιακού του καθεστώτος. Σε αυτό μπορεί σχετικά ανέξοδα να δημιουργηθεί το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, με κοινό κατά κύριο λόγο τα σχολεία της περιοχής.

Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης

Προϋπολογισμός αμοιβής της μελέτης	3.000.000 δρχ.
Προϋπολογισμός του έργου	30.000.000 δρχ.

ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΚΩΠΑΙΔΑΣ ΣΕ ΠΡΟΤΥΠΟ ΖΩΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΒΟΤΑΝΙΚΟ ΚΗΠΟ – ΜΟΥΣΕΙΟ

Περιγραφή προτεινόμενης δράσης

Το εξαιρετικής ιστορικής σημασίας αρχιτεκτονικό σύνολο συνοδευόμενο από τον ιδιαίτερα περιβάλλοντα χώρο, σε συνδυασμό με την μεταβίβαση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος αυτών των χώρων στο Δήμο Αλιάρτου, που βρίσκεται μέσα στην περιοχή έρευνας καθόρισαν τους άξονες επέμβασης στο συγκεκριμένο μνημείο.

Με οδηγό αυτές τις παραμέτρους, κρίθηκε σκόπιμη η επανάχρηση του συνόλου να σχετίζεται με τα χαρακτηριστικά του χώρου όπως αυτά οργανώθηκαν από τους αρχικούς δημιουργούς του.

Η υπάρχουσα κτιριακή υποδομή μπορεί να αναστηλωθεί και να επαναχρησιμοποιηθεί ως Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, με χώρους υποδοχής, εκθεσιακούς χώρους, πωλητήριο και χώρους εστίασης-αναψυχής. Παράλληλα στον εξωτερικό χώρο μπορούν να παρουσιάζονται δείγματα της χλωρίδας και πανίδας του Ελικώνα σε συνδυασμό με την κηποτεχνική επέμβαση της αγγλικής εταιρείας.

Προϋπολογισμός της προτεινόμενης δράσης

Προϋπολογισμός αμοιβής της μελέτης	8.000.000 δρχ.
Προϋπολογισμός έργου	80.000.000 δρχ.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΒΟΙΩΤΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΑ 2000- 2006

Στην πρόταση του Ν.Σ. Βοιωτίας, εισαγωγικά, αναφέρεται ότι στην παρούσα πρόταση ο Σχεδιασμός Ανάπτυξης λαμβάνει υπόψιν του τις οικονομικές και κοινωνικές ανάγκες του Νομού με ορίζοντα το 2010. κοιτάζοντας προς το μέλλον διαπιστώνεται ότι στην πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα θα αντιμετωπιστούν μια σειρά από νέες προκλήσεις, οι οποίες λαμβάνονται υπόψιν, όπως π.χ.:

- Ο σχεδιασμός δράσεων με έμφαση στα στοιχεία που προωθούν την παραγωγικότητα.
- Οι νέες τεχνολογίες και η πληροφορική ως στρατηγικά εργαλεία του ανταγωνισμού στις παγκοσμιοποιημένες αγορές.

- Ο ανταγωνισμός στον αγροτικό τομέα, τη μεταποίηση και τις υπηρεσίες.
- Η βελτίωση των αποτελεσμάτων στον τομέα της ανεργίας και της στήριξης αδύναμων κοινωνικών ομάδων.
- Τα προβλήματα του περιβάλλοντος. Νέοι προσανατολισμοί στον τομέα του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.
- Η αποτελεσματικότερη χρήση των πόρων με αρμονικότερη σχέση μεταξύ κοινωνικού κόστους- ωφέλειας.
- Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος.
- Εξοικονόμηση δημόσιας δαπάνης για έργα και δράσεις που μπορούν να αναληφθούν από ιδιωτικούς φορείς με παράλληλη διασφάλιση των συμφερόντων του κοινωνικού συνόλου. Ευρύτατη χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών του ιδιωτικού τομέα.

Χωρίς να αποκλείονται οι αναγκαίες προσαρμογές και προσθήκες, θεωρείται ότι η στρατηγική και οι προτεραιότητες που τέθηκαν στο Β' ΚΠΣ παραμένουν επίκαιρες και απαιτούν συνέχεια και ενίσχυση.

Ανάμεσα στους κύριους στόχους αναπτυξιακής στρατηγικής που προτείνονται για το νομό Βοιωτίας στο πλαίσιο του γενικότερου προγράμματος οικονομικής σύγκλισης και κοινωνικής συνοχής με σκοπό την επωφελή ανάδειξη και ανάπτυξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του που έχουν ήδη καταγραφεί, έμφαση δίνεται στον τομέα της άρδευσης, της βιομηχανικής αναγέννησης και της τουριστικής ανάπτυξης.

Τούτο επιβάλλεται από την κοινή πλέον διαπίστωση και παραδοχή όλων όσοι εμπλέκονται στον αναπτυξιακό σχεδιασμό ότι:

1. Βάση της οικονομικής ανάπτυξης του νομού είναι ο πρωτογενής τομέας, ο οποίος ως δραστηριότητα καλύπτει το σύνολο του νομού και έχει περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης, έπ' ωφελεία της εθνικής οικονομίας γενικότερα. Η ανάπτυξη, όμως του πρωτογενή τομέα είναι αναγκαία, γιατί επιπλέον έτσι θα επιτευχθεί η αποφυγή εκρήξεων στο ήδη βεβαρημένο ζήτημα της απασχόλησης.
2. Η βιομηχανική ανάπτυξη της δεκαετίας του '70 στην περιοχή της Θήβας ήταν άναρχη, χωρίς στρατηγικό σχεδιασμό και για τον λόγο αυτό δεν είχε διάρκεια, αλλά σύντομα οδηγήθηκε σε αδιέξοδα και σε σταδιακή αποβιομηχάνιση της περιοχής. Είναι, όμως, αναμφισβήτητο η περιοχή εκείνη που διαθέτει όλα τα πλεονεκτήματα για μια καινούργια βιομηχανική ανάπτυξη, μετά βεβαίως από τις αναγκαίες εκείνες παρεμβάσεις που θα απαντούν στα καιρία προβλήματα της ανεργίας, του περιβάλλοντος και της αειφόρου ανάπτυξης.
3. Στην καινούργια χιλιετία που αρχίζει, ο νομός Βοιωτίας μπορεί και πρέπει να επιτύχει μια πρωτεύουσα θέση στην υπόθεση της

ανάπτυξης μέσα από την ανάδειξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και της ιστορίας του αφενός και της παροχή υπηρεσιών τουρισμού αφετέρου. Η απάντηση στη δορυφορική μέχρι σήμερα σχέση της Βοιωτίας με την Αθήνα πρέπει να προέλθει μέσα από το άνοιγμα διαύλων επικοινωνίας με το μισό πληθυσμό της χώρας που κατοικεί στην Αττική και τα εκατομμύρια των επισκεπτών στη χώρα, εξ' αφορμής της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας και των Ολυμπιακών αγώνων, μετατρέποντας έτσι συνολικά τη Βοιωτική Γη σε περιαστική περιοχή της Αθήνας, όπου ο πολίτης θα μπορεί να βρει όλα εκείνα που έχει ήδη χάσει στο υδροκέφαλο τέρας της σημερινής μεγαλούπολης.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2000 – 2006

Συγκριτικά πλεονεκτήματα - προβλήματα

Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του νομού Βοιωτίας είναι:

- Η δυνατότητα αξιοποίησης ανεπτυγμένων μεταφορικών υποδομών (ΠΑΘΕ, σιδηρόδρομος)
- Η γειτνίαση με τη μεγάλη αγορά της Αττικής και η εύκολη πρόσβαση στις σημαντικές υποδομές της (Νέο Αεροδρόμιο, χρηματοοικονομικές εξυπηρετήσεις κλπ.)
- Η συνεπαγόμενη υποδοχή της διάχυσης των δραστηριοτήτων της Αττικής.
- Η ύπαρξη μεγάλων βιομηχανικών συγκεντρώσεων.
- Οι σημαντικοί φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι.
- Η συγκέντρωση της πεδινής γεωργίας – κτηνοτροφίας.
- Οι επιπτώσεις από την διοργάνωση της Ολυμπιάδας.

Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η περιφέρεια είναι:

- Οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες με έντονα χαρακτηριστικά δυαδικής οικονομίας.
- Ο ορεινός χαρακτήρας
- Η ύπαρξη θυλάκων ανεργίας
- Η περιβαλλοντική υποβάθμιση σε ορισμένες περιοχές.

Στρατηγικοί στόχοι

Ο γενικός Αναπτυξιακός Στόχος που τίθεται στο Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 – 2006 για τον νομό Βοιωτίας είναι η αξιοποίηση των νέων μεταφορικών υποδομών, της γειτνίασης με το μητροπολιτικό κέντρο της

Αθήνας και της βιομηχανικής βάσης για τη μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και την αύξηση της απασχόλησης κυρίως μέσω της ανάπτυξης μιας ανταγωνιστικής οικονομίας. Στο πλαίσιο αυτό, το προτεινόμενο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για το νομό Βοιωτίας δομείται σε έξι (6) βασικούς Άξονες Προτεραιότητας.

Ως στρατηγικοί στόχοι του νομού Βοιωτίας προσδιορίζονται οι εξής:

- **Ο εκσυγχρονισμός της παραγωγικής δραστηριότητας, η διασύνδεση της με την τοπική κοινωνία και η προσαρμογή της στις απαιτήσεις της νέας οικονομίας**

Η ενθάρρυνση ανάληψης επενδύσεων εκσυγχρονισμού για την ενίσχυση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας των μεγάλων παραγωγικών μονάδων της περιφέρειας. Η προώθηση δικτυώσεων με τις τοπικές ΜΜΕ με στόχο της προώθηση της ευελιξίας και παράλληλο όφελος την αύξηση της απασχόλησης. Η στήριξη της καινοτομίας και της αξιοποίησης ερευνητικών αποτελεσμάτων. Η βελτίωση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος.

- **Η ενίσχυση του αναπτυξιακού ρόλου των αστικών κέντρων**

Η λειτουργική διασύνδεση των μεγάλων έργων που εκτελούνται από το 2^ο ΚΠΣ και όσων προγραμματίζονται από το 3^ο. Η προώθηση δικτυώσεων, ιδιαίτερα με την πρωτεύουσα αλλά και τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας. Η λειτουργική διασύνδεσή τους με τα διευρωπαϊκά δίκτυα. Η αναβάθμιση του αναπτυξιακού περιβάλλοντος των αστικών κέντρων. Η ανάπτυξη καινοτομικού και τεχνολογικού περιβάλλοντος. Η ενίσχυση των αναπτυξιακών και επιχειρηματικών υποδομών των αστικών κέντρων.

- **Η μείωση των έντονων φαινομένων δυϊσμού με έμφαση στις ορεινές και αγροτικές περιοχές**

Η άρση της απομόνωσης των ορεινών περιοχών. Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του αγροτικού χώρου και η εξισορρόπηση των χωρικών ανισοτήτων. Η ολοκληρωμένη ανάπτυξη της Υπαίθρου. Η βελτίωση της πρόσβασης στα αστικά κέντρα και τις υπόλοιπες περιοχές της Περιφέρειας. Η ενεργοποίηση του ενδογενούς δυναμικού. Η συγκράτηση του πληθυσμού.

- **Η προστασία, αποκατάσταση και αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος. Αξιοποίηση των πολιτικών – ιστορικών πλεονεκτημάτων**

Η αντιμετώπιση των προβλημάτων από τις αστικές και βιομηχανικές συγκεντρώσεις, ιδίως όσον αφορά τα στερεά και υγρά απόβλητα. Η διαχείριση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και η διασύνδεσή τους με τον τουρισμό. Η προστασία και ανάδειξη των φυσικών οικοσυστημάτων και των περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Η ορθολογική διαχείριση του υδατικού περιβάλλοντος. Η δημόσια δαπάνη για το σύνολο των δράσεων περιβάλλοντος στους άξονες προτεραιότητας 2 και 3 ανέρχεται σε 65,72 εκατ. ΕΥΡΩ.

Ειδικότεροι στόχοι κατά τομέα παραγωγής

- **Πρωτογενής τομέας**

Η ενίσχυση των υποδομών του αγροτικού τομέα. Η ενίσχυση της συμπληρωματικής απασχόλησης στην ύπαιθρο. Η ανάπτυξη της ορεινής γεωργίας και κτηνοτροφίας. Ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός επιλεγμένων κλάδων και η ενίσχυση της Γεωργικής Έρευνας. Η βελτίωση των δομών μεταποίησης, εμπορίας και διακίνησης των προϊόντων. Η προώθηση των προϊόντων ονομασίας προέλευσης και των επώνυμων προϊόντων. Η αξιοποίηση του δασικού πλούτου και η ανάπτυξη της αλιείας και των ιχθυοκαλλιεργειών. Η ανάπτυξη της μελισσοκομίας.

- **Μεταποίηση και ΜΜΕ**

Η συμπλήρωση και επέκταση των βιομηχανικών και βιοτεχνικών υποδομών. Η προσέλκυση επενδύσεων. Η μείωση της ανεργίας κυρίως στους θύλακες αυτής. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και η αύξηση της παραγωγικότητας των ΜΜΕ.

- **Τριτογενής τομέας – τουρισμός**

Η ανάπτυξη των παραγωγικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών στις επιχειρήσεις. Η βελτίωση και προβολή της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος μέσω του εκσυγχρονισμού των τουριστικών καταλυμάτων, της βελτίωσης των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, της επιμήκυνσης της τουριστικού περιόδου και της ανάπτυξης ειδικών μορφών τουρισμού με έμφαση στον ορεινό, τον πολιτιστικό και τον θεραπευτικό τουρισμό.

Οι προτεραιότητες του προγράμματος

Λαμβάνοντας υπόψη το παραπάνω Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για τον νομό Βοιωτίας δομείται σε έξι (6) Βασικούς Άξονες Προτεραιότητας, οι οποίοι είναι οι ακόλουθοι:

1^{ος} ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: Μείωση των έντονων φαινομένων δυΐσμού με έμφαση τις ορεινές – αγροτικές περιοχές.

2^{ος} ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: Προστασία περιβάλλοντος. Αξιοποίηση των πολιτιστικών – ιστορικών πλεονεκτημάτων και του τουριστικού προϊόντος.

3^{ος} ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: Βασικές και κοινωνικές υποδομές. Ενίσχυση του αναπτυξιακού ρόλου των αστικών κέντρων.

4^{ος} ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: Ενίσχυση – εκσυγχρονισμός των επιχειρήσεων και διασύνδεση με την τοπική οικονομία.

5^{ος} ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: Ανθρώπινο Δυναμικό.

6^{ος} ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: Τεχνική Βοήθεια.

Άξονας 1: Μείωση των έντονων φαινομένων δυΐσμού με έμφαση στις ορεινές και αγροτικές περιοχές.

Δείκτες αποτελεσμάτων - επιπτώσεων	Τιμή Βάσης (ΠΕΠ 94-99)	Τιμή Στόχος 2006	Δείκτες Αποτελεσμάτων-Επιπτώσεων	Τιμή Βάσης (ΠΕΠ 94-99)	Τιμή Στόχος 2006
1. Ποσοστό του συνολικού επαρχιακού δικτύου που έχει καλή βατότητα.	77%	86%	7. Θέσεις εργασίας ανά έτος που δημιουργούνται ή διατηρούν κατά την υλοποίηση των έργων		850
2. Ποσοστό υδάτινων πόρων (επιφανειακών ή υπογείων) που ανακτώνται ή εξοικονομούνται.	2,1%	4%	8. Θέσεις απασχόλησης που δημιουργούνται ή διατηρούνται κατά τη λειτουργία των έργων		554
3. Ποσοστό της συνολικής καλλιεργήσιμης έκτασης στην οποία γίνονται παρεμβάσεις	34,9%	38,8%	9. Ποσοστό πληθυσμού των περιοχών που ωφελείται από τις δράσεις του άξονα.	75%	87%
4. Αριθμός αγροτικών εκμεταλλεύσεων που ενισχύονται		900	10. Ποσοστό του πληθυσμού των περιοχών που ωφελείται από τις δράσεις του άξονα.	44%	55%

5. Ποσοστό του συνόλου των δασικών εκτάσεων που προστατεύονται, αναδασώνονται, διαμορφώνονται κλπ.	66,8%	69,78%			
6. Μονάδες Βιοτεχνίας, οικοτεχνίας, αγροτουρισμού κλπ. που ενισχύονται		120			

1. Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις
 2. Ορθολογική αξιοποίηση υδάτινων πόρων.
 3. Αναδασμοί παράλληλα έργα
 4. Λοιπές υποδομές σχετικά με την ανάπτυξη της Γεωργίας.
 5. Βασικές Υπηρεσίες στην Αγροτική οικονομία
 6. Εμπορία προϊόντων ποιότητας
 7. Δασοκομία
 8. Προστασία του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με τη Δασοκομία, τη Γεωργία, τη διατήρηση του τοπίου καθώς και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ζώων.
 9. Ανακαίνιση των χωριών
 10. Ενθάρρυνση των τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων
- Σκοποί – γενικοί στόχοι:
Ενθάρρυνση βιοτεχνικών και τουριστικών δραστηριοτήτων εκτός σχεδίων βελτίωσης
- Περιγραφή – περιεχόμενο:
Περιλαμβάνονται δράσεις που προωθούν την πολυαπασχόληση στην Ύπαιθρο, με την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, δράσεων εναλλακτικών μορφών τουρισμού, ενίσχυση βιοτεχνικών ή χειροτεχνικών μονάδων.
11. Άρση της απομόνωσης των ορεινών περιοχών
 12. Υγεία – Πρόνοια
 13. Ενίσχυση, βελτίωση υποδομών Αλιείας
 14. Παρεμβάσεις ανάπτυξης Ανθρώπινου δυναμικού στις ορεινές- αγροτικές περιοχές.

2^{ος} Άξονας Προτεραιότητας: Προστασία Περιβάλλοντος. Αξιοποίηση των πολιτιστικών – ιστορικών πλεονεκτημάτων και του τουριστικού προϊόντος.

Περιβάλλον

Η προστασία του περιβάλλοντος για το νομό Βοιωτίας πρέπει να αναδειχθεί σε βασικό παράγοντα ανταγωνιστικότητας. Θα πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν ότι η προστασία του περιβάλλοντος στις παραγωγικές επιχειρήσεις που επιθυμούν να διευρύνουν τις αγορές τους. Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς της Περιφέρειας πρέπει να εξασφαλίζει ευνοϊκό πλαίσιο περιφερειακής εμβέλειας για την αειφόρο ανάπτυξη. Ειδικότερα, το περιβάλλον στην Περιφέρεια είναι υποβαθμισμένο και ιδίως στις περιοχές με έντονη παραγωγική δραστηριότητα. Επίσης, στην περιφέρεια είναι συγκεντρωμένος μεγάλος αριθμός βιομηχανικών και μεταποιητικών μονάδων με συνέπεια οι παρακείμενοι φυσικοί αποδέκτες να ρυπαίνονται και να υποβαθμίζονται συνεχώς. Σημαντικά προβλήματα προκαλούνται από τη μη οργανωμένη αστική εξάπλωση και τις αυθαίρετες οικοδομικές κατασκευές για πρώτη και δεύτερη κατοικία, οι οποίες κυριαρχούν ιδιαίτερα στη Βοιωτία.

Βασική προτεραιότητα για την περίοδο 2000- 2006 αποτελεί η εναρμόνιση της Περιφέρειας και της χώρας, με την Κοινοτική νομοθεσία για τα στερεά απόβλητα και την οδηγία – πλαίσιο για τα νερά και για τις διεθνείς υποχρεώσεις όσον αφορά την αειφόρο ανάπτυξη.

Τουρισμός- Πολιτισμός

Ο Τουρισμός στην περιφέρεια αποτελεί δευτερεύουσα αλλά ανερχόμενη δραστηριότητα και έχει τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- Ο Παραδοσιακός τουρισμός.
- Αρχαιολογικός τουρισμός, συνδεδεμένος σχεδόν αποκλειστικά με το Διεθνή χώρο των Δελφών.
- Τουρισμός, συνδεδεμένος με τον ελεύθερο χρόνο και την έξοδο των κατοίκων της Αθήνας, αλλά και των πόλεων της περιφέρειας και της Θεσσαλίας «προς χώρους δεύτερης κατοικίας». Ο τουρισμός αυτός δεν είναι ιδιαίτερα συνδεδεμένος με την τοπική ανάπτυξη και αναπτύσσεται κυρίως στα παράλια του νομού.
- Παραθαλάσσιος τουρισμός.
- Χιονοδρομικός τουρισμός, στα Κέντρα Παρνασσού.
- Αγροτουρισμός και οικολογικός τουρισμός συνδεδεμένους με τα αυθεντικά ορεινά τοπία και τη φύση.
- Η παραλιακή ζώνη, που εκτείνεται κατά μήκος του Κορινθιακού δεν έχει ιδιαίτερα μεγάλη χωρητικότητα και ταυτόχρονα αποτελεί ζωτικό χώρο σημαντικών «ενδογενών παραγωγικών»

δραστηριοτήτων ή αστικών σχηματισμών αποτελώντας έτσι πεδίο συγκρουόμενων συμφερόντων.

- Η εύκολη προσπελασιμότητα των πόρων της και η γειννίαση της με το μεγάλο αστικό κέντρο της Αθήνας αποτελούν βασικούς παράγοντες της ανάπτυξης ενός πραγματικά επικερδούς τουρισμού για την περιφέρεια.
- Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στη βελτίωση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος της περιφέρειας και στην περαιτέρω βελτίωση των τουριστικών υπηρεσιών.

Τα προβλήματα που εντοπίζουν την πιο πέρα εξέλιξη του τουρισμού στην περιφέρεια είναι:

- Η υποβάθμιση των περιορισμένων αξιοποιήσεων τουριστικά παραλιών της τόσο από τις αυθαίρετες ή αδιάφορες παραθεριστικές κατοικίες στις παράλιες περιοχές όσο και τα μεγάλα οδικά έργα στον ευαίσθητο χώρο τους.
- Η εξέλιξη του αρχαιολογικού τουρισμού σε τουρισμό μιας μέρας λόγω της εύκολης προσπελασιμότητας και της μη αναδιοργάνωσης του τουρισμού με διάχυση των ενδιαφερόντων σε νέους χώρους και ενδιαφέροντα.
- Η μη ενεργοποίηση του ιαματικού τουρισμού προς νέες κατευθύνσεις και υπηρεσίες.
- Η σχετική στασιμότητα του χιονοδρομικού τουρισμού και η μονομέρεια της ανάπτυξης του μέσα σε ένα πολυδύναμο περιβάλλον.

Οι δυνατότητες εντοπίζονται:

- Στην αναδιάρθρωση της κατανομής των υποδομών στο χώρο χωρίς σημαντική όμως αύξηση και έλεγχο του περισσότερου αναπτυγμένου χώρου και στην ποιοτική τους αναβάθμιση.
- Στην αξιοποίηση των φυσικών μεγάλων ορεινών συμπλεγμάτων για εναλλακτικές μορφές ποιοτικού τουρισμού με περιφερειακό σχεδιασμό και αξιοποίηση των αποθεμάτων σε κατοικίες των ορεινών παραδοσιακών οικισμών.
- Στην ισόρροπη ανάπτυξη τουρισμού – γεωργίας στις μικρο περιοχές με ενδογενή ανάπτυξη (αντοχής φυσικών υποδοχέων).
- Στην αξιοποίηση των θερμομεταλλικών πηγών με νέες υπηρεσίες ποιοτικά υψηλού χαρακτήρα.

Ο πολιτισμός στην περιφέρεια είναι στενά συνδεδεμένος με το τουριστικό προϊόν αυτής. Τα πολιτιστικά μνημεία αποτελούν κεφάλαιο προς περαιτέρω αξιοποίηση. Ταυτόχρονα με τη συντήρηση και ανάδειξη του πολιτιστικού πλούτου, υπάρχει ανάγκη προβολής του χρησιμοποιώντας καινοτόμες ενέργειες και νέα τεχνολογία με στόχο μια ολοκληρωμένη προσέγγιση.

Στα πλαίσια αυτά οι βασικοί στόχοι του άξονα (σύμφωνα με το σχέδιο ανάπτυξης 2000- 2006) είναι οι εξής:

Βασικοί στόχοι

- Η αντιμετώπιση των προβλημάτων από την αστική ρύπανση
- Η βελτίωση της ποιότητας ζωής με δράσεις περιβάλλοντος
- Η διαχείριση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και η σύνδεσή τους με τον τουρισμό.
- Η προστασία και ανάδειξη των φυσικών οικοσυστημάτων και των περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.

Ειδικόί στόχοι τομέα τουρισμού:

- Η ανάπτυξη των ειδικών μορφών τουρισμού με έμφαση στον ορεινό, τον πολιτιστικό και τον θεραπευτικό τουρισμό.
- Η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

Η επίτευξη των ανωτέρω στόχων επιδιώκεται με τα ακόλουθα μέτρα:

1. Υδατικό περιβάλλον, Στερεά απόβλητα, Υγρά απόβλητα
2. Αξιοποίηση – Προστασία φυσικών πόρων
3. Δράσεις ανάπτυξης του πολιτιστικού τουρισμού
4. ανάδειξη και προβολή των τουριστικών πόρων – αναβάθμιση, βελτίωση τουριστικής υποδομής.

Ο άξονας αυτός χρηματοδοτείται με 101,699 εκατομμύρια ΕΥΡΩ.

Οι συμπληρωματικές δράσεις υπέρ του τουρισμού που στοχεύουν ειδικότερα στον εκσυγχρονισμό των τουριστικών καταλυμάτων περιέχονται και στον άξονα προτεραιότητας 4.

Προστασία Περιβάλλοντος – αξιοποίηση των πολιτιστικών – ιστορικών πλεονεκτημάτων και του τουριστικού προϊόντος

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ-	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ (ΠΕΠ 94 -99)	ΤΙΜΗ- ΣΤΟΧΟΣ
-----------------------	----------------	----------------------------	-----------------

		2006
1. Ποσοστό κατοίκων που είναι συνδεδεμένοι με αποχετευτικό σύστημα	31%	47%
2. Ποσοστό χρησιμοποιούμενων υδάτων που υφίστανται επεξεργασία	58%	65%
3. Ποσοστό στερεών αποβλήτων που ενταφιάζονται	20%	24,60%
4. ποσοστό στερεών αποβλήτων που ανακυκλώνονται	0%	2%
5. Ποσοστό πόλεων (άνω των 1000 κατοίκων) που επωφελούνται από ενέργειες ανάδειξης πολιτιστικής κληρονομιάς	48%	50%
6. Αναμενόμενη εξυπηρέτηση επισκεπτών ανά έτος από την ανάδειξη πολιτιστικών πόρων (εισιτήρια εισόδου)		300.000
7. Επεμβάσεις σε βιότοπους		3
8. Αριθμός αποκαθισταμένων χώρων ανεξέλεγκτης απόρριψης απορριμμάτων		5
9. Αριθμός σταθμών βιολογικών καθαρισμών	29	35
10. Αριθμός διανυκτερεύσεων από 1 ^η Οκτωβρίου έως 30 Απριλίου	423.865	445.060
11. Ποσοστό «ισοδύναμου» πληθυσμού που εξυπηρετείται από δίκτυα βιολογικών λυμάτων.	31%	52%
12. Ποσοστό «ισοδύναμου» πληθυσμού που εξυπηρετείται από εγκαταστάσεις βιολογικών καθαρισμών	58%	68%
13. Θέσεις εργασίας ανά έτος που δημιουργούνται ή διατηρούνται κατά την υλοποίηση των έργων		240
14. Θέσεις απασχόλησης που δημιουργούνται ή διατηρούνται κατά τη λειτουργία των έργων		167

Ανάλυση του μέτρου και του Άξονα Προτεραιότητας

Δράσεις ανάπτυξης πολιτιστικού τουρισμού

Χρηματοδοτική βαρύτητα:

Στο ΠΕΠ:	2,84 της Συνολικής Δημόσιας δαπάνης του ΠΕΠ
Στον Άξονα Προτεραιότητας:	19,78 της Δημόσιας Δαπάνης του 2 ^{ου} Άξονα

Αρχή εφαρμογής:

Υπουργείο Πολιτισμού, ΕΟΤ, Περιφέρεια Νομού Βοιωτίας, Νομαρχιακή και Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι:

Υπουργείο Πολιτισμού, Νομός Βοιωτίας, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου.

Σκοποί- γενικοί στόχοι: Οι αρχαιότητες της περιφέρειας με προεξέχουσες τις αρχαιότητες του διεθνούς σημασίας χώρου των Δελφών, εξασφαλίζουν στην περιφέρεια θέση «Ομφαλού της Γης» ως προς τον κόσμο των πολιτιστικών αξιών και της δημιουργούν «εξαιρετικού χαρακτήρα» υποχρεώσεις σε σχέση με την παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά αποτελώντας ταυτόχρονα το ισχυρότερο χαρακτηριστικό μιας μοναδικής περιφερειακής ταυτότητας.

Επίσης τα μνημεία της Βυζαντινής – μεσοβυζαντινής εποχής αποτελούν πόλο έλξης διεθνούς ενδιαφέροντος.

Στόχος είναι η αναβάθμιση των περιοχών που παρουσιάζουν δυνατότητες ανάπτυξης πολιτισμικού τουρισμού που θα έχει ως αποτέλεσμα την ανάδειξη ενός σημαντικού συγκριτικού πλεονεκτήματος της Περιφέρειας. Επίσης στόχος είναι η διάχυση του πολιτιστικού αποθέματος της Περιφέρειας. Η ανάδειξη – διατήρηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Περιγραφή – περιεχόμενο:

Βελτιωτικές παρεμβάσεις ανάδειξη αναπλάσεως ιστορικών – αρχαιολογικών χώρων, κατασκευή και επέκταση μουσείων – μνημείων, ανάδειξη βυζαντινών- μεταβυζαντινών μνημείων. Ενίσχυση υποδομών σύγχρονου πολιτισμού. Προβολή πολιτιστικού προϊόντος.

Καινοτόμες δράσεις πολιτιστικών διαδρομών και δημιουργία γραφείου πολιτιστικής πληροφόρησης (μελέτη RIS).

Ανάδειξη και προβολή των τουριστικών πόρων – αναβάθμιση, βελτίωση τουριστικής υποδομής

Χρηματοδοτική βαρύτητα:

Στο ΠΕΠ:	3,20% της συνολικής Δημόσιας δαπάνης του ΠΕΠ
Στον Άξονα Προτεραιότητας:	22,28% της Δημόσιας δαπάνης του 2 ^{ου} Άξονα

Αρχή εφαρμογής:

ΕΟΤ, Νομός Βοιωτίας, Νομαρχιακή και τοπική Αυτοδιοίκηση.

Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι:

Νομός Βοιωτίας, Ε.Ο.Τ., Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου

Σκοποί – γενικοί στόχοι:

Η περαιτέρω ενίσχυση των δράσεων τουρισμού που συμβάλλει στη δυναμική ανάπτυξη ενός κλάδου που δεν έχει εξαντλήσει τις δυνατότητες ανάπτυξης τους. Στόχος είναι η περαιτέρω ενίσχυση των υποδομών και η προώθηση, προβολή των τουριστικών προϊόντων και η αξιοποίηση στην κατεύθυνση αυτής της γειτνίασης με την Αττική.

Περιγραφή- Περιεχόμενο:

Δράσεις βελτίωσης, κατασκευής τουριστικών λιμένων και υποδομών τουρισμού όπως οι αναπλάσεις παραλιών και η κατασκευή του κέντρου προετοιμασίας αθλητών. Αναπλάσεις και αναπαλαιώσεις δημοσίων κτιρίων. Αναπλάσεις κοινόχρηστων τουριστικών χώρων. Δράσεις προβολής του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας και των Θεματικών μορφών τουρισμού. Δράσεις σήμανσης- αξιοποίησης ορειβατικών μονοπατιών.

Καινοτόμος οργάνωση θεματικών Πάρκων σε σχέση με το δυνητικό διεθνές ενδιαφέρον και χρήση νέων καινοτόμων τεχνολογιών για παρουσιάσεις και παροχή υπηρεσιών για συμπληρωματικές μορφές τουρισμού. (πρόταση RIS).

3^{ος} Άξονας Προτεραιότητας: Βασικές και κοινωνικές υποδομές. Ενίσχυση του ρόλου των αστικών κέντρων

1. Ενίσχυση Μεταφορών

2. Ενίσχυση Υπηρεσιών υγείας

3. Ενίσχυση Υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας

4. Αναβάθμιση Υποδομής και εξοπλισμού στην Εκπαίδευση

5. Χωροταξία- Πολεοδομία

6. Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας

7. Παρεμβάσεις ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες αστικών και ημιαστικών κέντρων

4^{ος} Άξονας Προτεραιότητας: Ενίσχυση – εκσυγχρονισμός της μεταποίησης και διασύνδεσή της με την τοπική οικονομία

15. Ενίσχυση- εκσυγχρονισμός βιομηχανικών υποδομών
16. Κίνητρα για παραγωγικές επενδύσεις
17. Ενίσχυση μικρομεσαίων και πολύ μικρών επιχειρήσεων
18. Ενίσχυση και εκσυγχρονισμός τουριστικών καταλυμάτων

Σκοποί- Γενικοί Στόχοι:

Στόχος του μέτρου είναι η αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος με τη δημιουργία τουριστικών υποδομών υψηλής στάθμης και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τουριστικών καταλυμάτων.

Περιγραφή- περιεχόμενο:

Προβλέπεται η ένταξη ιδιωτικών επενδύσεων εκσυγχρονισμού όλων των μορφών καταλυμάτων (Ξενοδοχείων, κάμπινγκ, ενοικιαζόμενων δωματίων και διαμερισμάτων) και εμπλουτισμού της σύνθεσης των προσφερόμενων υπηρεσιών με πάγιους εξοπλισμούς και μέσα.

19. Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας τουριστικών ΜΜΕ.

Σκοποί – Γενικοί στόχοι:

Στόχος του μέτρου είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των τουριστικών ΜΜΕ ώστε να ανταποκριθούν στις νέες απαιτήσεις της αγοράς.

Περιγραφή – περιεχόμενο:

Σε συνάφεια με το αντίστοιχο μέτρο του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα» προβλέπεται η ένταξη επιχειρηματικών σχεδίων των ΜΜΕ όλων των κλάδων του τομέα. Αφορά συνδυασμένες οργανωτικές δράσεις (συνενώσεις, βελτίωση της θέσης των ΜΜΕ στην αγορά τους, διείσδυση σε νέες αγορές ή τμήματα αγορών, ενέργειες μάρκετινγκ κλπ.).

20. Διεύρυνση και εκσυγχρονισμός του Μεταποιητικού τομέα και της Επιχειρηματικής και εξαγωγικής δραστηριότητας
21. Ενίσχυση δράσεων της καινοτομίας και της κοινωνίας της πληροφορίας.

5^{ος} Άξονας Προτεραιότητας: Ανθρώπινο Δυναμικό

1. Ανάπτυξη Ανθρώπινων Πόρων στους τομείς προτεραιότητας του ΠΕΠ.
2. Υπηρεσίες φροντίδας για την Προώθηση των ίσων ευκαιριών
3. Τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης.

6^{ος} Άξονας Προτεραιότητας: Τεχνική Βοήθεια

1. Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ
2. Τεχνική Βοήθεια ΕΓΤΠΕ

3. Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ

Η περαιτέρω ανάλυση των Αξόνων Προτεραιότητας 1, 3, 4, 5 και 6 κρίνεται περιττή και δεν αφορά την παρούσα μελέτη.

ΚΕΝΤΡΟ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ Ν.Α. ΒΟΙΩΤΙΑΣ

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ Κ.Υ.Ε.

Στα πλαίσια του Μέτρου του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα», εγκρίθηκε η ανάπτυξη και η λειτουργία Κέντρου Υποδοχής Επενδύσεων στο Νομό Βοιωτίας, το οποίο θα λειτουργεί ως Γραφείο Ενιαίας Εξυπηρέτησης με αντικείμενο το συντονισμό όλων των δημοσίων υπηρεσιών που συμμετέχουν στις διαδικασίες σύστασης μίας νέας επιχείρησης, καθώς και στις διαδικασίες αδειοδότησης εγκατάστασης – λειτουργίας μίας επιχείρησης ώστε να διευκολύνουν τον επενδυτή – επιχειρηματία.

Το κέντρο Υποδοχής Επενδύσεων θα αναλάβει να ενημερώνει με αξιόπιστο και έγκυρο τρόπο όλους τους ενδιαφερόμενους επενδυτές της περιοχής για τις ευκαιρίες χρηματοδότησης που προσφέρονται τόσο μέσω των Προγραμμάτων του Γ' ΚΠΣ και των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών, όσο και για το ισχύον εθνικό πλαίσιο κινήτρων ενισχύσεων (αναπτυξιακός νόμος, κλπ.).

Η λειτουργία του Κέντρου Υποδοχής Επενδύσεων Βοιωτίας αποσκοπεί στη σημαντική μείωση του χρόνου έκδοσης αδειών, στη διευκόλυνση του πολίτη επιχειρηματία στις συναλλαγές του με τη δημόσια διοίκηση, καθώς και στη προσέλκυση νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.

Το Κ.Υ.Ε. Βοιωτίας θα δραστηριοποιηθεί στους ακόλουθους τομείς:

- Τυποποίηση των απαιτούμενων δικαιολογητικών από τον επιχειρηματία ή υποψήφιο επενδυτή για τη σύσταση επιχείρησης και την έκδοση της άδειας εγκατάστασης και λειτουργίας. Ενημέρωση του επιχειρηματία και υποστήριξη του στην ορθή συμπλήρωση των απαιτούμενων δικαιολογητικών.
- Υποδοχή, παραλαβή αιτήσεων με πλήρη δικαιολογητικά και συντονισμός όλων των ενεργειών της δημόσιας διοίκησης με σκοπό την αδειοδότηση για ίδρυση, επέκταση, εκσυγχρονισμό και διακοπή των δραστηριοτήτων επιχειρήσεων στο Νομό Βοιωτίας, μέχρι την οριστική διεκπεραίωση της αίτησης. Ενημέρωση των ενδιαφερόμενων επενδυτών για το στάδιο στο οποίο βρίσκεται η αίτησή τους.

- Υποδοχή, παραλαβή αιτήσεων με πλήρη δικαιολογητικά και συντονισμός όλων των ενεργειών της δημόσιας διοίκησης για την έγκριση εταιρικής μορφής και των διαδικασιών δημοσίευσης μιας ιδρύμενης εταιρείας στο Νομό Βοιωτίας, μέχρι την οριστική διεκπεραίωση της αίτησης. Ενημέρωση των υποψηφίων επιχειρηματιών για το στάδιο στο οποίο βρίσκεται η αίτησή τους.
- Ταχεία και αξιόπιστη ενημέρωση των επιχειρηματιών που ενδιαφέρονται να επενδύσουν στο Νομό για προγράμματα και δυνατότητες χρηματοδότησης που υπάρχουν.
- Στατιστική επεξεργασία στοιχείων των αιτήσεων και εξαγωγή δεικτών σχετικά με την ταχύτητα διεκπεραίωσης των σχετικών αιτήσεων. Σύνταξη τριμηνιαίων Εκθέσεων Παρακολούθησης του Έργου τους και υποβολή τους στη Γ.Γ.Β. του Υπουργείου Ανάπτυξης.
- Εντοπισμός των αδυναμιών και καθυστερήσεων του συστήματος αδειοδότησης / σύστασης εταιρείας και διατύπωση διορθωτικών προτάσεων, προς τους αρμόδιους φορείς (Υπουργεία, Νομαρχία) με σκοπό τη λύση των προβλημάτων.
- Συνεργασία με το ΕΛΚΕ με σκοπό την καταγραφή και αξιολόγηση εναλλακτικών επενδυτικών ευκαιριών και δυνητικών χώρων εγκατάστασης τους. Επίσης το ΕΛΚΕ θα υποστηρίζει το Κ.Υ.Ε. με την παροχή εξειδικευμένων εργαλείων και μεθοδολογίας για την αποτελεσματική υποστήριξη των παραπάνω.
- Συνεργασία με τα ΚΕΤΑ με σκοπό την καλύτερη ενημέρωση των επενδυτών.
- Προβολή και προώθηση σε τοπικό επίπεδο του αντικειμένου του έργου, της σκοπιμότητας και των αναμενόμενων ωφελειών από τη λειτουργία του Κ.Υ.Ε..
- Κατάρτιση των στελεχών του Κ.Υ.Ε. στις διαδικασίες, στα έγγραφα, στις μελέτες, κλπ., που απαιτούνται προκειμένου να αδειοδοτηθεί ο ενδιαφερόμενος επενδυτής, η οποία θα χρηματοδοτηθεί από Μέτρο του Ε.Π.Α.Ν.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΔΡΟΜΙΟΥ ΤΗΣ ΦΟΡΜΟΥΛΑ 1 ΣΤΟΝ ΟΡΧΟΜΕΝΟ

Μετά τη συνθετική πρωτοβουλία της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Βοιωτίας (Νομαρχιακό Συμβούλιο στις 01- 04- 05) και την από κοινού κινητοποίηση των βουλευτών του Νομού, του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης του ΚΕΜΑΕ, του συνόλου των κοινωνικών και πολιτικών φορέων της Βοιωτίας αλλά και της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (Νομάρχες, Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας), ο Υπουργός Εθνικής

Οικονομίας και κατόπιν πρότασης του ΥΠΕΧΩΔΕ ενέκρινε την ένταξη στο πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων (ΠΔΕ) 2005, τη μελέτη για τα υποστηρικτικά έργα του αυτοκινητοδρομίου Ορχομενού ύψους 500.000 Ε.

Κατόπιν τούτων είναι φανερό, ότι το μεγάλο αναπτυξιακό έργο του Αυτοκινητοδρομίου είναι σε θετική πορεία υλοποίησης. Οι προσπάθειες των τοπικών φορέων αποδίδουν και το όνειρο της δημιουργίας του αυτοκινητοδρομίου της Φόρμουλα 1 πλησιάζει την πραγματικότητα καθώς ο χώρος του Ορχομενού είναι ο πλέον κατάλληλος για το έργο αυτό και η τεράστια τοπική και τουριστική ανάπτυξη που θα επέλθει πλησιάζει την πραγματικότητα.

ΙΔΡΥΣΗ ΑΕΙ ΚΑΙ ΤΕΙ ΣΤΗ ΒΟΙΩΤΙΑ

Η ίδρυση και λειτουργία Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων στη Βοιωτία, χαρακτηρίζονται από μια μεγάλη πορεία κυρίως πολιτικών διαδικασιών και ενεργειών με πρωτοβουλία και δυναμική διεκδίκηση. Παράλληλα, ο ίδιος ο πολιτικός χαρακτήρας του θέματος επέβαλε και επιβάλλει ακόμα χειρισμούς οι οποίοι θα πρέπει να απέχουν από εκμετάλλευση, μικροπολιτικές σκοπιμότητες, προσωπική προβολή και διαγωνισμούς πατρότητας.

Το Πανεπιστήμιο και η διαδικασία ίδρυσης και λειτουργίας του είναι μια εξαιρετικά σοβαρή υπόθεση γι αυτόν τον τόπο που δεν αφήνει σε κανέναν περιθώριο για πολιτικές ακροβασίες και επίδειξη ισχύος.

Πάγιο και κορυφαίο το αίτημα της Βοιωτίας για το Πανεπιστήμιο, αρχίζει να σχηματοποιείται ως υλοποίηση τον Απρίλιο του 2003. Με τη δημοσίευση του Προεδρικού διατάγματος 92 (ΦΕΚ 83 Α / 11- 04- 2003) για την ίδρυση του Πανεπιστημίου Στερεάς Ελλάδας, δημιουργείται για πρώτη φορά το θεσμικό πλαίσιο που επιτρέπει την δημιουργία Σχολών στη Βοιωτία.

Η δυνατότητα αυτή που δίνει το Π.Δ. αποτελεί και πολιτική βούληση της τότε κυβέρνησης η οποία προβαίνει σε συγκεκριμένη εξαγγελία δια στόματος του τότε Υπουργού Παιδείας. Κατά τη διάρκεια επίσκεψης του στη Βοιωτία, ο κ. Π. Ευθυμίου στις 28 Σεπτεμβρίου 2003, κατ' αρχήν στο γραφείο του Νομάρχη και εν συνεχεία στην αίθουσα συνεδριάσεων του Νομαρχιακού Συμβουλίου, εξαγγέλλει την ίδρυση ΑΕΙ στη Λιβαδειά και ΤΕΙ στη Θήβα με προοπτική λειτουργίας το 2005. Η εξαγγελία αυτή, με πολύ συγκεκριμένο περιεχόμενο, δίνει στην ουσία σάρκα και οστά στο Βοιωτικό όραμα για το Πανεπιστήμιο.

Στη συνέχεια και με σκοπό το συντονισμό και την άμεση προώθηση των αναγκαίων ενεργειών, το Νομαρχιακό Συμβούλιο με απόφασή του, προχώρησε στην ανάθεση μελέτης με τίτλο «Μελέτη Στρατηγικής Ανάπτυξης Ανώτατης Εκπαίδευσης του Νομού Βοιωτίας», στο Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου. Η μελέτη ολοκληρώθηκε τον Ιανουάριο του 2004 και κατατέθηκε στη Διοικούσα Επιτροπή Πανεπιστημίου Στερεάς Ελλάδας, ευελπιστώντας να συμβάλλει ουσιαστικά στην ίδρυση Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων στο Νομό μας.

Παράλληλα με το θέμα του Πανεπιστημίου, το Νομαρχιακό Συμβούλιο ασχολήθηκε σε ειδική συνεδρίαση τον Οκτώβριο του 2003, στην οποία παρέστησαν και φορείς της Βοιωτίας. Η πρόθεση της Νομαρχιακής Αρχής να συμβάλλει στην υπόθεση του Πανεπιστημίου και μάλιστα σε διαδικαστικά ζητήματα, όπως το κτιριακό εκφράστηκε με τη βούληση του Νομαρχιακού Συμβουλίου να παραχωρηθεί το κτίριο του ΚΕΓΕ στη Θήβα και εάν απαιτηθεί οικοπεδική έκταση ιδιοκτησίας ΝΑΒ στη Λιβαδειά, για να χρησιμοποιηθούν για τις απαραίτητες εγκαταστάσεις.

Την άνοιξη του 2004, υπήρξαν σημαντικές προτάσεις για τη λειτουργία ΤΕΙ στη Θήβα. Αφορμή γι αυτό υπήρξε η επίσκεψη του κ. Ευθυμίου στη Βοιωτία, όπου σε συνάντηση με το Νομάρχη στις εγκαταστάσεις της ΕΑΒ, διατυπώθηκε η πρόταση να λειτουργήσουν εργαστήρια του ΤΕΙ Χαλκίδας στις εγκαταστάσεις του εργοστασίου, προκειμένου να υπάρχει άμεση σύνδεση της επιστημονικής γνώσης με την παραγωγικότητα. Αντίστοιχη λειτουργία προτάθηκε και για το ΤΕΙ της Θήβας.

Όλο αυτό το διάστημα, η ίδρυση Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων στη Βοιωτία, αποτέλεσε στόχο πρώτης προτεραιότητας για τη Νομαρχιακή Αρχή. Με πρωτοβουλία του Νομάρχη υπήρξαν διαρκείς επαφές και επικοινωνία, κυρίως με τη Διοικούσα Επιτροπή του Πανεπιστημίου Στερεάς Ελλάδας, για να προωθηθούν τα θέματα των Σχολών στη Βοιωτία.

Με την αλλαγή της κυβέρνησης, η νυν Υπουργός Παιδείας κ. Γιαννάκου επισκέφθηκε τον Ιούλιο του 2004, άτυπα τη Λιβαδειά, όπου αναφέρθηκε ακροθιγώς στο θέμα του Πανεπιστημίου, χωρίς δεσμεύσεις για το χρόνο έναρξης της λειτουργίας του.

Μετά από παρατεταμένη σιωπή του υπουργείου παιδείας και με αφορμή, ειδική συνεδρίαση του Νομαρχιακού Συμβουλίου- που έγινε στις αρχές του Οκτώβρη-, το θέμα του Πανεπιστημίου επανήλθε στην επικαιρότητα. Η τοπική πρωτοβουλία το ανέδειξε ως ζήτημα αιχμής για το Νομό και ήταν το έναυσμα για κάθε περαιτέρω εξέλιξη.

Στην ειδική αυτή συνεδρίαση, ομόφωνα με το Νομαρχιακό συμβούλιο αποφάσισε τη σύσταση επιτροπής, που αποτελείται από όλους

τους θεσμικούς εκπροσώπους του Νομού, η οποία ζήτησε συνάντηση με τον Υπουργό Παιδείας, προκειμένου να αποσαφηνιστεί το θέμα της ίδρυσης και λειτουργίας των Σχολών στη Βοιωτία. Η συνάντηση αυτή ορίστηκε για την 26^η Νοεμβρίου 2004 στο Υπουργείο Παιδείας.

Μετά τη συνεδρίαση ο Νομάρχης Βοιωτίας υπήρξε αποδέκτης επιστολής από τον Υφυπουργό Παιδείας κ. Σπ. Ταλιαδούρο, στην οποία αναφέρεται με σαφήνεια ο χρόνος έναρξης σπουδών και συγκεκριμένα το 2005 ΑΕΙ στη Λιβαδειά και ΤΕΙ στη Θήβα. Στην επιστολή ο χρόνος έναρξης σπουδών συνδυάστηκε με τις ενέργειες της Διοικούσας Επιτροπής του Πανεπιστημίου Στερεάς Ελλάδας και της Συνέλευσης του ΤΕΙ Χαλκίδας.

Τελικά μετά από πολλές προσπάθειες επιτεύχθηκε η δημιουργία Ανωτάτων Σχολών στο Νομό Βοιωτίας, Στη Λιβαδειά νέο τμήμα Πανεπιστημίου – πρότυπο για την Ελλάδα «Περιφερειακής Οικονομικής Ανάπτυξης Στερεάς Ελλάδας» και στη Θήβα τμήμα ΤΕΙ «Διοίκηση Συστημάτων Εφοδιασμού». Η έναρξη λειτουργίας τους θα γίνει τον Σεπτέμβριο του 2005.

Η δημιουργία και λειτουργία των Σχολών αυτών θα συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη της περιοχής καθώς και στην τοπική οικονομία.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ – ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

1. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Στο Νομό Βοιωτίας υπάρχουν αρκετά γραφεία τουρισμού, τα κυριότερα από αυτά βρίσκονται στη Λιβαδειά και στη Θήβα.

Τουριστικά Γραφεία Λιβαδειάς:

- AGELINA TRAVEL- Θέμιδος 9 τηλ. 22610- 26312
- ΛΙΟΝΤΟΣ ΑΘΑΝ.&ΣΙΑ Ο.Ε. «ΜΗΔΕΙΑ» - Φίλωνος 30 τηλ. 22610- 28910 φαξ: 22610- 27510
- LOKRIS TOURS – Πλατεία εθνικής Αντιστάσεως 2 τηλ. 22610- 80301
- MEDEON HELLAS- Μπουφίδου 15 τηλ. 22610 26501, φαξ: 22610 – 26503
- ΜΩΡΑΙΤΗΣ Κ.&ΥΙΟΣ Ο.Ε. «LEVADIA TOURS» Χριστοπούλου 1 τηλ.22610- 20298, 23038
- ΣΕΧΡΕΜΕΛΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ «ΤΡΟΦΩΝΙΟΣ» Καραγιαννοπούλου 4 τηλ. 29497
- ΔΕΛΦΟΙ ΚΕΝΤΡΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ Ο.Ε. – ΔΕΛΦΟΙ- ΤΗΛ. 22650- 82086

- ΚΟΥΛΟΜΠΟΥΡΟΣ Ν. ΕΥΘΥΜΙΟΣ- ΙΤΕΑ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ- ΤΗΛ. 22650- 33101, 32592

Τουριστικά Γραφεία Θήβας:

- ΑΝΥΦΑΝΤΗ Ε. ΑΦΟΙ Ο.Ε. «Ο ΕΛΕΩΝ» ΘΕΜ&ΣΕΡ. ΑΝΥΦΑΝΤΗΣ Ο.Ε. Λ.Μπέλλου 5 τηλ. 22620- 27234
- ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ TOURS Πινδάρου 62 τηλ. 22620 -26100
- TSOTRAS TRAVEL- Πινδάρου62 τηλ. 22620- 26444
- ΜΠΑΚΟΔΗΜΟΣ Γ.ΠΕΤΡΟΣ – Σχηματάρι τηλ. 22620- 58777

Τα τουριστικά αυτά γραφεία στην πλειοψηφία τους δεν ανήκουν στην τοπική αυτοδιοίκηση, ενώ τα πέντε από αυτά λειτουργούν και ως γραφεία πληροφοριών. Όλα τα γραφεία λειτουργούν και ως κεντρικά γραφεία κρατήσεων, επίσης ασχολούνται και με άλλες δραστηριότητες, όπως εκδρομές, ενοικιάσεις αυτοκινήτων και κλείσιμο εισιτηρίων με όλα τα μεταφορικά μέσα. Τα περισσότερα από τα γραφεία αυτά λειτουργούν με έναν το πολύ δύο υπαλλήλους και κατά τις περιόδους αιχμής προσλαμβάνουν και έκτακτο προσωπικό. Κατά μέσο όρο το ετήσιο κόστος λειτουργίας του καθενός είναι 9.000 Ευρώ, ενώ τα ετήσια έσοδά τους είναι 9.800 Ευρώ.

2. ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΟ – ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Λόγω των μεγάλων προσπαθειών του νομού για την τουριστική ανάπτυξη του, υπάρχει πολύ πλούσιο ενημερωτικό υλικό για την περιοχή. Υπάρχουν αναλυτικοί χάρτες με κάθε λεπτομέρεια για όλα τα μέρη έτσι ώστε να γίνεται εύκολα η πρόσβαση και η επίσκεψη από τον ενδιαφερόμενο επισκέπτη- τουρίστα. Η κάθε ξενοδοχειακή επιχείρηση εκδίδει και έντυπο διαφημιστικό υλικό για το ξενοδοχείο, τις υπηρεσίες και δραστηριότητες που προσφέρει, καθώς και για τη γύρω περιοχή. Επίσης, υπάρχουν και κατάλογοι εστιατορίων και χώρων εστίασης αρκετά ελκυστικοί για τον κάθε ενδιαφερόμενο. Υπάρχουν ακόμη και ταξιδιωτικοί οδηγοί που ενημερώνουν το κοινό για την περιοχή. Για κάθε δραστηριότητα που προσπαθείται από την περιοχή όπως π.χ. φεστιβάλ, εκδηλώσεις ή δραστηριότητες ειδικού ενδιαφέροντος, εκδίδεται πλούσιο διαφημιστικό υλικό έτσι ώστε να γίνεται γνωστό στην ευρύτερη περιοχή και να επιτυγχάνεται η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη προσέλευση κόσμου.

Άλλης μορφής διαφήμιση που γίνεται για την περιοχή είναι μέσω του διαδικτύου, υπάρχει αναλυτική σελίδα του νομού με πληροφορίες για την τοπική αυτοδιοίκηση και για όλες τις δραστηριότητες που πραγματοποιούνται. Η ηλεκτρονική διεύθυνση είναι www.viotia.gr

ακόμη σημαντική μορφή διαφήμισης είναι τα τοπικά ΜΜΕ, στο νομό υπάρχουν τρία (3) τοπικά τηλεοπτικά κανάλια:

- Βοιωτική Τηλεόραση (22610) 87923
- Star Κεντρικής Ελλάδος (22310) 46725
- Τηλεόραση ΕΝΑ (22310) 51180

Επίσης υπάρχουν εννέα (9) τοπικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί:

- Σείριος 95,8 FM (22610) 81670
- City FM 92,0 FM (22610) 81670
- Λάμδα 95,1 FM (22610) 20901
- X-Radio 96,6 FM (22610) 21022
- Start 102,1 FM (22620) 22262
- Ράδιο Ένωση 97,3 FM (22670) 41310
- Ράδιο Θήβα 97,5 FM (22610) 81266
- Ράδιο Δίστομο 94,6 FM (22670) 21238
- Ελληνικός 88,7 FM (22610) 21020

Ακόμη υπάρχουν εννέα (9) τοπικές εφημερίδες:

- Βοιωτική Ώρα (22610) 23175
- Διάβημα (22610) 27123
- Σκυτάλη (22610) 21020
- Νέα της Βοιωτίας (22610) 27180
- Μανιφέστο (22620) 81300
- Βοιωτικά Νέα (22620) 24860
- Θάρρος των Βοιωτών (22610) 21922
- 7 Ημέρες Βοιωτία (22610) 87650
- Αγωνιστής της Βοιωτίας (22620) 23457

Καθώς επίσης και ένα περιοδικό:

- In Life

3.ΜΕΣΟΛΑΒΗΤΙΚΕΣ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Με τις επιχειρήσεις της περιοχής συνεργάζονται οι κύριοι οργανωτές ταξιδίων: GINIS, BALAKAKIS και AKADIMOS. Τα ταξιδιωτικά πρακτορεία που συνεργάζονται με την περιοχή είναι: COOL TRAVEL, SIGNATURE TRAVEL και LOKRIDIS TRVEL. Άλλες μορφές πωλήσεων τους είναι οι μεμονωμένες πωλήσεις.

4.ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Τα τουριστικά αυτά γραφεία συνεργάζονται και με άλλες περιοχές της χώρας, κυρίως με Σαντορίνη, Κρήτη και Χαλκιδική, ενώ δεν υπάρχουν πολλές συνεργασίες με περιοχές του εξωτερικού. Οι συνεργασίες αυτές

έχουν ως αποτέλεσμα την καλύτερη συνεργασία μέσω της άμεσης επικοινωνίας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Τρεις χιλιάδες οκτακόσια περίπου χρόνια από την εγκατάσταση (το 1800π.Χ.) των πρωτοελλήνων Μινύων στη Βορειοδυτική Βοιωτία (με κέντρο τον Ορχομενό), και την κατασκευή του εκπληκτικού και αρχαιότερου στην Ευρώπη αποστραγγιστικού και αρδευτικού έργου της Κωπαίδας , και επίσης τρεις χιλιάδες εξακόσιες πενήντα περίπου χρόνια από την ίδρυση (το 1650) της επτάπυλης Θήβας από τον Κάδμο- που ήρθε εδώ αναζητώντας τη χαμένη αδελφή του Ευρώπη- η Βοιωτία δεν παλεύει βέβαια να ξαναγίνει ένα από τα μεγάλα πολιτικοστρατιωτικά και πολιτισμικά κέντρα της ηπείρου μας, όπως ήταν κατά τους μυκηναϊκούς και τους κλασικούς χρόνους, καθώς επίσης και σε μια περίοδο που προσδιορίζεται λίγο πριν και λίγο μετά την κατάκτηση μας από τους Οθωμανούς. Αγωνίζεται όμως, η Βοιωτία, να πάρει μια σοβαρή θέση στη διαμόρφωση της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας του 2000, αξιοποιώντας καλύτερα τις πλουτοπαραγωγικές πηγές της και διεκδικώντας ό,τι της ανήκει από τα διάφορα εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα, για έργα υποδομής και ανάπτυξης. Έτσι θα μπορέσει, να διαμορφώσει, για τους 140.000 περίπου κατοίκους της, συνθήκες μιας καλύτερης ζωής και παράλληλα να προσφέρει στα μεν 10 εκατομμύρια των Ελλήνων το δικό της μερτικό στην καθολική προσπάθεια ανόρθωσης και εκσυγχρονισμού της χώρας, στα δε 350 εκατομμύρια των κατοίκων της ΕΕ, τη δυνατότητα να γνωρίσουν και να αναγνωρίσουν ότι στη βοιωτική γη έζησαν ορισμένοι από τους αξιότερους και αρχαιότερους χτιστάδες του ευρωπαϊκού και γενικότερα του παγκόσμιου πολιτισμού.

Έχει η Βοιωτία προοπτικές για τουριστική Ανάπτυξη; Ένα ερώτημα που θα μπορούσε να διατυπωθεί σχολιάζοντας τις παραπάνω αναλύσεις και συγκεκριμένα αυτές που αναφέρονται στην ανάγκη δημιουργίας σύγχρονων οδικών προσβάσεων προς τη Βοιωτία, με δεδομένο ότι υπάρχουν στο νομό μόνο 25 ξενοδοχειακές μονάδες με σύνολο 1107 κλινών, που μάλιστα παρουσιάζουν ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά πληρότητας, μήπως αυτές οι προτάσεις για έργα υποδομής, που αποσκοπούν να δώσουν ώθηση στον τουρισμό είναι εξωπραγματικές; ή μήπως και αν ακόμη γίνουν οι αυτοκινητόδρομοι και τα άλλα έργα υποδομής, τα οποία αναφέρθηκαν, και πάλι ο τριτογενής τομέας δε θα μπορεί να προσφέρει πολλά πράγματα στην ανάπτυξη της Βοιωτίας;

Η απάντηση είναι πως δεν υπάρχει τέτοιος κίνδυνος. Το τουριστικό προϊόν της περιοχής της Βοιωτίας (ύπαρξη σημαντικών αρχαιοτήτων, ενδιαφέρουσες φυσικές ομορφιές), δημιουργεί ασφαλείς προοπτικές ανάπτυξης του τουριστικού τομέα, ιδίως με επενδύσεις που προωθούν ειδικές μορφές τουρισμού (χειμερινό, αγροτουρισμό, ορεινό, πολιτιστικό, αθλητικό κλπ.). Όπως αναφέρει ο Υπουργός Ανάπτυξης: «είναι χαρακτηριστικό ότι βασικές κατευθύνσεις της τουριστικής μας πολιτικής, ήτοι ο εκσυγχρονισμός και ο εμπλουτισμός της τουριστικής μας υποδομής, με στόχο την ελεγχόμενη τουριστική ανάπτυξη, παράλληλα με την προστασία και ανάδειξη των τοπικών και περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών, αποτυπώνονται και στο νέο αναπτυξιακό νομοσχέδιο που έχει ήδη κατατεθεί στη Βουλή από το ΥΠΕΘΟ. Επίσης για λόγους υποστήριξης της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, βάση αυτού του σχεδίου νόμου για τις επενδύσεις μετατροπής παραδοσιακών ή διατηρητέων κτισμάτων σε τουριστικά καταλύματα, προτείνεται η επιχορήγηση τους με ποσοστό 40% επί του ύψους της παραγωγικής επένδυσης».

Βιβλιογραφία

1. Περιφερειακά προβλήματα και παρεμβάσεις στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα – Η Περίπτωση του Ευρωπαϊκού ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (Ανδρέας Ν. Κουτρης).
2. Θέματα Προγραμματισμού Δ10 , Διερεύνηση αβαπτυξιακών δυνατοτήτων, Τουριστικές δραστηριότητες. (Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών). (Π. Κομίλη)
3. Θέματα Προγραμματισμού 29. Κυκλοφοριακές επιπτώσεις εναλλακτικών προγραμμάτων ανάπτυξης συγκοινωνιακής υποδομής στη χώρα (Κέντρο Προγραμματισμού και οικονομικών Ερευνών). (Γ.Α. Γιαννόπουλου).
4. Αναπτυξιακή πρόταση για τη Βοιωτία του νέου αιώνα (Γιώργος Κατσιμπάρδης)
5. Η Περιφέρεια σε τροχιά ανάπτυξης (Λουκάς Θ. Αποστολίδης)
6. Αειφορία και Περιβάλλον. (Η Ευρωπαϊκή και Εθνική προοπτική) – Γρηγόρης Τσάλτας – Κωνσταντίνος Γ. Κατσιμπάρδης.
7. Περιφερειακό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας 2000- 2006.
8. Γιοχάνεσμπουργκ 2002: Το περιβάλλον μετά τη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη, (επιμέλεια Τσάλτας Γρ.), εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα 2003.
9. Υπουργείο Εξωτερικών, Εξωτερική Πολιτική και Βιώσιμη Ανάπτυξη, Από το Ρίο στο Γιοχάνεσμπουργκ – 10 χρόνια μετά, εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα 2002.

10. Μελέτη Περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την απόρριψη μεταλλουργικών σκωριών στο νότιο τμήμα του Βόρειου Ευβοικού κόλπου, Τεχνική Έκθεση Ι. ΩΚ. ΑΕ. 1985.
11. Μελέτη Ανάπτυξης Αγροτικού τουρισμού στον Ορεινό Όγκο του Ελικώνα.
12. Η Λεβαδειά και η Επαρχία της (Αριστείδης Κ. Ρούσσαρης)
13. Τα φυτά της Έρκυνας, στη μυθολογία, στη Βίβλο, στην Ιστορία (Αναστασία Κονδύλη)
14. Βοιωτικός Κηφισός. Το ποτάμι της περιοχής μας. (Περιβαλλοντική Ομάδα Γυμνασίου Χαιρώνειας).
15. Γεύσεις του Ελικώνα (Ομάδα τοπικής δράσης Leader II ΕΛΙΚΩΝΑΣ Α.Ε.).
16. Βοιωτικά Μοναστήρια (Τάκη Λάππα)
17. Μοναστήρια της Αττικής και της Βοιωτίας (Φώντας Κανδύλης)
18. Ψάχνοντας... από τον Πύργο αρώματα και από τη Λέστα μύρα (Ντίνα Μήτσου)
19. Μύθοι και Ιστορίες της Αρχαίας Βοιωτίας (Αριστείδης Κ. Ρούσσαρης).
20. Ειδήσεις εκ του Τροφωνίου (Μορφωτικός σύλλογος Λιβαδειάς, Γάτσα Ευστάθιου, Λιβαδειά)
21. Λιβαδειά ιστορικοί περίπατοι Α' στα νοτιοανατολικά της, (Δάλκα Θύμιου, έκδοση 398, Αθήνα 1991.)
22. Λιβαδειά ιστορικοί περίπατοι Β' στα δυτικά της (Δάλκα Θύμιου, Λιβαδειά 1983)
23. Λιβαδειά ιστορικοί περίπατοι Γ' στα βορειοδυτικά της (Δάλκα Θύμιου, Αθήνα 1985)
24. Χαιρώνεια 9 Δάλκα Θύμιου, Αθήνα 1981)
25. Συμπόσιο: Η Λιβαδειά χθες, σήμερα, αύριο... Δήμος Λεβαδέων. Λιβαδειά 1997
26. Τροφώνιος Έρκυνα Λεβάδεια. Διαμαντόπουλου Ανδρέα. Αθήνα 1991
27. Βοιωτία, αρχαιολογικό σχέδιασμα (Λάππα Τάκη, Αθήνα 1982)
28. Ιστορία του Ορχομενού της Βοιωτίας (Τζέμου Βασίλειου Αθήνα 1963)
29. Η Αντίκυρα Βοιωτίας (από τον Όμηρο έως σήμερα) μια πρώτη προσέγγιση. (Ράπτης Δημήτριος)
30. Πόλεις και τοπία της Βοιωτίας, όπως περιγράφονται από Γερμανούς ερευνητές και ταξιδιώτες του 19^{ου} αιώνα. (Ενεπεκίδη Πολυχρόνη)
31. Ευρωπαίοι ταξιδιώτες στη Λιβαδειά, 1830 – 1862 (Λάππα Τάκη Αθήνα 1996)
32. Η ιστορία της περιοχής μας (Γ. Νικολάου Παραλία Διστόμου 1983)
33. Προμυκηναϊκή Θήβα (Ντ. Κόνσολα, Αθήνα 1981)
34. Αρχαιολογικό Μουσείο Θηβών (Ντ. Κόνσολα, Αθήνα 1981)
35. Το Τροφώνιο Μαντείον (Παπαθανασίου Διονύσιος)
36. Δήμος Αράχωβας, Περιορισμοί, Δυνατότητες και Αναπτυξιακός Σχεδιασμός του Δήμου.

37. Ιστορία του Ελληνικού Έθνους εικονογραφημένη, Λιβαδειά, (Καρολίδης Παύλος)
38. Από τον Διόνυσο Καδμείο στον Οιδίποδα (Κατσιμπάρδης Γ. Αθήνα, Νέα Σύνορα, 1995)
39. ...Όμορφη που είναι η Λιβαδειά (Γιώργος Σ. Κουτσαβδής Αθήνα 1965)
40. Ελλάδος Περιήγησις: Βοιωτικά/ Πausανίας (Ζαχ. Λαμπάκης, Κάκτος 1992, Αθήνα)
41. Η χώρα της Λιβαδειάς, (Λιβαδειά, δημόσια Κεντρική βιβλιοθήκη)
42. Ελάτε να ταξιδέψουμε: Αρχαιολογικοί περίπατοι και εκδρομές, Στερεά Ελλάδα (Κώστας Κροντήρας, εκδ. Φυτράκης, Αθήνα)
43. Βοιωτοί συγγραφείς (Κώστας Τριανταφύλλης, Αθήνα 1980)
44. Λιβαδειά και Λιβαδείτες στο Εικοσιένα (Α. Μαυρίδης, Αθήνα 1971)
45. «Θήβα και λιβαδειά, χωραίται και χωρικοί» (Λουκάς Φανόπουλος, Αθήνα 1975)
46. Ταξίδια στην Ελλάδα: Εντυπώσεις - Παρατηρήσεις (Γεράσιμος Λουκάτος, Αθήνα, Φιλιππότης, 1996)
47. Ελλάδα, μια περιπλάνηση στα τοπία και την ιστορία της (Δημουλέας Παναγιώτης, Εκάτη Αθήνα 1995)
48. Η Παναγία της Λιβαδειάς (Αθήνα, Χριστιανική Αρχαιολογική εταιρεία, 1986)
49. Κάστρα του θρύλου και της ιστορίας (Γιάννης Π. Γκίκας, Αθήνα, Αστήρ, 1982)
50. Η αρχαία Λιβαδειά: πολιτική, Οικονομική και Κοινωνική ζωή των Βοιωτών. (Λιβαδειά, Δήμος Λεβαδέων)

Σημειώσεις καθηγητών ΤΕΙ Κρήτης:

51. Αειφορία και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού (Ρίγγας Χρήστος)
52. Αγροτουρισμός (Εξαρχος Γεώργιος)
53. Φυσικό και Ανθρωπογενές Περιβάλλον (Προμπονάς Μιχάλης)
54. Τουρισμός και Οικολογία (Ροδιτάκης Χ.)
55. Τουρισμός και Τοπική Αυτοδιοίκηση I & II (Κουκλάκη Ν.)
56. Τουριστική Πολιτική (Σωτηριάδης Μάριος)

